

การบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน
สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา

โดย
นางสาวกษมาพร ทองเอื้อ

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต

สาขาวิชาการบริหารการศึกษา แบบ 2.1 ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต

ภาควิชาการบริหารการศึกษา

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร

ปีการศึกษา 2563

ลิขสิทธิ์ของบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร

การบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน
สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต
สาขาวิชาการบริหารการศึกษา แบบ 2.1 ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต
ภาควิชาการบริหารการศึกษา
บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร
ปีการศึกษา 2563
ลิขสิทธิ์ของบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร

THE LOCAL WISDOM LEARNING RESOURCES MANAGEMENT
OF BASIC EDUCATIONAL SCHOOL UNDER THE OFFICE
OF SECONDARY EDUCATIONAL SERVICE AREA

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements
for Doctor of Philosophy (EDUCATIONAL ADMINISTRATION)
Department of Educational Administration
Graduate School, Silpakorn University
Academic Year 2020
Copyright of Graduate School, Silpakorn University

หัวข้อ การบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นของสถานศึกษา
ขั้นพื้นฐาน
สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา
โดย กษมาพร ทองเอื้อ
สาขาวิชา การบริหารการศึกษา แบบ 2.1 ปรัชญาคุชฎีบัณฑิต
อาจารย์ที่ปรึกษาหลัก รองศาสตราจารย์ ดร. ประเสริฐ อินทร์รักษ์

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร ได้รับพิจารณาอนุมัติให้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต

..... คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย
(รองศาสตราจารย์ ดร.จุไรรัตน์ นันทานิช)

พิจารณาเห็นชอบโดย

..... ประธานกรรมการ
(รองศาสตราจารย์ ดร.มัทนา วัฒนอมศักดิ์)

..... อาจารย์ที่ปรึกษาหลัก
(รองศาสตราจารย์ ดร.ประเสริฐ อินทร์รักษ์)

..... อาจารย์ที่ปรึกษาร่วม
(รองศาสตราจารย์ ดร.วรกาญจน์ สุขสดเขียว)

..... อาจารย์ที่ปรึกษาร่วม
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ว่าที่พันตรี ดร.นพดล เจนอักษร)

..... ผู้ทรงคุณวุฒิภายนอก
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.เสนาะ กลิ่นงาม)

58252917 : การบริหารการศึกษา แบบ 2.1 ปรัชญาตฤษฏีบัณฑิต

คำสำคัญ : การบริหาร, การจัดการแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น, สถานศึกษาขั้นพื้นฐาน, สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา
มัธยมศึกษา

นางสาว กษมาพร ทองเอื้อ: การบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัด
สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก : รองศาสตราจารย์ ดร. ประเสริฐ อินทร์รักษ์

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อทราบองค์ประกอบของการบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญา
ท้องถิ่นของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา และ 2) เพื่อยืนยันองค์ประกอบบริหาร
จัดการแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา
การดำเนินการวิจัยประกอบด้วย 4 ขั้นตอน คือ 1) การศึกษาวิเคราะห์ตัวแปรการบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญา
ท้องถิ่น ของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา 2) การสร้างเครื่องมือการบริหารจัดการ
แหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา 3) การเก็บข้อมูล
และวิเคราะห์องค์ประกอบการบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงาน
เขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา และ 4) การยืนยันผลการวิเคราะห์องค์ประกอบ ผู้ให้ข้อมูล ได้แก่ ผู้อำนวยการสถานศึกษา
รองผู้อำนวยการสถานศึกษาหรือผู้ปฏิบัติหน้าที่แทนรองผู้อำนวยการสถานศึกษา และข้าราชการครู จากสถานศึกษา
ขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา จำนวน 94 แห่ง รวม 282 คน สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล
ได้แก่ การวิเคราะห์เนื้อหา ความถี่ ร้อยละ ค่ามัชฌิมเลขคณิต ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิง
สำรวจ

ผลการวิจัย พบว่า

1. การบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่
การศึกษามัธยมศึกษา พบว่า มี 6 องค์ประกอบ ดังนี้ 1) ด้านการวางแผนจัดการแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น ประกอบด้วย
42 ตัวแปร 2) ด้านการวางแผนกลยุทธ์ ประกอบด้วย 14 ตัวแปร 3) ด้านการส่งเสริมการใช้แหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญา
ท้องถิ่น ประกอบด้วย 6 ตัวแปร 4) ด้านการกำกับติดตามและส่งเสริมการบริหาร ประกอบด้วย 6 ตัวแปร 5) ด้านการเปิด
โอกาสให้ผู้เกี่ยวข้องมีส่วนร่วม ประกอบด้วย 4 ตัวแปร และ 6) ด้านการพัฒนา การออกแบบและเชื่อมโยงองค์ความรู้
จากแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น ประกอบด้วย 3 ตัวแปร

2. ผลการยืนยันองค์ประกอบของการบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน
สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา จากความคิดเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิและผู้เชี่ยวชาญ พบว่ามี 6 องค์ประกอบ
คือ 1) ด้านการวางแผนจัดการแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น 2) ด้านการวางแผนกลยุทธ์ 3) ด้านการส่งเสริมการใช้แหล่ง
เรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น 4) ด้านการกำกับติดตามและส่งเสริมการบริหาร 5) ด้านการเปิดโอกาสให้ผู้เกี่ยวข้องมีส่วนร่วม และ
6) ด้านการพัฒนา การออกแบบและเชื่อมโยงองค์ความรู้จากแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น ซึ่งผู้ทรงคุณวุฒิและผู้เชี่ยวชาญ
ส่วนใหญ่เห็นด้วยว่าองค์ประกอบทั้ง 6 องค์ประกอบมีความถูกต้อง เหมาะสม เป็นไปได้ และเป็นประโยชน์

58252917 : Major (EDUCATIONAL ADMINISTRATION)

Keyword : ADMINISTRATION, MANAGEMENT OF LOCAL WISDOM LEARNING RESOURCES, BASIC EDUCATIONAL SCHOOL, OFFICE OF SECONDARY EDUCATIONAL SERVICE AREA

MISS KASAMAPORN THONGAUE : THE LOCAL WISDOM LEARNING RESOURCES MANAGEMENT OF BASIC EDUCATIONAL SCHOOL UNDER THE OFFICE OF SECONDARY EDUCATIONAL SERVICE AREA THESIS ADVISOR : ASSOCIATE PROFESSOR PRASERT INTARAK, Ed.D.

The purposes of this research were to: 1) determine the components of the local wisdom learning resources management of basic educational school under the Office of Secondary Educational Service Area, and 2) confirm the components of the local wisdom learning resources management of basic educational school under the Office of Secondary Educational Service Area. The operation of this research composed of 4 steps: 1) study and analyze of the local wisdom learning resources management of basic educational school under the Office of Secondary Educational Service Area, 2) research tool construction of the local wisdom learning resources management of basic educational school under the Office of Secondary Educational Service Area, 3) data collection and analyze the component of the local wisdom learning resources management of basic educational school under the Office of Secondary Educational Service Area, and 4) Confirmation of components analysis results. The respondents were the school director, deputy director of school or perform duties on behalf of deputy director and teacher civil service of basic educational school under the Office of Secondary Educational Service Area from 94 schools, with the total of 282 respondents. The statistic for analyzing the data were: frequency, percentage, arithmetic mean, standard deviation, and exploratory factor analysis.

The findings of this research were as follows:

1. The local wisdom learning resources management of basic educational school under the Office of Secondary Educational Service Area composed of 6 components: 1) local wisdom learning resources planning, with 42 variables, 2) strategic planning, with 14 variables, 3) promoting to use local wisdom learning resources, with 6 variables, 4) supervising and administration promoting, with 6 variables, 5) giving participants the opportunity to take part with 4 variables, and 6) development designing and connecting knowledge with 3 variables.

2. The confirmation of 6 components of the local wisdom learning resources management of basic educational school under the Office of Secondary Educational Service Area were appropriately, possibility, accurately and utility.

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลุล่วงด้วยดี ด้วยความกรุณาจาก รองศาสตราจารย์ ดร.ประเสริฐ อินทร์รักษ์ อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วราภาญจน์ สุขสดเขียว และ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ว่าที่พันตรี ดร.นพดล เจนอักษร อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ร่วม ตลอดจน รองศาสตราจารย์ ดร.มัทนา วังณอมศักดิ์ ประธานกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ และ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.เสนาะ กลิ่นงาม กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิ ที่ได้ให้ความเมตตา มอบคำปรึกษา คำแนะนำ การสนับสนุน ช่วยเหลือ และแก้ไขข้อบกพร่องต่าง ๆ จนสำเร็จสมบูรณ์ ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณเป็นอย่างสูงไว้ ณ โอกาสนี้

ขอขอบพระคุณผู้ทรงคุณวุฒิและผู้เชี่ยวชาญในการตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ ให้การสัมภาษณ์ และยืนยันองค์ประกอบของการบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น ของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา ทุกท่านซึ่งได้กรุณาให้ข้อมูล ที่มีค่าอย่างยิ่งสำหรับการวิจัย

ขอขอบพระคุณท่าน ดร.จตุรงค์ อินทรรุ่ง และ ดร.วรรณสิริ สร้างเอี่ยม ในความช่วยเหลือ ติดต่อประสานงานผู้ทรงคุณวุฒิและผู้เชี่ยวชาญในการสัมภาษณ์งานวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ ตลอดจน เพื่อนรุ่น 13/2 พี่ น้อง นักศึกษา เจ้าหน้าที่ภาควิชาการบริหารการศึกษาทุกคน ที่คอยให้คำแนะนำ สร้างกำลังใจ และเป็นแรงผลักดันให้ผู้วิจัยมุ่งมั่นในการทำวิทยานิพนธ์ให้เกิดผลสำเร็จ

ผู้วิจัยขอกราบบูชาพระคุณบิดา ร.ต.ต.วันชัย ทองเอื้อ พระคุณมารดา คุณแม่เรณู ทองเอื้อ คุณพ่อทะเปียน ขวาลิต คุณแม่วรรณภา ขวาลิต ครอบครัวทองเอื้อ ครอบครัวขวาลิต และ ครอบครัวกัณฑ์ภา ที่คอยให้การสนับสนุน ส่งเสริม และปลูกฝังความรักในการศึกษาให้กับผู้วิจัย จนสามารถประสบความสำเร็จ โดยเฉพาะอย่างยิ่งขอขอบคุณคู่ชีวิต ดร.ปฐมพงศ์ ขวาลิต และ บุตรชาย ด.ช.คุณภัทร ขวาลิต ที่ให้เวลา ร่วมคิดแก้ไขปัญหา สนับสนุนทั้งร่างกาย และแรงใจที่มีค่าอย่างยิ่งสำหรับผู้วิจัยในการทำวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ ทำให้ผู้วิจัยสามารถศึกษาค้นคว้า และจัดทำวิทยานิพนธ์จนสำเร็จ สมบูรณ์ในที่สุด

กษมาพร ทองเอื้อ

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย.....	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	จ
กิตติกรรมประกาศ.....	ฉ
สารบัญ.....	ช
สารบัญตาราง.....	ฅ
สารบัญภาพ.....	ฉุ
บทที่ 1 บทนำ.....	1
ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา.....	2
ปัญหาของการวิจัย.....	7
วัตถุประสงค์ของการวิจัย.....	10
ข้อคำถามการวิจัย.....	10
สมมุติฐานของการวิจัย.....	11
กรอบแนวคิดของการวิจัย.....	11
นิยามศัพท์เฉพาะ.....	27
บทที่ 2 วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง.....	28
การบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น.....	28
ความหมายของแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น.....	29
ความสำคัญของแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น.....	33
ประเภทของแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น.....	37
แนวทางในการศึกษาแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น.....	40
แนวทางการใช้แหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ของสถานศึกษา..	45

การบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นของสถานศึกษา	64
แนวคิดการบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นของสถานศึกษา	67
สถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา	81
บทบาทของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา.....	84
โครงสร้างสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา	86
การกระจายอำนาจการบริหารจัดการสู่สถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษามัธยมศึกษา	91
แนวทางการใช้แหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขต พื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา ที่ปรากฏตามกฎหมาย และนโยบายของรัฐ.....	94
ระเบียบ ข้อบังคับ และมาตรฐานการใช้แหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นของสถานศึกษาขั้น พื้นฐานสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา	97
สรุป.....	103
บทที่ 3 วิธีการดำเนินการวิจัย	105
ขั้นตอนการดำเนินการวิจัย	105
ระเบียบวิธีวิจัย.....	110
แผนแบบการวิจัย	110
ประชากร.....	111
กลุ่มตัวอย่าง	111
ตัวแปรที่ศึกษา.....	115
เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย	115
การสร้างและพัฒนาเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย.....	116
การเก็บรวบรวมข้อมูล.....	117
การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้ในการวิจัย	118
สรุป.....	120
บทที่ 4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล	121

ตอนที่ 1 การวิเคราะห์เพื่อทราบองค์ประกอบของการบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น ของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา	122
ตอนที่ 2 ยืนยันองค์ประกอบของการบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นของสถานศึกษา ขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา.....	238
สรุปผลการวิจัย	243
อภิปรายผล	244
ข้อเสนอแนะการวิจัย	263
ข้อเสนอแนะทั่วไป.....	263
ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป.....	265
รายการอ้างอิง.....	266
ภาคผนวก	275
ภาคผนวก ก ขอสัมภาษณ์งานวิจัย.....	276
ภาคผนวก ข รายชื่อผู้เชี่ยวชาญที่ให้สัมภาษณ์งานวิจัย.....	278
ภาคผนวก ค แบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง	280
ภาคผนวก ง ขอความอนุเคราะห์ตรวจสอบเครื่องมือวิจัย	287
ภาคผนวก จ รายชื่อผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือวิจัย	289
ภาคผนวก ฉ ตารางสรุปค่าดัชนีความสอดคล้อง	291
ภาคผนวก ช ขอความอนุเคราะห์ให้นักศึกษาทดลองเครื่องมือวิจัย	297
ภาคผนวก ซ รายชื่อโรงเรียนที่ทดลองเครื่องมือ.....	299
ภาคผนวก ฌ การวิเคราะห์ความเชื่อมั่นของเครื่องมือวิจัย	301
ภาคผนวก ญ ขอความอนุเคราะห์ในการเก็บรวบรวมข้อมูล.....	314
ภาคผนวก ฎ แบบสอบถามเพื่อการวิจัย.....	316
ภาคผนวก ฏ ขอความอนุเคราะห์เป็นผู้เชี่ยวชาญยืนยันองค์ประกอบ.....	332
ภาคผนวก ฐ รายชื่อผู้เชี่ยวชาญยืนยันองค์ประกอบ.....	334

ภาคผนวก ๗ ผลการยืนยันองค์ประกอบของการบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นของ
 สถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา ด้านมีความถูกต้อง
 เหมาะสม เป็นไปได้ และเป็นประโยชน์..... 336

ประวัติผู้เขียน 350

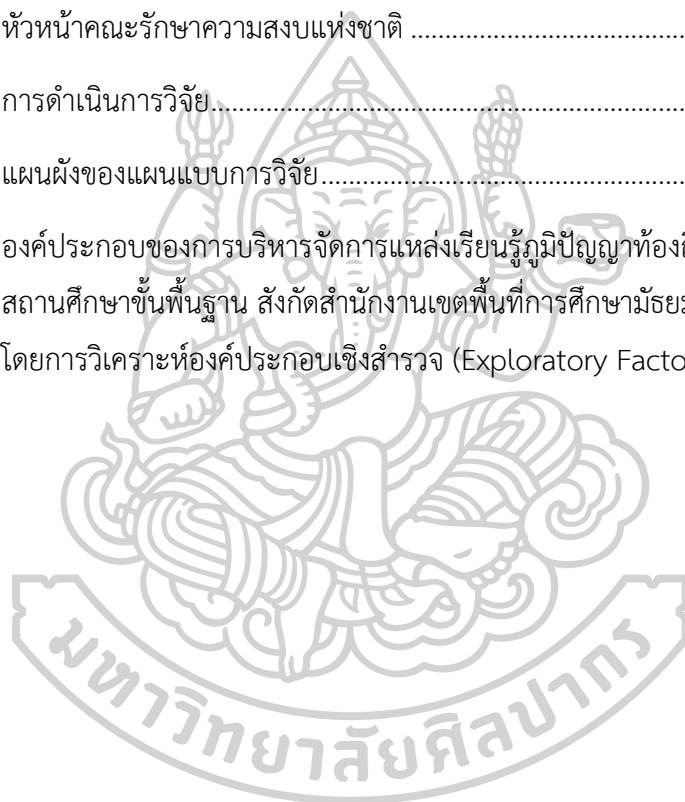
สารบัญตาราง

		หน้า
ตารางที่ 1	สรุปเปรียบเทียบ ข้อบังคับ และมาตรฐานเกี่ยวกับแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น....	101
ตารางที่ 2	สรุปจำนวนประชากร กลุ่มตัวอย่าง และผู้ให้ข้อมูล จำแนกตามสำนักงาน เขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา.....	111
ตารางที่ 3	สรุปผลการวิเคราะห์แนวคิด ทฤษฎี ที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการ แหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงาน เขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา.....	124
ตารางที่ 4	สรุปผลการวิเคราะห์งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้ ภูมิปัญญาท้องถิ่นของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษามัธยมศึกษา.....	157
ตารางที่ 5	สรุปผลการวิเคราะห์การสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญเกี่ยวกับองค์ประกอบของ การบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา.....	185
ตารางที่ 6	ข้อมูลสถานภาพทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม	196
ตารางที่ 7	ค่ามัธยฐานเลขคณิต ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับของตัวแปรแต่ละตัว ที่เป็นองค์ประกอบของการบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นของ สถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา.....	199
ตารางที่ 8	แสดงค่า KMO and Bartlett's Test.....	212
ตารางที่ 9	แสดงองค์ประกอบ ค่าไอเกน ค่าร้อยละของความแปรปรวน ค่าร้อยละของ ความแปรปรวนสะสมขององค์ประกอบของการบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้ ภูมิปัญญาท้องถิ่นของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษามัธยมศึกษา.....	213
ตารางที่ 10	ค่าน้ำหนักองค์ประกอบและจำนวนกลุ่มองค์ประกอบ	214
ตารางที่ 11	องค์ประกอบที่ 1	217

ตารางที่ 12	แสดงองค์ประกอบ ค่าไอเกิน ค่าร้อยละของความแปรปรวน ค่าร้อยละของความแปรปรวนสะสม ขององค์ประกอบที่ 1 การจัดการความรู้ (Knowledge Management).....	222
ตารางที่ 13	ค่าน้ำหนักองค์ประกอบย่อยและจำนวนกลุ่มองค์ประกอบย่อย ขององค์ประกอบที่ 1 การจัดการความรู้ (Knowledge Management).....	222
ตารางที่ 14	องค์ประกอบย่อยที่ 1 ขององค์ประกอบที่ 1	224
ตารางที่ 15	องค์ประกอบย่อยที่ 2 ขององค์ประกอบที่ 1	226
ตารางที่ 16	องค์ประกอบย่อยที่ 3 ขององค์ประกอบที่ 1	228
ตารางที่ 17	องค์ประกอบที่ 2	230
ตารางที่ 18	องค์ประกอบที่ 3	231
ตารางที่ 19	องค์ประกอบที่ 4	233
ตารางที่ 20	องค์ประกอบที่ 5	234
ตารางที่ 21	องค์ประกอบที่ 6	235
ตารางที่ 22	ผลการยืนยันองค์ประกอบของการบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา.....	238
ตารางที่ 23	ตารางสรุปค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC)	292
ตารางที่ 24	ผลการยืนยันองค์ประกอบของการบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา ด้านมีความถูกต้อง เหมาะสม เป็นไปได้และเป็นประโยชน์.....	337

สารบัญภาพ

	หน้า
ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย	22
ภาพที่ 2 รูปแบบการมีส่วนร่วมของสถานศึกษากับชุมชนในการนำภูมิปัญญาท้องถิ่น มาจัดการเรียนรู้ในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน	72
ภาพที่ 3 แผนภาพการบริหารกระทรวงศึกษาธิการภายหลังการปฏิรูปตามคำสั่ง หัวหน้าคณะรักษาความสงบแห่งชาติ	84
ภาพที่ 4 การดำเนินการวิจัย.....	109
ภาพที่ 5 แผนผังของแผนแบบการวิจัย.....	110
ภาพที่ 6 องค์ประกอบของการบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นของ สถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา โดยการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจ (Exploratory Factor Analysis).....	237

บทที่ 1

บทนำ

โลกในศตวรรษที่ 21 นี้ การเปลี่ยนแปลงเกิดขึ้นตลอดเวลา ทั้งเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม สิ่งแวดล้อม การเมือง และเทคโนโลยี ตลอดจนการเป็นโลกในยุคดิจิทัล ที่ข้อมูล เชื่อมต่อกันอย่างรวดเร็วในทุกมิติ เหล่านี้ทำให้นานาประเทศต้องกลับมาวางแผนพัฒนาประเทศรองรับการเปลี่ยนแปลงในยุคเทคโนโลยีดิจิทัล และพร้อมต่อการแข่งขันที่เข้มข้นในปัจจุบัน ทั้งนี้การพัฒนาสมรรถนะของคนถือเป็นหัวใจสำคัญในการพัฒนาประเทศที่ยั่งยืน¹

จากนโยบายสำคัญด้านการศึกษาเรียนรู้ ทำนุบำรุงศาสนา ศิลปะ และวัฒนธรรมของคณะรัฐมนตรีพลเอกประยุทธ์ จันทร์โอชา ซึ่งแถลงต่อสภานิติบัญญัติแห่งชาติ เมื่อวันที่ 25 กรกฎาคม พ.ศ. 2562 โดยให้ความสำคัญในการปฏิรูปการศึกษาทั้งในระบบและการศึกษาทางเลือกไปพร้อมกัน สร้างคุณภาพของคนไทยให้สามารถเรียนรู้พัฒนาตนได้อย่างเต็มตามศักยภาพ ประกอบอาชีพและดำรงชีวิตได้โดยมีความใฝ่รู้และทักษะที่เหมาะสม เป็นคนดีมีคุณธรรม เสริมสร้างคุณภาพการเรียนรู้ เน้นการจัดการเรียนรู้เพื่อการประกอบอาชีพ พร้อมกับสร้างความเสมอภาคด้านการศึกษา และพัฒนากำลังคนให้สอดคล้องกับความต้องการของตลาดแรงงาน ภายใต้พื้นฐานความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น² สู่การกำหนดหลักการพัฒนาประเทศชาติในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 12 (พ.ศ.2560-2564)³ ซึ่งมีแนวทางการพัฒนาที่เกี่ยวข้องกับการศึกษา ได้แก่ ข้อ (3) ยกระดับคุณภาพการศึกษาและการเรียนรู้ตลอดชีวิต อาทิ ปรับระบบบริหารจัดการสถานศึกษาขนาดเล็ก จัดทรัพยากรร่วมกันให้มีขนาดและจำนวนที่เหมาะสม ปรับปรุงแหล่งเรียนรู้ในชุมชนให้เป็นหลักสำคัญในการต่อยอดนวัตกรรมสร้างสรรค์สู่ตลาดโลก โดยมี “โรงเรียน” เป็นกลไกสำคัญในการขับเคลื่อนการพัฒนาถือเป็นศูนย์กลางในการจัดการความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นของชุมชน ทั้งนี้โรงเรียนไม่ควรลืมนึกว่าแท้จริงแล้ว

¹ กมล รอดคล้าย, **สมรรถนะไทยในเวทีสากล ปี2559 (IMD 2016)** (นนทบุรี: บริษัท 21 เซนจูรี จำกัด, 2560), ก.

² ประยุทธ์ จันทร์โอชา, **คำแถลงนโยบายของคณะรัฐมนตรี พลเอกประยุทธ์ จันทร์โอชาแถลงต่อสภานิติบัญญัติ** (กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์คณะรัฐมนตรีและราชกิจจานุเบกษา, 2562), 5.

³ สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, **สำนักนายกรัฐมนตรี, แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 (พ.ศ.2560-2564)** (กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2559), 11-12.

โรงเรียนไม่ใช่สถานที่เพียงแห่งเดียวที่ให้ความรู้ หากแต่แหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นนั้น สามารถนำมาเชื่อมโยงให้เกิดการเรียนรู้ และเป็นโรงเรียนธรรมชาติที่มีอยู่ทุกหนทุกแห่ง สามารถเรียนรู้ได้โดยไม่ต้องเสียค่าใช้จ่าย และได้รับประสบการณ์ ความรู้ที่แท้จริง ซึ่งการจัดการเรียนรู้เฉพาะในสถานศึกษานั้นไม่สามารถทำได้ โรงเรียนจำเป็นต้องบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการจัดการศึกษาให้มีประสิทธิภาพ กล่าวคือการนำพื้นเพรากฐานของความรู้ชาวบ้านมาใช้เพื่อแก้ปัญหา และพัฒนาการดำรงชีวิตของนักเรียนให้สอดคล้องกับสภาพแวดล้อมและเหมาะสมตามยุคสมัย⁴

โดยสรุปแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น เป็นสิ่งสำคัญยิ่งที่โรงเรียนต้องนำมาใช้ในการจัดการศึกษาตามที่กำหนดไว้ในแผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560 - 2579 ให้โรงเรียนขับเคลื่อนในยุทธศาสตร์ที่ 3 การพัฒนาศักยภาพของคนทุกช่วงวัย และการสร้างสังคมการเรียนรู้ โดยการส่งเสริมให้มีการใช้สื่อ แหล่งเรียนรู้ ใช้ประโยชน์จากภูมิปัญญาท้องถิ่นและปราชญ์ชาวบ้าน ในกระบวนการจัดการเรียนรู้⁵ เพื่อนำแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อผู้เรียน และชุมชน จนสามารถเพิ่มมูลค่าจากต้นทุนทางปัญญาเหล่านั้นจนก่อให้เกิดเศรษฐกิจสร้างสรรค์ในชุมชนต่อไป

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

จากการศึกษาที่ผ่านมา พบว่าประเทศไทยให้ความสำคัญกับการนำแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการจัดการเรียนรู้ของนักเรียน และเยาวชนมาโดยตลอด ดังจะเห็นได้จากรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540 ตลอดจน พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 ล้วนแล้วแต่มีอุดมการณ์ และหลักการจัดการศึกษาเพื่อสร้างการศึกษาตลอดชีวิตสำหรับประชาชน ให้สังคมมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา ผู้เรียนสามารถเรียนรู้ได้ทุกเวลา ทุกสถานที่ ซึ่งจำเป็นต้องให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วม โดยในขณะนั้นได้กำหนดบทบัญญัติให้สถานศึกษาขั้นพื้นฐานมีหน้าที่จัดทำสาระของหลักสูตรในส่วนที่เกี่ยวกับสภาพปัญหาของชุมชน และสังคม ภูมิปัญญาท้องถิ่น และคุณลักษณะอันพึงประสงค์ เพื่อสมาชิกที่ดีของครอบครัว สังคม ชุมชน และประเทศชาติ ตลอดจนในมาตราที่ 8 ได้กำหนดให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา รวมทั้งมาตราที่ 29 ได้กล่าวว่าให้สถานศึกษาร่วมกับบุคคล ครอบครัว ชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เอกชน องค์กรอาชีพ สถาบันศาสนา สถานประกอบการ และสถาบันอื่น ๆ

⁴ พุทธทาสภิกขุ, อ้างถึงใน แหล่งเรียนรู้ยุคปฏิรูปการศึกษา (ตอน2), เข้าถึงเมื่อ 7 พฤษภาคม 2560, เข้าถึงได้จาก http://www.thaiwisdom.org/p_learn/article_/article_in.htm

⁵ สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, กระทรวงศึกษาธิการ, แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560 – 2579 (กรุงเทพฯ: บริษัทพริกหวานกราฟฟิค จำกัด, 2560), 162.

ในสังคม ส่งเสริมความเข้มแข็งของสังคม โดยการจัดกระบวนการเรียนรู้ภายในชุมชน สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ ได้กำหนดมาตรฐานการศึกษาชาติข้อที่ 3 แนวการสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้ด้วยการสร้างวิถีการเรียนรู้ให้เข้มแข็ง โดยกำหนดตัวบ่งชี้ไว้ 3 ข้อ ได้แก่

- 1) การบริการวิชาการและสร้างความร่วมมือกับชุมชน ให้เป็นสังคมแห่งการเรียนรู้ สังคมแห่งความรู้
- 2) การศึกษา วิจัย สร้างเสริม สนับสนุนแหล่งเรียนรู้ และกลไกการเรียนรู้ และ 3) การสร้างและการจัดการความรู้ในทุกระดับ ทุกมิติของสังคม นอกจากนี้นโยบายการส่งเสริมภูมิปัญญาท้องถิ่นในการจัดการศึกษานั้น ได้รับความเห็นชอบตามมติคณะรัฐมนตรีเมื่อวันที่ 16 พฤศจิกายน พ.ศ. 2542 ให้ภูมิปัญญาเป็นฐานรากและเป็นพลังขับเคลื่อนสำคัญในการพัฒนาคน และการพัฒนาเศรษฐกิจ การเมือง สังคม วัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อม โดยระบุวิสัยทัศน์ของนโยบายไว้ว่า ภูมิปัญญาไทย จะได้รับการฟื้นฟู และนำมาปรับใช้อย่างเหมาะสมกับสถานการณ์และบริบททางเศรษฐกิจสังคม วัฒนธรรมที่เปลี่ยนแปลงไป โดยถือเป็นส่วนสำคัญยิ่ง ส่วนหนึ่งของกระบวนการทางการศึกษาสำหรับคนทั้งชาติ และเป็นไปเพื่อเน้นคุณค่าทางจิตใจพิสัยเพื่อนำไปสู่ดุลยภาพ อย่างยั่งยืน⁶

ในปัจจุบัน กระบวนทัศน์ในการจัดการศึกษาที่มุ่งเน้นการเรียนรู้ตลอดชีวิตนั้น ยังสะท้อนความสำคัญของแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นในฐานะฐานปัญญาและมรดกทางความคิดของชาติ โดยจะเห็นได้จาก นโยบายด้านการศึกษา ของนายกรัฐมนตรีพลเอกประยุทธ์ จันทร์โอชา การศึกษาและเรียนรู้ การทะนุบำรุงศาสนา ศิลปะและวัฒนธรรม เพื่อสร้างสังคมให้เข้มแข็งอย่างมีคุณภาพ และคุณธรรมควบคู่กัน โดยกำหนดให้องค์กรภาคประชาสังคม ภาคเอกชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และประชาชนทั่วไป มีโอกาสจัดการศึกษาที่มีคุณภาพ ทั้งถึง และร่วมปฏิรูปการศึกษาและเรียนรู้ กระจายอำนาจการบริหารจัดการศึกษาสู่สถานศึกษา เขตพื้นที่การศึกษา และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ตลอดจนพัฒนาคนในทุกช่วงวัยโดยส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต สร้างความรู้และทักษะใหม่ที่สามารถประกอบอาชีพได้อย่างหลากหลาย รองรับการเปลี่ยนแปลงในอนาคต ตลอดจนส่งเสริมการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนในการจัดการศึกษาและส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต โดยให้ทุกภาคส่วนของสังคมรวมตัวกันเป็นเครือข่ายและมีส่วนรับผิดชอบในการจัดการศึกษา ส่งเสริมการเรียนรู้ผ่านแหล่งการเรียนรู้ต่าง ๆ ภายในชุมชน เช่น พิพิธภัณฑ์ ภูมิปัญญาท้องถิ่น ส่งเสริมให้ปราชญ์ ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการถ่ายทอดความรู้⁷ สอดคล้องกับแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม

⁶ สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, กระทรวงศึกษาธิการ, **มาตรฐานการศึกษาชาติ** (กรุงเทพฯ: สหยาบสื่อและการพิมพ์, 2548), 1-9.

⁷ สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, กระทรวงศึกษาธิการ, **ปฏิรูปการศึกษาเพื่ออนาคตประเทศไทย มั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน นโยบายด้านการศึกษาของ นายกรัฐมนตรี (พลเอกประยุทธ์ จันทร์โอชา)** (กรุงเทพฯ: 21 เซ็นจูรี่จำกัด, 2558), 21.

แห่งชาติ ฉบับที่ 12 ที่กำหนดให้ประเทศไทยจำเป็นที่จะต้องเร่งรัด แก้ไขปัญหาจุดอ่อนที่ผ่านมา โดยได้กำหนดยุทธศาสตร์ในการพัฒนาประเทศด้านการเตรียมพร้อมด้านกำลังคนและการเสริมสร้างศักยภาพของประชากร ในทุกช่วงวัย มุ่งเน้นการยกระดับคุณภาพทุนมนุษย์ของประเทศ โดยพัฒนาคนให้เหมาะสมตามช่วงวัย เพื่อให้เติบโตอย่างมีคุณภาพ การหล่อหลอมให้คนไทยมีค่านิยมตามบรรทัดฐานที่ดีทางสังคม ยกระดับคุณภาพการศึกษาและการเรียนรู้ตลอดชีวิต โดยปรับปรุงแหล่งเรียนรู้ในชุมชนให้เป็นแหล่งเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์และมีชีวิต เพื่อให้ทุกภาคส่วนของสังคมสามารถเข้าถึงและเรียนรู้แหล่งเรียนรู้ชุมชนเหล่านั้นได้โดยเฉพาะเด็กและเยาวชนที่เป็นอนาคตของชาตินั้นเอง⁸ ทั้งนี้ นายมีชัย ฤชุพันธุ์ ประธานกรรมการร่างรัฐธรรมนูญ (กรธ.) ได้กล่าวบรรยายพิเศษสรุปผลสภาการศึกษาเสวนา (OEC Forum) ครั้งที่ 15 เรื่อง “รัฐธรรมนูญกับทิศทางการปฏิรูปการศึกษา” โดยท่านได้นำเสนอกระบวนการที่ศูนย์ด้านการศึกษาที่ระบุนใน (ร่าง) รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560 ที่ย้ำให้เห็นถึงความสำคัญของการใช้แหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นเพื่อการจัดการศึกษาทุกระดับชั้น ดังบทบัญญัติด้านการศึกษาใน มาตรา 54 วรรคสาม รัฐต้องดำเนินการให้ประชาชนได้รับการศึกษาตามความต้องการ ในระบบต่าง ๆ รวมทั้งส่งเสริมให้มีการเรียนรู้ตลอดชีวิต และจัดให้มีการร่วมมือกันระหว่างรัฐ องค์กร ปกครองส่วนท้องถิ่นและภาคเอกชนในการจัดการศึกษาทุกระดับ และมาตราที่ 54 วรรค 4 การศึกษาทั้งปวงต้องมุ่งพัฒนาผู้เรียนให้เป็นคนดี มีวินัย ภูมิใจในชาติ สามารถเชี่ยวชาญได้ตามความถนัดของตน และมีความรับผิดชอบต่อครอบครัว ชุมชน สังคม และ ประเทศชาติ⁹ สะท้อนให้เห็นเป้าหมายที่สำคัญในการจัดการเรียนรู้คือการที่ผู้เรียนต้องมีทักษะในการแสวงหาความรู้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต โดยมีความร่วมมือระหว่างสถาบันทางการศึกษาและสถาบันทางสังคมในการจัดประสบการณ์เรียนรู้ให้แก่ผู้เรียนตามบทบัญญัตินี้

สำหรับกระทรวงศึกษาธิการนั้นได้วางแนวทางในการให้ความสำคัญกับการใช้แหล่งเรียนรู้ ภูมิปัญญาท้องถิ่นเพื่อการจัดการศึกษาให้แก่ผู้เรียนไว้ โดยกำหนดแผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2560 – 2579 ในหลักการจัดการศึกษาข้อที่ 1) หลักการจัดการศึกษาเพื่อปวงชน (Education for All) เป็นการจัดการศึกษาเพื่อให้ประชาชนทุกคน ทุกช่วงวัยมีโอกาสในการศึกษาและการเรียนรู้ตลอดชีวิตสามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคม มีความพร้อมในการทำงานตามความต้องการของตลาดแรงงานและชุมชน ข้อ3) หลักการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนของสังคม (All for Education)

⁸ เรื่องเดียวกัน, 11-12.

⁹ มีชัย ฤชุพันธุ์, “รัฐธรรมนูญกับทิศทางการปฏิรูปการศึกษา” (เอกสารในการเสวนาสรุปผลสภาการศึกษาเสวนา (OEC Forum) ครั้งที่ 15 วันที่ 30 มกราคม 2560 ณ ห้องประชุมกำแหง พลางกูร อาคาร 56 ปี สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา).

การจัดการศึกษาอย่างมีคุณภาพและมีประสิทธิภาพให้กับประชาชนทุกคน เป็นพันธกิจที่ต้องอาศัย การมีส่วนร่วมของสังคมทุกภาคส่วน ทั้งภาครัฐ เอกชน ชุมชน สังคม นอกจากนี้ได้กำหนดยุทธศาสตร์ ที่ 1 การจัดการศึกษาเพื่อความมั่นคงของสังคมและประเทศชาติ โดยมุ่งเน้นให้การจัดการศึกษาเป็นไป เพื่อส่งเสริมความเป็นพลเมือง (Civic Education) ในสังคมไทย รวมทั้งการยอมรับและเห็นคุณค่าของ การอยู่ร่วมกันในสังคมพหุวัฒนธรรม และยุทธศาสตร์ที่ 3 การพัฒนาศักยภาพคนทุกช่วงวัยและ การสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้ให้ชุมชนมีการจัดการแหล่งเรียนรู้ที่มีคุณภาพ¹⁰ นอกจากนี้สำนักงาน คณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานได้กำหนดมาตรฐานการศึกษาเพื่อการประเมินคุณภาพภายใน สถานศึกษา ในมาตรฐานที่ 3 กระบวนการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ โดยมีประเด็น พิจารณาข้อหนึ่งกล่าวว่า ให้สถานศึกษาจัดการเรียนการสอนที่ยึดโยงกับบริบทของชุมชนและท้องถิ่น โดยให้จัดกิจกรรมให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้และภูมิปัญญาท้องถิ่นในการเรียนการสอน ตลอดจนโรงเรียนต้องเปิดโอกาสให้ชุมชนมีส่วนร่วมแสดงความคิดเห็นหรือร่วมจัดการเรียนการสอน อย่างเป็นรูปธรรมและต่อเนื่อง¹¹

โรงเรียนมัธยมศึกษามีบทบาทสำคัญยิ่งในฐานะหน่วยผลิตบุคลากรสู่สังคม และสาขา วิชาชีพที่ต้องใช้การศึกษาเป็นเครื่องมือและกลไกในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ตามเป้าหมาย 4 ประการ ดังต่อไปนี้ 1) ความเป็นคนดีมีวินัย เป็นพลเมืองที่ดีของโลก 2) มีทักษะความรู้และสมรรถนะ ตามความถนัดความสนใจ ที่ตอบสนองความต้องการของตลาดแรงงานและการพัฒนาประเทศ 3) ดำรงชีวิตในสังคมอย่างมีความสุข และ 4) สามารถปรับตัวและดำรงชีวิตในสังคมได้อย่างรู้เท่าทัน การเปลี่ยนแปลงของเศรษฐกิจและสังคมพหุวัฒนธรรมที่เป็นพลวัตในโลกศตวรรษที่ 21 ด้วยปรัชญา เศรษฐกิจพอเพียง นอกจากนี้ โรงเรียนมัธยมศึกษาจะต้องพลิกกระบวนการจัดการให้สามารถพัฒนา ผู้เรียนให้มีความใฝ่ดี มีคุณธรรม ความเป็นไทย ภูมิใจในถิ่นฐาน พัฒนาทักษะการดำรงชีวิตในสังคม โดยโรงเรียนจะต้องจัดกระบวนการเรียนรู้อิงถิ่นฐาน ใช้เชื่อมโยงประสานกับการศึกษา การบริหารจัดการ มุ่งเน้นภาคีร่วมพัฒนา โดยใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นภายในชุมชนเป็นแหล่งเรียนรู้¹²

¹⁰ เรื่องเดียวกัน, 76, 94, 108, 111.

¹¹ สำนักทดสอบการศึกษา, สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, **คู่มือ การประเมินคุณภาพตามมาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐานเพื่อการประกันคุณภาพภายในของ สถานศึกษา** (กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ, 2559), 11.

¹² สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, กระทรวงศึกษาธิการ, “ประกาศสำนักงาน คณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน เรื่อง ทิศทางการพัฒนาคุณภาพการมัธยมศึกษายุคใหม่ (พ.ศ.2553-2561)”, 29 เมษายน 2554.

จากกฎหมายและแนวนโยบายข้างต้นสะท้อนให้เห็นภาระหน้าที่สำคัญที่ผู้บริหารโรงเรียนจะต้องบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นเพื่อใช้ในการจัดการเรียนรู้ของผู้เรียน โดยใช้แนวคิดการบริหารที่มีประสิทธิภาพ เนื่องจากแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นนั้นมีความสำคัญอย่างยิ่งในการพัฒนาผู้เรียนให้ มีทักษะการเรียนรู้ตลอดชีวิต สามารถคิดต่อยอดสมบัติทางปัญญาของบรรพบุรุษ เพิ่มมูลค่าและสร้างอาชีพ เกิดเศรษฐกิจสร้างสรรค์ในชุมชน ตลอดจนมีความรัก ภาคภูมิใจ และหวงแหนสมบัติภูมิปัญญาของท้องถิ่น โดยโรงเรียนมัธยมศึกษาควรใช้แหล่งเรียนรู้ในชุมชนประกอบการเรียนการสอน เนื่องด้วย ช่วยเร้าความสนใจของผู้เรียน ทำให้ผู้เรียนเลือกอาชีพได้เหมาะสมกับความถนัดของตนเมื่อสำเร็จการศึกษาแล้ว ทำให้เขารักในการทำงาน มีทัศนคติที่ดีต่อโรงเรียน เข้าใจสภาพปัจจุบันและปัญหาของท้องถิ่น รู้สึกรักและหวงแหนอันนำไปสู่แนวคิดที่จะปรับปรุงพัฒนาท้องถิ่นของตน ตลอดจนได้รับความรู้ที่มีประโยชน์เพื่อการดำรงชีวิตในสังคมของเขาอย่างแท้จริง เนื่องจากได้เรียนรู้จากประสบการณ์ตรง¹³ ทั้งนี้เป็นภาระหน้าที่ของผู้บริหารในการบริหารจัดการการใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่น และความร่วมมือกับชุมชนเพื่อการจัดประสบการณ์การเรียนรู้แก่ผู้เรียน นอกจากนี้ ผู้บริหารจำเป็นต้องแสวงหารูปแบบและวิธีการบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นที่มีระบบแบบแผนที่ชัดเจน รวมถึงมีประสิทธิภาพ ส่งผลต่อครูผู้สอนในการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมการสอนให้สอดคล้องกับบริบทของท้องถิ่น และส่งผลถึงคุณลักษณะ ทักษะ และ ความรู้เกี่ยวกับท้องถิ่นของผู้เรียนได้ตามกฎหมายและแนวนโยบายของรัฐในที่สุด¹⁴ สอดคล้องกับแนวคิดการจัดการเรียนรู้แบบ Community – Based - Learning ที่ได้กล่าวว่า ครูใหญ่ของโรงเรียนควรที่จะใช้หลักการบริหารและการสร้างปฏิสัมพันธ์อันดีกับปราชญ์ผู้รู้ในชุมชน เพื่อพัฒนาผู้นำการจัดการเรียนรู้เกี่ยวกับชุมชนให้แก่ครูผู้สอน เพื่อสอนให้นักเรียนได้เรียนรู้ชุมชน ทำให้ลดความเหลื่อมล้ำของสังคม และลดความแตกแยกระหว่างวิทยาการความรู้ภายในโรงเรียนกับองค์ความรู้ที่ใช้เพื่อการดำรงชีวิตของชุมชนนั่นเอง¹⁵

¹³ Leonard S. Kenworthy, **Guide to Social Studies Teaching in Secondary School** (Belmont, California: woodwarth, 1992), 167.

¹⁴ พลพักษ์ คนหาญ, “รูปแบบการมีส่วนร่วมของโรงเรียนกับชุมชนในการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาจัดการเรียนรู้ในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน,” **วารสารบัณฑิตศึกษา** 12, 56 (มกราคม-มีนาคม 2558): 152.

¹⁵ Martin J. et al., **Community-Based Learning** (Washington, DC: NW, Suite 310, 2006), 29.

โดยสรุป สถานศึกษา ประเภท โรงเรียนมัธยมศึกษา ในฐานะที่เป็นสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ที่จะต้องดำเนินแนวทางการบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นเพื่อการจัดการศึกษาที่มี ประสิทธิภาพ บรรลุตามเป้าหมายทางการศึกษาของประเทศชาติ กล่าวคือ การพัฒนาทักษะการเรียนรู้ ตลอดชีวิตของผู้เรียน ทักษะการดำรงชีวิตตามวิถีของชุมชน และการพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ ในความรัก ความภาคภูมิใจในภูมิปัญญาของบรรพบุรุษ จนสามารถสืบทอด พัฒนาองค์ความรู้ เหล่านั้นให้มีมูลค่าทางอาชีพและเศรษฐกิจสร้างสรรค์ ตลอดจนสามารถให้บริการแหล่งเรียนรู้ และ องค์ความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น การคนในชุมชนและสังคมได้ ซึ่งระบุในแนวทาง นโยบาย และกฎหมาย หลักดังที่กล่าวมาแล้วนั้น ผู้บริหารสถานศึกษาจึงมีบทบาทสำคัญยิ่งที่จะต้องริเริ่ม ดำเนินการ และ เลือกรูปแบบวิธีการบริหารจัดการที่มีคุณภาพ ทันสมัย เหมาะสมกับบริบทของโรงเรียนมัธยมศึกษา และ สังคมไทยนั่นเอง

ปัญหาของการวิจัย

จากแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 (พ.ศ.2560-2564) ได้วิเคราะห์ สถานการณ์และแนวโน้มของสังคมไทย ในด้านคุณภาพการศึกษาและการเรียนรู้ของคนไทยว่ามี คุณภาพค่อนข้างต่ำ เป็นเพราะระบบการบริหารจัดการศึกษาและการจัดการเรียนการสอนที่ยังเน้น ท่องจำในตำรา ไม่ให้ความสำคัญกับการเรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้ที่มุ่งเน้นการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ดังเช่น แหล่งเรียนรู้ที่อยู่ประจำท้องถิ่น¹⁶ นอกจากนี้ผลการพัฒนาการศึกษาไทยในช่วงปีพ.ศ. 2552-2559 ยังสะท้อนถึงการบริหารจัดการของสถานศึกษาในด้านการใช้แหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น ในการจัดการเรียนการสอนให้แก่ผู้เรียนซึ่งพบว่า ด้านของจิตสำนึก และความรัก ความภาคภูมิใจ ในท้องถิ่นนั้นยังต้องปรับปรุง สืบเนื่องจากการศึกษายังไม่สามารถทำลายกับดักประเทศกำลังพัฒนา ที่มีความอ่อนไหวและไม่มีความเข้มแข็งทางด้านสังคม ส่งผลให้เยาวชนรับเอาวัฒนธรรมที่เข้ามาใหม่ ได้โดยง่าย และขาดภูมิคุ้มกันที่ดี ทั้งที่มีการลงทุนด้านการศึกษามากกว่าหลายประเทศ จึงสามารถ วิเคราะห์ได้ว่าจำเป็นอย่างยิ่งที่โรงเรียนจะต้องปรับเปลี่ยนรูปแบบการบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้ ภูมิปัญญาท้องถิ่น และการเรียนการสอนเพื่อแก้ไขปัญหานี้¹⁷

แผนพัฒนาการศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการ ฉบับที่ 12 (พ.ศ.2560-2564) ได้วิเคราะห์ สภาวะการณ์ทางการศึกษาของประเทศไทยที่มีผลพวงมาจากสถานการณ์การเปลี่ยนแปลงของประเทศไทย ภูมิภาคอาเซียนและสังคมโลก ซึ่งพบว่าในระบบการศึกษาไทยนั้นการนำแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น มาใช้เพื่อพัฒนาคน โดยเฉพาะการศึกษาในระบบยังมีน้อย ไม่เป็นไปตามเป้าหมายที่ต้องการให้

¹⁶ เรื่องเดียวกัน, 41-42.

¹⁷ เรื่องเดียวกัน, ง, จ.

คนไทยทุกคนมีการศึกษาที่มีคุณภาพอย่างครอบคลุม เท่าเทียม และสนับสนุนการเรียนรู้ตลอดชีวิต การสร้างโอกาสในการเรียนรู้ที่หลากหลาย รวมถึงการใช้แหล่งเรียนรู้ และองค์ความรู้ของท้องถิ่น เป็นหนึ่งในเครื่องมือการจัดการศึกษา เพื่อพัฒนาความเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ ดังพบว่าประเทศไทย เกิดความเสื่อมถอยทางวัฒนธรรมของเยาวชนและคนในสังคม หลงลืมอัตลักษณ์ของสังคม ชุมชน¹⁸ เหล่านี้ อาจกล่าวได้ว่าการจัดการศึกษาในประเทศไทย โดยเฉพาะในสถานศึกษานั้นยังไม่สามารถใช้ แหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นเพื่อพัฒนาผู้เรียนได้อย่างเต็มศักยภาพ สอดคล้องกับ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ ที่ได้ศึกษาการใช้แหล่งเรียนรู้ของสถานศึกษา ขั้นพื้นฐานทั่วประเทศ พบว่า การใช้แหล่งเรียนรู้ทั้งภายในและภายนอกสถานศึกษานั้นมีอยู่ในระดับ ปานกลาง โดยสถานศึกษาที่มีการใช้แหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นในระดับมากไม่ได้บ่งบอกคุณภาพ ของการจัดการความรู้ ทั้งในด้านการตรวจสอบความรู้ และกระบวนการจัดการความรู้ ซึ่งสถานศึกษา ยังขาดการจัดทำเอกสาร หลักฐาน สารสนเทศ แผนที่ความรู้ และจัดระบบการจัดการความรู้ของ แหล่งเรียนรู้ต่าง ๆ ซึ่งถือเป็นสิ่งสำคัญยิ่ง เพื่อใช้ในการวางแผนการจัดกระบวนการเรียนรู้ให้แก่ ผู้เรียน¹⁹ นอกจากนี้ยังพบว่าการจัดการเรียนการสอนนั้นครูผู้สอนและผู้ที่เกี่ยวข้องทางการศึกษา ยังคงมีแนวคิดฝังแน่น โดยมีจุดมุ่งหมายหรือผลลัพธ์ทางการศึกษาไม่แตกต่างไปจากเดิม ทั้งนี้ ประเวศ วะสี เห็นว่า สาเหตุสำคัญเกิดจากสภาพแนวคิด ที่ฝังแน่นในการจัดการเรียนรู้ ยังเป็นการเอาเนื้อหาวิชา เป็นตัวตั้ง ไม่ได้เอาความจริงของชีวิตและการอยู่ร่วมกัน หรือเอาสังคมเป็นตัวตั้ง ทำให้การศึกษาอยู่นอกสังคม ทั้งนี้การจะสร้างสังคมภูมิปัญญาและสังคมความรู้ที่แท้จริงควรมาจากฐานรากของสังคม และการพัฒนาอย่างบูรณาการต้องเอาพื้นที่เป็นตัวตั้ง เพราะชุมชนคือฐานรากของประเทศ ถ้าชุมชน ทั้งหมดเข้มแข็งทุกด้าน ทั้งเศรษฐกิจ จิตใจ สังคม วัฒนธรรม สิ่งแวดล้อม สุขภาพ การศึกษา ประชาธิปไตย ประเทศไทยก็จะมั่นคง²⁰

¹⁸ สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ, กระทรวงศึกษาธิการ, **แผนพัฒนาการศึกษาของ กระทรวงศึกษาธิการ ฉบับที่ 12 (พ.ศ.2560-2564)** (กรุงเทพฯ: บริษัทพริกหวานกราฟฟิค จำกัด, 2559), 1-2, จ.

¹⁹ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, อ้างถึงใน ปฐวี มณีวงศ์, “การบริหาร แหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นของโรงเรียนมัธยมศึกษาในจังหวัดแพร่” (วิทยานิพนธ์ปริญญา ครุศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง, 2558), 15.

²⁰ ประเวศ วะสี, “จุดเปลี่ยนมหาวิทยาลัยไทย-จุดเปลี่ยนประเทศไทย,” **โพสต์ทูเดย์** 10, 3463 (31 กรกฎาคม 2555), 2.

สำหรับโรงเรียนมัธยมศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน พบปัญหาด้านการบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นเช่นเดียวกับที่กล่าวข้างต้น ดังบทสรุปสำหรับผู้บริหารในการประเมินคุณภาพภายนอกรอบ 3 (พ.ศ. 2554-2558) ของสถานศึกษา ได้ข้อสรุปที่เกี่ยวข้องกับผลการประเมินของโรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน พบว่ามีข้อเสนอแนะสำหรับผู้บริหารในมาตรฐานที่ 1 ผลการจัดการศึกษาของโรงเรียนนั้นผู้บริหารควรส่งเสริมให้มีการใช้แหล่งเรียนรู้ที่หลากหลายทั้งแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นที่มีระบบการบริหารจัดการที่มีคุณภาพมากกว่าปัจจุบัน ซึ่งยังมีการนำแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ไม่มาก และไม่เป็นระบบ โดยในมาตรฐานที่ 2 การบริหารจัดการ ผู้บริหารควรใช้ระบบการบริหารแบบมีส่วนร่วมและมุ่งเน้นการดำเนินงานร่วมกับคณะกรรมการสถานศึกษาให้มากกว่านี้รวมถึงการบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นที่เป็นภารกิจสำคัญหนึ่งของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ระดับมัศึกษานั้นเอง โดนสรุปได้ว่าสถานศึกษาระดับมัศึกษานั้น ยังพบปัญหาการบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นที่สำคัญนั่นเอง²¹ สอดคล้องกับ คมกริช ชาญณรงค์ ที่ได้ศึกษาการใช้สาระด้านภูมิปัญญาท้องถิ่นในสถานศึกษา และการพัฒนาเชิงสร้างสรรค์ ของสถานศึกษาระดับมัธยมศึกษาพบว่า ถึงแม้สถานศึกษาจะทราบถึงภารกิจในการใช้แหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นตามนโยบาย และระเบียบ กฎหมาย และสถานศึกษาบางแห่งมีการกำหนดไว้ในวิสัยทัศน์ หากแต่สภาพปัญหาในการใช้แหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นนั้นคือปัญหาการบริหารจัดการ ได้แก่ การขาดแคลนงบประมาณสนับสนุนจากภาครัฐ นอกจากนี้ในทางปฏิบัติผู้บริหารสถานศึกษาระดับมัธยมศึกษาส่วนมากไม่ให้ความสำคัญกับภูมิปัญญาท้องถิ่นเท่าที่ควร ความไม่ต่อเนื่องของผู้เรียนและผู้สอน เนื่องจากการย้ายสถานศึกษา และประชาชนชาวบ้านส่วนมากมีอาชีพทางการเกษตรจึงไม่มีเวลาในการเข้ามาให้องค์ความรู้แก่ผู้เรียนโดยเฉพาะอย่างยิ่งในฤดูเก็บเกี่ยว และนอกจากนี้ ผลงานจากการศึกษาภูมิปัญญาท้องถิ่นของนักเรียน ยังขาดช่องทางทางการตลาดในการพัฒนาเศรษฐกิจสร้างสรรค์ ทั้งที่ทรัพยากรของโรงเรียนมัศึกษานั้นมีศักยภาพ เหล่านี้ทำให้การวางแผนการบริหารจัดการและการออกแบบสาระการเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นของสถานศึกษาในระดับมัธยมศึกษาไม่ประสบผลสำเร็จตามเป้าหมายที่วางไว้²²

²¹ สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (องค์การมหาชน), รายงานการสังเคราะห์ผลการประเมินคุณภาพภายนอกรอบสาม (พ.ศ.2554-2558) ของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน, เข้าถึงเมื่อ 15 พฤษภาคม 2560, เข้าถึงได้จาก <http://www.onesqa.or.th/upload/>

²² คมกริช ชาญณรงค์, “การใช้สาระด้านภูมิปัญญาท้องถิ่นในสถานศึกษา สภาพปัญหาและการพัฒนาเชิงสร้างสรรค์,” วารสารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม 11, 3 (กรกฎาคม-กันยายน 2560): 64-65.

จากปัญหาการศึกษาของประเทศไทยข้างต้นที่เป็นผลสะท้อนมาจากปัญหาการบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยเฉพาะอย่างยิ่งในโรงเรียนมัธยมศึกษาที่เป็นหน่วยพัฒนาคนสู่สังคม และการประกอบอาชีพซึ่งมีภารกิจสำคัญในการใช้แหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นในการจัดการศึกษานั้น ยังไม่มีระบบ และขาดประสิทธิภาพ ด้วยเหตุนี้ สำนักบริหารงานกรมมัธยมศึกษาตอนปลาย ได้กำหนดมาตรฐานการปฏิบัติงานโรงเรียนมัธยมศึกษา พ.ศ. 2552 (ปรับปรุง พ.ศ. 2560) ในงานวิชาการ ด้านที่ 3 การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ 3.4 การจัดหาแหล่งเรียนรู้เพื่อการเรียนรู้ โดยกำหนดให้โรงเรียนจะต้องจัดหา รวบรวม จัดทำบัญชีแหล่งเรียนรู้ และจัดให้นักเรียนได้ฝึกประสบการณ์เรียนรู้ในสถานประกอบการชุมชน ตลอดจนงานชุมชนและภาคีเครือข่าย ด้านที่ 4 การได้รับการสนับสนุนจากชุมชน ทั้งการสนับสนุนด้านวิชาการ ด้านทรัพยากร ด้านบริการ และด้านอื่น ๆ โดยผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษาในฐานะที่เป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลงขององค์กร จึงควรบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นเพื่อใช้ในการจัดการศึกษาให้มีประสิทธิภาพ ทันสมัย เท่าทันการเคลื่อนย้ายองค์ความรู้ของสังคมดิจิทัลในปัจจุบัน และแก้ไขปัญหาข้อจำกัดที่เคยเกิดขึ้น²³ ด้วยเหตุนี้ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาการบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เพื่อนำมาใช้เป็นข้อเสนอเชิงนโยบายต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

จากปัญหาและความสำคัญของการวิจัย ผู้วิจัยได้กำหนดวัตถุประสงค์ของการวิจัยดังต่อไปนี้

1. เพื่อทราบองค์ประกอบของการบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา
2. เพื่อยืนยันองค์ประกอบของการบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา

ข้อคำถามการวิจัย

ในการหาคำตอบของการวิจัย ผู้วิจัยได้กำหนดข้อคำถามสำหรับการวิจัยครั้งนี้ ดังนี้

1. องค์ประกอบของการบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา ประกอบด้วยอะไรบ้าง
2. ยืนยันองค์ประกอบของการบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา สามารถยืนยันได้หรือไม่

²³ เรื่องเดียวกัน.

สมมุติฐานของการวิจัย

ผู้วิจัยตั้งสมมุติฐานการวิจัยไว้ ดังนี้

1. องค์ประกอบของการบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นของสถานศึกษา
ขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เป็นพหุองค์ประกอบ
2. องค์ประกอบของการบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นของสถานศึกษา
ขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา มีความถูกต้อง เหมาะสม เป็นไปได้
เป็นประโยชน์

กรอบแนวคิดของการวิจัย

การวิจัยเพื่อศึกษาองค์ประกอบของแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นของสถานศึกษา
ขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา ผู้วิจัยได้กำหนดกรอบแนวคิดแบ่งออกเป็น
3 ประเภท ดังนี้

1. ระเบียบ ข้อบังคับ และมาตรฐานที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้
ภูมิปัญญาท้องถิ่นของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา

การวิจัยจากองค์ความรู้ในเรื่องของ ระเบียบ ข้อบังคับ และมาตรฐานเกี่ยวกับการ
การบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น ซึ่งเป็นกรอบทิศทางในการบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้
ภูมิปัญญาท้องถิ่นที่รัฐกำหนด ได้แก่ 1) ทิศทางการพัฒนาคุณภาพการมัธยมศึกษายุคใหม่
(พ.ศ.2553-2561) โดยกำหนดการจัดการศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา
เพื่อสร้างคนดีมีวินัย มีความเป็นพลเมืองดี ภูมิใจในท้องถิ่น มีความรู้ ความสามารถ และสมรรถนะ
ความถนัดตามความต้องการของตลาดแรงงานและพัฒนาชาติ ใช้ชีวิตในสังคมอย่างมีความสุข ปรับตัว
และดำรงชีวิตในสังคมอย่างรู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลงในโลกศตวรรษที่ 21 โดยอาศัยหลักปรัชญา
เศรษฐกิจพอเพียง จัดกระบวนการเรียนรู้ท้องถิ่นฐาน เชื่อมประสานการศึกษาการบริหารจัดการเน้น
ภาคร่วมพัฒนาโดยใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นภายในชุมชนเป็นแหล่งเรียนรู้²⁴ 2) มาตรฐานการประเมิน
คุณภาพภายในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ได้กำหนดให้ สถานศึกษาจัดการเรียนการสอนที่ ยึดโยงบริบท
ของชุมชนและท้องถิ่น ผู้เรียนได้เรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้ ภูมิปัญญาท้องถิ่น และเปิดโอกาสให้ชุมชน
เข้ามามีส่วนร่วมแสดงความคิดเห็นร่วม จัดการเรียนการสอนอย่างเป็นรูปธรรม และ ต่อเนื่อง²⁵
3) แผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2560-2579 ได้กำหนดกรอบการพัฒนา การศึกษาชาติระยะ
20 ปี ได้กำหนดให้ ทุกคนมีโอกาสเท่าเทียมกันในการศึกษาและการเรียนรู้ตลอดชีวิต สามารถอยู่ร่วมกับ

²⁴ เรื่องเดียวกัน.

²⁵ เรื่องเดียวกัน, 11.

ผู้อื่นในสังคมพหุวัฒนธรรมได้ มีความพร้อมในการทำงานตามความถนัด ความต้องการของตลาดแรงงาน และชุมชนการมีส่วนร่วมในทุกภาคส่วน การส่งเสริมความเป็นพลเมืองในสังคมไทยและสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้ในชุมชน มีการจัดการแหล่งเรียนรู้ที่มีคุณภาพ²⁶ 4) แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 12 (พ.ศ.2560-2564) ได้กำหนดทิศทางการพัฒนาคนไทย โดยหล่อหลอมคนไทยให้มีค่านิยมตามบรรทัดฐานที่ดีของสังคม ยกกระดับคุณภาพการศึกษาและการเรียนรู้ตลอดชีวิต ปรับปรุงแหล่งเรียนรู้ในชุมชนให้เป็นแหล่งเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์และมีชีวิต²⁷ 5) มาตรฐานการปฏิบัติงานโรงเรียนมัธยมศึกษา พ.ศ. 2552 (ปรับปรุง พ.ศ. 2560) กำหนดเป็น งานวิชาการ ให้จัดหาแหล่งเรียนรู้เพื่อการจัดการเรียนรู้ที่หลากหลาย จัดทำบัญชีแหล่งเรียนรู้เป็นลายลักษณ์อักษรในการเก็บข้อมูลสารสนเทศ โดยมีการประชาสัมพันธ์ข่าวสารแก่ชุมชน สร้างความสัมพันธ์อันดีกับชุมชนเพื่อแสวงหาความร่วมมือ มีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนอย่างต่อเนื่องชุมชนให้การสนับสนุนตามความต้องการของโรงเรียนทั้งด้านวิชาการ (วิทยากร ปรากฏชาวบ้าน ภูมิปัญญาท้องถิ่นต่าง ๆ) ด้านทรัพยากร ด้านการบริการ และด้านอื่น ๆ²⁸ 6) รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 ได้กำหนดแนวทางให้ประชาชนรับการศึกษาตามความต้องการในระบบต่าง ๆ มีการเรียนรู้ตลอดชีวิต ส่งเสริมความร่วมมือระหว่างรัฐ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และเอกชน ตลอดจนมุ่งสร้างคนดี ภูมิใจในชาติ มีความเชี่ยวชาญตามความถนัด และมีความรับผิดชอบต่อชุมชน สังคม ประเทศชาติ²⁹ และ 7) นโยบายการศึกษาของนายกรัฐมนตรี พลเอกประยุทธ์ จันทร์โอชา ได้ให้แนวนโยบายไว้ว่า ให้จัดการศึกษาเรียนรู้เพื่อทำนุบำรุงศาสนา ศิลปะ วัฒนธรรม สร้างสังคมที่เข้มแข็งและมีคุณธรรม ควบคู่กัน ทุกภาคส่วนมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาอย่างมีคุณภาพ กระจายอำนาจในการบริหาร การศึกษา ส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตส่งเสริมแหล่งเรียนรู้ภายในชุมชน และ ส่งเสริมปราชญ์ชุมชน ให้เข้ามาถ่ายทอดความรู้³⁰

²⁶ เรื่องเดียวกัน, 162.

²⁷ สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, สำนักงานนายกรัฐมนตรี, **แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 (พ.ศ.2560-2564)** (กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2559), 11-12.

²⁸ เรื่องเดียวกัน, 22, 83-98.

²⁹ เรื่องเดียวกัน.

³⁰ เรื่องเดียวกัน.

2. แนวคิด ทฤษฎี ที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา

นอกจากนี้ผู้วิจัยได้ศึกษาเกี่ยวกับแนวคิด ทฤษฎี ที่เกี่ยวข้องกับแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นของสถานศึกษา จากนักการศึกษาทั้งในประเทศ และต่างประเทศ ประกอบด้วย 1) กรมส่งเสริมวัฒนธรรม (2558) ได้กำหนดแนวทางการบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้ทางวัฒนธรรมที่เกิดขึ้นในแต่ละท้องถิ่น ซึ่งถือเป็นหนึ่งในภูมิปัญญาท้องถิ่น โดยกำหนดให้มีการดำเนินการวางแผน และติดตามการดำเนินงานอยู่เป็นประจำจากผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทั้งหมด เพื่อสะท้อนแนวทางการแก้ปัญหาและพัฒนา ตลอดจนให้ความสำคัญกับการพัฒนาสถานที่ของแหล่งเรียนรู้นั้น ๆ มีการดำเนินการตามแผนโดยผู้บริหารให้การอำนวยความสะดวกในการปฏิบัติงานอย่างต่อเนื่อง คำนึงถึงการจัดสรรงบประมาณ วางแผนการใช้จ่ายประจำปี ตลอดจนระดมทรัพยากร และความร่วมมือจากภายนอก และมีการบริหารจัดการบุคคลที่มีบทบาทต่อการดำเนินการของแหล่ง เรียนรู้เหล่านั้นอย่างมีประสิทธิภาพ³¹ 2) พยุง ใบแย้ม และคณะ ได้สรุปรูปแบบการใช้แหล่งเรียนรู้ในท้องถิ่นที่เหมาะสมเพื่อการบริหารจัดการศึกษาในระดับประถมศึกษา โดย (1) ความเป็นแหล่งเรียนรู้ ประกอบด้วย 6 องค์ประกอบ ได้แก่ การบริหารการศึกษาอย่างมีคุณภาพ การจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ คุณภาพของผู้เรียนโดยการศึกษาค้นคว้า ผู้ปกครองให้การสนับสนุน การนิเทศส่งเสริมการศึกษา ให้บรรลุเป้าหมาย และ การให้บริการแหล่งเรียนรู้อย่างทั่วถึงและเท่าเทียม และ(2) รูปแบบการใช้แหล่งเรียนรู้ในท้องถิ่นที่เหมาะสม ได้แก่ ชั้นการวางแผน ชั้นการวิเคราะห์ ชั้นการจัดการเรียนรู้ ชั้นการให้บริการ ชั้นการเชื่อมโยงความรู้สู่สากล ชั้นพัฒนาแหล่งเรียนรู้ และชั้นประเมินและเผยแพร่³² 3) พลพัทธ์ คนหาญได้นำเสนอการสร้างรูปแบบการมีส่วนร่วมระหว่างโรงเรียนกับชุมชน ในการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาจัดการเรียนรู้ในสถานศึกษา ขั้นพื้นฐาน มีองค์ประกอบหลัก 5 องค์ประกอบ ได้แก่(1) การมีส่วนร่วม ในการวิเคราะห์สถานการณ์ และความต้องการในการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาจัดการเรียนรู้ ใน สถานศึกษาขั้นพื้นฐาน (2) การมี ส่วนร่วมในการกำหนดเป้าหมาย จุดเน้นในการนำภูมิปัญญาท้องถิ่น มาจัดการเรียนรู้ ในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน (3) การมีส่วนร่วมในการระดมทรัพยากรเพื่อนำภูมิปัญญาท้องถิ่น มาจัดการเรียนรู้ในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน (4) การมีส่วนร่วม

³¹ กรมส่งเสริมวัฒนธรรม, กระทรวงวัฒนธรรม, **คู่มือแนวทางการบริหารจัดการและการดำเนินงานส่งเสริมเครือข่ายแหล่งเรียนรู้ทางวัฒนธรรม** (กรุงเทพฯ: สำนักงานกิจการโรงพิมพ์องค์การสงเคราะห์ทหารผ่านศึก ในพระบรมราชูปถัมภ์, 2558), 55-59.

³² พยุง ใบแย้ม และคณะ, “การพัฒนาารูปแบบการใช้แหล่งเรียนรู้ในท้องถิ่นที่เหมาะสมเพื่อการบริหารจัดการศึกษาในระดับประถมศึกษา,” **วารสารสารสนเทศ** 14, 1 (มกราคม-มิถุนายน 2558): 23-24.

ปฏิบัติในการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาจัดการเรียนรู้ในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน และ (5) การมีส่วนร่วมในการติดตามและประเมินผลการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาจัดการเรียนรู้ ในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน³³

4) แนวคิดการบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยใช้หลักการบริหารแบบ 4 M's ดังนี้ (1) บุคลากร (Man) ผู้มีส่วนร่วมในการบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้ (2) งบประมาณ (Money) การบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้ (3) ทรัพยากร (Materials) การบริหารจัดการทรัพยากรหรือแหล่งเรียนรู้ภายในและภายนอกสถานศึกษาและ (4) การบริหารจัดการ (Management) จัดทำแผนยุทธศาสตร์ แผนพัฒนา แผนปฏิบัติการ/โครงการของสถานศึกษา³⁴

5) เบญจรัตน์ เมธะปัญญา ได้ใช้แนวทางในการบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้ และภูมิปัญญาท้องถิ่น โดยการมีส่วนร่วมของ ครูภูมิปัญญาท้องถิ่น ชุมชน ผู้บริหารสถานศึกษา ครู ผู้ปกครองนักเรียน นักการภารโรง และนักเรียน โดยการดำเนินตามวงจรคุณภาพ PDCA ในขั้นการวางแผนใช้การประชุมผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทุกฝ่าย และแต่งตั้งกรรมการขั้นการปฏิบัติ ใช้การประชุมเพื่อมอบหมายหน้าที่ ความรับผิดชอบ และดำเนินการตามโครงการ ขั้นการตรวจสอบ กำกับติดตามและประเมินผล ใช้การประชุมเชิงปฏิบัติการ เพื่อให้ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องรับทราบการรายงานความก้าวหน้าจำนวน 3 ไตรมาส และขั้นการสะท้อนผลเพื่อปรับปรุงแก้ไขการดำเนินการ ใช้วิธีการจัดประชุมเชิงปฏิบัติการ เพื่อเสนอผลสำเร็จของการปฏิบัติงาน สภาพปัญหา ข้อเสนอแนะในการปรับปรุงแก้ไข³⁵

6) สมเกียรติ สุวรรณประสิทธิ์ ได้พัฒนารูปแบบการบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาไทย โรงเรียนบ้านนาต้นจั่น ตำบลบ้านดึก อำเภอศรีสาขาน้อย จังหวัดสุโขทัย ทั้งนี้การดำเนินงานการบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาไทย โดยใช้รูปแบบการบริหารในลักษณะบ้าน วัด โรงเรียน (บวร) รวมถึงหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง โรงเรียนจัดทำโครงการแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาไทย 9 ด้าน เกี่ยวกับ การจัดองค์ความรู้ ความสามารถ และทักษะของคนไทย ซึ่งเกิดจากการสังสมประสบการณ์ที่ผ่านกระบวนการเรียนรู้ เลือกสรร ประยุกต์ พัฒนา และถ่ายทอดสืบต่อกัน ปรับปรุงให้เหมาะสมตามยุคสมัย³⁶

7) มิลตัน เอ็ม อาร์ ฟรีแมน และ ลัดวิง เอ็น คาร์เบียน (Milton M. R. Freeman and Ludwig N. Carbyn) ได้เสนอให้รัฐบาล

³³ เรื่องเดียวกัน, บทคัดย่อ.

³⁴ เรื่องเดียวกัน, บทคัดย่อ.

³⁵ เบญจรัตน์ เมธะปัญญา, **การบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้ และภูมิปัญญาท้องถิ่นแบบมีส่วนร่วมที่ส่งเสริมการศึกษาในศตวรรษที่ 21 ของโรงเรียนเทศบาลวัดเชียงยืน จังหวัดเชียงใหม่**, (เชียงใหม่: โรงเรียนเทศบาลวัดเชียงยืน, 2561), บทสรุปสำหรับผู้บริหาร.

³⁶ สมเกียรติ สุวรรณประสิทธิ์, **รูปแบบการบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาไทย โรงเรียนบ้านนาต้นจั่น, (ออนไลน์)**, เข้าถึงเมื่อ 20 ธันวาคม 2562, เข้าถึงได้จาก <http://kroobannok.com/blog/4134>

หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง โดยเฉพาะหน่วยงานทางการศึกษาดำเนินการจัดทำระบบการจัดการข้อมูล ความรู้ภูมิปัญญาดั้งเดิมเหล่านั้นบนพื้นฐานหลักการทางวิทยาศาสตร์ โดยควรให้คนทั้งภายในและ ภายนอกท้องถิ่นนั้น ๆ ให้การยอมรับ และเคารพในองค์ความรู้เหล่านั้นเป็นอันดับแรก โดยเฉพาะ เยาวชนของท้องถิ่นนั้นจะต้องได้รับการเรียนรู้ ทำความรู้จักกับประเพณี วัฒนธรรม การดำรงชีวิต จากแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นจริง เพื่อให้พวกเขาสามารถสืบทอดสู่รุ่นต่อไปในอนาคต³⁷ 8) ซาลลี เค แฟร์แฟซ และคณะ (Sally K. Fairfax, et al) ได้กล่าวถึงมุมมองทางการบริหารแหล่งเรียนรู้ ภูมิปัญญาดั้งเดิม โดยได้นำเสนอแนวความคิดในการศึกษาระบบความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นที่นักวิชาการ ตลอดจนคนรุ่นใหม่ในชุมชนควรให้ความสำคัญในการทำความเข้าใจว่าระบบความรู้เหล่านั้นมีผล อย่างไรต่อวิถีชีวิต ภายใต้ความเคารพในแหล่งเรียนรู้ และภูมิปัญญาท้องถิ่นเหล่านั้น รวมถึงต้องสร้าง แรงบันดาลใจให้เด็กเยาวชน พัฒนาชุมชนอย่างเหมาะสมยั่งยืน โดยรัฐบาลท้องถิ่นควรให้การสนับสนุน ด้านงบประมาณ หน่วยงานในชุมชนจะต้องจัดเก็บข้อมูลสารสนเทศที่สามารถเข้าถึงภูมิปัญญาท้องถิ่น เหล่านี้ได้ง่าย สถาบันทาง การศึกษาดำเนินการวิจัย เพื่อสืบทอดไม่ให้สูญหาย³⁸ 9) เอกวิทย์ ณ ถลาง (Ekkawit Nathalang) กล่าวถึงการบริหารจัดการภูมิปัญญาท้องถิ่นผ่านกระบวนการจัดการศึกษาโดย ผู้บริหารสถานศึกษาต้องเริ่มจากความจริงที่ว่าบุคคลหรือโรงเรียนได้สะสมประสบการณ์หรือความรู้ เดิมจากแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น และทักษะการเรียนรู้ใหม่หรือองค์ความรู้ใหม่จากวิทยาการ สมัยใหม่ เพียงพอแล้วหรือยัง นอกจากนี้ทรัพยากรที่มีอยู่จะใช้ ร่วมกันผ่านเครือข่ายระบบ ฐานข้อมูลการพัฒนาการจัดเก็บและการคำนวณระบบในรูปแบบของสื่อผสมและการเผยแพร่ระบบ ผ่านเครือข่ายที่ผู้เรียน ชุมชนหรือผู้ที่สนใจสามารถเข้าถึงได้อย่างรวดเร็ว³⁹ 10) มาร์ติน เจ และคณะ (Martin J. et al.) ได้กล่าวถึงแนวคิดการจัดการเรียนรู้แบบ Community – Based learning ที่ได้ กล่าวไว้ว่า ครูใหญ่ของโรงเรียนควรที่จะใช้หลักการบริหารและ การสร้างปฏิสัมพันธ์อันดีกับปราชญ์ ผู้รู้ในชุมชน เพื่อพัฒนาผู้นำการจัดการเรียนรู้เกี่ยวกับชุมชนให้แก่ครูผู้สอน เพื่อสอนให้นักเรียน ได้เรียนรู้ชุมชน ต้องดำเนินการลดความแตกแยกระหว่างวิทยาการความรู้ภายในโรงเรียนกับองค์ความรู้

³⁷ Milton M. R. Freeman and Ludwig N. Carbyn, **Traditional Knowledge and Renewable Resource Management in Northern Regions** (Alberta: The University of Alberta Press, 1986). 5-6.

³⁸ Sally K. Fairfax et al, **The School Trust Lands: A Fresh Look at Conventional Wisdom** (Berkeley, University of California, 1990), 798-893.

³⁹ Ekkawit Nathalang, **Local Wisdom and Knowledge Management** (Bangkok: Amarin Book Center, 2003), 23.

ที่ใช้เพื่อการดำรงชีวิตของชุมชนนั่นเอง⁴⁰ 11) โรเบิร์ต เจ ไทราฟ และ เจมส์ เจ ฮอคเตอร์ (Robert J. Thierauf and James J. Hoctor) ได้กล่าวว่า ผู้นำองค์กรต้องวางระบบการจัดการภูมิปัญญาให้มีประสิทธิภาพ โดยจำเป็นต้องมีการวางแผนองค์กร วางโครงสร้าง และระบบการมีส่วนร่วมที่ดีกับเจ้าของแหล่งเรียนรู้ ภูมิปัญญาท้องถิ่นต่าง ๆ โดยประสานความรู้ด้านการตลาด การเงิน การผลิต รวมถึงศาสตร์วิชาการสมัยใหม่เพื่อการปรับตัวในท้องถิ่นให้สามารถเข้ากับสิ่งต่าง ๆ ที่เปลี่ยนแปลง ทั้งนี้ควรวางระบบการจัดการความรู้ และสารสนเทศที่มีประสิทธิภาพในการใช้เป็นข้อมูลวางแผนพัฒนาการจัดการภูมิปัญญาท้องถิ่น หรือภูมิปัญญาการทำงานในองค์กรต่อไป⁴¹ 12) แดชดิช (C. L. Dadhich) ได้กล่าวถึงการบริหารจัดการภูมิปัญญาที่เกี่ยวข้องกับท้องถิ่นไว้ว่า สิ่งหนึ่งที่มีส่วนเกี่ยวข้องจะต้องให้ความสนใจนั้นคือการจัดการความรู้ที่มีอยู่ในแหล่งเรียนรู้ของท้องถิ่น แต่ต้องไม่เป็นไปเพื่อการรวบรวมองค์ความรู้ทั่วไป สิ่งสำคัญจะต้องเป็นการจัดการความรู้เพื่อนำมาใช้ประโยชน์ในการแข่งขันทางธุรกิจในยุคปัจจุบัน และนำเทคโนโลยี วัสดุ เครื่องจักรที่ทันสมัย หรือนวัตกรรมสมัยใหม่มาใช้ การบริหารจัดการภูมิปัญญาท้องถิ่นในวัฏจักรใหม่นั้นจะต้องรวมความรู้เชื่อมโยงกับความดีอีกด้วย⁴² 13) เพอคายาสธา และ เพอชพิทา (Purkayastha and Pushpita) ได้เสนอบทความนี้เกี่ยวกับข้อมูลและการวิเคราะห์ระบบการบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาดั้งเดิมของประเทศอินเดีย ข้อเสนอหนึ่งนั้นคือการเข้ามาศึกษา และฝังตัวอยู่ภายในท้องถิ่น ของนักการศึกษา หรือนักวิชาการ เพื่อทำความเข้าใจอย่างลึกซึ้งแท้จริงถึงการสร้างสรรค์การบริหารจัดการทรัพยากรแบบดั้งเดิมที่ไม่มีรูปแบบแต่มีประสิทธิภาพสูงนี้ โดยเสนอให้ควรทำการถ่ายทอด เผยแพร่ข้อมูลการค้นพบให้กว้างขวางเพื่อเป็นต้นแบบในการพัฒนาชุมชนท่ามกลางความแตกต่างทางวัฒนธรรม นอกจากนี้ผู้นำในท้องถิ่น ควรสร้างความร่วมมือที่เข้มแข็งกับสถาบันการศึกษา หน่วยงานรัฐบาลหลัก เพื่อดำรง รักษา สืบทอด ภูมิปัญญาท้องถิ่นที่มีค่าของชุมชนสืบต่อไป⁴³ 14) เวนเดอลิน คูเปอร์ส และ โอเลน กันลักชัน (Wendelin Kupers and Olen Gunnlaugson) ได้กล่าวว่าผู้บริหารโรงเรียนจะต้อง

⁴⁰ เรื่องเดียวกัน.

⁴¹ Robert J. Thierauf and James J. Hoctor, **Optimal Knowledge Management: Wisdom Management Systems Concepts and Applications** (United States of America: Idea Group Publishing, 2006), 6.

⁴² C. L. Dadhich, **Management Through Folk Wisdom** (New Delhi: Diamond Pocket Books, 2012), 12-16.

⁴³ Purkayastha and Pushpita, **Tribal India's Traditional Wisdom and Indigenous Resource Management** (The Oriental Anthropologist, New Delhi, 2015), 214-216.

บริหารจัดการแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นเพื่อใช้ในการจัดการเรียนรู้ของผู้เรียน โดยใช้แนวคิด การบริหารทางธุรกิจที่มีประสิทธิภาพ โดยโรงเรียนมัธยมศึกษาควรรู้แหล่งเรียนรู้ในชุมชน ประกอบการเรียนการสอน เนื่องด้วย ช่วยสร้างความสนใจของผู้เรียน ทำให้ผู้เรียนเลือกอาชีพได้ เหมาะสมกับความถนัดของตนเมื่อสำเร็จการศึกษาแล้ว ทำให้เขารักในการทำงาน มีทัศนคติที่ดีต่อ โรงเรียน เข้าใจสภาพปัจจุบันและปัญหาของท้องถิ่น รู้สึกรักและหวงแหนอันนำไปสู่แนวคิดที่จะ ปรับปรุงพัฒนาท้องถิ่นของตน ตลอดจนได้รับความรู้ที่มีประโยชน์เพื่อการดำรงชีวิตในสังคมของเขา อย่างแท้จริง เนื่องจากได้เรียนรู้จากประสบการณ์ตรง⁴⁴ และ 15) มาเจอร์ลี มาโย (Marjorie Mayo) ได้พบว่าประการสำคัญของความสำเร็จนั้นคือการที่ผู้บริหารสถานศึกษา และนักวิจัย ต้องร่วมมือ ศึกษาแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นโดยปราศจากอคติ หรือความเชื่อส่วนบุคคล เพื่อนำความรู้ที่ แท้จริงเหล่านั้นเข้าสู่ห้องเรียน โดยให้ความช่วยเหลือ ให้ความรู้ที่ถูกต้องแก่ครู รวมถึงการเลือก แหล่งเรียนรู้ที่ใช้อ้างอิงความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นที่เชื่อถือได้ เพื่อสามารถจัดการด้านหลักสูตร การจัดการเรียนการสอน และการบริหารจัดการชั้นเรียนเกี่ยวกับภูมิปัญญาท้องถิ่นได้อย่างมี ประสิทธิภาพ⁴⁵

3. งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นของสถานศึกษา ขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา

ผู้วิจัยได้ศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น ของสถานศึกษา ซึ่งประกอบด้วยงานวิจัยภายในประเทศ ได้แก่ 1) ประดิษฐ์ อุ่นหนองกุง ได้ศึกษา เรื่อง สภาพและปัญหาการบริหารแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นของสถานศึกษาสังกัดสำนักงาน เขตพื้นที่การศึกษาขอนแก่น เขต 4⁴⁶ 2) ประสิทธิ์ พิทักษ์คงวงศ์ ได้ศึกษาการจัดการแหล่งเรียนรู้ ชุมชนของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ในจังหวัด

⁴⁴ Wendelin Kupers and Olen Gunnlaugson, **Wisdom Learning: Perspectives on Wising-Up Business and Management Education** (New York: Gower, 2016), 121-127.

⁴⁵ Marjorie Mayo, **Community-based Learning and Social Movements: Popular Education in a Populist Age** (Chicago: Policy Press, 2020), 59-78.

⁴⁶ ประดิษฐ์ อุ่นหนองกุง, “สภาพและปัญหาการบริหารแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นของ สถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาขอนแก่น เขต 4” (วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย, 2553), บทคัดย่อ.

ปทุมธานี⁴⁷ 3) วัลยา ทองงาม ได้ศึกษาเรื่อง การใช้และบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น เพื่อส่งเสริม พัฒนาการของนักเรียนโรงเรียนอนุบาลวีรยา อำเภอสันทราย จังหวัด เชียงใหม่⁴⁸ 4) พิมลมาศ ยะอนันต์ ศึกษาการบริหารจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการโดยใช้แหล่งเรียนรู้ในชุมชน โรงเรียนศรีถ้อยสุนทรราชภัฏวิทยา อำเภอแม่สรวย จังหวัดเชียงราย⁴⁹ 5) ปฐวี มณีวงศ์ ได้ศึกษาการบริหารแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นของโรงเรียนมัธยมศึกษาในจังหวัดแพร่⁵⁰ 6) แวพันธ์ ฉางข้าวชัย ได้ศึกษาแนวทางการบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้ในท้องถิ่นแบบมีส่วนร่วมของโรงเรียนบ้านนาป่าแปก อำเภอเมืองแม่ฮ่องสอน⁵¹ 7) พฤษมงคล จุลพูล ได้ศึกษาการพัฒนาฐานข้อมูลแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นเพื่อการบริหารจัดการเรียนรู้ ของนักเรียนโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนสังกัดกองกำกับการตำรวจตระเวนชายแดนที่ 24 จังหวัดอุดรธานี⁵² 8) ปรีชญา กาดิโตน ได้วิจัย บทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในการส่งเสริมการใช้แหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น ในการจัดการเรียนรู้ ตามการรับรู้ของครูในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชุมพร เขต 1⁵³ 9) นงเยาว์

⁴⁷ ประสิทธิ์ พิทักษ์ชวงค์, “การจัดการแหล่งเรียนรู้ชุมชนของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ในจังหวัดปทุมธานี” (วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตร์ มหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต, 2554), 88-89.

⁴⁸ เรื่องเดียวกัน, บทคัดย่อ.

⁴⁹ พิมลมาศ ยะอนันต์, “การบริหารจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการโดยใช้แหล่งเรียนรู้ในชุมชน โรงเรียนศรีถ้อยสุนทรราชภัฏวิทยา อำเภอแม่สรวย จังหวัดเชียงราย” (การประชุมสัมมนา วิชาการนำเสนองานวิจัยระดับชาติและนานาชาติ เครือข่ายบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏ ภาคเหนือ ครั้งที่ 15, 2557), 927-936.

⁵⁰ เรื่องเดียวกัน, บทคัดย่อ.

⁵¹ แวพันธ์ ฉางข้าวชัย, “แนวทางการบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้ในท้องถิ่นแบบมีส่วนร่วมของโรงเรียนบ้านนาป่าแปก อำเภอเมืองแม่ฮ่องสอน” (วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, 2558), บทคัดย่อ.

⁵² พฤษมงคล จุลพูล, “การพัฒนาฐานข้อมูลแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นเพื่อการบริหารจัดการเรียนรู้ ของนักเรียนโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดน สังกัดกองกำกับการตำรวจตระเวนชายแดนที่ 24 จังหวัดอุดรธานี,” *วารสารว.วิจัยสมาคมห้องสมุด* 9, 2 (กรกฎาคมธันวาคม 2559): 70.

⁵³ ปรีชญา กาดิโตน, “บทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในการส่งเสริมการใช้แหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น ในการจัดการเรียนรู้ ตามการรับรู้ของครูในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชุมพร เขต 1” (วิทยานิพนธ์ครุศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัยมหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี, 2560), บทคัดย่อ.

อุทุมพร ได้ทำการวิจัยการบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้ของชุมชนตามหลักเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อนำไปใช้บูรณาการในการจัดการเรียนรู้ในสถานศึกษาอย่างยั่งยืน อำเภอบางพลี จังหวัดสมุทรปราการ⁵⁴ 10) ฟิคเรท เบิร์คส (Fikret Berkes) ได้ทำการศึกษา ระบบการจัดการความรู้และการบริหารจัดการทรัพยากรของชนพื้นเมือง: กรณีศึกษาของชาวแคนาดาพื้นเมืองจากอ่าวเจมส์⁵⁵ 11) ยิน ชาง เซง (Yin Cheong CHENG) ได้นำเสนอ การส่งเสริมแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นในการศึกษายุคโลกาภิวัตน์: ทฤษฎีหลากหลาย⁵⁶ 12) บิลาเนคา มาร์ทีนส์ (Blanca Martins) ได้ทำการวิจัยการบริหารจัดการภูมิปัญญา⁵⁷ 13) วิทยา เมฆขำ (Witthaya Mekhum) ได้ศึกษาทิศทางในการบริหารจัดการผู้ประกอบการโอท็อป บนพื้นฐานของภูมิปัญญาท้องถิ่น⁵⁸ 14) พรพิมล ชูสอน (Pornpimon Chusorn) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง ความท้าทายด้านกลยุทธ์ในการใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นอย่างยั่งยืนในโรงเรียน⁵⁹ 15) ดารุวรรณ ถวิลการ (Dawruwan Thawinkarn) ได้ศึกษาวิจัยรูปแบบของภูมิปัญญาท้องถิ่นในการบริหารจัดการ

⁵⁴ นางเยาว์ อุทุมพร, “การบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้ของชุมชนตามหลักเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อนำไปใช้บูรณาการในการจัดการเรียนรู้ในสถานศึกษาอย่างยั่งยืน อำเภอบางพลี จังหวัดสมุทรปราการ” (วิทยานิพนธ์ครุศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี, 2561), บทความย่อ.

⁵⁵ Fikret Berkes, “Indigenous Knowledge and Resource Management Systems: A Native Canadian Case Study from James Bay” (In Speech delivered at the Canadian Anthropology Annual Conference, May, 1994, (Vancouver), 23-25.

⁵⁶ Yin Cheong Cheng, “Fostering Local Knowledge and Wisdom in Globalized Education: Multiple Theories” (In The 8th International Conference on “Globalization and Localization Enmeshed: Searching for a Balance in Education,” November, 18-21, (Bangkok, 2002)), 1-2.

⁵⁷ Blanca Martins, “Wisdom Management: The Last Frontier” (In 8th European Conference on Knowledge Management 2007, 6-7, September, 2007, (Barcelona: Spain)), 11-13.

⁵⁸ Witthaya Mekhum, “Direction to Manage OTOP Entrepreneurship Based on Local Wisdom,” **International Journal of Social, Behavioral, Educational, Economic, Business and Industrial Engineering** 6, 8 (2012): 2261-2263.

⁵⁹ Pornpimon Chusorn, “Strategy challenges the local wisdom applications sustainability in schools” (In International Conference on Education & Educational Psychology 2013, 112 (2014)), 626-634.

โรงเรียน⁶⁰ 16) ลัสลิ อิสเมล และคณะ (Rusli Ismail et al.) ได้ศึกษารูปแบบการเป็นผู้นำที่มีประสิทธิภาพด้วยภูมิปัญญาท้องถิ่นสำหรับโรงเรียนมัธยมชั้นนำด้านเทคโนโลยีของประเทศอินโดนีเซีย⁶¹ 17) อลิเดีย อกาธา (Alidri Agatha) ได้ดำเนินการวิจัย เรื่อง ภูมิปัญญาท้องถิ่นในการใช้ที่ดินและการจัดการทรัพยากรของชาวลักบาราในประเทศยูกันดา: มุมมองทางด้านประวัติศาสตร์⁶² 18) เอ เอ เกดา กิ่ง และคณะ (A. A. Gede Agung et al.) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการของโรงเรียนโดยใช้พื้นฐานของภูมิปัญญาท้องถิ่นของบาหลี⁶³ 19) แซมซูล บาฮรี และคณะ (Samsul Bahri et al.) ได้ศึกษา STEAM ศึกษา โดยใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นของสวนกาแฟใน Jember เป็นฐาน เพื่อเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันในศตวรรษที่ 21⁶⁴ 20) โอลแลนต์ บาร์ดี และอาร์เธอ ลูเบนส์ (Roland Bardy and Arthur Rubens) ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง การสร้างทุนทางปัญญาเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน: การรวมภูมิปัญญาท้องถิ่น และความรู้ขั้นสูง⁶⁵ 21) บากา ดิจิเบท (Bakar Djibat) ได้ศึกษาการพัฒนาคุณภาพของโรงเรียนโดยใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นเป็นฐานในเทอร์นา

⁶⁰ Dawruwan Thawinkarn, “Local Wisdom Model in School Education Management,” **Journal of Educational Administration, Khon Kaen University**, 11, 1, (January-June 2015): 11-17.

⁶¹ Rusli Ismail et al., “The Effective Leadership Model with Local Wisdom for Principal’s State Technology High Schools in Sulawesi Indonesia,” **International Journal of Academic Research** 7, 1 (January 2015): 69-75.

⁶² Alidri Agatha, “Traditional Wisdom in Land Use and Resource Management among the Lugbara of Uganda: a Historical Perspective,” **SAGE Open** 2, 3, (July-September 2016): 1-13.

⁶³ A. A. Gede Agung et al, “Developing School Management Model Based on Balinese Local Wisdom,” **Advances in Social Science, Education and Humanities Research** 134 (2017): 159-164.

⁶⁴ Samsul Bahri, Linda Kusumawati and Lailatur Nuraini, “STEAM Education Based on Local Wisdom of Coffee Plantation in Jember to Improve The Competitiveness at 21st Century,” **Pancaran Pendidikan FKIP Universitas Jember** 6, 3 (August 2017): 126-135.

⁶⁵ Roland Bardy and Arthur Rubens, “Building Intellectual Capital for Sustainable Development: Combining Local Wisdom and Advanced Knowledge” (In 9th European Conference on Intellectual Capital, April, 6-7, 2017, (Lisbon, Portugal)), 18-23.

เตมาลูกูเหนือ⁶⁶ 22) ฮามิด ดาร์มาดี (Hamid Darmadi) ได้ทำการศึกษา การบริหารจัดการศึกษาตาม ภูมิปัญญาท้องถิ่น (การศึกษาเชิงพรรณนาวิเคราะห์เชิงวัฒนธรรมของภูมิปัญญาท้องถิ่นในกาลิมันตัน ตะวันตก)⁶⁷ 23) คาเดค แสงค์กี พรามายานา (Kadek Hengki Primayana) ได้ทำการศึกษา การบริหารจัดการสถานศึกษาโดยใช้หลักภูมิปัญญาท้องถิ่นของ Tri Hita Karana โดยใช้ความฉลาดและ จิตวิญญาณความเป็นครู⁶⁸ 24) โยฮานเนส ฮาร์โซโย และคณะ (Yohanes Harsoyo et al.) ได้ทำการศึกษารายละเอียดของความสามารถและคุณค่าของภูมิปัญญาท้องถิ่นต่อผู้บริหารโรงเรียน มัธยมศึกษา⁶⁹ และ 25) ธรรมนุญ น้อยเวช (Thammanoon Noiwech) ได้ศึกษาการบริหารงาน วิชาการเกี่ยวกับการประยุกต์ใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษาประถมศึกษาสุพรรณบุรี เขต 3⁷⁰

การวิจัยการบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น ของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา ผู้วิจัยได้กำหนดกรอบแนวคิดของการวิจัย ดังภาพที่ 1

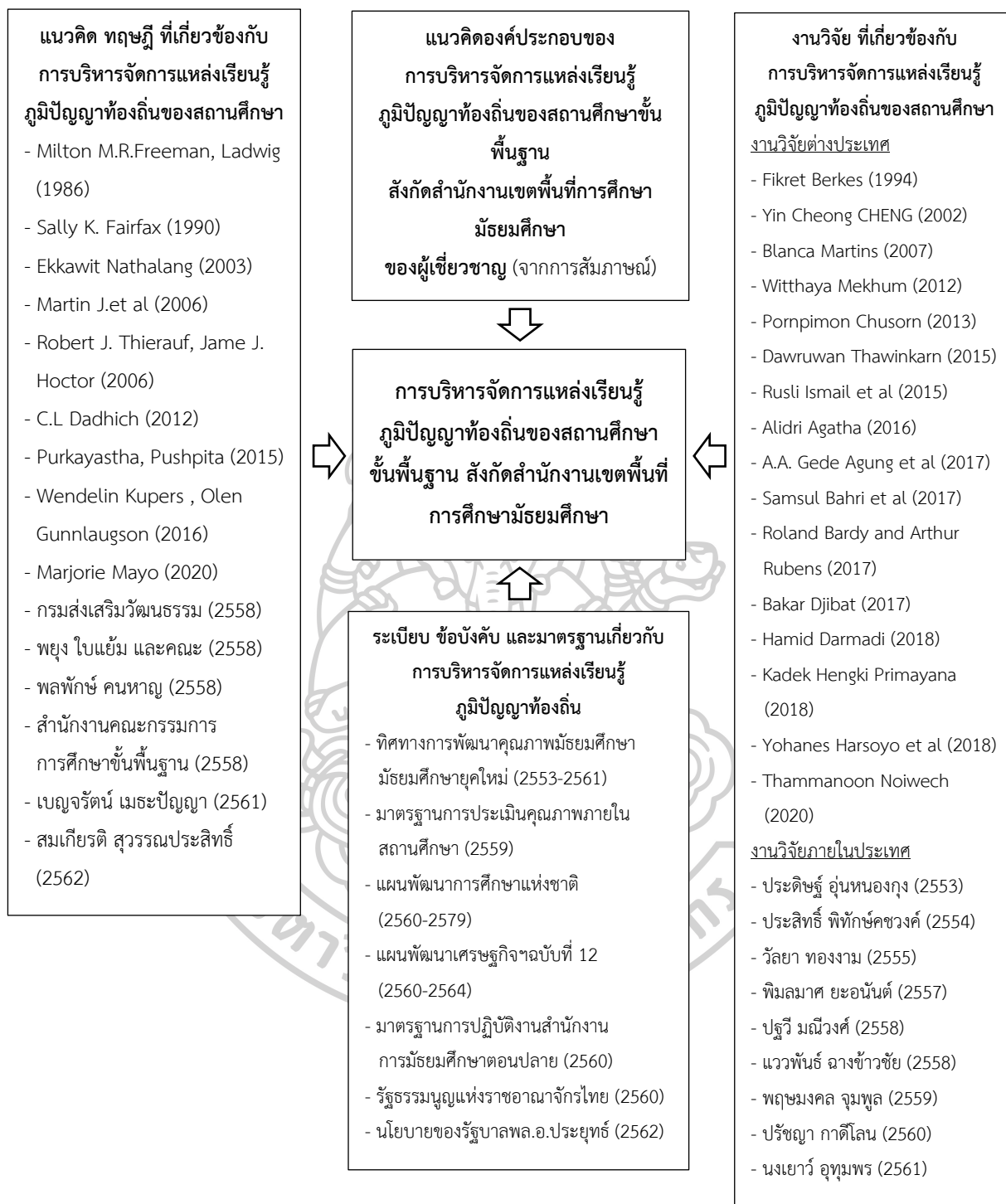
⁶⁶ Bakar Djibat, “The Development Of Quality Schools Based On Local Wisdom In Ternate North Maluku,” **International Journal of Scientific & Technology Research** 6, 5 (May 2017): 82-86.

⁶⁷ Hamid Darmadi, “Educational Management Based on Local Wisdom (Descriptive Analytical Studies of Culture of Local Wisdom in West Kalimantan),” **Journal of Education, Teaching and Learning** 3, 1 (March 2018): 135-145.

⁶⁸ Kadek Hengki Primayana, “The Implementation of School Management Based on The Values of Local Wisdom Tri Hita Karana and Spiritual Intelligence on Teacher Organizational Commitments,” **STAHN Mpu Kuturan Singaraja** (20-21 October 2018), 154-158.

⁶⁹ Yohanes Harsoyo et al., “Description of Competency and Values of Local Wisdom in the High School Principals,” **Advances in Social Science, Education and Humanities Research** 285 (2018): 146-151.

⁷⁰ Thammanoon Noiwech, **Academic Administration on Local Wisdom Application of Basic Education Schools under the Supervision of the Office of Suphanburi Educational Service Area 3**, (ออนไลน์), เข้าถึงเมื่อ 1 มิถุนายน 2563, เข้าถึงได้จาก <http://58.181.147.25/download/ea/48.pdf>

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

ที่มา : กรมส่งเสริมวัฒนธรรม, กระทรวงวัฒนธรรม, คู่มือแนวทางการบริหารจัดการและการดำเนินงาน ส่งเสริมเครือข่ายแหล่งเรียนรู้ทางวัฒนธรรม (กรุงเทพฯ: สำนักงานกิจการโรงพิมพ์ องค์การสงเคราะห์ทหารผ่านศึก ในพระบรมราชูปถัมภ์, 2558), 55-59.

: นางเยาว์ อุทุมพร, “การบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้ของชุมชนตามหลักเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อนำไปใช้บูรณาการในการจัดการเรียนรู้ในสถานศึกษาอย่างยั่งยืน อำเภอบางพลี จังหวัดสมุทรปราการ” (วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี, 2561), บทคัดย่อ.

: เบญจรัตน์ เมธะปัญญา, **การบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้ และภูมิปัญญาท้องถิ่นแบบมีส่วนร่วมที่ส่งเสริมการศึกษาในศตวรรษที่ 21 ของโรงเรียนเทศบาลวัดเชิงยี่น จังหวัดเชียงใหม่** (เชียงใหม่, โรงเรียนเทศบาลวัดเชิงยี่น, 2561), บทสรุปสำหรับผู้บริหาร.

: ปฐวี มณีวงศ์, “การบริหารแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นของโรงเรียนมัธยมศึกษาในจังหวัดแพร่” (วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา ภาควิชาการบริหารการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง, 2558), 16-30.

: ประดิษฐ์ อุ๋นหนองกุง, “สภาพและปัญหาการบริหารแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาขอนแก่น เขต 4” (วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย, 2553), บทคัดย่อ.

: ประยุทธ์ จันทร์โอชา, **คำแถลงนโยบายของคณะรัฐมนตรี พลเอกประยุทธ์ จันทร์โอชา แลงต่อสภานิติบัญญัติ** (กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์คณะรัฐมนตรีและราชกิจจานุเบกษา, 2562), 5.

: ประสิทธิ์ พิทักษ์ชวงศ์, “การจัดการแหล่งเรียนรู้ชุมชนของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ในจังหวัดปทุมธานี” (วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์, 2554), 88-89.

: ปรัชญา กาดิโณ, “บทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในการส่งเสริมการใช้แหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น ในการจัดการเรียนรู้ ตามการรับรู้ของครูในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชุมพร เขต 1” (วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัยมหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี, 2560), บทคัดย่อ.

: พฤษมงคล จุลพูล, “การพัฒนาฐานข้อมูลแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นเพื่อการเรียนรู้ของนักเรียนโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดน สังกัดกองกำกับการตำรวจตระเวนชายแดนที่ 24 จังหวัดอุดรธานี,” **วารสาร ว.วิจัยสมาคมห้องสมุด** 9, 2 (กรกฎาคม-ธันวาคม 2559), 70.

: พยุง ไบแย้ม และคณะ, “การพัฒนารูปแบบการใช้แหล่งเรียนรู้ในท้องถิ่นที่เหมาะสมเพื่อการจัดการศึกษาในระดับประถมศึกษา,” **วารสารสารสนเทศ** 14, 1 (มกราคม-มิถุนายน, 2558), 23-24.

: พลพิทักษ์ คนหาญ, “รูปแบบการมีส่วนร่วมของโรงเรียนกับชุมชนในการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาจัดการเรียนรู้ในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน,” **วารสารบัณฑิตศึกษา** 12, 56 (มกราคม-มีนาคม 2558): 152.

: พิมพ์มาศ ยะอนันต์, “การบริหารจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการโดยใช้แหล่งเรียนรู้ในชุมชน โรงเรียนศรีถ้อยสุนทรราชภัฏวิทยา อำเภอแม่สรวย จังหวัดเชียงราย” (การประชุมสัมมนาวิชาการ นำเสนองานวิจัยระดับชาติและนานาชาติ เครือข่ายบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏภาคเหนือ ครั้งที่ 15 (2557)), 927-936.

: วัลยา ทองงาม, “การใช้และบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นเพื่อส่งเสริมพัฒนาการนักเรียนของโรงเรียนอนุบาลวีรยา อำเภอสันทราย จังหวัดเชียงใหม่” (วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา ภาควิชาการบริหารการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, 2555), 6.

: แวพพันธ์ ฉางข้าวชัย, “แนวทางการบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้ในท้องถิ่นแบบมีส่วนร่วมของโรงเรียนบ้านนาป่าแพก อำเภอเมืองแม่ฮ่องสอน” (วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, 2558), บทคัดย่อ.

: สมเกียรติ สุวรรณประสิทธิ์, **รูปแบบการบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาไทย โรงเรียนบ้านนาต้นจั่น, (ออนไลน์)**, เข้าถึงเมื่อ 20 ธันวาคม 2562, เข้าถึงได้จาก <http://kroobannok.com/blog/4134>

: สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, อ้างถึงใน ปฐวี มณีวงศ์, “การบริหารแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นของโรงเรียนมัธยมศึกษาในจังหวัดแพร่” (วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง, 2558), 15.

: สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, **สำนักนายกรัฐมนตรี, แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 (พ.ศ.2560-2564)** (กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2559).

: สำนักงานเลขาธิการวุฒิสภา ปฏิบัติหน้าที่สำนักงานเลขาธิการสภานิติบัญญัติแห่งชาติ, **รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560** (กรุงเทพฯ: กลุ่มงานการพิมพ์ สำนักการพิมพ์ สำนักงานเลขาธิการวุฒิสภา ปฏิบัติหน้าที่สำนักงานเลขาธิการสภานิติบัญญัติแห่งชาติ, 2560).

: สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, กระทรวงศึกษาธิการ, “ประกาศสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน เรื่อง ทิศทางการพัฒนาคุณภาพการมัธยมศึกษายุคใหม่ (พ.ศ.2553-2561),” 29 เมษายน 2554.

: สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, กระทรวงศึกษาธิการ, **แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560-2579** (กรุงเทพฯ: บริษัทพริกหวานกราฟฟิค จำกัด, 2560).

: สำนักทดสอบการศึกษา, สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, **คู่มือการประเมินคุณภาพตามมาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐานเพื่อการประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษา** (กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ, 2559).

: สำนักบริหารงานการมัธยมศึกษาตอนปลาย, สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, **มาตรฐานการปฏิบัติงานโรงเรียนมัธยมศึกษา พุทธศักราช 2552(ปรับปรุง พุทธศักราช 2560)** (กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย, 2560), 22, 83-98.

: A. A. Gede Agung et al., “Developing School Management Model Based on Balinese Local Wisdom,” **Advances in Social Science, Education and Humanities Research** 134 (2017): 159-164.

: Alidri Agatha, “Traditional Wisdom in Land Use and Resource Management among the Lugbara of Uganda: a Historical Perspective,” **SAGE Open** 2, 3 (July-September 2016): 1-13.

: Bakar Djibat, “The Development Of Quality Schools Based On Local Wisdom In Ternate North Maluku,” **International Journal of Scientific & Technology Research** 6, 5 (May 2017): 82-86.

: Blanca Martins, “Wisdom Management: The Last Frontier” (In 8th European Conference on Knowledge Management 2007, 6-7, September, 2007, (Barcelona: Spain)), 11-13.

: C. L. Dadhich, **Management Through Folk Wisdom** (New Delhi , Diamond Pocket Books, 2012), 12-16.

: Dawruwan Thawinkarn, “Local Wisdom Model in School Education Management,” **Journal of Educational Administration, Khon Kaen University** 11, 1 (January-June 2015): 11-17.

: Ekkawit Nathalang, **Local Wisdom and Knowledge Management** (Bangkok: Amarin Book Center, 2003), 23.

: Fikret Berkes, “Indigenous Knowledge and Resource Management Systems: A Native Canadian Case Study from James Bay” (In Speech delivered at the Canadian Anthropology Annual Conference, May, 1994 (Vancouver)), 23-25.

: Hamid Darmadi, “Educational Management Based on Local Wisdom (Descriptive Analytical Studies of Culture of Local Wisdom in West Kalimantan),” **Journal of Education, Teaching and Learning** 3, 1 (March 2018): 135-145.

: Kadek Hengki Primayana, “ The Implementation of School Management Based on The Values of Local Wisdom Tri Hita Karana and Spiritual Intelligence on Teacher Organizational Commitments,” **STAHN Mpu Kuturan Singaraja** (20-21 October 2018), 154-158.

: Marjorie Mayo, **Community-based Learning and Social Movements: Popular Education in a Populist Age** (Chicago , Policy Press, 2020), 59-78.

: Martin J. et al., **Community-Based Learning** (Washington, DC: NW, Suite 310, 2006), 29.

: Milton M. R. Freeman and Ludwig N. Carbyn, **Traditional Knowledge and Renewable Resource Management in Northern Regions** (Alberta: The University of Alberta Press, 1986), 5-6.

: Pornpimon Chusorn, “ Strategy challenges the local wisdom applications sustainability in schools” (In International Conference on Education & Educational Psychology 2013, 112 (2014), 626-634.

: Purkayastha and Pushpita, **Tribal India's Traditional Wisdom and Indigenous Resource Management** (The Oriental Anthropologist, New Delhi, 2015), 214-216.

: Robert J. Thierauf and James J. Hoctor, **Optimal Knowledge Management: Wisdom Management Systems Concepts and Applications** (United States of America: Idea Group Publishing, 2006), 6.

: Roland Bardy and Arthur Rubens, “ Building Intellectual Capital for Sustainable Development: Combining Local Wisdom and Advanced Knowledge” (In 9th European Conference on Intellectual Capital, April, 6-7, 2017, (Lisbon, Portugal)), 18-23.

: Rusli Ismail et al, “ The Effective Leadership Model with Local Wisdom for Principal’s State Technology High Schools in Sulawesi Indonesia,” **International Journal of Academic Research** 7, 1 (January, 2015): 69-75.

: Samsul Bahri, Linda Kusumawati and Lailatur Nuraini, “STEAM Education Based On Local Wisdom Of Coffee Plantation In Jember To Improve The Competitiveness at 21 st Century,” **Pancaran Pendidikan FKIP Universitas Jember** 6, 3 (August 2017): 126-135.

: Sally K. Fairfax et al., **The School Trust Lands: A Fresh Look at Conventional Wisdom** (Berkeley: University of California, 1990), 798-893.

: Wendelin Kupers and Olen Gunnlaugson, **Wisdom Learning: Perspectives on Wising-Up Business and Management Education** (New York: Gower, 2016), 121-127.

: Thammanoon Noiwech, **Academic Administration on Local Wisdom Application of Basic Education Schools under the Supervision of the Office of Suphanburi Educational Service Area 3**, (ออนไลน์), เข้าถึงเมื่อ 1 มิถุนายน 2563, เข้าถึงได้จาก <http://58.181.147.25/download/ea/48.pdf>

: Witthaya Mekhum, “Direction to Manage OTOP Entrepreneurship Based on Local Wisdom,” **International Journal of Social, Behavioral, Educational, Economic, Business and Industrial Engineering** 6, 8 (2012): 2261-2263.

: Yin Cheong Cheng, “Fostering Local Knowledge and Wisdom in Globalized Education: Multiple Theories” (In The 8th International Conference on “Globalization and Localization Enmeshed: Searching for a Balance in Education, November, 18-21, (Bangkok, 2002)), 1-2.

: Yohanes Harsoyo et al., “Description of Competency and Values of Local Wisdom in the High School Principals,” **Advances in Social Science, Education and Humanities Research** 285 (2018): 146-151.

นิยามศัพท์เฉพาะ

เพื่อให้เข้าใจศัพท์เฉพาะในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้กำหนดนิยามศัพท์เฉพาะ ดังนี้

การบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา หมายถึง กระบวนการที่ผู้บริหารใช้เพื่อสร้างความร่วมมือกับบุคลากรภายในและภายนอกสถานศึกษา ในการดำเนินการกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการนำองค์ความรู้ที่มีค่า และเป็นเอกลักษณ์เฉพาะของชุมชน ซึ่งมีแหล่งที่อยู่ภายในบริเวณเขตพื้นที่บริการของสถานศึกษามาใช้ให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อการจัดการเรียนรู้ให้แก่ผู้เรียน เพื่อพัฒนาทักษะการเรียนรู้ของผู้เรียนตามวัตถุประสงค์ได้อย่างต่อเนื่อง ยั่งยืน โดยมุ่งเน้นการทำงานอย่างมีขั้นตอนด้วยวงจรคุณภาพ ในการวางแผนการจัดการแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น การวางแผนกลยุทธ์ การดำเนินการส่งเสริมการใช้แหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น การกำกับติดตามและส่งเสริมการบริหาร การเปิดโอกาสให้ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องเข้ามามีส่วนร่วม และการพัฒนา การออกแบบ และเชื่อมโยงองค์ความรู้จากแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น เพื่อให้สอดคล้องกับความต้องการที่แท้จริงของสถานศึกษาและชุมชน ทำให้สถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา สามารถดำเนินการด้านการใช้แหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นในการจัดการศึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพ

บทที่ 2 วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

เพื่อให้เกิดความรู้ความเข้าใจอย่างกว้างขวาง เกี่ยวกับองค์ความรู้ที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาวิจัย เรื่อง “การบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา” ทั้งนี้ผู้วิจัยได้ศึกษาเกี่ยวกับประเด็นที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ 1) การบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น และ 2) สถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา

การบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น

โลกในศตวรรษที่ 21 นี้ เป็นโลกยุคที่มีการเปลี่ยนแปลงเกิดขึ้นตลอดเวลา ทั้งเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม สิ่งแวดล้อม การเมือง และเทคโนโลยี ตลอดจนการเป็นโลกในยุคดิจิทัล ที่ข้อมูลเปลี่ยนแปลง เชื่อมต่อกันอย่างรวดเร็ว ในทุกมิติ เหล่านี้ทำให้นานาประเทศต้องกลับมาวางแผนพัฒนาประเทศรองรับการเปลี่ยนแปลงในยุคเทคโนโลยีดิจิทัล และพร้อมต่อการแข่งขันที่เข้มข้นในปัจจุบัน ทั้งนี้การพัฒนาสมรรถนะของคนถือเป็นหัวใจสำคัญในการพัฒนาประเทศที่ยั่งยืน⁷¹ เช่นเดียวกับทิศทางการพัฒนาของสังคมไทยตามแนวทางของแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติที่ผ่านมา ที่มุ่งพัฒนาคนไทยให้เข้าสู่ฐานการผลิตและการแข่งขันทางการค้า และเศรษฐกิจเป็นหลัก โดยอาศัยความร่วมมือกับมิตรประเทศในรูปแบบพหุภาคี และทวิภาคี ทำให้เศรษฐกิจไทยมีความเชื่อมโยงกับเศรษฐกิจและสังคมโลกมากขึ้น หากแต่กลับเกิดความอ่อนไหวในและผันผวนตามปัจจัยภายนอก ด้วยโครงสร้างทางสังคมที่ไม่เข้มแข็ง ประกอบกับปัญหาที่สำคัญของสังคมไทยนั้นคือการพัฒนา ด้านคุณภาพ โดยเฉพาะอย่างยิ่งคุณภาพของการศึกษาเพื่อการเรียนรู้ตลอดชีวิต ซึ่งเป็นกลไกที่สำคัญอย่างหนึ่งในการพัฒนาคนในประเทศที่ยั่งยืน⁷² ประกอบกับกฎหมาย นโยบายของรัฐสะท้อน

⁷¹ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, สำนักนายกรัฐมนตรี, การวิจัยและพัฒนา แหล่งเรียนรู้สำหรับการศึกษาตลอดชีวิต กรณีศึกษานครประวัติศาสตร์พระนครศรีอยุธยา และพื้นที่ใกล้เคียง, (ออนไลน์), เข้าถึงเมื่อ 20 พฤษภาคม 2560, เข้าถึงได้จาก http://www.thaiwisdom.org/p_lear/pon_12.pdf.

⁷² กมล รอดคล้าย, สมรรถนะไทยในเวทีสากล ปี2559 (IMD 2016) (นันทบุรี: บริษัท 21 เซนจูรี จำกัด, 2560), ก.

ให้เห็นถึงความสำคัญของแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นที่เข้ามามีบทบาทให้ ฐานเครื่องมือการสร้าง และพัฒนาคนไทยให้มีความรู้ ความเข้าใจ มีความรักภาคภูมิใจในองค์ความรู้ของชุมชน และร่วมดูแล รักษา ตลอดจนพัฒนาให้เกิดเศรษฐกิจสร้างสรรค์ สร้างมูลค่าสินค้า ผลิตภัณฑ์ในชุมชนได้ในที่สุด

ความหมายของแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น

คำว่าแหล่งเรียนรู้⁷³นั้นมิใช่คำนิยามไว้หลายท่าน โดยสำนักงานคณะกรรมการการศึกษา แห่งชาติ ได้ให้ความหมายของ แหล่งเรียนรู้ ว่าหมายถึง แหล่ง หรือที่รวม ซึ่งอาจเป็นสภาพ/สถานที่ หรือศูนย์รวมที่ประกอบด้วยข้อมูลข่าวสาร ความรู้ และกิจกรรม ที่มีกระบวนการเรียนรู้ หรือ กระบวนการเรียนการสอนที่มีรูปแบบแตกต่างจากกระบวนการเรียนการสอน ที่มีครูเป็นผู้สอน หรือ ศูนย์กลางการเรียนรู้ เป็นการเรียนรู้ที่กำหนดเวลาเรียนยืดหยุ่นสอดคล้องกับความต้องการ และ บริเวณ บ่อเกิด แหล่งที่ หรือศูนย์รวมความรู้ที่ให้เข้าไปศึกษาหาความรู้ ความเข้าใจ และความเหมาะสม กับการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง ซึ่งไม่จำเป็นต้องเป็นรูปแบบเกี่ยวกับการประเมินผลในชั้นหรือ ความพร้อม ของผู้เรียน การประเมินผล และการวัดผลการเรียนมีลักษณะเฉพาะที่สร้างขึ้นให้ห้องเรียน⁷³

นอกจากนี้ยังมีผู้ให้คำนิยามคำว่า แหล่งเรียนรู้ในชุมชน หรืออาจเรียกว่าแหล่งวิชาการ ชุมชน แหล่งวิทยาการในชุมชน แหล่งทรัพยากรในชุมชน ซึ่งตรงกับศัพท์ภาษาอังกฤษว่า Community Resource หรือ Local Resource นักการศึกษาได้ให้ความหมายไว้หลายอย่างแต่มี ความหมาย คล้ายคลึงกันนั้น ส่วนมากได้ให้ความหมายของคำว่า แหล่งการเรียนรู้ในชุมชนไว้ไม่ว่าจะ เป็น ประดิษฐ์ อุ๋นหนองกุง ได้นิยามแหล่งเรียนรู้ในชุมชน แหล่งความรู้ในชุมชน หรือแหล่งวิทยาการ ในชุมชน ซึ่งล้วนมีความหมายใกล้เคียงกัน เพียงแต่ใช้ชื่อเรียกต่างกัน ซึ่งหมายถึง บุคคล สถานที่ต่าง ๆ ที่เป็นแหล่งวิทยาการทางธรรมชาติ คติ ความเชื่อ ศิลปวัฒนธรรม ขนบธรรมเนียมประเพณี การประกอบอาชีพในท้องถิ่น แนวความคิด หลักปฏิบัติ หรือเทคโนโลยีชาวบ้าน ซึ่งอยู่ในชุมชนนั้น ๆ ที่เสริมสร้างให้ผู้เรียนเกิดกระบวนการเรียนรู้ เพื่อให้สามารถนำมาใช้ให้เกิดประโยชน์ได้จริงในชีวิต⁷⁴ ชลธิรา ประทุม ได้กล่าวถึงแหล่งเรียนรู้ในชุมชน หมายถึง ทุกสิ่งทุกอย่างที่มีอยู่ในชุมชน ไม่ว่าจะเป็น บุคคล สถานที่ สถาบัน องค์กร ตลอดจนทั้งวัสดุ อุปกรณ์ต่าง ๆ ที่มนุษย์สร้างขึ้น สิ่งที่เกิดขึ้นเองตาม

⁷³ สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, สำนักนายกรัฐมนตรี้, **แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 (พ.ศ.2560-2564)** (กรุงเทพฯ: สำนักงาน คณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2559), 1.

⁷⁴ ประดิษฐ์ อุ๋นหนองกุง, “สภาพและปัญหาการบริหารแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นของ สถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาขอนแก่น เขต 4” (วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย, 2553), 33.

ธรรมชาติและวัฒนธรรม ประเพณี ตลอดจนความเชื่อที่จัดขึ้นในชุมชนที่มีคุณค่าเป็นประโยชน์ต่อการเรียนการสอน สิ่งเหล่านั้นถ้าครูผู้สอนรู้จักสำรวจ แสวงหา นำมาใช้ในสถานศึกษา และนำผู้เรียนออกไปสัมผัสกับสภาพจริงของแหล่งเรียนรู้ในชุมชนเหล่านั้นด้วยตัวผู้เรียนเองแล้วย่อมจะเพิ่มพูนประสบการณ์ตรงให้แก่ผู้เรียนมากยิ่งขึ้น สร้างบรรยากาศการเรียนรู้ให้เกิดขึ้น สิ่งเหล่านั้นครูผู้สอนสามารถนำไปประกอบการจัดการเรียนการสอนให้มีคุณภาพต่อผู้เรียนได้⁷⁵

โดยสรุปแล้ว แหล่งเรียนรู้ หรือ แหล่งเรียนรู้ในชุมชน หมายถึง ทุกสิ่งที่อยู่ภายในชุมชน ทั้งที่เป็นรูปธรรม ได้แก่ สถานที่ บุคคล สถาบัน องค์กร วัสดุอุปกรณ์ต่าง ๆ และสิ่งที่เป็นนามธรรม เช่น วัฒนธรรม ประเพณี คติ ความเชื่อ ซึ่งเป็นสิ่งที่มีคุณค่าต่อการเรียนรู้เพื่อนำมาใช้ในการดำรงชีวิต

เมื่อกล่าวถึงแหล่งเรียนรู้ในชุมชนนั้น จะมีคำที่เกี่ยวข้องสัมพันธ์ นั่นคือคำว่า ภูมิปัญญา หรือ ภูมิปัญญาท้องถิ่น (Local Wisdom) ซึ่งกล่าวถึงพื้นเพรากฐานของความรู้ชาวบ้าน และเมื่อมองถึงภาพกว้างของภูมิปัญญาไทย จึงหมายถึง องค์ความรู้ ความสามารถ และทักษะของคนไทย อันเกิดจากการสั่งสมประสบการณ์ ที่ผ่านการเรียนรู้ เลือกสรร พัฒนา ปรับแต่ง และถ่ายทอดสืบต่อกันมา เพื่อใช้แก้ปัญหา และพัฒนาการดำรงชีวิตให้สอดคล้องกับสภาพแวดล้อมและเหมาะสมตามยุคสมัย⁷⁶ นอกจากนี้ กรมส่งเสริมวัฒนธรรม ได้ให้นิยามของภูมิปัญญาชาวบ้านหรือภูมิปัญญาท้องถิ่น หมายถึง ความรู้ ประสบการณ์ ความเชี่ยวชาญที่เรียนรู้จากการดำเนินชีวิต การประกอบอาชีพจากสภาพสังคม สิ่งแวดล้อม มีการปรับประยุกต์ให้เหมาะสมกับสภาพสังคมที่เปลี่ยนแปลงไปแล้วถ่ายทอดสืบต่อกันมาจากบรรพบุรุษถึงลูกหลาน⁷⁷ เช่นเดียวกับสุภาภรณ์ อินทองคง ได้นิยามภูมิปัญญาไว้ว่า พื้นความรู้ความสามารถภูมิปัญญาไทย คือพื้นความรู้ความสามารถของคนไทย ภูมิปัญญาชาวบ้าน คือ

⁷⁵ ชลธิชา ประทุม, “การใช้แหล่งเรียนรู้และภูมิปัญญาท้องถิ่นในการจัดการเรียนรู้ของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 27” (สารนิพนธ์ ศาสตราศรต์มหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา ภาควิชาการบริหารการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตอีสาน, 2556), 34.

⁷⁶ ไพฑูรย์ มีกุล, “แนวคิดและแนวทางในการศึกษาภูมิปัญญาท้องถิ่น,” **วารสารสุขทัยธรรมาธิราช** 2, 20 (กรกฎาคม-ธันวาคม 2550): 22.

⁷⁷ กรมส่งเสริมวัฒนธรรม, กระทรวงวัฒนธรรม, **คู่มือแนวทางการบริหารจัดการและการดำเนินงานส่งเสริมเครือข่ายแหล่งเรียนรู้ทางวัฒนธรรม** (กรุงเทพฯ: สำนักงานกิจการโรงพิมพ์องค์การสงเคราะห์ทหารผ่านศึก ในพระบรมราชูปถัมภ์, 2558), 55.

พื้นความรู้ของชาวบ้าน ภูมิปัญญาจึงมีลักษณะเป็นทุนทางวัฒนธรรมของผู้คนของชุมชนที่เกิดจากการเรียนรู้ลองถูกลองผิดกันมาก่อนข้างจะยาวนาน หรือยาวนาน⁷⁸

สำหรับภูมิปัญญาท้องถิ่นนั้น ในต่างประเทศได้มีนักวิจัยที่ได้ทำการศึกษาและให้คำจำกัดความของภูมิปัญญาท้องถิ่นไว้ใกล้เคียงกับนักการศึกษา และนักวิจัยของไทย โดย ซินานายากี (Senanayake) ได้สังเคราะห์ความรู้ และนำมาจัดทำบทความทางวิชาการเรื่อง ภูมิปัญญาท้องถิ่น เป็นกุญแจสำคัญในการพัฒนาที่ยั่งยืน เขาได้ให้แนวคิดไว้ว่า ภูมิปัญญาท้องถิ่นเป็นความรู้เฉพาะที่จำกัดสำหรับวัฒนธรรมหรือสังคมนั้น ๆ หรืออาจจะเรียกว่า ภูมิปัญญาดั้งเดิม ภูมิปัญญาพื้นบ้าน ความรู้ของผู้คน หรือวิทยาศาสตร์ดั้งเดิม ความรู้นี้ถูกสร้างขึ้นและส่งทอดต่อกันมาโดยชุมชนจากรุ่นสู่รุ่น โดยปกติแล้ว ด้วยคำพูดจากปากต่อปาก และพิธีกรรมทางวัฒนธรรม⁷⁹ เช่นเดียวกับ เอ เอ เกดากิง และคณะ (A. A. Gede Agung et al.) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการของสถานศึกษาโดยใช้พื้นฐานของภูมิปัญญาท้องถิ่นของบาหลี ได้กล่าวว่าภูมิปัญญาท้องถิ่นนั้นคือความรู้เชิงปฏิบัติที่สร้างสรรค์ของคนในท้องถิ่น ซึ่งช่วยให้เราสามารถรองรับข้อผิดพลาดและความขัดแย้งของชีวิตมนุษย์ได้ ถือเป็นสิ่งที่ย้ำเตือนคนรุ่นใหม่ของท้องถิ่นให้เคารพ และเห็นถึงความสำเร็จด้านวัฒนธรรม สังคมตลอดจนการดำรงชีวิตของบรรพบุรุษ⁸⁰ นอกจากนี้ ดารูวรรณถวิลการ (Dawruwan Thawinkarn) ได้ศึกษาวิจัยรูปแบบของภูมิปัญญาท้องถิ่นในการบริหารจัดการสถานศึกษา ได้กล่าวว่า ภูมิปัญญาท้องถิ่นเป็นแหล่งองค์ความรู้พื้นฐานของท้องถิ่นที่สืบทอดมาจากระบวนการเรียนรู้การถ่ายทอดและการพัฒนาจากรุ่นสู่รุ่น ภูมิปัญญาท้องถิ่นประเภทนี้ ถ้าไม่อนุรักษ์ไว้อาจหายไป⁸¹

⁷⁸ สุภาคย์ อินทองคง, การศึกษา คือ การพัฒนาชีวิต: กรณีการออม เศรษฐกิจพอเพียง และการทำบัญชีครัวเรือน, เข้าถึงเมื่อ 8 พฤษภาคม 2560, เข้าถึงได้จาก <http://www.thaingo.org/writer/view.php?id=376>.

⁷⁹ S. G. J. N. Senanayake, “Indigenous Knowledge as a Key to Sustainable Development,” *The Journal of Agricultural Sciences* 2, 1 (January 2006): 87.

⁸⁰ A. A. Gede Agung et al, “Developing School Management Model Based on Balinese Local Wisdom,” *Advances in Social Science, Education and Humanities Research* 134 (2017): 159-164.

⁸¹ Dawruwan Thawinkarn, “Local Wisdom Model in School Education Management,” *Journal of Educational Administration, Khon Kaen University* 11, 1 (January-June 2015): 11-17.

จากการศึกษาความหมายข้างต้น สรุปได้ว่า ภูมิปัญญาท้องถิ่น เป็นองค์ความรู้ที่เกิดจากการสั่งสมประสบการณ์ กระบวนการเรียนรู้ของครุภูมิปัญญา มีการพัฒนา ถ่ายทอดและสืบต่อกันมา สะท้อนให้เห็นวิถีชีวิต คุณค่าทางวัฒนธรรม และมูลค่าเพิ่มที่เกิดจากการประยุกต์ใช้และพัฒนา ภูมิปัญญาของแต่ละท้องถิ่น เป็นองค์ความรู้ที่เกี่ยวข้องกับวิถีชีวิตของคน จำเป็นต้องมีการอนุรักษ์ ฟื้นฟู ประยุกต์ใช้หรือต่อยอดองค์ความรู้ต่อไป

มีนักวิชาการ และนักการศึกษา หลายคน ได้ใช้คำว่าแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น ร่วมกัน โดยให้คำจำกัดความของ แหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นไว้คล้ายคลึงกัน ดังนี้ ประดิษฐ์ อุ่นหนองกุง ได้ให้คำจำกัดความของแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น ไว้ว่า หมายถึง สถานที่หรือบุคคล ที่สถานศึกษาใช้เป็นแหล่งเรียนรู้ อันประกอบด้วยแหล่งเรียนรู้ทางประวัติศาสตร์ ทางด้าน สภาพแวดล้อมและทรัพยากรธรรมชาติ สถานที่ท่องเที่ยว ตลอดจนความรู้ประสบการณ์ของชาวบ้าน ที่ใช้ในการแก้ปัญหาหรือดำรงชีวิตที่สืบต่อกันมา⁸² ภัทรานิษฐ์ บุญส่ง ได้ให้คำนิยามไว้ว่า แหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น หมายถึง แหล่งรวมข้อมูลข่าวสาร สารสนเทศ องค์ความรู้ของท้องถิ่น หรือทุกสิ่งทุกอย่างในท้องถิ่นซึ่งคิดขึ้นจากสติปัญญาและความสามารถของคนในท้องถิ่น เพื่อใช้ในการ แก้ไขปัญหาหรือดำเนินชีวิตได้อย่างเหมาะสมกับยุคสมัย โดยมีการสั่งสมมายาวนาน โดยสามารถ ส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดกระบวนการเรียนรู้ เป็นบุคคลแห่งการเรียนรู้⁸³ อรุรัตน์ วงศ์ศิลป์ ได้กล่าวว่า แหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น หมายถึง สถานที่ บุคคล ทรัพยากรธรรมชาติ สื่อต่าง ๆ และจารีต ประเพณีที่มีอยู่ในท้องถิ่น ซึ่งแสดงให้เห็นถึงภูมิปัญญาของคนในท้องถิ่นนั้น⁸⁴ นอกจากนี้ปฐวี มณีวงศ์ ได้ให้คำนิยามของแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นไว้ว่า หมายถึง แหล่งรวมข้อมูล ข่าวสาร สารสนเทศ องค์ความรู้ของท้องถิ่นซึ่งคิดขึ้นจากสติปัญญา และความสามารถของคนในท้องถิ่นเองเพื่อใช้แก้ปัญหา และดำรงชีวิตอย่างเหมาะสมกับยุคสมัย โดยมีกระบวนการสั่งสม กลั่นกรองมาอย่างยาวนาน

⁸² เรื่องเดียวกัน, 7-8.

⁸³ ภัทรานิษฐ์ บุญส่ง, “รูปแบบการใช้แหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นในการจัดกิจกรรม การเรียนรู้ของสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประจวบคีรีขันธ์ เขต 1” (วิทยานิพนธ์ ครุศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา ภาควิชาการบริหารการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี, 2552), 5.

⁸⁴ อรุรัตน์ วงศ์ศิลป์, การใช้แหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นในการจัดกิจกรรมการ เรียนรู้รายวิชาการศึกษาทั่วไป กลุ่มวิชามนุษยศาสตร์ ของมหาวิทยาลัยราชภัฏในภูมิภาค ตะวันตก (ราชบุรี: บัณฑิตวิทยาลัยมหาวิทยาลัยราชภัฏจอมบึง, 2558), 5.

เพื่อเสริมสร้างให้ผู้เรียนเกิดกระบวนการเรียนรู้ และเป็นบุคคลแหล่งการเรียนรู้⁸⁵ วัชรินทร์ ฐิติอดิศัย ได้กล่าวว่า แหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น คือ แหล่ง หรือ ที่รวม ความรู้ ความคิด ความเชื่อ ความสามารถ และประสบการณ์ทั้งหลายของชาวบ้าน ที่ใช้เพื่อแก้ปัญหาชีวิต ปรับตัว หรือดำเนินชีวิต อาจเป็นบุคคล กิจกรรม สถานที่ที่มีอยู่ในชุมชนที่ให้ประสบการณ์ในการเรียนรู้แก่ผู้เรียน ซึ่งแตกต่างกันตามกิจกรรมการเรียนรู้ ก่อให้เกิดการสร้างนิสัยรักการเรียนรู้ตลอดชีวิต⁸⁶

โดยสรุปจากคำนิยามของนักการศึกษาข้างต้น ร่วมกับบริบทของการวิจัยนี้ แหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น จึงหมายถึง สถานที่ บุคคล หรือกลุ่มบุคคล ตลอดจนสื่อต่าง ๆ ที่มีอยู่ในท้องถิ่น ซึ่งตั้งอยู่บริเวณเขตพื้นที่ให้บริการของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา มัธยมศึกษา โดยเป็นแหล่งเก็บรวบรวมข้อมูล ความรู้ และประสบการณ์ อันเกิดจากการสั่งสม ก่อเกิด และสืบทอดต่อกันมาอย่างยาวนาน สะท้อนให้เห็นถึงเอกลักษณ์เฉพาะของท้องถิ่นนั้น ๆ เป็นองค์ความรู้ที่มีคุณค่าในการใช้แก้ไขปัญหาและการดำรงชีวิตของคนในท้องถิ่น ซึ่งสถานศึกษาสามารถสร้างประสบการณ์เรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้เหล่านั้นให้แก่ผู้เรียน เพื่อส่งเสริมให้ผู้เรียน เกิดความรู้ ความเข้าใจ ในภูมิปัญญาท้องถิ่นของตน และเป็นบุคคลแห่งการเรียนรู้ต่อไป

ความสำคัญของแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น

แหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นภูมิปัญญาชาวบ้านซึ่งเกิดจากการนำความรู้ความสามารถที่มีมาประยุกต์ใช้แก้ปัญหาที่เกิดขึ้นซึ่งเป็นผลได้เป็นอย่างดีเป็นรูปธรรมไม่ว่าจะเป็นวิธีการหรือตัวบุคคล ผู้เรียนก็สามารถที่จะเรียนรู้ได้อย่างเต็มที่อีกทั้งยังนำไปใช้ในชีวิตประจำวันได้อีกด้วย ซึ่งอมรวิษั นาคารทรรพ ได้กล่าวไว้ว่าชีวิตแห่งการเรียนรู้ชีวิตที่มีความพอดีของคนไทยจะเป็นกุญแจไปสู่สังคมที่มี สันติสุขมีความปรองดองและร่วมกันใช้ปัญญาเพื่อแก้ปัญหาต่าง ๆ ให้ลุล่วงไปได้อย่างราบรื่นเป็น “สังคมแห่งภูมิปัญญา” ที่มี “สติสัมปชัญญะ” ในการพัฒนาที่มีได้เน้นแต่ความมั่นคงทางเศรษฐกิจ แต่อย่างเดียวหากยังสามารถรักษาวัฒนธรรมอันเป็นรากฐานของสังคมตลอดจนค่านิยมและจริยธรรม ตามหลักศาสนาเป็นสังคมที่มีสมาชิกมีวินัยในตนเอง มีความรับผิดชอบมีความอดทนมากกว่า การมั่งคั่ง เรียนลัดหวังความสำเร็จในชีวิตด้วยการเสี่ยงโชคหรือแก่งำไรเป็นสังคมที่สมาชิกยึดมั่น

⁸⁵ ปฐวี มณีวงศ์, “การบริหารแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นของสถานศึกษามัธยมศึกษา ในจังหวัดแพร่” (วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา ภาควิชา การบริหารการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง, 2558), 32.

⁸⁶ วัชรินทร์ ฐิติอดิศัย, “การจัดการเรียนการสอนศิลปะโดยใช้แหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญา ท้องถิ่น,” วารสารศึกษาศาสตร์ฉบับวิจัยบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยขอนแก่น 7, 1 (มกราคม- มีนาคม 2556): 5.

ในหลักธรรมที่เชื่อในการทำความดีมากกว่าการหวังให้อำนาจสิ่งศักดิ์สิทธิ์ช่วยดลบันดาลสิ่งต่าง ๆ ให้ชีวิตการอยู่ร่วมกันด้วย “ปัญญา” ในสังคมยังจะเป็นเครื่องโน้มนำให้สังคมไทยเข้าถึงแก่นวัฒนธรรมและวิถีชีวิตของชาติอื่นด้วยเป็นเครื่องขัดต่อคติความเดียดฉันท์และสร้างความสามารถในการร่วมมือกันอย่างสร้างสรรค์ ในประชาคมนานาชาติต่อไปท้ายที่สุด “ชีวิตแห่งการเรียนรู้สังคมแห่งภูมิปัญญา” นี้เอง ที่จะทำให้ “ความหวังและทางเลือกของแผ่นดินไทย” เป็นจริงด้วย “ภูมิปัญญาทางเศรษฐกิจ” ที่ผสานเข้ากับ “ภูมิปัญญาทางสังคม” และทำให้สังคมไทยเป็นสังคมที่เข้มแข็งเมื่อต้องแข่งขันประนีประนอมเมื่อต้องร่วมมือและฮ้าง⁸⁷ ด้วยการเรียนรู้ในมุมมองของการจัดการศึกษาย่อมจะช่วยเสริมสร้างพลังอำนาจของมนุษย์ เป็นกุญแจเปิดประตูสู่นาคตที่สดใส การปฏิรูปการศึกษานำมาซึ่งโอกาสและทางเลือก ให้ผู้เรียนได้เลือกเส้นทางการเรียนรู้ของตนตามความถนัดความสามารถ ทุกคนมีโอกาสเข้ารับการศึกษ้อย่างทั่วถึงจากบริการของรัฐที่จัดไว้ให้ด้วยความร่วมมืออย่างใกล้ชิดกับบุคคล ครอบครัว ชุมชน องค์กรชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เอกชน องค์กร เอกชน องค์กรวิชาชีพ สถาบันศาสนา สถานประกอบการ และสถาบันสังคมอื่น ที่ได้เข้ามามีส่วนร่วมกันจัดการศึกษาทั้งในสถานศึกษา และนอกรั้วสถานศึกษา แหล่งเรียนรู้ที่มีอยู่หลากหลายทั้งที่มีอยู่แล้ว และที่จะจัดตั้งขึ้นใหม่ ก็พร้อมที่จะเป็นแหล่งเรียนรู้ ทักษะ บันเทิงและนำมาซึ่งอาชีพให้แก่ผู้เรียน ทำให้ผู้เรียนทุกเพศทุกวัย ได้ไปใช้ประโยชน์จากแหล่งเรียนรู้เหล่านี้อย่างจริงจัง ทำให้คนไทยทุกคนได้รับโอกาสทางการศึกษา เป็นผู้รู้เท่า ฉลาดทัน นำความรู้ที่ได้รับ นำพาประเทศสู่ความเจริญรุ่งเรือง เป็นประเทศแห่งการเรียนรู้อย่างแท้จริง⁸⁸ นอกจากนี้ ลัสลี อิสเมล และคณะ (Rusli Ismail et al.) ได้กล่าวว่า แหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นนั้นมีความสำคัญต่อการศึกษายิ่ง เนื่องจากเป็นแหล่งการเรียนรู้ที่เกิดจากการสั่งสมสืบทอดประสบการณ์จริงจากบรรพบุรุษจนถึงปัจจุบัน บ่งบอกแนวทางการดำเนินชีวิต และความแตกต่างกันในแต่ละท้องถิ่น ก่อให้เกิดความฉลาดในการปรับตัวแก้ปัญหา และการเรียนรู้ที่จะอยู่รอดของบุคคล ชุมชน และสังคม⁸⁹ สุกดา ทอง Cheng ได้สรุปข้อดีในการใช้แหล่งเรียนรู้ ภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในกระบวนการเรียนการสอน ไว้ว่าผู้เรียนได้เรียนรู้จากของจริง ทำให้เกิดประสบการณ์ตรง เกิดความสนุกสนาน มีเจตคติที่ดีต่อชุมชนและกระบวนการ

⁸⁷ อมรวิชัย นาคทรพรพ, **ความจริงของแผ่นดิน** (กรุงเทพฯ: บริษัทเจฟฟิล์ม วิปุระเซสจำกัด, ม.ป.ป.), 51-53.

⁸⁸ **แหล่งเรียนรู้ยุคปฏิรูปการศึกษา(ตอนที่ 9)** (ออนไลน์), เข้าถึงเมื่อ 18 พฤษภาคม 2560, เข้าถึงได้จาก [http:// www.thaiwisdom.org/p_learn/article_lv.htm](http://www.thaiwisdom.org/p_learn/article_lv.htm).

⁸⁹ Rusli Ismail et al., “The Effective Leadership Model with Local Wisdom for Principal’s State Technology High Schools in Sulawesi Indonesia,” **International Journal of Academic Research** 7, 1 (January 2015): 69-75.

เรียนรู้ เห็นคุณค่าของแหล่งเรียนรู้ปัญญาท้องถิ่น และเกิดความรักท้องถิ่นและเกิดความรู้ ในการอนุรักษ์สิ่งที่คุณค่าในท้องถิ่น⁹⁰ สมเกียรติ สุวรรณประสิทธิ์ ได้สรุปว่าแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญา ท้องถิ่นนั้นมีความสำคัญอย่างยิ่ง เพราะมีหน้าที่ในการปลูกฝังค่านิยมรักการอ่านและแสวงหาความรู้ ด้วยตนเอง ส่งเสริมมิตรภาพและความสัมพันธ์ของคนในชุมชน สร้างความรู้ ความคิดด้านวิชาการ ให้กับคนในชุมชน เป็นแหล่งเรียนรู้ที่เปิดโอกาสให้คนในชุมชนได้เรียนรู้ตลอดชีวิต และเป็นศูนย์กลาง ในการเชื่อมโยงความรู้จากภายนอกเข้าสู่สังคม⁹¹ เปรมฤดี บุโรตกานนท์ กล่าวถึงความสำคัญของ แหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นว่า มีผลโดยตรงต่อการสร้างกระบวนการเรียนรู้ที่มีคุณค่า โดยบุคคล สามารถเชื่อมโยงการเรียนรู้ในระบบสถานศึกษาเข้ากับการเรียนรู้ที่ดำรงอยู่ในชุมชน ไม่แปลกแยก จากกัน และยังส่งเสริมซึ่งกันและกัน เป็นแหล่งที่ส่งเสริมจินตนาการและความคิดสร้างสรรค์ แหล่งศึกษาตามอัธยาศัย แหล่งเรียนรู้ตลอดชีวิต สร้างความรู้ความคิด วิชาการและประสบการณ์ ปลูกฝังให้ผู้เรียนมีค่านิยมรักการอ่าน และการค้นคว้าด้วยตนเอง สร้างความคิดเกิดอาชีพใหม่ เสริมประสบการณ์ตรง และสร้างมิตรภาพระหว่างคนในชุมชนหรือผู้เป็นภูมิปัญญา⁹²

นอกจากนี้ได้มีนักวิจัยหลายท่าน ได้เสนอผลการวิจัยที่สะท้อนคุณค่า ความสำคัญ และ บทบาทของแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นที่มีโดยเฉพาะต่อการจัดการศึกษาให้แก่เด็กและเยาวชนใน ชุมชน โดย เฮอร์มานน์ (Hernmann) ได้ศึกษาการพัฒนาชุมชนการเรียนรู้ในสถานศึกษาใหม่แห่งหนึ่ง โดยการสัมภาษณ์จากผู้เรียน ผู้ปกครอง และคณะอาจารย์ ทั้งเป็นแบบรายบุคคลและเป็นกลุ่ม เกี่ยวกับการมีประสบการณ์ที่เกี่ยวกับการจัดชุมชนการเรียนรู้ให้สถานศึกษามัธยมศึกษาแห่งใหม่ ผลการศึกษาพบว่า ปัจจัยสำคัญ 4 ปัจจัย ที่มีบทบาทในการศึกษาชุมชน คือ ความรู้สึกเป็นเจ้าของมี การปฏิสัมพันธ์เข้าไปมีส่วนร่วมในกิจกรรมของชุมชน การมีค่านิยมและความเชื่อถือร่วมกันและตั้งนั้น

⁹⁰ สุดา ทองเซ่ง, “ผลการเรียนรู้โดยใช้แหล่งเรียนรู้ในชุมชนบ้านร่มโพธิ์ทอง เรื่องภูมิปัญญา ท้องถิ่นที่มีต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และทักษะการคิดของผู้เรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 สถานศึกษา บ้านร่มโพธิ์ทอง จังหวัดฉะเชิงเทรา” (วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตร์มหาบัณฑิต แขนงวิชาหลักสูตรและ การสอน สาขาวิชาศึกษาศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, 2556), 44.

⁹¹ สมเกียรติ สุวรรณประสิทธิ์, **รูปแบบการบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาไทย สถานศึกษาบ้านนาต้นจัน**, (ออนไลน์), เข้าถึงเมื่อ 20 ธันวาคม 2562, เข้าถึงได้จาก <http://kroobannok.com/blog/4134>

⁹² เปรมฤดี บุโรตกานนท์, “การศึกษาการนำแหล่งเรียนรู้ และภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการ จัดกิจกรรมการเรียนการสอนของสถานศึกษาในจังหวัด สมุทรสงคราม” (วิทยานิพนธ์ครุศาสตร มหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์ จังหวัดปทุมธานี, 2556), 7-8.

การสร้างการมีส่วนร่วม และความร่วมมือระหว่างผู้ปกครองกับนักศึกษา ทำให้ผู้ปกครองแลกเปลี่ยนซึ่งกันและกัน และการมีพลังและอิทธิพลเชิงพลวัตที่สุรูปขึ้นภายในชุมชนและหาว่าการสร้างชุมชนการเรียนรู้ให้เกิดขึ้นในสถานศึกษาได้อย่างไร ซึ่งเน้นการวินิจัยความเชื่อ ค่านิยมที่ทุกคนมีส่วนร่วม และการปฏิบัติต่าง ๆ ของสมาชิก ในชุมชนอาจทำให้ระดับข้อขัดแย้งทั้งในเรื่องขอบเขตและการกีดกันลดหายไป⁹³ บากา ตีจีเบท (Bakar Djibat) ได้ศึกษาการพัฒนาคุณภาพของสถานศึกษาโดยใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นเป็นฐานในเทอร์นา เตมาลูกูเหนือ การศึกษาวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อตรวจสอบการพัฒนาคุณภาพของสถานศึกษาตามภูมิปัญญาท้องถิ่นของเมืองเทอร์นา จังหวัดเตมาลูกูเหนือ โดยงานวิจัยนี้เป็นวิธีกรณีศึกษาในเชิงคุณภาพ ด้วยการศึกษาในหลายกรณี ผลการวิจัยพบว่า สถานศึกษาที่ใช้แหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นเหล่านี้ได้กลายมาเป็นสถานศึกษามีคุณภาพที่มีความพิเศษอย่างยิ่งของเมืองเทอร์นาเต ทั้งนี้เกิดจากการนำคุณค่าของภูมิปัญญามาใช้ในการศึกษาอย่างมีคุณภาพ⁹⁴ นอกจากนี้ นิ แนนกา ซาลาซา (Ni Nengah Selasih) ได้ทำการวิจัยและค้นพบข้อสรุปเกี่ยวกับคุณค่าของภูมิปัญญาท้องถิ่นในฐานะที่เป็นแหล่งนวัตกรรมในด้านการศึกษาทางวัฒนธรรมของชุมชนท้องถิ่น ผ่านทางการติดต่อทางสังคมที่มีการเรียนการสอนให้กับผู้เรียนใน 3 องค์ประกอบ ได้แก่ องค์ความรู้ (รู้เกี่ยวกับสิ่งต่าง ๆ) อารมณ์ (การก่อให้เกิดทัศนคติ) และการกระทำ(พฤติกรรมหรือการกระทำบางสิ่ง)⁹⁵ ซีนานายากิ (Senanayake) ได้กล่าวว่าภูมิปัญญาท้องถิ่นนั้นมีบทบาท และมีศักยภาพในฐานะกระบวนการพัฒนาที่ยั่งยืน โดยเป็นพื้นฐานสำหรับเกษตรกรรม การประกอบอาหารและการอนุรักษ์ การดูแลสุขภาพ การศึกษา และกิจกรรมอื่น ๆ ที่หลากหลาย ที่คงไว้ซึ่งสังคมและสิ่งแวดล้อมในหลาย ๆ ส่วนของโลกมานานหลายศตวรรษ⁹⁶ สำหรับความสำคัญในด้านการนำแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการจัดการศึกษานั้น โอลแลนดี บาร์ดี และ อาร์เธอ ลูเบนส์ (Roland Bardy and Arthur Rubens) ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง การสร้างทุนทางปัญญาเพื่อการพัฒนา

⁹³ D. L. . Herrmann, “ Understanding the Formation of Community in a New School: A Case study of River Building Hight School,” **Dissertation Abstract & International** 63, 6: 2111-A.

⁹⁴ Bakar Djibat, “ The Development Of Quality Schools Based On Local Wisdom In Ternate North Maluku,” **International Journal of Scientific & Technology Research** 6, 5 (May 2017): 82-86.

⁹⁵ Ni Nengah Selasih and I Ketut Sudarsana, “ Education Based on Ethnopedagogy in Maintaining and Conserving the Local Wisdom: A Literature Study,” **Journal Ilmiah Peuradeun** 6, 2 (May 2018): 293-294.

⁹⁶ เรื่องเดียวกัน, 91.

ที่ยั่งยืน: การรวมภูมิปัญญาท้องถิ่นและความรู้ชั้นสูง ซึ่งพบว่าสถานศึกษาที่มีการผสมผสานความรู้ของภูมิปัญญาท้องถิ่นเข้าไปในบทเรียน จะก่อให้เกิดความรู้และความสามารถในการเรียนรู้ให้แก่ผู้เรียนได้อย่างดีที่สุด สุดท้ายแล้ว จะมีการพัฒนารากฐานจากความรู้ท้องถิ่น ส่งเสริมทางปัญญาและจะส่งต่อจากรุ่นสู่ลูกหลาน เกิดการพัฒนาอย่างยั่งยืน โดยสถานศึกษาต้องมีส่วนสำคัญผลักดันให้ความพยายามนี้เดินหน้าต่อไป⁹⁷

โดยสรุป แหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นมีความสำคัญยิ่งต่อบุคคล กลุ่มบุคคล สังคม และประเทศชาติ ดังนี้

- 1) ก่อให้เกิดสังคมสันติสุข ประองดอง ใช้ปัญญาแก้ไขปัญหา
- 2) สามารถนำความรู้มาใช้ได้จริงในชีวิตประจำวัน
- 3) อารง รักษาวัฒนธรรมอันเป็นรากฐานของชาติให้คงอยู่
- 4) สอนให้ยึดมั่นในหลักคุณธรรม
- 5) สร้างสังคมแห่งภูมิปัญญาเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน
- 6) สร้างทางเลือกในการเรียนรู้ของบุคคลตามความถนัด และความสามารถ
- 7) เกิดความเท่าเทียมกันในโอกาสเข้ารับการศึกษาอย่างทั่วถึง
- 8) หน่วยงานต่าง ๆ ของสังคมมีส่วนร่วมในการจัดการเรียนรู้ พัฒนา และสร้างความเข้มแข็งแก่ชุมชน

ประเภทของแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น

ปัญญาแต่ละท้องถิ่นย่อมมีเอกลักษณ์เฉพาะ โดยกรมทรัพย์สินทางปัญญา กระทรวงพาณิชย์ ยังได้จัดหมวดหมู่ภูมิปัญญาไว้ 3 หมวด คือ

หมวดที่ 1 องค์ความรู้ของชุมชนท้องถิ่น (traditional knowledge) หมายถึง องค์ความรู้วิธีการ ทักษะ นวัตกรรม แนวปฏิบัติหรือการเรียนรู้ที่เป็นผลจากกิจกรรมทางปัญญารูป แบบเดิมของท้องถิ่นได้แก่ ศิลปวัฒนธรรมพื้นบ้าน อาหาร การแพทย์แผนไทยและเกษตร

หมวดที่ 2 การแสดงออกทางศิลปวัฒนธรรมพื้นบ้าน (expression of Folklore) หมายถึง การแสดงออกซึ่งองค์ความรู้และวัฒนธรรม พื้นบ้านที่แสดงถึงเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมของชุมชน ซึ่งแสดงออกได้ทางวาจา เช่น กวีนิพนธ์ เรื่องเล่าทางดนตรี เช่น เพลง แสดงออกทางกาย เช่น ละคร พิธีกรรม หรือแสดงออกเป็นสิ่งที่ จับต้องได้ เช่น งานศิลปะ ภาพวาด จิตรกรรม โดยแบ่งออกเป็น 5 สาขา คือ นาฏกรรม ศิลปกรรม ดนตรีกรรม หัตถกรรมและพิธีกรรม

⁹⁷ Roland Bardy and Arthur Rubens, “Building Intellectual Capital for Sustainable Development: Combining Local Wisdom and Advanced Knowledge” (In 9th European Conference on Intellectual Capital, April, 6-7, 2017, (Lisbon, Portugal)), 19.

หมวดที่ 3 ทรัพยากรพันธุกรรม (genetic resource) หมายถึง สิ่งมีชีวิตหรือส่วนหนึ่ง ส่วนใด ของสิ่งมีชีวิตหรือองค์ประกอบที่เกี่ยวกับสิ่งมีชีวิตของระบบนิเวศ ซึ่งมีประโยชน์หรือคุณค่า เช่น พืชสมุนไพรท้องถิ่น โดยแบ่งออกเป็น 3 สาขา คือ พืช สัตว์ และจุลินทรีย์⁹⁸

นอกจากนี้ ได้มีนักการศึกษา และนักวิจัยหลายท่านได้จำแนกประเภทของแหล่งเรียนรู้ ภูมิปัญญาท้องถิ่นไว้ โดยประดิษฐ์ อุ่นหนองกุ้ง ได้จำแนกประเภทของแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น ออกเป็น 4 กลุ่ม ดังนี้ 1) กลุ่มคติ ความคิด ความเชื่อในท้องถิ่น หมายถึง สิ่งที่ต้องห้ามไม่ให้กระทำ เพราะเป็นสิ่งที่ไม่เหมาะสม ไม่ดี ไม่ควรทำ 2) กลุ่มศิลปวัฒนธรรมและขนบธรรมเนียมประเพณีในท้องถิ่น หมายถึง ผลงานหรือกิจกรรมที่เกิดจากความคิดของชาวบ้าน ที่แสดงคุณค่าของการดำรงชีวิต วิถีชีวิต ความเป็นอยู่ที่ได้รับการถ่ายทอดสืบต่อกันมา เป็นการแสดงถึงความเจริญงอกงาม ความมีระเบียบเรียบร้อย ของท้องถิ่นนั้น ๆ 3) กลุ่มการประกอบอาชีพในท้องถิ่นโดยยึดหลักการพึ่งตนเอง หมายถึง การทำมาหากินของคนในท้องถิ่น และ 4) กลุ่มแนวคิดหลักปฏิบัติหรือเทคโนโลยีชาวบ้านนำมาใช้ในชุมชน หมายถึง การนำแนวความรู้ ความคิด แนวปฏิบัติและเทคโนโลยีพื้นบ้านที่เคยปฏิบัติอยู่เดิม นำมาผสมผสานกับความรู้ ความคิด แนวปฏิบัติและเทคโนโลยีสมัยใหม่ เพื่อใช้เพิ่มผลผลิต หรือประกอบกิจกรรมในชีวิตประจำวัน⁹⁹ สุดา ทองแข่ง ได้แบ่งประเภทของแหล่งเรียนรู้เกี่ยวกับ ภูมิปัญญาท้องถิ่น 7 ประเภท ได้แก่ 1) ด้านเกษตรกรรม 2) ด้านหัตถกรรม 3) ด้านการแพทย์แผนไทย 4) ด้านการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม 5) ด้านกองทุนและธุรกิจชุมชน 6) ด้านปรัชญา ศาสนา และประเพณี และ 7) ด้านโภชนาการและผลิตภัณฑ์ที่ได้จากป่ามาเป็นอาหาร¹⁰⁰ อูรารัตน์ วงศ์ศิลป์ ได้แบ่งประเภทแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น ดังนี้ 1) ประเภทบุคคล ได้แก่ บุคคลที่สั่งสม ประสบการณ์ จนมีความรู้ความชำนาญเกี่ยวกับภูมิปัญญาหรือองค์ความรู้ที่มีอยู่ในท้องถิ่น จนสามารถถ่ายทอดให้กับผู้อื่นได้เป็นอย่างดี คนกลุ่มนี้ถูกยกย่องว่าเป็นปราชญ์ชาวบ้าน 2) ประเภทสื่อ และเทคโนโลยีและนวัตกรรม ได้แก่ สารสนเทศทุกชนิด สื่อและฐานข้อมูล 3) ประเภทอาคาร สถานที่ ได้แก่ อาคารสิ่งปลูกสร้างที่มนุษย์สร้างขึ้น เพื่อให้ผู้ที่สนใจได้ศึกษาค้นคว้าและเรียนรู้เกี่ยวกับ ภูมิปัญญาท้องถิ่นนั้น ๆ 4) ประเภททรัพยากรธรรมชาติ ได้แก่ แหล่งเรียนรู้ที่มีอยู่ตามธรรมชาติ เป็นแหล่งเรียนรู้เกี่ยวกับธรรมชาติของมนุษย์ในท้องถิ่น และ 5) ประเภทศิลปะ วัฒนธรรม จารีตประเพณี ได้แก่ แหล่งเรียนรู้ที่เกิดจากกิจกรรมในวิถีชีวิต ความเชื่อ ประเพณี และวัฒนธรรมของท้องถิ่นนั้น ๆ¹⁰¹

⁹⁸ กรมทรัพย์สินทางปัญญา, กระทรวงพาณิชย์, **ระบบฐานข้อมูลภูมิปัญญาท้องถิ่นไทย**, เข้าถึงเมื่อวันที่ 21 พฤษภาคม 2560, เข้าถึงได้จาก <http://www.ipthailand.go.th>. กระทรวงพาณิชย์.

⁹⁹ เรื่องเดียวกัน, 38-39.

¹⁰⁰ เรื่องเดียวกัน, 3.

¹⁰¹ เรื่องเดียวกัน, 19-20.

นอกจากนี้ ภัทรานิษฐ์ บุญส่ง ได้ศึกษารูปแบบการใช้แหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ของสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประจวบคีรีขันธ์ เขต 1 พบว่าประเภทของการใช้แหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประจวบคีรีขันธ์ เขต 1 ได้แก่ 1) คติ ความคิด ความเชื่อ 2) ศิลปวัฒนธรรมและขนบธรรมเนียมประเพณี 3) การประกอบอาชีพในท้องถิ่น และ 4) เทคโนโลยีที่ชาวบ้านนำมาใช้ในชุมชน¹⁰² ทั้งนี้การวิจัยของ วิลาวัลย์ พรพัสรพงศ์ ซึ่งได้ทำการวิจัยเนื้อหาวิทยานิพนธ์และการศึกษาอิสระ ของมหาวิทยาลัยมหาสารคามที่เกี่ยวข้องกับการประยุกต์ใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นในการพัฒนาหลักสูตร ซึ่งเป็นการศึกษาวิจัยด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา (content analysis) เพื่อจัดกลุ่มเนื้อหา ของเรื่องที่มีความสัมพันธ์กัน โดยศึกษาวิทยานิพนธ์และการศึกษาอิสระของมหาวิทยาลัยมหาสารคามที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับภูมิปัญญาท้องถิ่นเพื่อการสร้างหลักสูตรท้องถิ่น มีจำนวน 35 เรื่อง ผลการวิจัยพบว่า ภูมิปัญญาท้องถิ่นสามารถจำแนกออกเป็น 5 ประเภท คือ ภูมิปัญญาด้านอาหารและเครื่องดื่ม ภูมิปัญญาด้านการแต่งกาย ภูมิปัญญาด้านที่อยู่อาศัย ภูมิปัญญาด้านสุขภาพอนามัย และภูมิปัญญาด้านความเชื่อ¹⁰³

จะเห็นได้ว่าการจัดแบ่งประเภทของแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น ขึ้นอยู่กับวิธีการแบ่งตามลักษณะเฉพาะ แหล่งที่มา และสาขาองค์ความรู้ของแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นนั้น ๆ ทั้งนี้อาจสรุปได้ว่า แหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น สามารถแบ่งได้เป็น 4 ประเภท ได้แก่

- 1) คติ ค่านิยม ความคิด ความเชื่อของคนในชุมชน
- 2) ศิลปวัฒนธรรม ขนบธรรมเนียม ประเพณี
- 3) การดำรงชีวิตประจำวันและการประกอบอาชีพของท้องถิ่น
- 4) ทรัพยากรและพันธุกรรม

โดยในแต่ละประเภทรูปแบบนั้นอาจมีอยู่ในแหล่งเรียนรู้ลักษณะต่าง ๆ กัน ไม่ว่าจะเป็นองค์ความรู้ในตัวบุคคล การปรากฏในสถานที่ต่าง ๆ การถูกรวบรวมบันทึกในสื่อ หรือ วิถีปฏิบัติในชีวิตของผู้คนนั่นเอง

¹⁰² เรื่องเดียวกัน, บทคัดย่อ.

¹⁰³ วิลาวัลย์ พรพัสรพงศ์, “การวิเคราะห์เนื้อหาวิทยานิพนธ์ของมหาวิทยาลัยมหาสารคามที่เกี่ยวข้องกับการประยุกต์ใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นในการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น,” วารสารมนุษยศาสตร์ และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม 32, 1 (มกราคม-กุมภาพันธ์ 2556).

แนวทางในการศึกษาแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น

ภูมิปัญญาท้องถิ่นได้รับความสนใจศึกษาในระดับสากลตั้งแต่ปลายทศวรรษที่ 1970 (หรือปลายทศวรรษที่ 2510) และเข้ามามีอิทธิพลในสังคมไทย เมื่อราวกลางทศวรรษที่ 2520 ในระยะแรก ทั้งตะวันตกและไทยเน้นความรู้ที่ชาวบ้านและจากท้องถิ่นจึงใช้คำ “Indigenous Knowledge or Indigenous Wisdom” และมองว่าภูมิปัญญาท้องถิ่นมีความสัมพันธ์กับบริบท ทางสังคม เศรษฐกิจ การเมือง วัฒนธรรมและระบบนิเวศน์ ทั้งระดับท้องถิ่นและสากลอันเกิดจากการปะทะสังสรรค์ ทางสังคม (Social Interaction) การสนทนา (Dialogue) ของความรู้ใหม่กับองค์ความรู้เดิม หรือ การผนวกรวม (Fusion of Horizons) ภูมิปัญญาของคนอกกับคนในชุมชน การศึกษาภูมิปัญญาท้องถิ่นในประเทศไทยเริ่มจากกลุ่มนักพัฒนาองค์กรเอกชน (NGO) และนักวิชาการที่สนใจการพัฒนาชุมชนและการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม¹⁰⁴

สำหรับกรอบคิดในการศึกษาเรื่องภูมิปัญญาส่วนใหญ่ยังเป็นแบบประชานิยม (Popularem) ท้องถิ่นนิยม (Localism) และการศึกษาแนวประวัติศาสตร์ (Historical Approach) การใช้คำ “ภูมิปัญญาท้องถิ่น” ในการศึกษาภูมิปัญญาได้มีการศึกษาทั้งในและต่างประเทศ กรอบคิดในการนำมาศึกษาภูมิปัญญาในสังคมไทยนิยมใช้แนวคิดดังกล่าวได้แก่ กรอบแนวคิดภูมิปัญญาท้องถิ่นแบบประชานิยมและท้องถิ่นนิยมเป็นไปตามแนวคิด แบบรัฐ-ชาติ (Nation-State) ซึ่งมีการศึกษากันในโลกตะวันตกมาก่อน ที่สำคัญ ได้แก่ งานของ ปีเตอร์ เทเลอร์ (Peter Taylor) เรื่อง “State as Container : Territoriality in the Modern World-System.” เขา เสนอว่า รัฐ-ชาติ หรือรัฐสมัยใหม่ หรือรัฐที่ให้ความสำคัญกับพรมแดนทางภูมิศาสตร์และอำนาจอธิปไตยเหนือดินแดน สามารถอุปมาได้กับกล่องบรรจุที่ปิดตาย และแยกขาดจากกล่องอื่น แต่ละกล่องมีสิ่งบรรจุภายในคล้ายกัน และมีรูปรองเดียวกันทุกกล่องและถือว่า รัฐมีอำนาจอธิปไตยเหนือดินแดนทางภูมิศาสตร์ โดยสมบูรณ์ มีอำนาจผูกขาดการใช้ความรุนแรงในทุกขอกมมของกล่องอาณาเขต ในทางวัฒนธรรมรัฐ-ชาติ สถาปนาตนเองเป็นบ้านเกิดหรือมาตุภูมิของผู้คน ผู้ความภักดีและสายสัมพันธ์ของผู้คนไว้กับรัฐ ผู้กชุมชนทางจินตนาการของผู้คนไว้ภายใต้พรมแดนของรัฐชาติ เปลี่ยนอัตลักษณ์และวัฒนธรรมอันหลากหลายของกลุ่มชนให้กลายเป็นเอกลักษณ์และวัฒนธรรมร่วมแห่งชาติเปลี่ยนสายใยทางวัฒนธรรมที่ต่ำกว่าและเลยพ้นพรมแดนให้กลายเป็นวัฒนธรรมร่วมแห่งชาติ¹⁰⁵

¹⁰⁴ เรื่องเดียวกัน, 24.

¹⁰⁵ Peter J. Taylor, “State as container; territoriality in the modern world-system,” *Progress in Human Geography* 18, 2 (1994): 151-162.

การศึกษาเรื่องภูมิปัญญาของชนชาติไทยในยุคแรก ๆ มักให้ความสนใจในแง่ภาษา และ วัฒนธรรมเป็นสำคัญ ในช่วงปี 1988 ยุคนั้นการศึกษาของผู้เขียน ไพฑูริย์ มีกุล เรื่อง การผสมผสาน ทางการศึกษาและสังคมวัฒนธรรมในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ (Education and Sociocultural Assimilation in Northeastern Thailand) ซึ่งให้เห็นว่า การจัดการศึกษาของรัฐไทยชั้นพื้นฐาน (ประถมศึกษา) ในตอนต้นคริสต์ศตวรรษที่ 20 เน้นการศึกษาภาษาไทยให้เด็กอ่านออกเขียนได้ การสอนศีลธรรมจรรยาตามหลักคำสอน ของพระพุทธศาสนา รวมทั้งความเป็นพลเมืองไทย (Thai Citizen) ตั้งแต่มีการประกาศใช้พระราชบัญญัติประถมศึกษาในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวเป็นต้นมา ทำให้องค์ความรู้ของท้องถิ่นที่เป็นภูมิปัญญาได้สูญเสียและเริ่ม เสื่อมลงเรื่อย ๆ เช่น การเรียนภาษาไทยกลาง (ภาษาราชการ) แทนการเรียนภาษาไทยน้อยและ วัฒนธรรมที่เคยศึกษากันมา การนำพิธีกรรมของพระพุทธศาสนาแบบราชสำนักไปปฏิบัติในท้องถิ่นเป็น การยุบเลิกพิธีกรรมของท้องถิ่น เช่น พิธีแต่งตั้งพระในท้องถิ่นโดยชาวบ้านและชุมชนที่เรียกว่า พิธีอดสรง ได้ยกเลิกไป เป็นต้น¹⁰⁶

ต่อมาการศึกษาภูมิปัญญาท้องถิ่นในเวลาต่อมาได้สนใจศึกษาที่หลากหลายด้านเศรษฐกิจ การประกอบอาชีพ เทคโนโลยีและการอนุรักษ์ ถ่ายทอดภูมิปัญญาการรักษาโรค และอื่น ๆ การศึกษา ภูมิปัญญาท้องถิ่นทำให้ทราบว่า การเรียนรู้ของชาวบ้านเกิดจากการสั่งสมประสบการณ์ ของชาวบ้าน ในแต่ละเรื่อง แต่ละสถานการณ์ และแต่ละสภาพแวดล้อม รวมทั้งการแก้ปัญหาต่าง ๆ ในแต่ละเรื่อง ซึ่งอาจกล่าวสั้น ๆ ได้ว่า การที่ชาวบ้านสามารถรักษาหมู่บ้านหรือชุมชนของตนไว้ได้แสดงว่า ชาวบ้าน มีภูมิปัญญาในการรักษาหมู่บ้านหรือชุมชนไว้ได้นั่นเอง

สำหรับกรอบคิดทางมานุษยวิทยาในการศึกษาภูมิปัญญาท้องถิ่นเป็นอีกแนวทางหนึ่งที่ทำให้ ความสนใจศึกษาเรื่องภูมิปัญญาท้องถิ่นอย่างมากและยังมีการศึกษาที่หลากหลายตามความสนใจ ที่แตกต่างกันอีกด้วย เช่น กลุ่มที่สนใจภูมิปัญญาในฐานะที่เป็นระบบความรู้ประเภทหนึ่งที่มีเอกลักษณ์ อัตลักษณ์ของตนเอง ซึ่งเป็นภูมิปัญญาที่ซ่อนเร้น (Tacit Knowledge) อยู่กับผู้รู้หรือปราชญ์ชาวบ้าน จึงต้องมีการจัดการความรู้โดยการศึกษาวิจัยจากผู้รู้ด้านต่าง ๆ เพื่อสร้างองค์ความรู้ใหม่ขึ้นมาจาก การเรียนรู้ร่วมกันและนำไปใช้ประโยชน์ นักมานุษยวิทยาบางกลุ่มเห็นว่า ภูมิปัญญามีลักษณะของ การผสมผสานมีการปรับเปลี่ยน อยู่ตลอดเวลาตามแนวคิดทฤษฎีการเปลี่ยนแปลงทางสังคม วัฒนธรรม จึงไม่มีภูมิปัญญาที่บริสุทธิ์หรือวิทยาศาสตร์บริสุทธิ์ตามแม่แบบที่เป็นอุดมคติที่เรียกว่า ความรู้ที่ชัดเจน (Explicit Knowledge) เพราะความรู้ที่ชัดเจนเป็นความรู้ที่เป็นกฎเกณฑ์ที่ผ่าน ขั้นตอนการพิสูจน์หรือการทดลองเป็นหลักวิชาการหรือเป็นทฤษฎีตามวิธีการทางวิทยาศาสตร์นั่นเอง ส่วนอีกกระแสหนึ่งที่เป็นกระแสความคิดหลังสมัยใหม่ (Postmodernism) ที่อยู่ในยุคโลกาภิวัตน์

¹⁰⁶ เรื่องเดียวกัน, 87.

ที่มีการไหลเวียนของข้อมูลข่าวสารอย่างรวดเร็วไปทั่วโลกมองว่าระบบความรู้ไม่ว่าของพื้นบ้านหรือความรู้สากล ล้วนเป็นผลผลิต ทางสังคมที่ถูกสร้างขึ้นด้วยเงื่อนไขทางประวัติศาสตร์ของแต่ละยุคสมัย ภายใต้การปฏิบัติการของอำนาจที่คัดสรรกลั่นกรอง และกำหนดคุณค่าว่า ความรู้ชนิดใด เรื่องใดสมควรที่จะได้รับการเปิดเผยและเชิดชู และแบบใดสมควรถูกเพิกเฉย หรือปกปิดไว้ ดังนั้นความรู้ทุกสิ่งทุกอย่างจึงเผยความจริงบางสิ่งอำพรางซ่อนเร้นบางสิ่งอยู่เสมอ¹⁰⁷

ในการศึกษาวิจัยแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นที่ผ่านมาพบปัญหาที่เกิดขึ้นของแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น โดยเฉพาะอย่างยิ่งการลบเลือนสูญหายขององค์ความรู้ท้องถิ่น เนื่องจากยุคสมัยที่เปลี่ยนแปลงไป ตลอดจนการบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น ดังเช่นงานวิจัยของอามัด มุคลาสัน (Ahmad Muklason) ได้ศึกษากรอบของระบบการจัดการความรู้สำหรับมรดกทางวัฒนธรรมและการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่นในอินโดนีเซีย (2012) ซึ่งมีความหลากหลายและโดดเด่น หากแต่กระแสโลกาภิวัตน์ได้ทำให้วัฒนธรรมท้องถิ่น และองค์ความรู้จากแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นสูญหายไป สาเหตุสำคัญคือการทำคนในชาติโดยเฉพาะเยาวชนคนรุ่นใหม่มีแนวโน้มอายุในวัฒนธรรม และภูมิปัญญาดั้งเดิมของท้องถิ่น¹⁰⁸ นอกจากนี้ก็วิจัยยังพบปัญหาด้านการปรับตัวของแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นโดยเฉพาะอย่างยิ่งในส่วนที่เกี่ยวข้องกับอาชีพ และธุรกิจที่เป็นเอกลักษณ์ของชุมชน ไม่สามารถปรับปรุงคุณภาพได้ตรงตามความต้องการของตลาดในปัจจุบัน โดยงานวิจัยของวิทยา เมฆขำ (Witthaya Mekhum) ที่ได้ศึกษาทิศทางในการบริหารจัดการผู้ประกอบการโอท็อป บนพื้นฐานของภูมิปัญญาท้องถิ่น (2012) โดยพบว่าผู้ประกอบการโอท็อปเป็นแหล่งรายได้ที่สำคัญสำหรับชุมชนไทย ปัญหาที่พบคือชุมชนนั้นกำลังต้องการความช่วยเหลืออย่างเร่งด่วนจากภาครัฐ เนื่องจากมีการประกอบการที่ซ้ำซ้อน ไม่สามารถปรับเรื่องต้นทุนและราคา การขาดนวัตกรรมในการพัฒนาภูมิปัญญาที่มี และมีการควบคุมคุณภาพที่ไม่เพียงพอ นอกจากนี้ยังมีปัญหาพ่อค้าคนกลาง ผู้ผลิตโอท็อปท้องถิ่นจึงกลายเป็นเหยื่ออย่างง่ายดาย เพราะพวกเขาไม่รู้วิธีเพิ่มมูลค่าให้ผลิตภัณฑ์จากแหล่งภูมิปัญญาในท้องถิ่นนั่นเอง รวมทั้งไม่รู้วิธีการสร้างและรักษาชื่อเสียงของตัวเอง และไม่รู้วิธีการด้านบรรจุกฎเกณฑ์ที่เหมาะสม¹⁰⁹ ปัญหาสำคัญ

¹⁰⁷ เรื่องเดียวกัน, 27-28.

¹⁰⁸ Ahmad Muklason, “Virtualnusantara: A Knowledge Management System Framework for Cultural Heritage and Local Wisdom Conservation in Indonesia” (In Conference: International Conference on Sustainable Development (ICSD), March, 2012, (Bali: Indonesia)), 1-8.

¹⁰⁹ Witthaya Mekhum, “Direction to Manage OTOP Entrepreneurship Based on Local Wisdom” *International Journal of Social, Behavioral, Educational, Economic, Business and Industrial Engineering* 6, 8 (2012): 2261-2263.

อีกประการของแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นนั่นคือ ปัญหาด้านการบริหารจัดการเพื่อเชื่อมโยงและถ่ายทอดความรู้ ด้งงานวิจัยของโยฮานเนส ฮาร์โซโย และคณะ (Yohanes Harsoyo et al.) ได้ทำการศึกษารายละเอียดของความสามารถและคุณค่าของภูมิปัญญาท้องถิ่นต่อผู้บริหารสถานศึกษามัธยมศึกษา โดยผลการวิจัยพบว่า โดยทั่วไปผู้บริหารต้องพบกับความยากลำบากในหลักการ 5 ประการ ในกฎกระทรวงการศึกษาฉบับที่ 13/2550 เรื่องมาตรฐานสมรรถนะและคุณค่าของภูมิปัญญาท้องถิ่นของผู้บริหารสถานศึกษามัธยม และสถานศึกษาอิสลาม และความยากลำบากในการบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นคือความสามารถทางสังคม ความสามารถบุคลิกภาพ ความสามารถในการกำกับดูแล ความสามารถในการบริหารจัดการ และความสามารถของผู้ประกอบการ¹¹⁰

โดยสรุปจากการศึกษาวิจัยแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น พบปัญหาสำคัญ 3 ด้าน ได้แก่

1. การสูญหายขององค์ความรู้จากแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น เนื่องจากกระแสโลกาภิวัตน์ ซึ่งทำให้เยาวชน และคนรุ่นใหม่ของชุมชนไม่เห็นคุณค่าและความสำคัญ
2. การปรับตัวของแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น โดยเฉพาะอย่างยิ่งการประกอบอาชีพ ซึ่งไม่เท่าทันกับองค์ความรู้สากล และความต้องการของตลาดในปัจจุบัน
3. การบริหารจัดการของแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น เพื่อถ่ายทอด และการจัดการเรียนรู้ ไม่มีประสิทธิภาพ

จากปัญหาที่พบของแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น ได้มีนักวิจัยนำเสนอแนวทางในการแก้ปัญหาและพัฒนาไว้หลายประเด็น โดยจะต้องอาศัยความร่วมมือจากหลายภาคส่วน โดยเฉพาะอย่างยิ่งการเข้ามามีบทบาทในด้านการสร้างการเรียนรู้ และพัฒนาองค์ความรู้จากแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นของสถานศึกษาประจำท้องถิ่นนั้น ๆ ดังที่ เพอคายาสธา และ เพอชพิทา (Purkayastha and Pushpita) ได้เสนอบทความเกี่ยวกับข้อมูลและการวิเคราะห์ระบบการจัดการทรัพยากรชุมชนดั้งเดิมของประเทศอินเดีย ข้อเสนอหนึ่งนั่นคือการเข้ามาศึกษา และฝังตัวอยู่ในท้องถิ่น ของนักการศึกษา หรือนักวิชาการ เพื่อทำความเข้าใจอย่างลึกซึ้งแท้จริงถึงการสร้างสรรค์ การบริหารจัดการทรัพยากรแบบดั้งเดิมที่ไม่มีรูปแบบแต่มีประสิทธิภาพสูงนี้ โดยเสนอให้ควรทำการถ่ายทอด เผยแพร่ข้อมูลวิจัยให้กว้างขวางเพื่อเป็นต้นแบบในการพัฒนาชุมชนท่ามกลางความแตกต่างทางวัฒนธรรม นอกจากนี้ผู้นำในท้องถิ่น ควรสร้างความร่วมมือที่เข้มแข็งกับสถาบันการศึกษา หน่วยงานรัฐบาลหลัก เพื่อดำรง รักษา สืบทอด ภูมิปัญญาท้องถิ่นที่มีค่าของชุมชน

¹¹⁰ Yohanes Harsoyo et al., “Description of Competency and Values of Local Wisdom in the High School Principals,” *Advances in Social Science, Education and Humanities Research* 285 (2018): 146-151.

สืบต่อไป¹¹¹ นอกจากนี้ สุณีย์ ภัทรเจียรพันธุ์ ได้เสนอแนวทางแก้ปัญหาใน 2 ประการ ได้แก่ ประการแรก การถ่ายทอดองค์ความรู้จากแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น โดยการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ให้แก่ผู้เรียน ให้เหมาะสมในแต่ละช่วงวัยควรทำทะเบียนจัดระบบวัตถุสิ่งของในแหล่งเรียนรู้และจัดแสดงวัตถุสิ่งของต่าง ๆ ให้เข้าใจง่ายและบ่งบอกถึงลักษณะของภูมิปัญญา ควรเพิ่มการจัดแสดงป้ายนิทรรศการ และกิจกรรมการเรียนรู้ เช่น กิจกรรมการอ่าน กิจกรรมการทำบาตรที่ระลึก ฯลฯ ควรจัดกิจกรรมในมาตรฐานเดียวกัน ทั้งการเรียนรู้ในแหล่งเรียนรู้ปกติและร่วมกิจกรรมกับองค์กรภายนอกและการเรียนรู้นอกสถานที่ และ ประการที่สอง ด้านการบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้ ไว้ดังนี้ 1) แหล่งเรียนรู้ ควรปรับปรุงภูมิทัศน์และบริเวณโดยรอบ จัดวัตถุสิ่งของให้เป็นหมวดหมู่และทำป้ายบอกทาง นอกจากนั้นยังดำเนินการตามแผนงานการสร้างอาคารแหล่งเรียนรู้ เพื่อแก้ปัญหาด้านสภาพพื้นที่ อำนวยความสะดวกให้กับผู้เรียน 2) แหล่งเรียนรู้ควรเพิ่มจำนวนบุคลากร จ้างคนในชุมชนบ้านบาตร มาเป็นบุคลากรหลักตามแต่โอกาส เพื่อให้คนในชุมชนมีส่วนร่วมกับแหล่งเรียนรู้ด้วย 3) แหล่งเรียนรู้ ควรมีสื่อประชาสัมพันธ์ออนไลน์ที่เป็นส่วนตัว 4) แหล่งเรียนรู้ควรทำรายรับ – รายจ่ายเพื่อจะได้ทราบว่ามีกำไรหรือขาดทุน และส่งเสริมการหารายได้ และ 5) แหล่งเรียนรู้ควรขอความร่วมมือจากคนในชุมชนบ้านบาตร ทั้งขอความร่วมมือในการจ้างงานบุคลากรชั่วคราว ขอความร่วมมือในกิจกรรม การชุมชน การขอความคิดเห็นเกี่ยวกับแหล่งเรียนรู้ เพื่อร่วมพัฒนาแหล่งเรียนรู้ไปด้วยกัน¹¹²

การศึกษาแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นของนักศึกษาและนักวิจัยข้างต้นนั้น สะท้อนให้เห็นสิ่งสำคัญนั่นคือการปรับปรุง และปรับตัวของแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น เพื่อให้เกิดการถ่ายทอดองค์ความรู้อันมีค่าให้แก่คนในชุมชน โดยเฉพาะอย่างยิ่งเยาวชนซึ่งจะสามารถนำองค์ความรู้ที่มีค่าของชุมชนมาสร้างคุณค่าเพิ่มเติมให้เท่าทันกับการเปลี่ยนแปลงของโลกในปัจจุบัน และอนาคต เหล่านี้จำเป็นต้องอาศัยความร่วมมือ โดยเฉพาะอย่างยิ่งภาคการศึกษาของชุมชนนั่นเอง

¹¹¹ Purkayastha and Pushpita, **Tribal India's Traditional Wisdom and Indigenous Resource Management** (The Oriental Anthropologist, New Delhi: 2015), 214-216.

¹¹² สุณีย์ ภัทรเจียรพันธุ์, “การจัดการแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาการทำบาตร กรณีศึกษาร้านหัตถกรรมไทยโบราณ” (การค้นคว้าอิสระศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการทรัพยากรวัฒนธรรม บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร, 2556), บทคัดย่อ.

แนวทางการใช้แหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ของสถานศึกษา

จากกฎหมายและแนวนโยบายข้างต้นสะท้อนให้เห็นภาระหน้าที่สำคัญที่ผู้บริหารสถานศึกษาจะต้องบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นเพื่อใช้ในการจัดการเรียนรู้ของผู้เรียน โดยใช้แนวคิดการบริหารที่มีประสิทธิภาพ ผลักดันให้ครูนำแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ ในฐานะที่มีความสำคัญอย่างยิ่งในการพัฒนาผู้เรียนให้สะท้อนให้เห็นภาระหน้าที่สำคัญที่ผู้บริหารจะต้องวางแนวทางในการใช้แหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ เพื่อพัฒนาผู้เรียนให้มีทักษะการเรียนรู้ตลอดชีวิต สามารถคิดต่อยอดสมบัติทางปัญญาของบรรพบุรุษ เพิ่มมูลค่าและสร้างอาชีพ เกิดเศรษฐกิจสร้างสรรค์ในชุมชน ตลอดจนมีความรัก ภาคภูมิใจ และหวงแหนสมบัติภูมิปัญญาของท้องถิ่น สอดคล้องกับ เวินเดอลิน คูเปอร์ส และ โอลิน กันลักซัน (Wendelin Kupers and Olen Gunnlaugson) ที่ได้กล่าวว่า สถานศึกษามัธยมศึกษาควรใช้แหล่งเรียนรู้ในชุมชนประกอบการเรียนการสอน เนื่องจาก ช่วยสร้างความสนใจของผู้เรียน ทำให้ผู้เรียนเลือกอาชีพได้เหมาะสมกับความถนัดของตนเมื่อสำเร็จการศึกษาแล้ว ทำให้เขารักในการทำงาน มีทัศนคติที่ดีต่อสถานศึกษา เข้าใจสภาพปัจจุบันและปัญหาของท้องถิ่น รู้สึกรักและหวงแหนอันนำไปสู่แนวคิดที่จะปรับปรุงพัฒนาท้องถิ่นของตน ตลอดจนได้รับความรู้ที่มีประโยชน์เพื่อการดำรงชีวิตในสังคมของเขาอย่างแท้จริง เนื่องจากได้เรียนรู้จากประสบการณ์ตรง ทั้งนี้เป็นภาระหน้าที่ของผู้บริหารที่จะแสดงภาวะผู้นำในการบริหารจัดการการใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่น และความร่วมมือกับชุมชนเพื่อการจัดประสบการณ์การเรียนรู้แก่ผู้เรียน¹¹³

การใช้แหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นเพื่อการจัดการศึกษาของสถานศึกษานั้น สิ่งสำคัญขึ้นอยู่กับว่า สถานศึกษาจะต้องมีความรู้ความเข้าใจที่ถ่องแท้ในเรื่องของภูมิปัญญาที่ชุมชนมี เพราะชุมชนทุกแห่งต่างมีแหล่งวิชาหลายอย่างต่างกัน หน้าที่ของผู้บริหารจึงมีบทบาทในการรวบรวมองค์ความรู้ กระตุ้น ประสาน และสนับสนุนให้ครูสำรวจแหล่งเรียนรู้ในชุมชนอยู่เสมอ เพื่อความสะดวกและรวดเร็วในการใช้ การสำรวจหรือค้นหาเพื่อรวบรวมแหล่งเรียนรู้ในชุมชนที่จะนำมาใช้เป็นประโยชน์ในการจัดการเรียนการสอนนั้น ด้วยวิธีการบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นที่มีประสิทธิภาพอย่างไรก็ดี ในปัจจุบันซึ่งเป็นยุคโลกาภิวัตน์ที่มีการแพร่กระจายไปทั่วโลกของผู้คน เงินตรา การสื่อสาร และแนวคิดอุดมการณ์ต่าง ๆ ไปทั่วโลกและได้รับผลกระทบจากสิ่งที่เกิดขึ้นอย่างรวดเร็วและกว้างขวาง การศึกษาภูมิปัญญาท้องถิ่นจึงควรใช้แนวคิดทฤษฎีหลังสมัยใหม่นิยม (Postmodernism) เพื่อให้สอดคล้องกับสภาพที่เป็นจริงของสังคมวัฒนธรรมที่มีความสลับซับซ้อนมากขึ้นในปัจจุบัน¹¹⁴ ทั้งนี้

¹¹³ Wendelin Kupers and Olen Gunnlaugson, **Wisdom Learning: Perspectives on Wising-Up Business and Management Education** (New York: Gower, 2016), 121-127.

¹¹⁴ เรื่องเดียวกัน, 13.

มีนักการศึกษา และนักวิจัยทั้งในและต่างประเทศได้กล่าวถึง แนวทางการใช้แหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นในการจัดการเรียนรู้ที่น่าสนใจ โดยผู้วิจัยสามารถสรุปแนวทางในการศึกษาการใช้แหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ของสถานศึกษา โดยแบ่งออกเป็น 3 แนวทาง ดังนี้

แนวทางการดำเนินการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา

การเชื่อมโยงความรู้ประจำท้องถิ่นจากแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นกับการศึกษาในระบบของสถานศึกษานั้น นักวิจัยและนักวิชาการส่วนมากให้ความสำคัญกับการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา โดยเน้นที่การออกแบบการเรียนการสอนที่เชื่อมโยงทั้งเนื้อหาสาระ และมาตรฐานการเรียนรู้สากล กับองค์ความรู้ของท้องถิ่น ดังเช่นงานวิจัยของบาคเทียร์ (Bakhtiar) ที่ได้พัฒนาหลักสูตรการจัดการศึกษาสภาพแวดล้อมจากภูมิปัญญาท้องถิ่นสำหรับสถานศึกษาประถมศึกษา เพื่อเสนอแนวทางในการแก้ไขปัญหาสิ่งแวดล้อมช่วยเสริมสร้างทัศนคติและกระบวนการทัศน์ทางความคิดที่ห่วงใยสิ่งแวดล้อม โดยการศึกษาเป็น การวิจัยและพัฒนา (research and development) ซึ่งแบ่งขั้นตอนการดำเนินงานออกเป็น 3 ขั้นตอนใหญ่คือ 1) การศึกษาเบื้องต้น (preliminary study) 2) การออกแบบและพัฒนา (planning design development) และ 3) การทดลองใช้และการปรับปรุง (try out and revision) ผลการศึกษาในขั้นตอนที่ 1 พบว่าการศึกษาเรื่องสภาพแวดล้อมเป็นส่วนหนึ่งของกลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์และเป็นการเรียนรู้จากหนังสือเรียนเป็นหลักและหลักสูตรการเรียนรู้ส่วนใหญ่คัดลอกหรือเหมือนกับ สถานศึกษาอื่น ๆ ซึ่งการศึกษาเรื่องสภาพแวดล้อมไม่ค่อยได้รับความสนใจจากสถานศึกษามากนัก นอกจากนี้ จากการประเมินสภาพแวดล้อม พบว่าแหล่งน้ำมีปริมาณลดลงพื้นที่สีเขียวลดลงอันเนื่องมาจากความเจริญทางสังคมเมืองและสิ่งปลูกสร้างต่าง ๆ ทำให้อุณหภูมิสูงขึ้น แหล่งน้ำต่าง ๆ ปนเปื้อนด้วยขยะ และของเสียต่าง ๆ อาชีพเกษตรกรรมกลายเป็นสิ่งที่ไม่ดึงดูดเยาวชนรุ่นหลัง และการขาดความตระหนัก ในเรื่องการดูแลสภาพแวดล้อม และจากการวิเคราะห์ข้อมูลต่าง ๆ พบประเด็นที่สำคัญ 5 ประการคือ ระบบเกษตรกรรม พื้นที่สีเขียว การดูแลบำบัดแหล่งน้ำ การแปรรูปผลิตภัณฑ์ท้องถิ่นและ การดูแลชุมชนท้องถิ่น ผลการศึกษาในขั้นตอนที่ 2 พบว่า ในการสร้างหลักสูตรท้องถิ่นเกี่ยวกับ สภาพแวดล้อม ผู้วิจัยต้องทำการเผยแพร่ข้อค้นพบให้ชุมชนได้ทราบ รวมถึงบุคลากรของสถานศึกษา เช่น ผู้บริหาร ครู กรรมการสถานศึกษา และนักการศึกษา เพื่อชี้ให้เห็นความสำคัญและความจำเป็น ในการเอาใจใส่เรื่องสภาพแวดล้อม ในขั้นตอนที่ 3 พบว่า การนำหลักสูตรไปทดลองใช้ ทำให้ผู้เรียน มีความกระตือรือร้นในการเรียนรู้ และการทำกิจกรรมเกี่ยวกับสภาพแวดล้อม อย่างไรก็ตาม ผู้สอน ต้องได้รับการสร้างแรงจูงใจและความเชื่อมั่นในหลักสูตรว่าจะมีผลกระทบเชิงบวกต่อผู้เรียน ผลการวิจัยชี้ให้เห็นความสำคัญในการบูรณาการภูมิปัญญาท้องถิ่นกับการจัดหลักสูตรการเรียนการสอน เรื่องสภาพแวดล้อม เพื่อสร้างความตระหนักให้แก่ผู้สอนและผู้เรียนให้เห็นความสำคัญของการดูแล ปัญหาสิ่งแวดล้อม

ซึ่งการเริ่มต้นที่ผู้เรียนในสถานศึกษาระดับประถมศึกษาสามารถขยายผลสู่ผู้ใหญ่ ในชุมชนได้ด้วย¹¹⁵ ทั้งนี้มีงานวิจัยที่มุ่งเน้นการบูรณาการศาสตร์ความรู้สากล และความรู้ท้องถิ่น ดังเช่น Yin Cheong Cheng (Yin Cheong CHENG) ได้นำเสนอ การส่งเสริมแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นในการศึกษายุคโลกาภิวัตน์: ทฤษฎีหลากหลาย(2002) โดยมีมุมมองกระบวนการทัศน์ใหม่ในการศึกษาออกเป็น 3 มิติ กล่าวคือ การศึกษาที่เน้นที่ท้องถิ่นภิวัตน์ โดยการสนับสนุนทางด้านเทคโนโลยีสารสนเทศและเครือข่ายท้องถิ่นและเครือข่ายระดับโลกต่าง ๆ โดยเน้นไปที่การให้ความสนับสนุนใช้แหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นในการพัฒนาบุคคลและชุมชนท้องถิ่น ผ่านการบูรณาการระหว่างการศึกษาในเชิงท้องถิ่นภิวัตน์และในเชิงโลกาภิวัตน์ อันจะทำให้เกิดประโยชน์สูงสุดและลดข้อเสียในการพัฒนาบุคคลและชุมชน เป็นหัวใจหลักในการพัฒนาการศึกษาโดยเฉพาะอย่างยิ่งในการพัฒนาประเทศ โดยได้แจกแจงแนวคิดที่เกี่ยวข้องของความรู้ทางด้านภูมิปัญญาท้องถิ่นและความรู้ระดับโลกในบริบทของโลกาภิวัตน์ ซึ่งผู้บริหาร ครู บุคลากรทางการศึกษา หรือผู้มีส่วนเกี่ยวข้องควรมาประยุกต์ใช้ในการส่งเสริมแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น เช่น ทฤษฎีต้นไม้ ทฤษฎีคริสตัล ทฤษฎีกรงนก ทฤษฎีดีเอ็นเอ ทฤษฎีของเช็อร่า และทฤษฎีของอะมีบา โดยในแต่ละทฤษฎีนั้นมีจุดแข็งและมีข้อจำกัดในการกำหนดแนวคิดและการจัดการขั้นตอนการส่งเสริมแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น แต่ที่เห็นได้ชัดคือ การให้ความหมายของการออกแบบหลักสูตรและการสอน แลนด์ บาร์ดี และ อาร์เธอ รูเบนส์ (Roland Bardy and Arthur Rubens) ได้กล่าวว่า การสร้างทุนทางปัญญาเพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืนนั้น สถานศึกษาเป็นตัวเร่งที่สำคัญยิ่ง ที่จะต้องย้ายสถานการณ์และองค์ความรู้ของสังคม เข้าสู่หลักสูตร และบทเรียนให้แก่ผู้เรียน¹¹⁶

สำหรับประเทศไทยนั้น หลักสูตรที่บูรณาการความรู้จากแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น ได้ถูกให้ความสำคัญโดยวางนโยบายในระดับประเทศ เขตพื้นที่การศึกษา และสถานศึกษา มาโดยตลอด ทั้งนี้ได้มีการวิจัยผลการใช้แหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นในการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น ซึ่งพบว่าการปรับหลักสูตรสถานศึกษาโดยการเชื่อมโยงองค์ความรู้ท้องถิ่นนั้นถือได้ว่าเป็นแนวทางที่ประสบความสำเร็จอย่างสูง ดังงานวิจัยของ นางเยาว์ อุทุมพร ได้ทำการวิจัยการบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้

¹¹⁵ Bakhtiar Afakhrul Masub, "Curriculum Development of Environmental Education Based on Local Wisdom at Elementary School," **International Journal of Learning, Teaching and Educational Research** 15, 3 (March 2016).

¹¹⁶ Yin Cheong Cheng, "Fostering Local Knowledge and Wisdom in Globalized Education: Multiple Theories" (In The 8th International Conference on "Globalization and Localization Enmeshed: Searching for a Balance in Education, November, 18-21, (Bangkok, 2002)), 1-2.

ของชุมชนตามหลักเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อนำไปใช้บูรณาการในการจัดการเรียนรู้ในสถานศึกษา อย่างยั่งยืน อำเภอบางพลี จังหวัดสมุทรปราการ พบว่าสิ่งสำคัญที่จะทำให้การบริหารจัดการ แหล่งเรียนรู้ของชุมชนมาใช้ในสถานศึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพนั้น ผู้บริหารสถานศึกษาทุกระดับ ควรมีนโยบายส่งเสริม หลักสูตรท้องถิ่นในสถานศึกษาอย่างจริงจัง และการประชาสัมพันธ์การจัดการ หลักสูตร โดยเผยแพร่ในสื่อต่าง ๆ¹¹⁷ สอดคล้องกับ พิมลมาศ ยะอนันต์ ศึกษาการบริหารจัดการเรียนรู้ แบบบูรณาการโดยใช้แหล่งเรียนรู้ในชุมชน โรงเรียนศรีถ้อยสุนทรราชภัฏวิทยา อำเภอแม่สรวย จังหวัดเชียงราย โดยพบว่าการวิเคราะห์หลักสูตรแกนกลาง บูรณาการกับความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น จากแหล่งเรียนรู้ในชุมชน จัดทำคู่มือหลักสูตรท้องถิ่น หรือหลักสูตรที่ใช้แหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น นั้นจะพัฒนาผู้เรียนให้เกิดคุณลักษณะอันพึงประสงค์ ได้แก่ เห็นคุณค่าของตนเอง มีความรู้เป็นสากล มีทักษะในการดำเนินชีวิต มีจิตสำนึกในการอนุรักษ์ ภูมิปัญญาท้องถิ่น มุ่งทำประโยชน์และสร้างสิ่งดีงามให้สังคม ชุมชนของตนเอง และสื่อการสอนที่ได้รับจากการพัฒนาหลักสูตร คือ แผนการสอน วิดีทัศน์และบทเรียนช่วยสอน โดยแนวทางการนำหลักสูตรไปใช้เพื่อการพัฒนาการเรียนการสอน เพื่อการประกอบอาชีพ และการดำเนินชีวิต ให้ผู้เรียนมีความรู้ ความสามารถ ทักษะ เจตคติ และ คุณภาพในการดำรงชีวิต โดยการใช้ทรัพยากรท้องถิ่น ภูมิปัญญาท้องถิ่นเพื่อให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ เกี่ยวกับพื้นฐานของคุณภาพชีวิตเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรมของตนเอง ตลอดจนมีส่วนร่วม ในการแก้ปัญหาต่าง ๆ ของชุมชน และประเทศชาติ นอกจากนี้ยังสามารถลดความซ้ำซ้อนของ เนื้อหาวิชา และลดภาระเวลาสอนได้อีกด้วย¹¹⁸

แนวทางการดำเนินการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้แหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น

นักการศึกษาและนักวิจัยส่วนมาก ได้ศึกษาและให้ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับแนวทางการจัด กิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้แหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นสำหรับสถานศึกษาทั้งในรูปแบบเป็นทาง การ และไม่เป็นทางการไว้ ซึ่งมุ่งเน้นที่การปฏิบัติในการจัดประสบการณ์เรียนรู้เกี่ยวกับองค์ความรู้ ของท้องถิ่นแก่ผู้เรียนเป็นสำคัญ โดยต่างยืนยันถึงคุณค่าของการที่ผู้บริหาร ครู และบุคลากร ร่วมมือ

¹¹⁷ นงเยาว์ อุทุมพร, “การบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้ของชุมชนตามหลักเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อนำไปใช้บูรณาการในการจัดการเรียนรู้ในสถานศึกษาอย่างยั่งยืน อำเภอบางพลี จังหวัดสมุทรปราการ” (วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี, 2561), บทคัดย่อ.

¹¹⁸ พิมลมาศ ยะอนันต์, “การบริหารจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการโดยใช้แหล่งเรียนรู้ในชุมชน โรงเรียนศรีถ้อยสุนทรราชภัฏวิทยา อำเภอแม่สรวย จังหวัดเชียงราย” (การประชุมสัมมนา วิชาการนำเสนอผลงานวิจัยระดับชาติและนานาชาติ เครือข่ายบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏภาคเหนือ ครั้งที่ 15, 2557), 927-936.

กับแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาของท้องถิ่น ตลอดจนผู้นำ หรือผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในท้องถิ่น เข้ามาร่วมกัน จัดกิจกรรมการเรียนรู้เกี่ยวกับความรู้ของชุมชน ด้งานวิจัยของ แซมซูล บาฮรี และคณะ (Samsul Bahri et al.) ได้ศึกษา STEAM ศึกษา โดยใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นของสวนกาแฟใน Jember เป็นฐาน เพื่อเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันใน ศตวรรษที่ 21 พบว่า ในศตวรรษที่ 21 สถาบันการศึกษา จำเป็นต้องพิจารณาผู้สำเร็จการศึกษาที่ประสบความสำเร็จว่าความสำเร็จนั้นไม่ได้จำกัดอยู่แค่ ความสามารถทางวิชาการเท่านั้น แต่ยังคือการเพิ่มพูนความสามารถและทักษะที่จะช่วยให้ผู้สำเร็จ การศึกษาสามารถแข่งขันในโลกดิจิทัลและโลกในวันนี้ได้ ทักษะที่สำคัญในยุคดิจิทัล ตัวอย่างเช่น ทักษะการคิดเชิงวิพากษ์วิจารณ์ ความคิดสร้างสรรค์ ความสามารถในการสื่อสารและทำงานร่วมกัน ตลอดจนความสามารถในการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ การศึกษานี้จัดทำขึ้นเพื่ออธิบายผลการเรียนรู้ และการตอบสนองของผู้เรียนด้วยการใช้วัสดุการเรียนการสอนวิทยาศาสตร์ที่บูรณาการการศึกษา ภูมิปัญญาท้องถิ่นของ Jember การออกแบบการพัฒนาโดยใช้รูปแบบของ ADDIE (การวิเคราะห์ การออกแบบ การพัฒนา การนำไปใช้และการประเมิน) งานวิจัยนี้ดำเนินการใน MTs Bustanul Ulum, Jember ในชั้น VII A โดยมีกลุ่มตัวอย่าง 25 คน ทั้งนี้ผลการตรวจสอบโดยเฉลี่ยของผู้เชี่ยวชาญ คนที่ 1 มีค่า 4.31 และ ผลการตรวจสอบความถูกต้องของผู้เชี่ยวชาญคนที่ 2 มีค่า 4.09 ผลการประเมิน ของผู้เรียนด้านพุทธิพิสัย และด้านจิตพิสัย คือ 73.84 และ 91.8 คะแนนเฉลี่ยของการตอบสนองของ ผู้เรียนคือ 0.91 หมายความว่าวัสดุการเรียนการสอนที่พัฒนาขึ้นมีค่ามาก โดยด้านความรู้ความเข้าใจ อยู่ในระดับดี ในด้านจิตพิสัยอยู่ในระดับสูงมาก และด้านการตอบสนองอยู่ในระดับดีมาก ดังนั้น วัสดุในการเรียนการสอนนั้นมีความเป็นไปได้ที่จะใช้สื่อการเรียนการสอนนี้ซึ่งสามารถปรับปรุง ประสิทธิภาพได้ ก่อให้เกิดแรงจูงใจของผู้เรียนในการเรียนรู้โดยเริ่มจากความรู้ท้องถิ่น และขยายผล ต่อความรู้สากลในอนาคต¹¹⁹ สอดคล้องกับงานวิจัยของ ปรัชญา กาศิโลน ได้วิจัย บทบาทของ ผู้บริหารสถานศึกษาในการส่งเสริมการใช้แหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น ในการจัดการเรียนรู้ ตามการรับรู้ของครูในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชุมพร เขต 1 พบว่าบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในการส่งเสริมการใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่น ในการจัดการเรียนรู้ โดยภาพรวม มีการปฏิบัติอยู่ในระดับมากที่สุด โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อยได้ดังนี้ ภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านการสร้างและการพัฒนาหลักสูตร ภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านการใช้สื่อ การเรียนการสอนและแหล่งเรียนรู้ ภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านการประเมินผลการเรียนรู้ ภูมิปัญญาท้องถิ่น

¹¹⁹ Samsul Bahri, Linda Kusumawati and Lailatur Nuraini, “STEAM Education Based On Local Wisdom Of Coffee Plantation In Jember To Improve The Competitiveness at 21st Century,” *Pancaran Pendidikan FKIP Universitas Jember* 6, 3 (August 2017): 126-135.

ด้านการวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนรู้และภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านการจัดกระบวนการเรียนรู้ ตามลำดับ และ ผลการเปรียบเทียบ พบว่า ครูที่มีวุฒิการศึกษาและครูที่มีประสบการณ์การสอนต่างกัน โดยภาพรวม และรายด้านพบว่าไม่แตกต่างกัน และจำแนกตามขนาดของโรงเรียน โดยภาพรวมแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05 โดยครูผู้สอนที่สอนในสถานศึกษาขนาดกลาง มีการส่งเสริมการใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นในการจัดการเรียนรู้ตามการรับรู้ของครูในสถานศึกษามากกว่า ครูที่สอนในสถานศึกษา ขนาดใหญ่ และน้อยกว่าครูที่สอนในสถานศึกษาขนาดเล็ก ดังนั้นควรมี การส่งเสริมให้ผู้บริหารสถานศึกษา ในสถานศึกษาขนาดเล็กและสถานศึกษาขนาดใหญ่ส่งเสริม ให้ครูผู้สอนใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นในการจัดการเรียนรู้ เพื่อทำให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ที่หลากหลาย และสามารถพัฒนาคุณภาพด้านการศึกษาของผู้เรียน¹²⁰

การจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้แหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นนั้น นักวิจัยและ นักการศึกษาส่วนมากจะให้ความสำคัญกับการจัดการเรียนการสอนทั้งภายในสถานศึกษา และ ความร่วมมือจากชุมชนและหน่วยงานภายนอก ทั้งการศึกษาในประเทศและต่างประเทศ ดังนี้

มาเจอร์ลี มาโย (Marjorie Mayo) ได้พบว่าประการสำคัญของความสำเร็จนั้นคือการที่ ผู้บริหารให้ความช่วยเหลือ ให้ความรู้ที่ถูกต้องแก่ครู รวมถึงการเลือกแหล่งเรียนรู้ที่ใช้อ้างอิงความรู้ ภูมิปัญญาท้องถิ่นที่เชื่อถือได้ เพื่อนำมาใช้ในการเรียนการสอนไว้ โดยให้แนวทางไว้ดังนี้ 1) การนำ ประสบการณ์ในชีวิตประจำวันของผู้เรียนมาใช้ในการสอน (dailyexperiences) ประสบการณ์ต่าง ๆ ที่ผู้เรียนได้พบเห็น ได้ยินได้ฟังในชีวิตประจำวันมีมากมาย เช่นข่าวเหตุการณ์ การประกอบอาชีพของ ชุมชน กิจกรรมต่าง ๆ ของชุมชน เป็นต้น สิ่งเหล่านี้สามารถนำมาประกอบบทเรียนได้โดย การอภิปราย ซักถามกันระหว่างครูกับผู้เรียน หรือผู้เรียนกับผู้เรียน 2) การทัศนศึกษา (study trips) ในชุมชนมีสถานที่มากมายที่ครูสามารถนำผู้เรียนไปทัศนศึกษาได้ ซึ่งอาจจะใช้เวลาในการเดินทางมาก น้อยขึ้นอยู่กับระยะทางของสถานที่ที่จะไปอาจจะไปในชั่วโมงเรียนไปเต็มวัน เต็มสัปดาห์ หรือไปในวันหยุดราชการ 3) เชิญผู้มีความรู้ ความชำนาญมาบรรยายให้ผู้เรียนฟังหรือสาธิตให้ผู้เรียนดูใน สถานศึกษา และ 4) ให้ผู้เรียนไปสัมภาษณ์ผู้รู้ ชำนาญเฉพาะด้านใน ท้องถิ่น¹²¹ สอดคล้องกับ

¹²⁰ ปรัชญา กาศิโณ, “บทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในการส่งเสริมการใช้แหล่งเรียนรู้ ภูมิปัญญาท้องถิ่น ในการจัดการเรียนรู้ ตามการรับรู้ของครูในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 1” (วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหาร การศึกษา บัณฑิตวิทยาลัยมหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี, 2560), บทคัดย่อ.

¹²¹ Marjorie Mayo, **Community-based Learning and Social Movements: Popular Education in a Populist Age** (Chicago: Policy Press, 2020), 59-78. (Michael Guest).

เวนเดลิน คูเปอร์ส และ โอลิน กันลักซัน (Wendelin Kupers and Olen Gunlaugson) ได้กล่าวว่า ผู้บริหารโรงเรียนจะต้องบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นเพื่อใช้ในการจัดการเรียนรู้ของผู้เรียน โดยใช้แนวคิดการบริหารทางธุรกิจที่มีประสิทธิภาพ เนื่องจากแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นนั้นมีความสำคัญอย่างยิ่งในการพัฒนาผู้เรียนให้ มีทักษะการเรียนรู้ตลอดชีวิต สามารถคิดต่อยอดสมบัติทางปัญญาของบรรพบุรุษ เพิ่มมูลค่าและสร้างอาชีพ เกิดเศรษฐกิจสร้างสรรค์ในชุมชน ตลอดจนมีความรัก ภาควมใจ และห่วงแหนสมบัติภูมิปัญญาของท้องถิ่น โดยโรงเรียนมัธยมศึกษาควรใช้แหล่งเรียนรู้ในชุมชนประกอบการเรียนการสอน เนื่องจากช่วยสร้างความสนใจของผู้เรียน ทำให้ผู้เรียนเลือกอาชีพได้เหมาะสมกับความถนัดของตนเมื่อสำเร็จการศึกษาแล้ว ทำให้เขารักในการทำงาน มีทัศนคติที่ดีต่อโรงเรียน เข้าใจสภาพปัจจุบันและปัญหาของท้องถิ่น รู้สึกรักและห่วงแหนอันนำไปสู่แนวคิดที่จะปรับปรุงพัฒนาท้องถิ่นของตน ตลอดจนได้รับความรู้ที่มีประโยชน์เพื่อการดำรงชีวิตในสังคมของเขอย่างแท้จริง เนื่องจากได้เรียนรู้จากประสบการณ์ตรง โดยได้เสนอแนะเกี่ยวกับการใช้แหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นเพื่อจัดการเรียนการสอนไว้ ดังนี้ 1) การนำผู้เรียนไปศึกษานอกสถานที่ 2) การศึกษาชุมชน โดยศึกษาประวัติของชุมชน 3) ให้ผู้เรียนไปสัมภาษณ์ผู้รู้ 4) เชิญวิทยากรมาบรรยายให้ผู้เรียนฟัง หรือสาธิตผู้เรียนดูในห้องเรียน 5) ให้ผู้เรียนได้ประสบการณ์ตรง 6) จัดหาวัสดุอุปกรณ์สำหรับใช้ในห้องเรียนให้เพียงพอ 7) โครงการบริการสังคม 8) เปิดโอกาสให้ผู้เรียนมีประสบการณ์ใหม่ ๆ และ 9) ให้ผู้เรียนมีประสบการณ์ในการทำงาน¹²² นอกจากนี้งานวิจัยของพรพิมล ชูสอน (Pornpimon Chusorn) เรื่อง ความท้าทายด้านกลยุทธ์ในการใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นอย่างยั่งยืนในสถานศึกษา ที่มีวัตถุประสงค์หลักคือ การนำเสนอรูปแบบที่เหมาะสมโดยการใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นในสถานศึกษาประถม และเพื่อสังเคราะห์กลยุทธ์ในการท้าทายภูมิปัญญาท้องถิ่นอย่างยั่งยืนในสถานศึกษา ผลการวิจัยพบว่า รูปแบบที่เหมาะสมในการใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นในการพัฒนาการเรียนการสอนในสถานศึกษานั้นจำเป็นต้องอาศัยการมีส่วนร่วมในทุกภาคส่วน ได้แก่ 1) ภาครัฐและภาคเอกชนต้องร่วมมือกันส่งเสริมการเรียนการสอนจากแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น 2) สถาบันการศึกษาและองค์กรในชุมชนต้องร่วมมือและสนับสนุนความคิดสร้างสรรค์ โดยผู้นำชาวบ้าน และปราชญ์ท้องถิ่นต้องเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการเรียนการสอน 3) วัดหรือโบสถ์ต้องเป็นศูนย์กลางการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น ตลอดจนกระบวนการการเรียนรู้ 4) ผู้บริหารสถานศึกษาต้องนำการศึกษาในท้องถิ่น ผลักดัน และให้การสนับสนุนผู้ปกครอง และคนในชุมชน เพื่อให้ได้รับทราบและร่วมมือในกระบวนการการเรียนรู้ และ 5) บทบาทของครู ครูจะต้องเรียนรู้ชุมชนของตน เช่นเดียวกับกับข้อมูล และเลือกวิทยาศาสตร์ชาวบ้าน รวมกันกับภูมิปัญญาท้องถิ่น

¹²² Wendelin Kupers and Olen Gunlaugson, *Wisdom Learning: Perspectives on Wising-Up Business and Management Education* (New York: Gower, 2016), 121-127.

โดยมุ่งเน้นไปที่การใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นในการเป็นพื้นฐานต่อยอดการเรียนรู้ของผู้เรียน¹²³ เช่นเดียวกับ ซาลลี เค แฟร์แฟซ และคณะ (Sally K. Fairfax, et al) ได้กล่าวถึงการสร้างความไว้วางใจของโรงเรียนที่มีต่อภูมิปัญญาท้องถิ่นดั้งเดิมของชุมชน โดยได้นำเสนอแนวความคิดในการศึกษาระบบความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นที่นักวิชาการ ตลอดจนคนรุ่นใหม่ในชุมชนควรให้ความสำคัญในการทำความเข้าใจว่าระบบความรู้เหล่านั้นมีผลอย่างไรต่อวิถีชีวิต เศรษฐกิจ และสังคมของคนในท้องถิ่นในปัจจุบันและอนาคต โดยการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ให้ผู้เรียนนั้นจะต้องอยู่ภายใต้ความเคารพในแหล่งเรียนรู้ และภูมิปัญญาท้องถิ่นเหล่านั้น รวมถึงต้องสร้างแรงบันดาลใจและความต้องการให้เด็กเยาวชน คนในชุมชนที่จะพัฒนาชุมชนอย่างเหมาะสมยั่งยืน ตลอดจนรัฐบาลท้องถิ่นควรให้การสนับสนุนด้านงบประมาณ หน่วยงานในชุมชนจะต้องจัดเก็บข้อมูลสารสนเทศที่สามารถเข้าถึงภูมิปัญญาท้องถิ่นเหล่านี้ได้ง่าย สถาบันทางการศึกษาจะต้องดำเนินการวิจัยที่เกี่ยวข้องกับแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น ในฐานะที่เป็นแหล่งสะสมความรู้ที่มีคุณค่า ที่จะต้องรักษาไว้ไม่ให้สูญหายไป¹²⁴ นอกจากนี้ ลัสลี อีสเมล และคณะ (Rusli Ismail et al.) ได้ศึกษารูปแบบการเป็นผู้นำที่มีประสิทธิภาพด้วยภูมิปัญญาท้องถิ่นสำหรับโรงเรียนมัธยม ชี้นำด้านเทคโนโลยีของประเทศอินโดนีเซีย โดยได้ระบุรูปแบบการใช้แหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ โดยแบ่งเป็น 4 รูปแบบ ดังนี้

รูปแบบที่ 1 สถานศึกษาและปราชญ์ชาวบ้านร่วมกิจกรรมการเรียนรู้ หมายถึง ปราชญ์ชาวบ้านและครูร่วมศึกษาและจัดทำหลักสูตรท้องถิ่น ดำเนินกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นและประเมินผลร่วมกัน

รูปแบบที่ 2 สถานศึกษาเชิญปราชญ์ชาวบ้านเข้ามาจัดกิจกรรมการเรียนรู้ หมายถึง สถานศึกษาจัดทำหลักสูตรท้องถิ่น และเชิญปราชญ์ชาวบ้านให้ดำเนินกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่น และประเมินผลการเรียนของผู้เรียนร่วมกัน

รูปแบบที่ 3 สถานศึกษานำผู้เรียนไปยังแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น หมายถึง สถานศึกษาจัดทำหลักสูตรท้องถิ่น และนำผู้เรียนไปศึกษาความรู้ยังแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นหรือสถานประกอบการของปราชญ์ชาวบ้าน และประเมินผลการเรียนของผู้เรียนร่วมกัน

¹²³ Pornpimon Chusorn, “Strategy challenges the local wisdom applications sustainability in schools” (In International Conference on Education & Educational Psychology 2013, 112 (2014), 626-634.

¹²⁴ Sally K. Fairfax et al., *The School Trust Lands: A Fresh Look at Conventional Wisdom* (Berkeley: University of California, 1990), 798-893.

รูปแบบที่ 4 สถานศึกษาดำเนินการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยครูเป็นผู้ถ่ายทอดองค์ความรู้ หมายถึง สถานศึกษาจัดทำหลักสูตรท้องถิ่น โดยมีครูเป็นผู้ดำเนินการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อถ่ายทอดความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น และประเมินผลการเรียนของผู้เรียน¹²⁵

นอกจากนี้ นักการศึกษาและนักวิจัยของไทย ได้เสนอแนวทางในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้แหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ โดยอาศัยการดำเนินงานของผู้บริหาร ครูผู้สอน และบุคลากรภายในสถานศึกษาเป็นหลัก ร่วมกับการมีส่วนร่วมจากชุมชน และหน่วยงานภายนอกที่เข้มแข็ง โดย นางเยาว์ อุทุมพร ได้ทำการวิจัยการบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้ของชุมชนตามหลักเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อนำไปใช้บูรณาการในการจัดการเรียนรู้ในสถานศึกษาอย่างยั่งยืน อำเภอบางพลี จังหวัดสมุทรปราการ พบว่าสภาพการนำแหล่งเรียนรู้ที่เป็นภูมิปัญญามาใช้ มุ่งเน้นการมีส่วนร่วมของปราชญ์ชาวบ้าน โดยมีทั้งการเชิญไปสอนที่สถานศึกษาและพาผู้เรียนไปศึกษาเรียนรู้ที่บ้าน ของปราชญ์ชาวบ้าน และมีหลากหลายกลุ่มสาระการเรียนรู้ที่เชิญไปสอนทั้งในและนอกเวลาเรียน¹²⁶ สอดคล้องกับ เบญจรัตน์ เมธะปัญญา ได้ศึกษาการบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้ และภูมิปัญญาท้องถิ่นแบบมีส่วนร่วม ที่ส่งเสริมการศึกษาในศตวรรษที่ 21 ของโรงเรียนเทศบาลวัดเชียงยืน จังหวัดเชียงใหม่ ผลการวิจัยสรุปได้ว่า สภาพปัจจุบัน และความต้องการในการใช้แหล่งเรียนรู้ และภูมิปัญญาท้องถิ่นที่ส่งเสริมการศึกษาในศตวรรษที่ 21 ของโรงเรียนเทศบาลวัดเชียงยืน พบว่าโรงเรียนมีจุดแข็งที่สำคัญคือ มีเครือข่ายครูภูมิปัญญาท้องถิ่น และแหล่งเรียนรู้ทั้งภายใน และภายนอกโรงเรียนจำนวนมาก โดยได้เสนอแนวทางในการบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้ และภูมิปัญญาท้องถิ่น โดยการมีส่วนร่วมของ ครูภูมิปัญญาท้องถิ่น ชุมชน ผู้บริหารสถานศึกษา ครู ผู้ปกครองผู้เรียน นักการศึกษา และผู้เรียน¹²⁷ ตลอดจน สมเกียรติ สุวรรณประสิทธิ์ ได้พัฒนารูปแบบการบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาไทย โรงเรียนบ้านนาต้นจั่น ตำบลบ้านดึก อำเภอศรีสัชนาลัย จังหวัดสุโขทัย ทั้งนี้การดำเนินงานการบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาไทย ของโรงเรียนบ้านนาต้นจั่น เริ่ม ดำเนินการจัดแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาไทย ตั้งแต่ปี 2543 โดยใช้รูปแบบการบริหารในลักษณะบ้าน วัด โรงเรียน (บวร) รวมถึงหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง โรงเรียนจัดทำโครงการแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาไทย

¹²⁵ เรื่องเดียวกัน, 70.

¹²⁶ เรื่องเดียวกัน, บทคัดย่อ.

¹²⁷ เบญจรัตน์ เมธะปัญญา, การบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้ และภูมิปัญญาท้องถิ่นแบบมีส่วนร่วมที่ส่งเสริมการศึกษาในศตวรรษที่ 21 ของโรงเรียนเทศบาลวัดเชียงยืน จังหวัดเชียงใหม่ (เชียงใหม่: โรงเรียนเทศบาลวัดเชียงยืน, 2561), บทสรุปสำหรับผู้บริหาร.

9 ด้าน¹²⁸ นอกจากนี้ ธรรมนุญ น้อยเวช (Thammanoon Noiwech) ได้ดำเนินการศึกษาถึงการบริหารงานวิชาการเกี่ยวกับการประยุกต์ใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุพรรณบุรี เขต 3 พบว่าการบริหารงานวิชาการโดยใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นอยู่ในระดับมากด้านการวางแผนและดำเนินการด้านวิชาการด้านการจัดหลักสูตร การนิเทศและการวัดและประเมินผลอยู่ในระดับปานกลาง โดยมีข้อเสนอแนะในแง่ของการวางแผนทางวิชาการที่ควรจัดพิมพ์และจัดทำคู่มือกฎระเบียบต่าง ๆ ให้แก่หน่วยงานที่เกี่ยวข้องอย่างเพียงพอ วิธีการปรับปรุงคือการชี้แจงขั้นตอนของกิจกรรมการเรียนรู้ต่าง ๆ ผ่านแผนพับคู่มือกิจกรรมและแผนภูมิการดำเนินการด้านการจัดการหลักสูตรมีการประชุมเชิงปฏิบัติการเรื่องการจัดทำหลักสูตรระหว่างครูและผู้เชี่ยวชาญด้านภูมิปัญญาท้องถิ่น ได้แก่ แนะนำ วิธีการปรับปรุงคือการกำหนดเวลาการประชุมที่เหมาะสมซึ่งผู้เชี่ยวชาญด้านภูมิปัญญาท้องถิ่นครูและบุคคลที่เกี่ยวข้องสามารถเข้าร่วมได้เช่นหลังเลิกเรียนหรือเวลาว่างของผู้เชี่ยวชาญ สำหรับการเรียนการสอนครูและผู้เชี่ยวชาญด้านภูมิปัญญาท้องถิ่นอาจใช้ชั้นเรียนซ่อมเสริมสำหรับผู้เรียนที่ไม่สามารถสำเร็จหลักสูตร วิธีการปรับปรุงคือการเสนอชั้นเรียนการสอนสำหรับผู้เรียนระดับสูงและระดับต่ำเพื่อส่งเสริมความเป็นเลิศทางวิชาการ สำหรับการนิเทศครูและผู้เชี่ยวชาญด้านภูมิปัญญาท้องถิ่นควรมีส่วนร่วมในการวางแผนการสอนอย่างสม่ำเสมอ วิธีการปรับปรุงคือการส่งเสริมความร่วมมือระหว่างครูและผู้เชี่ยวชาญด้านภูมิปัญญาท้องถิ่นเกี่ยวกับหลักสูตรและการสอนการวัดและประเมิน สำหรับการวัดและประเมินผลครูและผู้เชี่ยวชาญด้านภูมิปัญญาท้องถิ่นควรตรวจสอบระบบการวัดและประเมินผลเนื่องจากข้อบังคับของโรงเรียน วิธีการปรับปรุงคือการสรุปผลสัมฤทธิ์ของผู้เรียนรายงานต่อบุคคลที่เกี่ยวข้องใช้เป็นฐานข้อมูลสำหรับการพัฒนาในอนาคตและแจ้งให้ผู้เรียนด้วยวาจาที่ได้เกรดเฉลี่ยต่ำกว่า 3.00 พร้อมกับคำแนะนำสำหรับการพัฒนาตนเอง นอกจากนี้ผลการศึกษาพบว่าความเป็นไปได้ในภาพรวมและรายบุคคลในการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุพรรณบุรีเขต 3 อยู่ในระดับมาก¹²⁹

¹²⁸ สมเกียรติ สุวรรณประสิทธิ์, รูปแบบการบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาไทย โรงเรียนบ้านนาต้นจั่น, (ออนไลน์), เข้าถึงเมื่อ 20 ธันวาคม 2562, เข้าถึงได้จาก <http://kroobannok.com/blog/4134>

¹²⁹ Thammanoon Noiwech, Academic Administration on Local Wisdom Application of Basic Education Schools under the Supervision of the Office of Suphanburi Educational Service Area 3, (ออนไลน์), เข้าถึงเมื่อ 1 มิถุนายน 2563, เข้าถึงได้จาก <http://58.181.147.25/download/ea/48.pdf>

การศึกษาและการวิจัยบางส่วนนั้น นักวิชาการและนักวิจัยได้ให้ความสำคัญในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้แหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นในฐานะที่เป็นภารกิจหลักภายในของสถานศึกษา โดยนำเสนอแนวการดำเนินงานของบุคลากรภายในดังเช่นงานวิจัยของนิงกรัม (E. Ningrum) ที่ได้ศึกษารูปแบบการเรียนรู้โดยใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่น เป็นฐานเพื่อปลูกฝังหลักจริยธรรมสำหรับผู้เรียน พบว่าการเรียนรู้ไม่เพียงแต่เป็นกระบวนการของการแสวงหาความรู้ใหม่ ๆ เท่านั้น แต่เพื่อเป็นการปลูกฝังคุณค่าและคุณธรรม หลักจริยธรรม ที่เกี่ยวข้องกับศีลธรรมของโลกเหมือนกับที่อยู่อาศัย ภูมิปัญญาท้องถิ่นเป็นแบบฉบับของท้องถิ่น แต่มีความหมายอย่างยิ่งทั่วโลก การวิจัยนี้มีจุดมุ่งหมายเพื่อปลูกฝังหลักจริยธรรมให้กับผู้เรียนโดยอาศัยรูปแบบการเรียนรู้โดยใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นเป็นฐาน โดยเฉพาะการออกแบบการเรียนรู้ตามภูมิปัญญาท้องถิ่น การจัดการเรียนรู้ตามภูมิปัญญาท้องถิ่นและปลูกฝังหลักด้านจริยธรรมสำหรับผู้เรียน ในการออกแบบการวิจัยโดยใช้การวิจัยเชิงปฏิบัติการในชั้นเรียนโดยดำเนินการวิจัยแก่ผู้เรียนชั้น มัธยมศึกษาปีที่ 1 ของห้องปฏิบัติการ UPI ผลการศึกษาพบว่า การออกแบบการเรียนการสอนนั้นสามารถบูรณาการภูมิปัญญาท้องถิ่นเป็นสื่อการเรียนการสอน ครูผู้สอนใช้การเรียนรู้โดยใช้รูปแบบการเรียนรู้ตามวิถีกรรมการเรียนรู้ ซึ่งส่งผลให้ผู้เรียนมีความเข้าใจเรื่องหลักจริยธรรมมากขึ้น¹³⁰

นอกจากนี้ได้มีการนำเสนอแนวทางในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้ความสามารถของผู้บริหารและครูผู้สอนเป็นสำคัญ โดย ลัสลิ อิสเมต และคณะ (Rusli Ismail et al.) ที่ได้ให้ความสำคัญกับการพัฒนาผู้บริหารเพื่อปรับปรุงคุณภาพของครู ซึ่งถือเป็นภารกิจหลักภายในสถานศึกษา โดยได้ศึกษารูปแบบการเป็นผู้นำที่มีประสิทธิภาพด้วยภูมิปัญญาท้องถิ่นสำหรับโรงเรียนมัธยมชั้นนำด้านเทคโนโลยีของประเทศอินโดนีเซีย พบปัญหาหนึ่งนั้นคือการขาดรูปแบบการเป็นผู้นำโรงเรียนที่มีประสิทธิภาพของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา ซึ่งมีผลต่อการปรับปรุงประสิทธิภาพของครู ทั้งนี้ ได้ศึกษาวิธีการใช้รูปแบบของผู้นำโรงเรียนมัธยมศึกษาที่มีประสิทธิภาพกับผู้เชี่ยวชาญด้านการปรับปรุงประสิทธิภาพของครูมีอาชีพที่ผ่านโครงสร้างความเป็นผู้นำการเริ่มต้นและการพิจารณาและวิธีการเป็นผู้นำซึ่งใช้การบริหารจัดการภูมิปัญญาท้องถิ่นมาเป็นหลักสำคัญ¹³¹ สอดคล้องกับงานวิจัยของ คาเดค แฮงค์กี พรามายานา (Kadek Hengki Primayana) ได้ทำการศึกษา การบริหารจัดการสถานศึกษาโดยใช้หลักภูมิปัญญาท้องถิ่นของ Tri Hita Karana โดยใช้ความฉลาดและจิตวิญญาณ ความเป็นครู ได้กล่าวถึง ประเพณีของ Tri Hita Karana เน้นถึงความจำเป็นในการสร้างสมดุลระหว่าง

¹³⁰ E. Ningrum, “Learning Model Based on Local Wisdom to Embed the Ethics Land for Students” (Department of Geography Education Universitas Pendidikan Indonesia, 2015), 408-410.

¹³¹ เรื่องเดียวกัน, 69.

การแสดงออกทางวัฒนธรรมและการแสดงออกในทุกกิจกรรมทางการศึกษา การอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่น จึงต้องมาพร้อมกับการรักษาความมุ่งมั่นขององค์กรของครู การจัดการโรงเรียนซึ่งตั้งอยู่บนคุณค่าของภูมิปัญญาจึงมีผลอย่างมากต่อความพึงพอใจในงานของครูและความมุ่งมั่นขององค์กร คุณค่าของแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นจึงมีความสำคัญอย่างยิ่งที่จะนำไปใช้ในการบริหารสถานศึกษาเพื่อเพิ่มความฉลาดทางจิตวิญญาณของครู โดยผู้บริหารมีความสำคัญในการกระตุ้น และส่งเสริมให้เกิดการใช้แหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นในการจัดการเรียนการสอนให้แก่ผู้เรียนต่อไป¹³²

อย่างไรก็ดีการเปลี่ยนแปลงทัศนคติถูกให้ความสำคัญเป็นอันดับแรกที่นักวิจัยได้นำเสนอ โดยเฉพาะการขจัดอคติความแตกต่างระหว่างศาสตร์ความรู้สากล และความรู้จากแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น เช่นเดียวกับ ฟิครีท เบิร์คส์ (Fikret Berkes) ที่ได้ทำการศึกษา ระบบการจัดการความรู้และการบริหารจัดการทรัพยากรของชนพื้นเมือง: กรณีศึกษาของชาวแคนาดาพื้นเมืองจากอ่าวเจมส์ รวมไปถึงการวิเคราะห์หลักฐานที่เกี่ยวข้องกับความโดดเด่นและความแตกต่างของระบบภูมิปัญญาท้องถิ่นในยุโรป-แคนาดาขึ้น ทั้งนี้ถึงแม้ว่าความรู้จากภูมิปัญญาท้องถิ่นนั้นจะแตกต่างอย่างยิ่ง กับชุดความรู้ตะวันตก รวมถึงการจัดการทรัพยากรล้นมีเป้าหมายที่แตกต่างกัน แต่การบูรณาการศาสตร์ความรู้ทั้งสองนี้ได้รับความสนใจอย่างยิ่งในปัจจุบัน เนื่องจากการให้ความรู้ และนำความรู้ทางตะวันตก หรือวิทยาการสมัยใหม่มาใช้บริหารจัดการทรัพยากรอย่างเดียวนั้นไม่สามารถหยุดยั้งความสูญเสียในทรัพยากรธรรมชาติ และสังคมได้ ในขณะที่ความรู้จากภูมิปัญญาท้องถิ่นนั้น ก็ไม่สามารถอธิบายความซับซ้อนของเหตุการณ์ปัจจุบันได้ทั้งหมด ดังนั้นสถาบันการศึกษาจะต้องนำความรู้ดั้งเดิมกับความรู้สมัยใหม่มาบูรณาการจัดการเรียนรู้ให้กับเยาวชนของชุมชนได้เรียนรู้ ซึ่งถือเป็นทางออกที่ดีที่สุดในการพัฒนาและรักษาอัตลักษณ์ของท้องถิ่นอย่างยั่งยืน¹³³ สอดคล้องกับ มิลตัน เอ็ม อาร์ ฟรีแมน และ ลูดวิง เอ็น คาร์เบีย (Milton M. R. Freeman and Ludwig N. Carbyn) ได้ศึกษาข้อมูลการใช้ความรู้ดั้งเดิมในการบริหารจัดการทรัพยากรทดแทนในภูมิภาคทางตอนเหนือ โดยเขาได้เสนอให้รัฐบาล หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง โดยเฉพาะหน่วยงานทางการศึกษาดำเนินการจัดทำระบบการจัดการข้อมูลความรู้ภูมิปัญญาดั้งเดิมเหล่านั้นบนพื้นฐานหลักการทางวิทยาศาสตร์ โดยควรให้

¹³² Kadek Hengki Primayana, “ The Implementation of School Management Based on The Values of Local Wisdom Tri Hita Karana and Spiritual Intelligence on Teacher Organizational Commitments, ” *STAHN Mpu Kuturan Singaraja* (20-21 October 2018), 154-158.

¹³³ Fikret Berkes, “ Indigenous Knowledge and Resource Management Systems: A Native Canadian Case Study from James Bay” (In Speech delivered at the Canadian Anthropology Annual Conference, May, 1994 (Vancouver)), 23-25.

คนทั้ง ภายในและภายนอกท้องถิ่นนั้น ๆ ให้การยอมรับ และเคารพในองค์ความรู้เหล่านั้นเป็นอันดับแรก โดยเฉพาะเยาวชนของท้องถิ่นนั้นจะต้องได้รับการเรียนรู้ ทำความรู้จักกับประเพณี วัฒนธรรม การดำรงชีวิต จากแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นจริง เพื่อให้พวกเขาสามารถสืบทอดสู่รุ่นต่อไปในอนาคต¹³⁴ เช่นเดียวกับข้อเสนอของ มาเจอร์ลี มาโย (Marjorie Mayo) ได้พบว่าประการสำคัญของความสำเร็จนั้นคือการที่ผู้บริหารสถานศึกษา และนักวิจัย ต้องร่วมมือศึกษาแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นโดยปราศจากอคติ หรือความเชื่อส่วนบุคคล เพื่อนำความรู้ที่แท้จริงเหล่านั้นเข้าสู่ห้องเรียน โดยให้ความช่วยเหลือ ให้ความรู้ที่ถูกต้องแก่ครู รวมถึงการเลือกแหล่งเรียนรู้ที่ใช้อ้างอิงความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นที่เชื่อถือได้ เพื่อสามารถจัดการด้านหลักสูตร การจัดการเรียนการสอน และการบริหารจัดการชั้นเรียนเกี่ยวกับภูมิปัญญาท้องถิ่นได้อย่างมีประสิทธิภาพ¹³⁵

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา ได้ให้แนวคิดเกี่ยวกับขั้นตอนในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่เน้นให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการจัดการเรียนรู้ซึ่งเป็นการจัดการเรียนรู้ที่เหมาะสมที่จะนำแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นเข้ามาใช้ในการเรียนการสอนตามขั้นตอนดังต่อไปนี้ 1) ขั้นสำรวจ ผู้สอนให้ผู้เรียนศึกษา สำรวจแหล่งเรียนรู้ในสถานศึกษาและในชุมชนของผู้เรียน 2) ขั้นเรียนรู้ เป็นขั้นที่ผู้เรียนได้ศึกษาแหล่งเรียนรู้และปฏิบัติกิจกรรมที่เกิดจากการเรียนรู้และปฏิบัติกิจกรรมที่เกิดจากการเรียนรู้ และมีการวางแผนร่วมกันในการปฏิบัติงาน 3) ขั้นประเมินผล เป็นขั้นตอนการวัดและประเมินผลตามสภาพจริง โดยให้บรรลุจุดประสงค์การเรียนรู้ที่กำหนดไว้ในการจัดการเรียนรู้ โดยมี ผู้สอน ผู้เรียน ผู้ปกครองเป็นผู้ประเมิน 4) ขั้นนำไปใช้ เป็นขั้นที่ผู้เรียนสามารถนำความรู้ที่ได้จากแหล่งเรียนรู้ไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน และ 5) ขั้นประยุกต์ความรู้และเผยแพร่ผลงาน ขั้นที่ผู้เรียนนำความรู้ที่ได้เรียนรู้ไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน และเผยแพร่ นำไปใช้ให้เกิดประโยชน์สูงสุดกับผู้เรียนต่อไป¹³⁶

นอกจากนี้ กรมส่งเสริมวัฒนธรรม ได้มีข้อเสนอแนะในการจัดการเรียนการสอนโดยใช้แหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นเป็นฐาน (Learning resource based instruction) ไว้ดังนี้

¹³⁴ Milton M. R. Freeman and Ludwig N. Carbyn, **Traditional Knowledge and Renewable Resource Management in Northern Regions** (Alberta: The University of Alberta Press, 1986), 5-6.

¹³⁵ เรื่องเดียวกัน, 78.

¹³⁶ สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, กระทรวงศึกษาธิการ, **แนวทางการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ การจัดการเรียนรู้แบบใช้ปัญญาเป็นฐาน** (กรุงเทพฯ: ชุมชนมหาวิทยาลัย การเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด, 2551), 4-5.

1) การเตรียมการจัดการเรียนรู้ของครูผู้สอน ครูผู้สอนต้องดำเนินการเตรียมการดังต่อไปนี้

- (1) ศึกษาและวิเคราะห์หลักสูตร จุดประสงค์และความสัมพันธ์ของเนื้อหา
- (2) จัดทำแผนการเรียนรู้
- (3) กำหนดสื่อจากแหล่งเรียนรู้ สิ่งแวดล้อม ของจริง (ธรรมชาติ)
- (4) กำหนดวิธีการและเครื่องมือวัดผลประเมินผล
- (5) วางแผนการจัดกิจกรรมให้ผู้เรียนแสวงหาความรู้จากแหล่งเรียนรู้

2) การกำหนดสถานที่แหล่งเรียนรู้ สามารถกำหนดได้ 3 ประเภทคือ

(1) การไปศึกษาแหล่งเรียนรู้ในระยะทางไกล ๆ หมายถึง การพาผู้เรียนไปยังสถานที่อื่นนอกห้องเรียนแต่ยังคงอยู่ในสถานศึกษา

(2) การไปศึกษาแหล่งเรียนรู้ในระยะทางไม่ไกลมาก หมายถึง การศึกษาแหล่งเรียนรู้ที่อยู่ใกล้เคียงกับสถานศึกษาที่สามารถเดินทางไปได้สะดวก

(3) การไปศึกษาแหล่งเรียนรู้ในระยะทางไกล หมายถึง การศึกษาจากแหล่งเรียนรู้ที่ไกลจากสถานศึกษาต้องใช้ยานพาหนะและต้องใช้เวลาอย่างน้อย 1 วันขึ้นไป

3) การปฐมนิเทศผู้เรียนก่อนไปศึกษานอกชั้นเรียน โดยให้คำนึงถึง

(1) แหล่งที่ไปศึกษาและเหตุผลที่จะไป อธิบายถึงลักษณะของสถานที่ เช่น พิพิธภัณฑ์หรือโรงงานอุตสาหกรรม และสถานที่ประเภทเดียวกันที่มีอยู่ในบริเวณใกล้เคียงต้องการไปศึกษาอะไร สภาพแวดล้อมเหมาะสมหรือไม่

(2) วิธีการเดินทาง พาหนะในการเดินทางและค่าเดินทางที่ผู้เรียนต้องใช้

(3) ประโยชน์ของการศึกษานอกสถานที่ เป็นการทบทวนหรือการเริ่มต้นหน่วยการเรียนรู้ และกิจกรรมประเภทนี้ดีกว่ากิจกรรมอื่น ๆ ในชั้นเรียนอย่างไร

4) ขั้นตอนการพาผู้เรียนไปศึกษาแหล่งเรียนรู้นอกสถานที่ มีขั้นตอนสำคัญดังนี้

(1) ขั้นกำหนดความมุ่งหมายความมุ่งหมายในการไปศึกษาแหล่งเรียนรู้จะต้องก่อให้เกิดคุณค่าทางวิชาการ ได้ผลคุ้มค่าและไม่มีกิจกรรมอย่างอื่นทดแทนได้ ในการกำหนดความมุ่งหมายนี้ผู้สอนต้องคำนึงว่ามีความจำเป็นที่จะต้องพาไปศึกษานอกชั้นเรียนเกี่ยวกับวิชาที่เรียนจริงหรือไม่

(2) ขั้นเตรียมการ ผู้สอนวางแผนร่วมกับผู้เรียนไปสำรวจแหล่งที่จะไปเสียก่อนอภิปรายถึงเหตุผลที่จะไป ผู้สอนปฐมนิเทศให้แนวทางกับผู้เรียนว่าต้องเตรียมอะไรบ้าง จะไปโดยวิธีใด อย่างไร ผู้สอนต้องแจ้งกำหนดการให้เจ้าของสถานที่ทราบ ถ้าเดินทางไปในระยะทางไกลต้องขออนุญาตผู้ปกครองและปฏิบัติตามระเบียบว่าด้วยการพาผู้เรียนนักศึกษาไปนอกสถานที่

(3) ชั้นเดินทางและศึกษาแหล่งเรียนรู้ ออกเดินทางศึกษาแหล่งเรียนรู้ตามกำหนดนัดหมาย ถ้าเป็นหน่วยงานเมื่อถึงสถานที่ทำงานแล้ว ผู้สอนควรพาผู้เรียนไปทำความเข้าใจกับเจ้าของสถานที่ เจ้าของสถานที่อาจกล่าวต้อนรับและแนะนำสถานที่ หรือแบ่งกลุ่มให้วิทยากร เจ้าของสถานที่ เป็นผู้พาไปดูและอธิบายให้ทราบ สถานที่บางแห่งอาจมีการแจกเอกสารประกอบด้วยก็ได้ ผู้สอนต้องให้ผู้เรียนได้สังเกต ซักถาม ถ่ายภาพ หรือทำกิจกรรมต่าง ๆ เพื่อให้ได้ความรู้ให้มากที่สุด

(4) ชั้นประเมินผล เมื่อผู้เรียนกลับมาแล้ว ผู้สอนควรให้ผู้เรียนประเมินว่าได้ผลตามจุดมุ่งหมายหรือไม่ โดยจัดกิจกรรมต่าง ๆ เช่น ประชุมปฏิบัติการ ทำการทดลองในห้องปฏิบัติการ อภิปราย จัดนิทรรศการ เขียนรายงาน เป็นต้น¹³⁷

สมเกียรติ สุวรรณประสิทธิ์ ได้เสนอประเด็นสำคัญที่น่าสนใจต่อการใช้แหล่งเรียนรู้ ภูมิปัญญาท้องถิ่นในการจัดการเรียนการสอนไว้ดังนี้ การพิจารณานำแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการเรียนการสอน โดยใช้แหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นเป็นฐานในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้อาจได้ผลเต็มที่ก็ต่อเมื่อ 1) สามารถสนองมาตรฐานการเรียนรู้และเป้าหมายของสถานศึกษาได้ สื่อและแหล่งเรียนรู้ต่าง ๆ ต้องอ้างอิงมาตรฐานที่วางไว้ได้ว่าสอดคล้องกับมาตรฐานในสาระหลักเรื่องใด 2) สาระในสื่อและแหล่งเรียนรู้เหล่านั้นสะท้อนให้เห็นการให้ผู้เรียนได้เข้าใจสภาพสังคมวัฒนธรรมที่หลากหลาย 3) ส่งเสริมให้ผู้เรียนได้พัฒนาทักษะการตัดสินใจแก้ปัญหา ส่งเสริมการคิด วิจัย วิจารณ์ ความคิดสร้างสรรค์ 4) ส่งเสริมการพัฒนาความเป็นพลเมืองดีและการเป็นพลเมืองที่มีส่วนร่วมต่อสังคม 5) ให้สาระความรู้ทั้งในแนวลึกและกว้างขวาง 6) เนื้อหาสาระถูกต้อง ทันสมัย และเป็นปัจจุบัน 7) สาระความรู้เอื้อให้เกิดการนำไปใช้ในการจัดการเรียนการสอนที่บูรณาการทั้งสังคมศาสตร์ มนุษยศาสตร์ และวิทยาศาสตร์เทคโนโลยี 8) ตอบสนองความต้องการของผู้เรียนและครู เหมาะสมกับวัย วุฒิภาวะและความสามารถของผู้เรียน 9) จัดเตรียมให้ครูเห็นแนวทางในการนำไปใช้สอน การออกแบบกิจกรรมการเรียนการสอนเพื่อการทบทวน ขยายประสบการณ์ การนำความรู้ไปใช้และการประเมินแนวคิด ทักษะ ค่านิยม จริยธรรม 10) เอื้อต่อการให้ครูออกแบบการสอนที่สนองรูปแบบการเรียนที่หลากหลายของผู้เรียน และ 11) เอื้อต่อการให้ครูได้ออกแบบบูรณาการการวิชาอื่น¹³⁸ สอดคล้องกับผลการวิจัยของ ประสิทธิ์ พิทักษ์คชวงศ์ ศึกษาการจัดการแหล่งเรียนรู้ชุมชนของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ในจังหวัดปทุมธานี โดยได้พบว่า ภาพรวมการดำเนินการบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้ชุมชนของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา จังหวัดปทุมธานีนั้นอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาแต่ละประเภทแหล่งเรียนรู้ในชุมชนนั้น พบว่า แหล่งเรียนรู้ประเภทศิลปะ วัฒนธรรม

¹³⁷ เรื่องเดียวกัน, 55-59.

¹³⁸ เรื่องเดียวกัน, บทสรุปสำหรับผู้บริหาร.

จารีต ประเพณี มีการปฏิบัติในระดับมาก ส่วนแหล่งเรียนรู้ประเภทบุคคล และองค์กรในชุมชน ประเภททรัพยากรธรรมชาติ และที่มนุษย์สร้างขึ้น นั้นอยู่ในระดับปานกลาง โดยพบว่าขนาดของสถานศึกษา และที่ตั้งของสถานศึกษาที่ต่างกัมนั้น การบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้ในชุมชนแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยปัญหาที่พบนั้นได้แก่ งบประมาณและแหล่งเรียนรู้ในชุมชนไม่เพียงพอต่อความต้องการ ข้อเสนอแนะคือการขอรับการสนับสนุนงบประมาณให้เพียงพอ และควรมีการซ่อมแซม บำรุง รักษาแหล่งเรียนรู้ประเภทต่าง ๆ ควบคู่ไปด้วย¹³⁹

แนวทางการพัฒนา การออกแบบและเชื่อมโยงองค์ความรู้จากแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น

การใช้แหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นในการจัดการศึกษาของสถานศึกษาในปัจจุบัน นักวิชาการและนักวิจัย ให้ความสำคัญกับมิติการเชื่อมโยงองค์ความรู้จากแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น กับความรู้สากล ตลอดจนวิทยาการในปัจจุบัน เพื่อให้การศึกษาไม่เพียงแต่รับรู้ เข้าใจ หรือซาบซึ้งในคุณค่าของแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นเท่านั้น หากแต่ต้องสามารถเพิ่มคุณค่า แก้ปัญหา หรือพัฒนาองค์ความรู้เหล่านั้น ไม่ว่าจะเพื่อประโยชน์ด้านการศึกษา การปรับตัว การถ่ายทอดองค์ความรู้ ไปจนถึงการพัฒนาอาชีพ และธุรกิจสร้างสรรค์ของชุมชน เพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน

นักวิชาการและนักวิจัยโดยเฉพาะในต่างประเทศ ได้ให้ความสำคัญกับแนวทางการออกแบบและเชื่อมโยงองค์ความรู้จากแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นโดยมุ่งเน้นความคิดสร้างสรรค์ กล่าวคือการสร้างผลงาน โดยเฉพาะในช่วงการศึกษาในศตวรรษที่ 21 ที่มุ่งผลิตและพัฒนากำลังคนที่มีทักษะ คุณลักษณะ และสมรรถนะที่พร้อมต่อการพัฒนาชุมชน และประเทศชาติ ดังเช่นแนวคิดของ โรเบิร์ต เจ ไทร์ฟ และ เจมส์ เจ ฮอคเตอร์ (Robert J. Thierauf and James J. Hoctor) ที่ได้กล่าวถึงระบบการจัดการความรู้ที่ดีที่สุด และการจัดการภูมิปัญญา ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการจัดการภูมิปัญญาท้องถิ่นซึ่งเป็นเอกลักษณ์เฉพาะของท้องถิ่นไว้ว่า ผู้นำองค์กรต้องวางระบบการจัดการความรู้ภูมิปัญญาให้มีประสิทธิภาพ และต้องปรับปรุงระบบการจัดการความรู้เหล่านี้เมื่อเวลาผ่านไปสำหรับความรู้ที่ได้รับจากภูมิปัญญาท้องถิ่นจากแหล่งภูมิปัญญา หรือแหล่งเรียนรู้ต่าง ๆ นั้น ควรมีการบูรณาการของความคิดสร้างสรรค์และการค้นพบปัญหาใหม่ ๆ เพื่อนำไปสู่การค้นพบการพัฒนาของรูปแบบธุรกิจ หรืออาชีพใหม่ ๆ ของท้องถิ่น ควรนำเทคนิคใหม่ ๆ มาใช้ในการบริหารจัดการองค์ความรู้จากภูมิปัญญาใหม่มากขึ้น เช่น แพลตฟอร์มโซเชียลมีเดีย ที่เน้นเรื่อง การเพิ่มประสิทธิภาพ การเขียนโปรแกรมเป้าหมาย การจัดการวงจรผลิตภัณฑ์ การวิเคราะห์เชิงทำนาย การค้นพบความรู้

¹³⁹ ประสิทธิ์ พิทักษ์ชวงค์, “การจัดการแหล่งเรียนรู้ชุมชนของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ในจังหวัดปทุมธานี” (วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัย สาขาวิชาการจัดการการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต, 2554), 88-89.

(การแสวงหาข้อมูล) การทำให้มองเห็นภาพข้อมูลนั้น และการทำสิ่งที่เห็นนั้นให้กลายเป็นจริง¹⁴⁰ แนวคิดเหล่านี้ล้วนสะท้อนให้เห็นถึงบทบาทของสถานศึกษาที่จะต้องเข้ามาเป็นส่วนหนึ่งในการพัฒนาชุมชน โดยเป็นแหล่งวิทยาการสมัยใหม่ให้คำปรึกษา และพัฒนาแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นร่วมกับคนในชุมชน สอดคล้องกับงานวิจัยของ โอลแลนด์ บาร์ดี และ อาร์เธอ รูเบนส์ (Roland Bardy and Arthur Rubens) ที่ได้เสนอผลการวิจัยว่าสถานศึกษาคือตัวเร่งที่สำคัญในการพัฒนาชุมชนอย่างยั่งยืน โดยได้เสนอให้สถานศึกษาพัฒนาหลักสูตร ตลอดจนสร้างโปรแกรมการเรียนรู้ที่สามารถช่วยเหลือชุมชนโดยออกแบบให้มีการเพิ่มโอกาสในการปรับปรุงสภาพเศรษฐกิจและสังคม ความเป็นอยู่โดยรวม จากฐานขององค์ความรู้แหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นที่มี¹⁴¹ เช่นเดียวกับ เอ เอ เกตา กิง และคณะ (A. A. Gede Agung et al.) ที่ได้ให้ข้อเสนอแก่สถานศึกษาต้องหาแนวทางถ่ายทอดการเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นจากแหล่งเรียนรู้โดยตรงในเชิงปฏิบัติกับผู้เรียน โดยต้องให้เห็นถึงความสามารถของภูมิปัญญาท้องถิ่นในการเข้ามาเติมเต็ม โดยหาแนวทางในการบริหารจัดการเพื่อเชื่อมโยงองค์ความรู้ทั้ง 2 ส่วนนี้ก่อให้เกิดนวัตกรรมที่สะท้อนเอกลักษณ์และเพิ่มคุณค่าในภูมิปัญญาท้องถิ่นเหล่านั้น รวมถึงสามารถแก้ไขปัญหาด้านความขัดแย้งที่มีได้ต่อไป¹⁴²

ในประเทศไทย ได้มีนักวิชาการบางส่วนเห็นความสำคัญของการต่อยอดพัฒนาองค์ความรู้จากแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น เพื่อให้ผู้เรียนพัฒนาตนเอง และชุมชนได้อย่างยั่งยืน ดังเช่น สมเกียรติ สุวรรณประสิทธิ์ ที่ได้กล่าวถึงความสำเร็จในการพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น กล่าวคือการจัดองค์ความรู้ที่เกี่ยวกับความสามารถและทักษะของคนในชุมชน ซึ่งเกิดจากการสั่งสมประสบการณ์ที่ผ่านกระบวนการเรียนรู้ เลือกรสร รุ่งแต่ง พัฒนา และถ่ายทอดสืบทอดกันมา เพื่อให้แก้ปัญหาและนำมาใช้ให้เกิดการพัฒนาวิถีชีวิตของคนไทยให้สอดคล้องกับสภาพแวดล้อมและเหมาะสมกับยุคสมัย มีลักษณะเป็นองค์รวม และมีคุณค่าทางวัฒนธรรมเกิดขึ้นในวิถีชีวิตไทยซึ่งมีภูมิปัญญาท้องถิ่นเหล่านั้น สถานศึกษาสามารถนำมาออกแบบ พัฒนา จนเกิดเป็นที่มาขององค์ความรู้ที่องงามขึ้นใหม่ที่จะช่วยในการเรียนรู้การแก้ปัญหา การจัดการและการปรับตัวในการดำเนินวิถีชีวิตของผู้เรียน และชุมชนในลักษณะองค์รวมของภูมิปัญญามีความเด่นชัดในหลายด้านต่อไป¹⁴³ นอกจากนี้ วิทยา เมฆขำ(Witthaya Mekhum) ที่ได้ให้แนวคิดจากการวิจัยไว้ว่า

¹⁴⁰ Robert J. Thierauf and James J. Hoctor. **Optimal Knowledge Management: Wisdom Management Systems Concepts and Applications** (United States of America: Idea Group Publishing, 2006), 6.

¹⁴¹ เรื่องเดียวกัน, 19.

¹⁴² เรื่องเดียวกัน, 159.

¹⁴³ เรื่องเดียวกัน, ออนไลน์.

สถานการณ์ของโลกในปัจจุบันนี้สถานศึกษาจะต้องเข้ามาให้การศึกษาแก่กลุ่มผู้ประกอบการรุ่นใหม่ได้แก่กลุ่มเยาวชนของชุมชนซึ่งจะเข้าไปสืบทอดตลาดการผลิตสินค้าที่เกิดจากองค์ความรู้จากแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นของชุมชนในอนาคต โดยจะต้องให้เรียนรู้องค์ความรู้จากแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นของตนเอง แต่ต้องสอดประสานเข้ากับเทคนิคการจัดการที่ทันสมัย เพื่อให้รู้วิธีในการเพิ่มมูลค่าผลิตภัณฑ์และเพื่อแก้ปัญหาเรื่องการตลาดอื่น ๆ¹⁴⁴ เช่นเดียวกับ แดชดิช (C. L. Dadhich) ได้ทำการวิจัยการบริหารจัดการภูมิปัญญา ได้กล่าวถึงการบริหารจัดการภูมิปัญญาที่เกี่ยวข้องกับท้องถิ่นไว้ว่า สิ่งหนึ่งที่ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องจะต้องให้ความสนใจนั้นคือ ต้องสามารถสร้างอาชีพให้แก่คนในท้องถิ่นภายใต้จุดเด่นด้านเอกลักษณ์เฉพาะของท้องถิ่นเหล่านั้น ดังนั้นจากที่ครั้งหนึ่งเคยเป็นแค่การจัดการข้อมูล จะต้องกลายเป็นการจัดการสารสนเทศ และนำเทคโนโลยี วัสดุ เครื่องจักรที่ทันสมัย หรือนวัตกรรมสมัยใหม่มาใช้ หากแต่การพิจารณาทางด้านเศรษฐกิจอย่างเดียว นั้น อาจทำให้ลดคุณค่าของแหล่งภูมิปัญญา ดังนั้นการบริหารจัดการภูมิปัญญาท้องถิ่นในวัฏจักรใหม่นั้นจะต้องรวมความรู้เชื่อมโยงกับความดี ซึ่งไม่ใช่ความดีในภาพรวมของท้องถิ่น หรือองค์กรใดองค์กรหนึ่ง แต่คือการให้บุคคลแสวงหาความดีของแต่ละบุคคล และอาศัยเทคโนโลยีสืบทอดทั้งภูมิปัญญา และคุณธรรม โดยเฉพาะอย่างยิ่งต้องเป็นไปเพื่อนำทางเด็กและคนในท้องถิ่นก้าวสู่ยุคแห่งปัญญาที่แท้จริง¹⁴⁵

โดยสรุปจากการศึกษาแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ผู้วิจัยพบว่ามีผู้เสนอแนวทางการใช้แหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ แบ่งเป็น 3 แนวทาง ได้แก่

1. แนวทางการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา ซึ่งถือว่ามีผู้กล่าวถึงมากที่สุดเมื่อเทียบกับแนวทางอื่น ๆ เนื่องจากการศึกษาในระบบ หรือในสถานศึกษานั้น จะมุ่งเน้นรูปแบบการเรียนรู้อย่างเป็นทางการ โดยเป็นการบูรณาการสาระการเรียนรู้จากหลักสูตรแกนกลางของชาติ ในรายวิชาต่าง ๆ กับสาระการเรียนรู้ท้องถิ่น เป็นสำคัญ

2. แนวทางการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้แหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น แนวทางนี้มุ่งเน้นที่การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ทั้งในและนอกหลักสูตร โดยนักการศึกษาและนักวิจัยแบ่งการศึกษาออกเป็น 2 กลุ่ม นั่นคือ กลุ่มที่มุ่งเน้นการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ทั้งภายในและความร่วมมือจากภายนอกที่เข้มแข็ง นอกจากนี้ยังมีกลุ่มที่ให้ความสำคัญกับการจัดกิจกรรมภายในสถานศึกษาโดยมีมุมมองว่าผู้บริหาร ครู และบุคลากร เป็นผู้มีส่วนสำคัญในการจัดประสบการณ์เรียนรู้ด้วยกระบวนการต่าง ๆ ให้แก่ผู้เรียน หากแต่ทั้ง 2 กลุ่มล้วนมุ่งที่การเรียนการสอนในรูปแบบการฝึกปฏิบัติจริง และการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ

¹⁴⁴ เรื่องเดียวกัน, บทคัดย่อ.

¹⁴⁵ C. L. Dadhich, *Management Through Folk Wisdom* (New Delhi: Diamond Pocket Books, 2012), 12-16.

3. แนวทางการพัฒนา การออกแบบและเชื่อมโยงองค์ความรู้จากแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น แนวทางนี้มีนักวิจัยและนักการศึกษาในยุคใหม่ได้เริ่มให้ความสำคัญมากขึ้น ซึ่งถือเป็นการต่อยอดการจัดกิจกรรมการเรียนรู้จากแนวทางที่ 1 และ แนวทาง ที่ 2 โดยเป็นไปตามปรัชญาการศึกษาในศตวรรษที่ 21 กล่าวคือ การศึกษาองค์ความรู้ท้องถิ่นนั้น ต้องไม่เพียงแต่เรียนรู้ เข้าใจ และเห็นคุณค่าในองค์ความรู้จากแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นเท่านั้น หากแต่ต้องสามารถเชื่อมโยง ออกแบบ และต่อยอดองค์ความรู้ของชุมชนกับวิทยาการสมัยใหม่ และองค์ความรู้ที่เป็นสากล เพื่อประโยชน์ที่สะท้อนกลับทั้งต่อผู้เรียน แหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น และการพัฒนาชุมชนอย่างสร้างสรรค์และยั่งยืน

จากการศึกษาแนวทางการใช้แหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ของสถานศึกษาที่ผ่านมาพบสภาพการดำเนินการใช้และการบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นของสถานศึกษา โดยวัลยา ทองงาม ได้ศึกษาการใช้และการบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นเพื่อส่งเสริมพัฒนาการเรียนรู้ ของสถานศึกษาอนุบาลวิริยา อำเภอสันทราย จังหวัดเชียงใหม่ การวิจัยพบว่าสภาพการใช้และบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้ มีการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาปรับใช้ในการเรียนการสอน มีการจัดรูปแบบการเรียนรู้ที่หลากหลาย บริหารจัดการเรียนการสอน และกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน โดยให้โอกาสผู้ปกครอง ชุมชน และปราชญ์ท้องถิ่นเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาร่วมกับสถานศึกษา หากแต่ยังพบปัญหาจากการใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นในสถานศึกษาพบว่า การจัดกิจกรรมภูมิปัญญานั้นครูผู้สอนเห็นว่าเป็นการเพิ่มภาระงานให้แก่ครู การดูแลควบคุมเด็กในระหว่างทำกิจกรรมไม่ให้เกิดอุบัติเหตุ ทำได้ค่อนข้างยาก นอกจากนี้ พื้นที่ของสถานศึกษามีจำกัด ไม่สะดวกต่อการจัดกิจกรรมส่งเสริมการเรียนรู้ ทำให้เด็กขาดอิสระในการเล่น อีกทั้งปราชญ์ชาวบ้านเข้ามาให้ความรู้แก่เด็กในสถานศึกษานั้นมีน้อย แหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นยังไม่ครอบคลุมกิจกรรมต่าง ๆ รวมถึงครูผู้สอนมีการวางแผนจัดกิจกรรมเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นที่อยู่ภายนอกสถานศึกษายากต่อการเดินทาง¹⁴⁶ สอดคล้องกับผลการวิจัยของ โยฮานเนส ฮาร์โซโย และคณะ (Yohanes Harsoyo et al.) ได้ทำการศึกษารายละเอียดของความสามารถและคุณค่าของภูมิปัญญาท้องถิ่นต่อผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่ออธิบายความสามารถของผู้บริหารตามกฎกระทรวงการศึกษาฉบับที่ 13 (2550) เกี่ยวกับมาตรฐานสมรรถนะและคุณค่าของภูมิปัญญาท้องถิ่นของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา และโรงเรียนอิสลาม

¹⁴⁶ วัลยา ทองงาม, “การใช้และบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นเพื่อส่งเสริมพัฒนาการเรียนรู้ของสถานศึกษาอนุบาลวิริยา อำเภอสันทราย จังหวัดเชียงใหม่” (วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา ภาควิชาการบริหารการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, 2555), 19.

ในการดำเนินการวิจัยผู้วิจัยใช้วิธีการวิจัยเชิงปริมาณและคุณภาพ โรงเรียนที่เลือกคือโรงเรียนที่ตั้งอยู่ในเขตวัฒนธรรมมาตารัม เก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสอบถาม (คำถามปลายเปิดและปลายปิด) และการสัมภาษณ์ ผลการวิจัยพบว่า 1) โดยทั่วไปผู้บริหารต้องพบกับความยากลำบากในหลักการ 5 ประการ ในกฎกระทรวงการศึกษาฉบับที่ 13/2550 เรื่องมาตรฐานสมรรถนะและคุณค่าของ ภูมิปัญญาท้องถิ่นของผู้บริหารโรงเรียนมัธยม และโรงเรียนอิสลาม 2) ความยากลำบากในการบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นคือความสามารถทางสังคม ความสามารถบุคลิกภาพ ความสามารถในการกำกับดูแล ความสามารถในการบริหารจัดการ และความสามารถของผู้ประกอบการ และ3) คุณค่าของความเป็นผู้นำในท้องถิ่นจะได้รับการพิจารณาว่าเป็นที่นิยมในหมู่ผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา¹⁴⁷

ข้อค้นพบเหล่านี้จะสามารถแก้ไขได้นั้น ย่อมขึ้นอยู่กับผู้บริหารสถานศึกษา ที่จะดำเนินการบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นอย่างมีประสิทธิภาพ เพื่อก่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อผู้เรียน สถานศึกษา และชุมชน

การบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นของสถานศึกษา

ความหมายของการบริหารจัดการ

คำว่า “การบริหาร” (Administration) นั้น มีผู้อธิบายความหมายกว้าง ๆ เช่น การบริหารราชการ หรือ “การจัดการ” (Management) ซึ่งใช้แทนกันได้กับคำว่า การบริหาร โดยส่วนมาก หมายถึง การจัดการทางธุรกิจมากกว่าโดยมีผู้กำหนดความหมายหลายท่าน ทั้งนี้ จากการศึกษาของ ภาวิตา ธาราศรีวิสุทธิ และวิบูลย์ ไตวณะบุตร ได้รวบรวมคำนิยามของ นักการศึกษาที่น่าสนใจไว้ดังนี้ ปีเตอร์ เอฟ ดรัคกี้ (Peter F. Drucke) กล่าวว่า การบริหารคือศิลปะในการทำงานให้บรรลุเป้าหมายร่วมกับผู้อื่น หากแต่ เฮอร์เบิร์ต เอ ไชมอน (Herbert A. Simon) ได้ให้มุมมองของการบริหารเพิ่มเติมว่าเป็นกิจกรรมที่บุคคลตั้งแต่ 2 คนขึ้นไป ร่วมมือกันดำเนินการให้บรรลุวัตถุประสงค์อย่างใดอย่างหนึ่งหรือหลายอย่าง สอดคล้องกับไชมอน (Simon) ที่ได้สรุปไว้ว่า การบริหาร คือ กระบวนการทำงานร่วมกับผู้อื่นเพื่อให้เกิดผลสัมฤทธิ์ตามเป้าหมายอย่างมีประสิทธิภาพ โดย บาร์นาร์ด (Barnard) ได้อธิบายว่า การบริหาร หมายถึง กิจกรรมต่าง ๆ ที่บุคคลตั้งแต่สองคนขึ้นไปร่วมมือกันดำเนินการ เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์อย่างหนึ่งอย่างใดหรือหลาย ๆ อย่างที่บุคคลร่วมกัน

¹⁴⁷ Yohanes Harsoyo et al., “Description of Competency and Values of Local Wisdom in the High School Principals,” *Advances in Social Science, Education and Humanities Research* 285 (2018): 146-151.

กำหนด โดยใช้กระบวนการอย่างมีระบบและให้ทรัพยากรตลอดจนเทคนิคต่าง ๆ อย่างเหมาะสม¹⁴⁸ นอกจากนี้ นพพงษ์ บุญจิตราดุล ได้กล่าวถึงการบริหารว่าเป็นกิจกรรมต่าง ๆ ที่บุคคลตั้งแต่ 2 คนขึ้นไปร่วมมือกันดำเนินงานเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์อย่างใดอย่างหนึ่ง หรือหลายอย่างทีบุคคลร่วมกันกำหนด โดยใช้กระบวนการอย่างมีระเบียบ และใช้ทรัพยากร ตลอดจนเทคนิคต่าง ๆ อย่างเหมาะสม¹⁴⁹

นอกจากคำว่าบริหาร ที่มีผู้ให้คำนิยามข้างต้นยังพบว่า มีผู้ให้คำนิยามคำที่ใช้ร่วมกัน นั่นคือคำว่า “จัดการ” หรือ “การจัดการ” โดยนักการศึกษาด้านการบริหารจัดการได้ให้คำจำกัดความไว้ ไม่ว่าจะเป็น ดูบริน และ ไอลีแลน (Dubrin and Ireland) ที่ให้ความหมายของการจัดการ โดยให้ความสำคัญกับทรัพยากร องค์การในเรื่องข้อมูลข่าวสาร (Information) เป็นสำคัญว่าเป็นกระบวนการที่มีประสิทธิภาพ และประสิทธิผลในการใช้ทรัพยากรให้บรรลุเป้าหมาย ผ่านเป้าหมายในด้านการวางแผน การจัดองค์การการขึ้นนำ และการควบคุม¹⁵⁰ ในขณะที่ เฮนรี ฟาโย (Henri Fayol) นักทฤษฎีการจัดการสมัยใหม่การปฏิบัติการ (Operational management theory) ศึกษาองค์การโดยรวมและมุ่งเน้นที่กิจกรรมการจัดการ (Managerial activities) ซึ่งประกอบด้วยกิจกรรม 5 อย่าง คือ 1) การวางแผน (Planning) 2) การจัด องค์การ(Organizing) 3) การบังคับบัญชา หรือการสั่งการ (Commanding) 4) การประสานงาน (Coordinating) และ5) การควบคุม (Controlling) เขาพบว่าหน่วยธุรกิจทุกแห่งจะมี 6 งาน คือ งานเทคนิค งานการค้า งานการเงิน งานด้านความปลอดภัย งานบัญชี และ งานจัดการ¹⁵¹

โดยสรุป การบริหารจัดการ หมายถึง การใช้กระบวนการเพื่อให้เกิดการทำงานร่วมกันของกลุ่มบุคคลตั้งแต่ 2 คนขึ้นไปของผู้บริหาร โดยใช้ศาสตร์และศิลป์ในการทำให้การดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ บรรลุตามวัตถุประสงค์ ที่กลุ่มบุคคลได้กำหนดร่วมกัน ซึ่งใช้กระบวนการทำงานที่มีระบบ และมีประสิทธิภาพ เกิดประสิทธิผล ทั้งนี้กล่าวได้ว่า ผู้บริหารไม่ใช่เป็นผู้ปฏิบัติ แต่เป็นผู้ใช้ศิลปะในการวางแผน จัดองค์การ การบังคับบัญชา ประสานงาน และการควบคุม ซึ่งทำให้ผู้ปฏิบัติทำงานจนสำเร็จตามจุดมุ่งหมายที่ผู้บริหารตัดสินใจเลือกแล้ว

¹⁴⁸ เรื่องเดียวกัน, 7-13.

¹⁴⁹ นพพงษ์ บุญจิตราดุล, **หลักการและทฤษฎีการบริหารการศึกษา** (กรุงเทพฯ: เทียมฟ้าการพิมพ์, 2551), 3.

¹⁵⁰ A. J. Dubrin and R. D. Ireland, **Management Organization**, 2nd ed. (Ohio: South-Western Publishing Co., 1993).

¹⁵¹ ธัญญรัตน์ แสงสว่าง, **ทฤษฎีการบริหารการศึกษา**, (ออนไลน์), เข้าถึงเมื่อ 21 พฤษภาคม 2560, เข้าถึงได้จาก <http://www.l3nr.org/posts/356649>

ความหมายของการบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น

การศึกษาการบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นของสถานศึกษานั้น มีนักวิจัยหลายท่านได้ให้ความหมายไว้ใกล้เคียงกัน ดังเช่น ประสิทธิ์ พิทักษ์คงวงศ์ ได้นิยามความหมายของการบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นไว้ว่า หมายถึง การดำเนินงานภายใต้แผนงานตามขั้นตอนการวางแผน การดำเนินงานตามแผน การจัดระบบและกำหนดยุทธศาสตร์ การใช้บริการทุกรูปแบบ รวมทั้งการนิเทศกำกับติดตามประเมินผล โดยวิธีการดำเนินงานตามวงจรคุณภาพเกี่ยวกับการจัดการแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นเพื่อการจัดการเรียนการสอนของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน¹⁵² สอดคล้องกับ วัลยา ทองงาม ที่ได้กล่าวว่า การบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญานั้นคือกระบวนการจัดการใช้แหล่งเรียนรู้ของผู้บริหารสถานศึกษา เพื่อส่งเสริมพัฒนาการของผู้เรียน ประกอบด้วย การวางแผนใช้แหล่งเรียนรู้ การปฏิบัติตามแผนการใช้แหล่งเรียนรู้ การนิเทศติดตามตรวจสอบ และประเมินผลการใช้แหล่งเรียนรู้ และการนำผลการประเมินมาใช้ในการปรับปรุง พัฒนาอย่างต่อเนื่อง¹⁵³ เช่นเดียวกับแนวคิดของ ปฐวี มณีวงศ์ ที่ได้นิยามความหมายไว้ว่า การบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นเป็นการดำเนินการจัดการแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นโดยกลุ่มบุคคลที่เกี่ยวข้องร่วมมือกันดำเนินการ โดยใช้กระบวนการดำเนินการตามกรอบของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน 4 ขั้นตอน ได้แก่ การวางแผนการบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น การดำเนินการใช้แหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น การตรวจสอบติดตามการใช้แหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น และ การประเมินผลการนำแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นไปใช้¹⁵⁴

จากความหมายของนักวิจัย ตลอดจนความหมายของการบริหารจัดการ และ ความหมายของแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นที่สอดคล้องกับบริบทของงานวิจัยฉบับนี้ ผู้วิจัยสามารถสรุปความหมายของการบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นไว้ดังนี้

การบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น หมายถึง กระบวนการที่ผู้บริหารใช้เพื่อสร้างความร่วมมือกับบุคลากรภายในและภายนอกสถานศึกษา ในการดำเนินการกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการนำองค์ความรู้ที่มีค่า และเป็นเอกลักษณ์เฉพาะของชุมชน ซึ่งมีแหล่งที่อยู่ภายในบริเวณเขตพื้นที่บริการของสถานศึกษามาใช้ให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อการจัดการเรียนรู้ให้แก่ผู้เรียน เพื่อพัฒนาทักษะการเรียนรู้ของผู้เรียนตามวัตถุประสงค์ได้อย่างต่อเนื่อง ยั่งยืน โดยมุ่งเน้นการทำงานอย่างมีขั้นตอนด้วยวงจรคุณภาพ ในการวางแผนการจัดการแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น การวางแผนกลยุทธ์ การดำเนินการส่งเสริมการใช้แหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น การกำกับติดตามและส่งเสริม

¹⁵² เรื่องเดียวกัน, 8.

¹⁵³ เรื่องเดียวกัน, 4.

¹⁵⁴ เรื่องเดียวกัน, 5-6.

การบริหาร การเปิดโอกาสให้ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องเข้ามามีส่วนร่วม และการพัฒนา การออกแบบ และ เชื่อมโยงองค์ความรู้จากแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น เพื่อให้สอดคล้องกับความต้องการที่แท้จริงของ สถานศึกษาและชุมชน ทำให้สถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา สามารถดำเนินการด้านการใช้แหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นในการจัดการศึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพ

แนวคิดการบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นของสถานศึกษา

การบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นของสถานศึกษานั้นถือเป็นบทบาทหน้าที่ โดยตรงของผู้บริหารสถานศึกษาที่จะต้องใช่วิธีการบริหารที่มีประสิทธิผลตรงตามเป้าหมายของ ชาติ สอดคล้องกับ พลพัทธ์ คนหาญ ได้กล่าวว่า ผู้บริหารจำเป็นต้องแสวงหารูปแบบและ วิธีการบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นที่มีระบบแบบแผนที่ชัดเจน รวมถึงมีประสิทธิภาพ ส่งผลต่อครูผู้สอนในการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมการสอนให้สอดคล้องกับบริบทของท้องถิ่น และส่งผล ถึงคุณลักษณะ ทักษะ และ ความรู้เกี่ยวกับท้องถิ่นของผู้เรียนได้ตามกฎหมายและ นโยบายของรัฐ ในที่สุด¹⁵⁵ เช่นเดียวกับแนวคิดการจัดการเรียนรู้แบบ Community – Based learning ของมาร์ติน เจ และคณะ (Martin J. et al.) ที่ได้กล่าวว่า ผู้บริหารของสถานศึกษาควรที่จะใช้หลักการบริหารและ การสร้างปฏิสัมพันธ์อันดีกับประชาชนผู้รู้ในชุมชน เพื่อพัฒนาผู้นำการจัดการเรียนรู้เกี่ยวกับชุมชนให้แก่ ครูผู้สอน เพื่อสอนให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ชุมชน ทำให้ลดความเหลื่อมล้ำของสังคม และลดความแตกแยก ระหว่างวิทยาการความรู้ภายในสถานศึกษากับ องค์ความรู้ที่ใช้เพื่อการดำรงชีวิตของชุมชนนั่นเอง¹⁵⁶

จากการศึกษาแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ซึ่งมีนักการศึกษาและนักวิจัย แสดงทัศนะ ตลอดจนข้อค้นพบเกี่ยวกับแนวทางการบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น ของสถานศึกษาที่น่าสนใจ ดังนี้

แนวทางที่นักการศึกษาและนักวิจัยของประเทศไทยส่วนใหญ่ กล่าวถึงเกี่ยวกับการบริหาร จัดการแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นของสถานศึกษาที่ผู้วิจัยพบคือ “ระบบการบริหารจัดการภายใน สถานศึกษาที่เอื้อต่อการใช้แหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ให้แก่ผู้เรียน” ซึ่งนักการศึกษาและนักวิจัยส่วนมากจะอธิบายผ่านแนวคิด ทฤษฎีทางการบริหาร ไม่ว่าจะเป็น เป็น “หลักการบริหาร 4M's” ดังเช่น สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ระบุถึง แนวทาง

¹⁵⁵ พลพัทธ์ คนหาญ, “รูปแบบการมีส่วนร่วมของสถานศึกษากับชุมชนในการนำ ภูมิปัญญาท้องถิ่นมาจัดการเรียนรู้ในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน,” *วารสารบัณฑิตศึกษา* 12, 56 (มกราคม-มีนาคม 2558): 152.

¹⁵⁶ Martin J. et al, *Community-Based Learning* (Washington, DC: NW, Suite 310, 2006), abstract.

การบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้ภายในสถานศึกษา และแหล่งเรียนรู้ภายนอกสถานศึกษา เพื่อให้บังเกิดประสิทธิภาพสูงสุดต่อการใช้ในการจัดการเรียนการสอน ซึ่งต้องคำนึงถึงหลักการบริหารจัดการสำคัญที่เรียกว่าหลักการบริหารแบบ 4 M's ดังนี้ 1) บุคลากร (Man) ผู้มีส่วนร่วมในการบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้ที่สำคัญ ได้แก่ ผู้อำนวยการสถานศึกษา รองผู้อำนวยการสถานศึกษา ครูผู้สอนทุกคน ผู้เรียนทุกคน ผู้ปกครอง ชุมชน คณะกรรมการสถานศึกษา และหน่วยงาน/องค์กรต่าง ๆ 2) งบประมาณ (Money) การบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้ที่สำคัญ คือ การบริหารจัดการงบประมาณให้บังเกิดประโยชน์สูงสุด คุ่มค่ามากที่สุด โดยแหล่งที่มาของงบประมาณคือเงินนอกงบประมาณและเงินงบประมาณ โดยใช้จ่ายตามระเบียบของทางราชการ 3) ทรัพยากร (Materials) การบริหารจัดการทรัพยากรหรือแหล่งเรียนรู้ ภายในและภายนอกสถานศึกษา โดยมีการจัดทำทะเบียน เพื่อสะดวกในการบริหารจัดการ ได้ครอบคลุมครบถ้วน และเกิดประโยชน์สูงสุดจัดได้ดังนี้ แหล่งเรียนรู้ของราชการ เอกชน แหล่งเรียนรู้ภายในสถานศึกษา แหล่งเรียนรู้ภายนอกสถานศึกษา โดยการพัฒนาของเดิมหรือสร้างใหม่ และจัดเก็บเป็นระบบ โดยแยกเป็นสื่อธรรมชาติและสื่อเทคโนโลยี และ 4) การบริหารจัดการ (Management) จัดทำแผนกลยุทธ์ แผนพัฒนา แผนปฏิบัติการ/โครงการของสถานศึกษา โดยการตั้งทีมบริหารเพื่ออำนวยความสะดวกและสนับสนุน การจัดตั้งทีมครู ผู้เรียน เพื่อดำเนินการส่งเสริมให้มีการวิจัยและพัฒนาให้เกิดผลคุ้มค่า ยั่งยืนโดยมุ่งผลสัมฤทธิ์ที่เกิดประโยชน์กับผู้เรียนเป็นสำคัญ ส่งเสริมให้มีการประชาสัมพันธ์ ให้เป็นที่รู้จักและใช้แหล่งเรียนรู้อย่างคุ้มค่า และประสานความร่วมมือกับองค์กร¹⁵⁷

หากแต่นักวิจัยบางท่านได้ขยายการอธิบายการบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นของสถานศึกษาที่ใช้กรอบของ “ทฤษฎีระบบ” ดังเช่น พยุง ใบแย้ม และคณะ ที่ได้สรุปองค์ประกอบความเป็นแหล่งการเรียนรู้ในท้องถิ่นที่เหมาะสม เพื่อการจัดการศึกษาในระดับประถมศึกษา ซึ่งมีความเกี่ยวข้องกับประสานสัมพันธ์กันของ องค์ประกอบ 6 ประการในเชิงระบบ ได้แก่ 1) การบริหารการศึกษา (Administration) อย่างมีคุณภาพ เป็นการบริหารการจัดการศึกษาในสถานศึกษาดำเนินตามนโยบาย ระหว่างหลักสูตรกับบริบทของท้องถิ่น 2) การจัดการเรียนการสอน (Instructional) เป็นการจัดการเรียนรู้ตามหลักสูตรสถานศึกษา สร้างหลักสูตรสาระท้องถิ่น อันเกิดจากแหล่งเรียนรู้ในท้องถิ่นที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ 3) ผู้เรียน (Student) มีคุณภาพด้านการศึกษาค่านคว่า จากการใช้แหล่งเรียนรู้ท้องถิ่น สามารถเชื่อมโยงภูมิปัญญากับความ เป็นสากลได้ 4) ผู้ปกครอง (Parental) ให้การสนับสนุนและการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในกาจัดการศึกษา 5) การนิเทศ (Supervision) ส่งเสริมการจัดการศึกษาโดยใช้แหล่งเรียนรู้ในท้องถิ่นของสถานศึกษาให้บรรลุเป้าหมาย

¹⁵⁷ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, อ่างถึงโน ปฐวี มณีวงศ์, “การบริหารแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นของสถานศึกษามัธยมศึกษาในจังหวัดแพร่” (วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง, 2558), 15.

6) การให้บริการ (Service) เป็นการให้บริการในแหล่งเรียนรู้ในท้องถิ่นอย่างหลากหลาย เท่าทันกับการเปลี่ยนแปลงของสังคม และพร้อมรับกับการเข้าสู่ประชาคมอาเซียน และเมื่อดำเนินการครบ ก็จะได้ข้อมูลย้อนกลับไปเริ่มที่องค์ประกอบที่ 1 ซึ่งในการดำเนินการในแต่ละองค์ประกอบก็จะดำเนินการตามรูปแบบการใช้แหล่งเรียนรู้ในท้องถิ่นที่เหมาะสม

นอกจากนี้ผลการวิจัยสามารถสรุปรูปแบบการบริหารการใช้แหล่งเรียนรู้ในท้องถิ่นที่เหมาะสม โดยพบว่า ประกอบด้วย 7 ขั้นตอน ได้แก่ ขั้นที่ 1 การวางแผน (P=Planning) เป็นการออกแบบการและวางแผนการบริหารจัดการศึกษาด้านแหล่งเรียนรู้ในท้องถิ่น ขั้นที่ 2 การวิเคราะห์ (A=Analysis) เป็นการวิเคราะห์แหล่งเรียนรู้ในท้องถิ่นที่เหมาะสม กับวัยของผู้เรียน และสอดคล้องระหว่างหลักสูตรกับแหล่งเรียนรู้ ขั้นที่ 3 การจัดการเรียนการสอน (I=Instructional) เป็นกระบวนการจัดกิจกรรมใช้แหล่งเรียนรู้ในท้องถิ่นที่เหมาะสม เพื่อการจัดการเรียนรู้ ขั้นที่ 4 การให้บริการ (S=Service) เป็นการจัดการที่ก่อให้เกิดรากฐานการใช้แหล่งเรียนรู้ในท้องถิ่นเพื่อการจัดการศึกษาอย่างยั่งยืน ขั้นที่ 5 การเชื่อมโยงความรู้สากล (L=linked to global) เป็นการสร้างผู้เรียนให้มีศักยภาพเทียบเคียงกับนานาชาติประเทศไทยเป็นการเพิ่มขีดความสามารถให้ก้าวทันต่อความเปลี่ยนแปลงและความก้าวหน้าของโลก ขั้นที่ 6 การพัฒนาแหล่งเรียนรู้ (D=Development) เป็นการส่งเสริมการปรับเปลี่ยนแหล่งเรียนรู้ในท้องถิ่น ให้สอดคล้องกับการพัฒนาเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม และขั้นที่ 7 ประเมินผลและเผยแพร่ (A=Assess and spreads) เป็นการรวบรวมอดประมวผลบทบาทของผู้เกี่ยวข้องการจัดการศึกษาโดยใช้แหล่งเรียนรู้ในท้องถิ่น เมื่อเปรียบเทียบกับรูปแบบการใช้แหล่งเรียนรู้ในท้องถิ่นที่เหมาะสม¹⁵⁸

นอกจากนี้นักวิจัย และนักการศึกษาทั้งในและต่างประเทศส่วนหนึ่ง ได้ให้ความสำคัญกับการบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นโดยมุ่งเน้น “การเข้ามามีส่วนร่วมจากทุกภาคส่วน” ดังเช่นผลการวิจัยของโลแลนด์ บาร์ดี และ อาร์เธอ รูเบนส์ (Roland Bardy and Arthur Rubens) ที่พบว่าสถานศึกษาจะต้องมีการสร้างความสัมพันธ์ในวงนอก ผ่านทางการเข้าถึงของผู้บริหารและบุคลากรภายในสถานศึกษา ต่อหน่วยธุรกิจท้องถิ่น สภาชุมชน หน่วยสาธารณสุข ผู้นำชุมชน หรือแม้แต่ผู้นำทางจิตวิญญาณ และหัวหน้าองค์กรพัฒนาเอกชนต่าง ๆ ในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับการจัดการเรียนรู้อ และการจัดการองค์ความรู้จากแหล่งการเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นภายในชุมชนอย่างยั่งยืน การสร้างความรับผิดชอบทางสังคม อย่างไรก็ตามมุมมองทางด้านทฤษฎีการมีส่วนร่วมการบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นของสถานศึกษานั้น ในกรณีนี้มีความหลากหลายในการสร้าง

¹⁵⁸ พยุง ไบแย้ม และคณะ, “การพัฒนา รูปแบบการใช้แหล่งเรียนรู้ในท้องถิ่นที่เหมาะสม เพื่อการจัดการศึกษาในระดับประถมศึกษา,” **วารสารสารสนเทศ** 14, 1 (มกราคม-มิถุนายน 2558): 28-29.

ความคิดที่เป็นระบบการบริหารจัดการ แบ่งออกเป็น 1) การมีส่วนร่วมจากทุกภาคส่วน เพื่อดำเนินการรวมภูมิปัญญาท้องถิ่นให้เข้ากับความรู้สมัยใหม่ที่ผู้ปกครองนำเข้ามาในสังคมโดยผ่านทางผู้บริหาร ครู และผู้ปฏิบัติงานที่ได้รับมอบหมายจากผู้บริหารในการดำเนินการเรื่องการจัดการแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น 2) การวางเป้าหมายระยะต่าง ๆ ให้ชัดเจน เพื่อให้เกิดความสมดุลระหว่างความต้องการในชุมชนในระยะสั้นและต้องคำนึงถึงระยะยาวด้วย 3) การประสานกันระหว่างการจัดการโครงสร้างภายในและความสัมพันธ์ภายนอก และ 4) การสร้างทุนทางปัญญาจากทั้งความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นและจากทักษะและความรู้ใหม่ในชุมชน¹⁵⁹ สอดคล้องกับ โรเบิร์ต เจ ไทร์ฟ และ เจมส์ เจ ฮอคเตอร์ (Robert J. Thierauf and James J. Hoctor) ที่ได้กล่าวถึงการจัดการภูมิปัญญาท้องถิ่นของสถานศึกษานั้น ผู้บริหารจำเป็นต้องมีการวางแผนองค์กร โครงสร้าง และระบบการมีส่วนร่วมที่ดีกับแหล่งเรียนรู้ต่าง ๆ โดยประสานความรู้ด้านการตลาด การเงิน การผลิต รวมถึงศาสตร์วิชาการสมัยใหม่เพื่อการปรับตัวในท้องถิ่นให้สามารถเข้ากับสิ่งต่าง ๆ ที่เปลี่ยนแปลงไป ทั้งนี้ควรวางระบบการจัดการความรู้ และสารสนเทศที่มีประสิทธิภาพในการใช้เป็นข้อมูลวางแผนพัฒนาการจัดการภูมิปัญญาท้องถิ่น หรือภูมิปัญญาการทำงานในองค์กรต่อไป¹⁶⁰ นอกจากนี้ ลัสลี อิสเมล และคณะ (Rusli Ismail et al.) ได้เสนอรูปแบบการใช้แหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นในการจัดกิจกรรมเรียนรู้มี 4 รูปแบบ ซึ่งมุ่งเน้นการมีส่วนร่วมของประชาชนชาวบ้าน ได้แก่ 1) สถานศึกษาและประชาชนชาวบ้านร่วมจัดกิจกรรมการเรียนรู้ 2) สถานศึกษาเชิญประชาชนชาวบ้านเข้าจัดกิจกรรมการเรียนรู้ 3) สถานศึกษานำผู้เรียนไปยังแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น และ 4) สถานศึกษาดำเนินการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยครูเป็นผู้ถ่ายทอดองค์ความรู้¹⁶¹

สำหรับนักวิจัยภายในประเทศได้นำเสนอแนวทางการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นของสถานศึกษาไว้ ดังเช่น พลพักษ์ คนหาญ ได้นำเสนอการสร้างรูปแบบการมีส่วนร่วมระหว่างสถานศึกษากับชุมชน ในการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาจัดการเรียนรู้ในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานมีองค์ประกอบหลัก 5 องค์ประกอบ องค์ประกอบย่อยจำนวน 20 องค์ประกอบ และมีตัวบ่งชี้จำนวน 69 ตัวบ่งชี้ ดังนี้

องค์ประกอบหลักที่ 1 การมีส่วนร่วมในการวิเคราะห์สถานการณ์และความต้องการในการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาจัดการเรียนรู้ ในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน มี 4 องค์ประกอบย่อย 14 ตัวบ่งชี้ ได้แก่ องค์ประกอบย่อยที่ 1 ร่วมวางแผนในการวิเคราะห์สถานการณ์และความต้องการในการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาจัดการเรียนรู้ ในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน มี 6 ตัวบ่งชี้ องค์ประกอบย่อยที่ 2 การมี

¹⁵⁹ เรื่องเดียวกัน, 20-23.

¹⁶⁰ เรื่องเดียวกัน, 6.

¹⁶¹ เรื่องเดียวกัน, บทคัดย่อ.

องค์ประกอบหลักที่ 5 การมีส่วนร่วมในการติดตามและประเมินผลการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาจัดการเรียนรู้ ในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานมี 4 องค์ประกอบย่อย 13 ตัวบ่งชี้ ได้แก่ องค์ประกอบย่อยที่ 1 การมีส่วนร่วมในการวางแผนติดตาม และประเมินผลการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาจัดการเรียนรู้ ในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน มี 3 ตัวบ่งชี้ องค์ประกอบย่อยที่ 2 การมีส่วนร่วมในการติดตามและประเมินผลการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาจัดการเรียนรู้ในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานมี 4 ตัวบ่งชี้ องค์ประกอบย่อยที่ 3 การมีส่วนร่วมรับผลประโยชน์จากการติดตามและประเมินผลการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาจัดการ เรียนรู้ในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน มี 2 ตัวบ่งชี้ องค์ประกอบย่อยที่ 4 การมีส่วนร่วมติดตามและประเมินผลหลังการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาจัดการเรียนรู้ ในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน มี 4 ตัวบ่งชี้¹⁶²

ทั้งนี้พลพักษ์ คนหาญ ได้กล่าวว่าการสร้างคู่มือการดำเนินการตามรูปแบบการมีส่วนร่วมของสถานศึกษากับชุมชนในการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาจัดการเรียนรู้ ในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานสามารถสรุปได้ตามภาพที่ 2

ภาพที่ 2 รูปแบบการมีส่วนร่วมของสถานศึกษากับชุมชนในการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาจัดการเรียนรู้ในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน

ที่มา: พลพักษ์ คนหาญ, “รูปแบบการมีส่วนร่วมของสถานศึกษากับชุมชนในการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาจัดการเรียนรู้ในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน,” วารสารบัณฑิตศึกษา 12, 56 (มกราคม-มีนาคม 2558): 159.

¹⁶² เรื่องเดียวกัน, 15.

สอดคล้องกับแนวคิดของ แวพพันธ์ ฉางข้าวชัย ได้เสนอแนวทางในการบริหารจัดการ แหล่งเรียนรู้ในท้องถิ่นแบบมีส่วนร่วมในส่วนระบบของสถานศึกษา คือ การวางแผนการบริหารจัดการ ดำเนินงานอย่างจริงจังเป็นระบบและต่อเนื่องส่งเสริมสนับสนุนทั้งด้านบุคลากรงบประมาณทรัพยากร การบริหาร ตลอดจนส่งเสริมให้มีผู้มีส่วนเกี่ยวข้องมีส่วนร่วมตัดสินใจทุกขั้นตอนของการสนับสนุน การมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา ทั้งการพัฒนาหลักสูตร และการบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้ในท้องถิ่น อย่างเป็นระบบสอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียน อีกทั้งยังต้องสร้างความเข้าใจในบทบาทหน้าที่ ของผู้เกี่ยวข้องทุกส่วนให้เห็นความสำคัญ พัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการและสร้างความตระหนักแก่ ผู้บริหาร มีการรายงานผล การวัดประเมินผล การนิเทศติดตามที่มีมาตรฐานและประสิทธิภาพ จัดให้ มีการศึกษาดูงานส่วนแนวทางการบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น สำหรับการดำเนินการ ในส่วนของแหล่งเรียนรู้ในท้องถิ่นคือ ควรให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์วัฒนธรรมของตน สร้างความสามัคคี สอดแทรกเนื้อหาด้านคุณค่าทางภูมิปัญญา ประวัติศาสตร์ และการอนุรักษ์ ทรัพยากรธรรมชาติ¹⁶³ รวมถึงการวิจัยของ เบญจรัตน์ เมธะปัญญา ที่ได้ศึกษาการบริหารจัดการ แหล่งเรียนรู้ และภูมิปัญญาท้องถิ่นแบบมีส่วนร่วม ที่ส่งเสริมการศึกษาในศตวรรษที่ 21 ของโรงเรียน เทศบาลวัดเชียงยืน จังหวัดเชียงใหม่ โดยผลการวิจัยพบว่าผู้มีส่วนเกี่ยวข้องมีความพึงพอใจใน ภาพรวม ต่อการบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้ และภูมิปัญญาท้องถิ่นแบบมีส่วนร่วมที่ส่งเสริมการศึกษา ในศตวรรษที่ 21 ของโรงเรียนเทศบาลวัดเชียงยืน ในระดับมากที่สุด และเมื่อพิจารณาความคิดเห็น ของผู้เรียนที่มีต่อการจัดการเรียนรู้โดยบูรณาการแหล่งเรียนรู้ และภูมิปัญญาท้องถิ่น พบว่า ผู้เรียน มีความคิดเห็นในทางบวกต่อการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ของครู โดยส่วนใหญ่ระบุว่า กิจกรรม การเรียนรู้ที่ครูจัดมีความสนุกสนาน ไม่น่าเบื่อหน่าย ได้เรียนรู้นอกห้องเรียน ได้ทำงานเป็นกลุ่ม มีความน่าตื่นเต้น และความคิดเห็นของผู้ปกครอง และชุมชนที่มีต่อการใช้บริการแหล่งเรียนรู้ ภูมิปัญญาท้องถิ่นของสถานศึกษา พบว่า มีผู้ปกครอง และชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนา การจัดการเรียนรู้ ตลอดจนเข้ามาใช้บริการข้อมูลที่โรงเรียนจัดทำขึ้น¹⁶⁴

จากแนวทางการบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นของสถานศึกษาที่ให้ความ สำคัญกับระบบการบริหารจัดการภายในโดยใช้ทฤษฎีการบริหารข้างต้นแล้ว ยังพบว่า มีการศึกษาเป็นจำนวนมากที่ให้ความสนใจในการศึกษา “การจัดการความรู้จากแหล่งเรียนรู้ ภูมิปัญญาท้องถิ่นของสถานศึกษา” โดยเฉพาะอย่างยิ่งในต่างประเทศ ซึ่งถือว่าเป็นสิ่งที่ผู้บริหาร

¹⁶³ แวพพันธ์ ฉางข้าวชัย, “แนวทางการบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้ในท้องถิ่นแบบมี ส่วนร่วมของสถานศึกษาบ้านนาป่าแปก อำเภอมะนังแม่ฮ่องสอน” (วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตร์ มหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, 2558), จ.

¹⁶⁴ เรื่องเดียวกัน, บทคัดย่อ.

สถานศึกษาจะต้องออกแบบและวางแผนในการดำเนินการจัดการความรู้ที่ได้รับจากแหล่งเรียนรู้ ภูมิปัญญาท้องถิ่นอย่างเป็นระบบ พร้อมสำหรับการสืบสาน อนุรักษ์ และต่อยอดพัฒนาให้แก่ผู้เรียน ดังเช่นงานวิจัยของปีลานคา มาร์ตินส์ (Blanca Martins) ที่ได้ทำการวิจัยการบริหารจัดการความรู้ ภูมิปัญญา ได้กล่าวถึง การบริหารจัดการภูมิปัญญาที่เกี่ยวข้องกับท้องถิ่นไว้ว่า สิ่งหนึ่งที่มีส่วนเกี่ยวข้องจะต้องให้ความสนใจนั้นคือการจัดการความรู้ที่มีอยู่ในแหล่งเรียนรู้ของท้องถิ่น แต่ต้องไม่เป็นไปเพื่อการรวบรวมองค์ความรู้ทั่วไป สิ่งสำคัญจะต้องเป็นการจัดการความรู้เพื่อนำมาใช้ประโยชน์ในการแข่งขันทางธุรกิจ ในยุคปัจจุบัน กล่าวคือต้องสามารถสร้างอาชีพให้แก่คนในท้องถิ่นภายใต้จุดเด่นด้านเอกลักษณ์เฉพาะของท้องถิ่นเหล่านั้น ดังนั้นจากที่ครั้งหนึ่งเคยเป็นแค่การจัดการข้อมูล จะต้องกลายเป็นการจัดการสารสนเทศ และนำเทคโนโลยี วัสดุ เครื่องจักรที่ทันสมัย หรือนวัตกรรมสมัยใหม่มาใช้ หากแต่การพิจารณาทางด้านเศรษฐกิจอย่างเดียวนั้น อาจทำให้ลดคุณค่าของแหล่งภูมิปัญญา ดังนั้นการบริหารจัดการภูมิปัญญาท้องถิ่นในวัฏจักรใหม่นั้นจะต้องรวมความรู้เชื่อมโยงกับความดี ซึ่งไม่ใช่ความดีในภาพรวมของท้องถิ่น หรือองค์กรใดองค์กรหนึ่ง แต่คือการให้บุคคลแสวงหาความดีของแต่ละบุคคล และอาศัยเทคโนโลยีสืบทอดทั้งภูมิปัญญา และคุณธรรม โดยเฉพาะอย่างยิ่งต้องเป็นไปเพื่อนำทางเด็ก และคนในท้องถิ่นก้าวสู่ยุคแห่งปัญญาที่แท้จริง¹⁶⁵ สอดคล้องกับงานวิจัยของ ฮามิด ดาร์มาตี (Hamid Darmadi) ได้ทำการศึกษา การบริหารจัดการศึกษาตามภูมิปัญญาท้องถิ่น (การศึกษาเชิงพรรณนา วิเคราะห์เชิงวัฒนธรรมของภูมิปัญญาท้องถิ่นในกาลิมันตันตะวันตก) ซึ่งพบว่าการศึกษาเป็นความตั้งใจ และวางแผนอย่างรอบคอบเพื่อส่งเสริมการพัฒนาศักยภาพของผู้เรียนด้วยตัวของผู้เรียนเอง เพื่อประโยชน์ต่อชีวิตของพวกเขา โดยพบว่า รูปแบบการจัดการความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นมีความสำคัญในการบริหารจัดการศึกษาตามภูมิปัญญาท้องถิ่น โดยมี 3 องค์ประกอบคือ องค์ประกอบที่ 1 ความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น เกี่ยวข้องกับความรู้ความสามารถและประสบการณ์ที่บรรพบุรุษ ได้สร้างสรรค และสืบทอดกัน ต่อมาจนกลายเป็นความรู้ประจำท้องถิ่นที่ผ่านกระบวนการเรียนรู้ ทางสังคมและการปลูกฝังวิถีคิด การดำเนินชีวิตประจำวันให้แก่ลูกหลาน เพื่อปฏิบัติสืบต่อกันมา องค์ประกอบที่ 2 กระบวนการจัดการความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านหัตถกรรมเครื่องจักสาน ประกอบด้วย 5 ขั้นตอนคือ 1) การกำหนดความรู้เกี่ยวกับผลิตภัณฑ์ผ่านการคิดและตัดสินใจร่วมกัน ของสมาชิกกลุ่ม 2) การแสวงหาและยึดกุมความรู้ที่มาจาก ภายในกลุ่มและภายนอกกลุ่ม เพื่อให้เกิดความรู้เฉพาะกลุ่ม 3) การแลกเปลี่ยนความรู้อย่างไม่เป็นทางการภายในกลุ่มเพื่อให้สมาชิก มีความรู้และทักษะในการผลิตมากขึ้น 4) การจัดเก็บความรู้ในตัวบุคคล และ 5) การถ่ายทอดความรู้ ทั้งแบบทางการและไม่เป็นทางการ

¹⁶⁵ Blanca Martins, “Wisdom Management: The Last Frontier” (In 8th European Conference on Knowledge Management 2007, 6-7, September, 2007 (Barcelona: Spain)), 11-13.

องค์ประกอบที่ 3 เงื่อนไขที่ทำให้การจัดการความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นประสบความสำเร็จ ได้แก่ ความรู้ด้านการจัดการ ความรู้วัฒนธรรมองค์การที่ยึดหลักความสามัคคี ภาวะผู้นำที่เข้มแข็งและโครงสร้างพื้นฐานซึ่งจะทำให้กลุ่มวิสาหกิจชุมชนมีความเข้มแข็งและสามารถพึ่งพาตนเองได้¹⁶⁶ นอกจากนี้ แดชดิช (C. L. Dadhich) ได้ทำการวิจัยการบริหารจัดการภูมิปัญญา ได้กล่าวถึงการบริหารจัดการภูมิปัญญาที่เกี่ยวข้องกับท้องถิ่นไว้ว่า สิ่งหนึ่งที่มีส่วนเกี่ยวข้องจะต้องให้ความสนใจนั้นคือการจัดการความรู้ที่มีอยู่ในแหล่งเรียนรู้ของท้องถิ่น แต่ต้องไม่เป็นไปเพื่อการรวบรวมองค์ความรู้ทั่วไป สิ่งสำคัญจะต้องเป็นการจัดการความรู้เพื่อนำมาใช้ประโยชน์ในการแข่งขันทางธุรกิจในยุคปัจจุบัน¹⁶⁷ ซึ่งถึงแม้ว่าการศึกษานี้จะเป็นแนวทางในการบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นในมิติที่เกี่ยวข้องกับการดำรงชีวิต และการประกอบอาชีพของคนในชุมชน แต่เป็นภาระหน้าที่ที่สถาบันการศึกษา โดยเฉพาะอย่างยิ่งผู้บริหารสถานศึกษาจะต้องวางแผนทางการเรียนรู้ให้แก่ผู้เรียน และการจัดการความรู้ที่เกิดจากการเรียนรู้เหล่านี้

ในขณะที่ต่างประเทศนั้นให้ความสนใจคุณค่าของการจัดการความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น ในฐานะการธำรงไว้ซึ่งองค์ความรู้ของชุมชน และการต่อยอดด้านธุรกิจ และการพัฒนาชุมชนเป็นหลัก ซึ่งผู้บริหารสถานศึกษาเป็นบุคคลสำคัญในการวางระบบและพัฒนากิจการความรู้เหล่านั้น เช่นเดียวกับในประเทศไทย นักวิจัย และนักการศึกษาบางส่วนได้ให้ความสนใจในการศึกษาการจัดการความรู้ ซึ่งมีผลต่อการบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นของสถานศึกษา ดังเช่นการศึกษาของ เบญจรัตน์ เมธะปัญญา ที่พบจุดอ่อนที่สำคัญของการบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นของสถานศึกษา นั่นคือ การขาดการจัดการความรู้จากแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นที่มีประสิทธิภาพ ส่งผลทำให้ครูขาดข้อมูลเกี่ยวกับประโยชน์ของแหล่งเรียนรู้ ไม่มีตารางการใช้แหล่งเรียนรู้อย่างชัดเจน และขาดคู่มือรวบรวมข้อมูลสารสนเทศแหล่งเรียนรู้และภูมิปัญญาท้องถิ่นสำหรับครู สะท้อนความต้องการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ และภูมิปัญญาท้องถิ่น พบว่า แหล่งเรียนรู้และภูมิปัญญาท้องถิ่นในภาพรวม มีความต้องการในการพัฒนาด้านการจัดการข้อมูลสารสนเทศเพื่อให้ครูสามารถนำมาใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ได้ และแหล่งเรียนรู้ภายในโรงเรียนที่ต้องการพัฒนา¹⁶⁸ สอดคล้องกับ สมเกียรติ สุวรรณประสิทธิ์ ได้พัฒนารูปแบบการบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาไทย โรงเรียนบ้านนาต้นจั่น ตำบลบ้านตึก อำเภอศรีสัชนาลัย จังหวัดสุโขทัย โดยได้เสนอการจัดการข้อมูลความรู้

¹⁶⁶ Hamid Darmadi, “Educational Management Based on Local Wisdom (Descriptive Analytical Studies of Culture of Local Wisdom in West Kalimantan),” *Journal of Education, Teaching and Learning* 3, 1 (March 2018): 135-145.

¹⁶⁷ เรื่องเดียวกัน, 12.

¹⁶⁸ เรื่องเดียวกัน, บทสรุปสำหรับผู้บริหาร.

ไว้ว่า ในการดำเนินการตาม รูปแบบการเรียนการสอนต้องปฏิบัติทั้งระดับบุคคลและระดับกลุ่ม ต้องมีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน จาก ความรู้ฝังลึกในตัวของภูมิปัญญาท้องถิ่น (tacit knowledge) กลายเป็น ความรู้ชัดแจ้ง (explicit knowledge) ซึ่งปัจจัยที่เอื้อต่อการจัดการความรู้ ได้แก่ บรรยากาศ ทั้งด้านกายภาพ จิตวิทยาและสังคม รวมถึงบุคลากรและปัจจัยสนับสนุนอื่น ๆ เช่น หลักสูตรแกนกลาง แหล่งเรียนรู้ต่าง ๆ ทั้งนี้กระบวนการจัดการความรู้มี 6 ขั้นตอน คือ 1) การเตรียมความพร้อมการจัดการความรู้กับภูมิปัญญาท้องถิ่นให้ผู้เรียนมีความรู้ความเข้าใจ 2) การออกแบบ การจัดการความรู้เป็นการกำหนดเป้าหมาย หน้าที่บทบาทและวิธีการ 3) การสร้างความรู้ จากความรู้ฝังลึกเป็นความรู้ที่ชัดแจ้ง 4) การแลกเปลี่ยนความรู้เพื่อให้เกิดความรู้ใหม่ เช่น การระดมความคิดเห็น 5) การจัดเก็บความรู้อย่างเป็นระบบด้วยการสร้างฐานความรู้ การใช้เทคโนโลยี และ 6) การประยุกต์ใช้ความรู้มาสร้างผลงานที่เป็นประโยชน์ต่อตนเอง และชุมชน¹⁶⁹

นอกจากนี้แนวทางการบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นของสถานศึกษาที่ได้รับ ความสนใจเช่นเดียวกันนั้นคือ “พฤติกรรมกรรมการบริหารจัดการของผู้บริหารสถานศึกษา” ที่จะก่อให้เกิด ประสิทธิภาพในการบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นของสถานศึกษา โดย ยิน ชาง เซง (Yin Cheong CHENG) ได้กล่าวถึงบทบาทในการแสดงออกของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อ การส่งเสริมแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นในการจัดการศึกษา โดยผู้บริหารนั้นจะต้องให้ความสำคัญ ในการตั้งวิสัยทัศน์ที่ชัดเจน กำหนดนโยบายในเชิงบริหาร ตลอดจนกำหนดทางเลือกในการบริหาร จัดการ และการจัดการเรียนการสอนที่หลากหลาย เพื่อสร้างแนวคิดและกำหนดกลยุทธ์และแนวทาง ปฏิบัติในการส่งเสริมแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการจัดการเรียนการสอนเพื่อการพัฒนา ชุมชน โดยให้ความสำคัญกับความสัมพันธ์ระหว่างท้องถิ่นกับโลกาภิวัตน์ในด้านการศึกษาว่า เป็นไปอย่างเป็นพลวัตและมีปฏิสัมพันธ์ ทำให้เกิดความหมายระหว่างมนุษย์และสิ่งแวดล้อมเครือข่าย สารสนเทศ เพื่อสนับสนุนการสร้างชุมชนแห่งการเรียนรู้และแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น¹⁷⁰ สอดคล้องกับ อลิเดีย อกาธา (Alidri Agatha) ได้ดำเนินการวิจัยเรื่อง ภูมิปัญญาท้องถิ่นในการใช้ที่ดิน และการจัดการทรัพยากรของชาวลักบาราในประเทศยูกันดา: มุมมองทางด้านประวัติศาสตร์ โดยได้ ศึกษากฎหมายดั้งเดิมและกฎหมายสมัยใหม่ ระเบียบและระบบตุลาการในหมู่ชนลักบาราในประเทศ ยูกันดา ทั้งนี้ในการพัฒนาและแก้ปัญหาที่เกี่ยวข้องกับท้องถิ่นนั้นสามารถแก้ไขได้โดยการใช้ภูมิปัญญา

¹⁶⁹ เรื่องเดียวกัน, ออนไลน์.

¹⁷⁰ เรื่องเดียวกัน, 1.

ท้องถิ่นบูรณาการกับวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ซึ่งเป็นบทบาทสำคัญของผู้นำ โดยเฉพาะอย่างยิ่งผู้นำในสถาบันการศึกษาทุกระดับจะต้องนำมาพิจารณาใหม่ เพื่อสร้างเป็นกลยุทธ์ในการพัฒนาอย่างยั่งยืน¹⁷¹ เช่นเดียวกับ พรพิมล ชูสอน (Pornpimon Chusorn) ที่ได้เสนอความท้าทายทางด้านกลยุทธ์ในการใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นอย่างยั่งยืนในสถานศึกษาของผู้บริหารสถานศึกษา คือ 1) แนวทางการเป็นผู้นำภูมิปัญญาที่เกี่ยวข้องกับความเป็นผู้นำ เป็นไปได้มากกว่าที่จะนำมาใช้ในสังคมและในระดับองค์กร ผ่านการกำหนดโครงสร้างขององค์กร และวิสัยทัศน์ เพื่อให้เกิดการแก้ปัญหา และพัฒนาชุมชน 2) การผสมผสานระหว่างความอ่อนน้อมและความเป็นมืออาชีพในการศึกษาแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น¹⁷² นอกจากนี้ดารุวรรณ ถวิลการ (Dawruwan Thawinkarn) ได้ศึกษาวิจัยรูปแบบของภูมิปัญญาท้องถิ่นในการบริหารจัดการสถานศึกษา ซึ่งข้อค้นพบในการวิจัยนั้นสะท้อนให้เห็นกระบวนการจัดการเรียนการสอนในสถาบันการศึกษาเป็นกลไกสำคัญในการขับเคลื่อนความรู้และภูมิปัญญาท้องถิ่นไปสู่การเรียนการสอน ตลอดจนการบริหารจัดการในสถานศึกษา จากการวิจัยพบว่า รูปแบบภูมิปัญญาท้องถิ่นในสถานศึกษาสามารถปฏิบัติได้โดยการสร้างจิตสำนึกในการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่นของชุมชน ควรมีกิจกรรมหรือโครงการที่เกี่ยวข้องกับภูมิปัญญาท้องถิ่น หรือการนำผู้เรียนไปศึกษาจากแหล่งเรียนรู้ในท้องถิ่น และควรวางระบบการจัดการความรู้ที่มุ่งเน้นการมีส่วนร่วมทั้งในสถานศึกษาหรือระดับชุมชน สถานศึกษาควรเชิญผู้เชี่ยวชาญด้านภูมิปัญญาท้องถิ่นมาให้ความรู้แก่ผู้บริหาร ครู ผู้เรียน หรือคนในชุมชนเกี่ยวกับภูมิปัญญาท้องถิ่น เหล่านี้เป็นบทบาทสำคัญของผู้บริหารสถานศึกษา โดยผู้บริหารจะต้องให้ความสำคัญกับการพัฒนาหลักสูตรภูมิปัญญาท้องถิ่น โดยออกแบบหลักสูตรร่วมกับปราชญ์ชาวบ้านเพื่อการสร้างความสัมพันธ์อันดีระหว่างสถานศึกษาและแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น ผู้บริหารสถานศึกษาจะต้องสามารถประสานงานกับปราชญ์ชาวบ้านหรือผู้นำภูมิปัญญาท้องถิ่นในด้านต่าง ๆ บุคคลเหล่านี้ควรได้รับเชิญเพื่อให้ความรู้แก่ผู้เรียนอย่างสม่ำเสมอ ควรมีการติดตามและประเมินผลการเรียนรู้ตามหลักสูตรภูมิปัญญาท้องถิ่น และสะท้อนให้เห็นอย่างชัดเจนถึงคนในชุมชน จากนั้นภูมิปัญญาท้องถิ่นสามารถพัฒนาและขยายออกไปในรูปแบบของผลิตภัณฑ์ การต่อยอดอาชีพ หรือกิจกรรมเพื่อสังคมที่ชัดเจนเป็นรูปธรรม สิ่งหนึ่งที่ผู้บริหารควรดำเนินการนั้นคือการวางนโยบายในการพัฒนาหลักสูตร และการวิเคราะห์รวบรวมจัดระบบสารสนเทศขององค์ความรู้ในชุมชน เพื่อเชื่อมโยงในการใช้จัดการเรียนการสอนในเชิงปฏิบัติ ไม่ใช่มุ่งเพียงทฤษฎีทั่วไป นอกจากนี้ผู้บริหารต้องกำหนดไว้ในแผนกลยุทธ์เพื่อใช้พัฒนาแหล่งเรียนรู้

¹⁷¹ Alidri Agatha, “Traditional Wisdom in Land Use and Resource Management among the Lugbara of Uganda: a Historical Perspective,” **SAGE Open** 2, 3 (July-September 2016): 1-13.

¹⁷² เรื่องเดียวกัน, 634.

ภูมิปัญญาท้องถิ่นอย่างชัดเจน และมีการประเมินผลการดำเนินการตามแผน ประการสำคัญประการหนึ่งคือผู้บริหารจะต้องประชาสัมพันธ์ ทำความเข้าใจในความสำคัญของการศึกษาภูมิปัญญาท้องถิ่น เพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืนให้แก่ผู้ประกอบการ¹⁷³ สอดคล้องกับ เอกวิทย์ ณ ถลาง (Ekkawit Nathalang) ที่ได้กล่าวถึงการบริหารจัดการภูมิปัญญาท้องถิ่นผ่านกระบวนการจัดการศึกษาโดยผู้บริหารสถานศึกษา ต้องเริ่มจากความจริงที่ว่าบุคคลหรือสถานศึกษาได้สะสมประสบการณ์หรือความรู้เดิมจากแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น และทักษะการเรียนรู้ใหม่หรือองค์ความรู้ใหม่จากวิทยาการสมัยใหม่ เพียงพอแล้วหรือยัง นอกจากนี้ทรัพยากรที่มีอยู่นั้นจะใช้ร่วมกันผ่านเครือข่ายระบบฐานข้อมูลการพัฒนาการจัดเก็บและการคำนวณระบบในรูปแบบของสื่อผสมและการเผยแพร่ระบบผ่านเครือข่ายที่ผู้เรียน ชุมชนหรือผู้ที่สนใจสามารถเข้าถึงได้อย่างรวดเร็ว¹⁷⁴

หากแต่ข้อค้นพบจากการศึกษาแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องที่ผ่านมา ผู้วิจัยพบว่า แนวคิดที่ได้รับความนิยมและถูกกล่าวถึงในการบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นของสถานศึกษานั้นจะเกี่ยวข้องกับ “ทฤษฎีการบริหารจัดการด้วยวงจรคุณภาพ หรือวงจรเดมมิง” ดังเช่น วัลยา ทองงาม ได้เสนอกระบวนการบริหารแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นแบบ PDCA มาใช้กับการบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นนั้น ซึ่งควรมีการวางแผนนำแหล่งเรียนรู้แต่ละอย่างมาวิเคราะห์ถึงวิธีการ จุดประสงค์และประโยชน์ที่ได้รับจากการใช้แหล่งเรียนรู้นั้น ๆ แล้วนำมาเชื่อมโยงกับแผนการจัดการเรียนการสอน ว่าแหล่งเรียนรู้ใดเหมาะสมและมีจุดมุ่งหมายใกล้เคียงกับการเรียนการสอนใดบ้าง นำไปจัดทำแผนการเรียนการสอนของแต่ละช่วงชั้น โดยคำนึงถึงความเหมาะสมกับแต่ละช่วงวัยเป็นสำคัญ ต่อจากนั้นปฏิบัติตามแผนที่ได้จัดโดยมีการจดบันทึกและบันทึกภาพเป็นหลักฐานซึ่งผู้บริหารต้องทำการตรวจสอบและประเมินผลการปฏิบัติตามแผนการเรียนการสอนของครู ความเหมาะสมของแผนกับความสนใจและความต้องการของผู้เรียน และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียน พร้อมทั้งมีการจดบันทึกการประเมินการใช้แผนการเรียนรู้อีก เพื่อที่จะนำผลที่ได้มาปรับปรุงแก้ไข พร้อมทั้งพัฒนาให้มีความเหมาะสมในการนำแผนฯ ไปใช้ครั้งต่อไป ทั้งนี้ ได้นำเสนอแนวทางการใช้และบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้ทางภูมิปัญญาท้องถิ่นเพื่อส่งเสริมพัฒนาการเรียนรู้ดังนี้

- 1) การจัดทำแผนประสบการณ์ภูมิปัญญาท้องถิ่น (Plan) โดยควรให้มีการศึกษาหลักสูตรแม่บท จัดทำข้อมูลสารสนเทศภูมิปัญญาท้องถิ่น แล้วกำหนดจุดประสงค์ผลการเรียนที่คาดหวังให้ชัดเจน
- 2) การปฏิบัติตามแผนประสบการณ์ภูมิปัญญาท้องถิ่น (Do) ควรเป็นการนำแผนประสบการณ์ที่จัดทำขึ้น มาปฏิบัติตามขั้นตอนในแผนงานอย่างเป็นระบบ และมีความต่อเนื่อง มีการใช้แหล่งเรียนรู้เพื่อฝึกปฏิบัติ ทดลอง และศึกษาเพื่อให้ผู้เรียนได้ปฏิบัติจริง

¹⁷³ เรื่องเดียวกัน, 11-17.

¹⁷⁴ เรื่องเดียวกัน, 23.

3) การนิเทศ ติดตาม ตรวจสอบ และประเมินผลการใช้แหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น (Check) ควรเป็นการตรวจสอบผลการดำเนินงานในแต่ละขั้นตอนของแผนงานว่า มีปัญหาอะไรเกิดขึ้น จำเป็นต้องเปลี่ยนแปลงแก้ไขแผนงานในขั้นตอนใดบ้าง โดยใช้วิธีการวัดและประเมินผลด้านความสามารถ (Performance Assessment) และการประเมินผลการเรียนรู้ โดยใช้แฟ้มผลงาน (Portfolio Assessment)

4) เป็นการนำผลการประเมินมาใช้ ปรับปรุงและพัฒนาแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นอย่างต่อเนื่อง (Act) ข้อมูลที่ได้จากการประเมินผล ควรสะท้อนให้เห็นถึงการวางแผนและการจัดการเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น ว่าสามารถตอบสนองความเหมาะสม ความสนใจและความต้องการของผู้เรียนแต่ละบุคคลได้หรือไม่¹⁷⁵

สอดคล้องกับ ปฐวี มณีวงศ์ ที่ได้สรุปขั้นตอนในการบริหารแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นของสถานศึกษามัธยมศึกษาโดยใช้แนวทางการบริหารแหล่งเรียนรู้ ตามวงจรเดมมิ่ง 4 ขั้นตอน แต่ละขั้นตอนมีลักษณะงานที่ต้องปฏิบัติดังนี้

ขั้นที่ 1 การวางแผนการบริหารแหล่งเรียนรู้ การวางแผน เป็นขั้นตอนแรกที่สำคัญของการบริหารแหล่งเรียนรู้ตามวงจรเดมมิ่ง เพราะทุกขั้นตอนของวงจรเดมมิ่งเป็นผลที่สืบเนื่องมาจากการวางแผน ถ้ามีการวางแผนที่ดี การบริหารแหล่งเรียนรู้ก็สามารถดำเนินการไปได้อย่างมีประสิทธิภาพ และเกิดประโยชน์สูงสุด ทั้งนี้การวางแผนการบริหารแหล่งเรียนรู้ควรได้รับความร่วมมือจากทุกฝ่าย โดยเฉพาะครูผู้สอนและผู้บริหารควรร่วมกันวางแผนการบริหารแหล่งเรียนรู้ โดยกำหนดนโยบาย กำหนดโครงการ กิจกรรมในการสำรวจ การจัดทำสารสนเทศ และการนำไปใช้ให้คุ้มค่า เนื่องจากแหล่งเรียนรู้เป็นสื่อการเรียนการสอนที่สำคัญในการส่งเสริมให้ผู้เรียนเป็นศูนย์กลางในการเรียน เน้นให้ผู้เรียนได้ลงมือปฏิบัติจริงและเห็นของจริงจากแหล่งเรียนรู้โดยมีแนวทางดำเนินการวางแผนการบริหารแหล่งเรียนรู้ ได้แก่ 1) กำหนดนโยบายการพัฒนาแหล่งการเรียนรู้ 2) จัดตั้งคณะกรรมการสำรวจแหล่งการเรียนรู้ เพื่อวิเคราะห์สภาพความพร้อมในการพัฒนาแหล่งการเรียนรู้ในสถานศึกษา และชุมชน สำรวจและจัดทำทะเบียนและผังหรือแผนที่ของแหล่งเรียนรู้ทั้งที่เป็นสถานที่ บุคลากร และสื่อต่าง ๆ 3) จัดทำแผนงานพัฒนาแหล่งการเรียนรู้ 4) สร้างความเข้าใจแก่บุคลากรของสถานศึกษา และชุมชน และ 5) ประชาสัมพันธ์แผนงาน โครงการหรือกิจกรรม

ขั้นที่ 2 การดำเนินการใช้แหล่งเรียนรู้ เป็นขั้นตอนที่สำคัญที่สุดในการนำแผนงานหรือโครงการที่ได้วางแผนไว้มาลงมือปฏิบัติ เพื่อให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้ ซึ่งเป็นสถานที่จริงหรือของจริงที่มีอยู่ในชุมชน ทำให้ผู้เรียนเห็นคุณค่าและตระหนักในความสำคัญของแหล่งเรียนรู้นั้น เป็นการวางแผนจัดสรรทรัพยากรการปฏิบัติ ตามแผน ของการบริหารแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น

¹⁷⁵ เรืองเดียวกัน, 19.

เพื่อประโยชน์ในกระบวนการจัดการเรียนรู้ ให้เกิดประโยชน์สูงสุดและคุ้มค่ามากที่สุดตามเป้าหมายที่กำหนดไว้

ขั้นที่ 3 การตรวจสอบ ติดตามการใช้แหล่งเรียนรู้ สถานศึกษาควรมีการตรวจสอบ ติดตามการใช้แหล่งเรียนรู้ เพื่อเป็นการตรวจสอบ ติดตามว่าสถานศึกษาได้มีการดำเนินงานครบตาม แผนงาน โครงการ หรือกิจกรรมการใช้แหล่งเรียนรู้ตามที่ได้วางแผนไว้หรือไม่ โดยกำหนด วัตถุประสงค์ของการตรวจสอบ รวบรวมข้อมูล พิจารณากระบวนการทำงานเป็นขั้นตอน เพื่อรายงาน และเสนอผลการประเมินในภาพรวม ซึ่งมีแนวทางดำเนินการ 3 ขั้นตอน คือ 1) กำหนดผู้รับผิดชอบ การตรวจสอบ ติดตามใช้แหล่งเรียนรู้ 2) กำหนดวัตถุประสงค์ วิธีการและเครื่องมือในการตรวจสอบ ติดตามการใช้แหล่งเรียนรู้ และ 3) วิเคราะห์ข้อมูลการตรวจสอบติดตามการใช้แหล่งเรียนรู้

ขั้นที่ 4 การประเมินผลการใช้งานแหล่งเรียนรู้ไปใช้ เป็นขั้นตอนสุดท้ายที่สถานศึกษาควรทำ การประเมินผล เพื่อให้ทราบข้อมูลเกี่ยวกับผลการดำเนินการ ปัญหาและอุปสรรคในการนำ แหล่งเรียนรู้ไปใช้ สามารถนำผลการประเมินที่ได้มาใช้เป็นข้อมูลในการปรับปรุง แก้ไขและพัฒนา การบริหารแหล่งเรียนรู้ให้มีประสิทธิภาพต่อไป สำหรับวิธีการและหลักการประเมินผลการใช้ แหล่งเรียนรู้นั้น ต้องอาศัยข้อมูลที่รวบรวมไว้และใช้วิธีการที่หลากหลาย และต้องมีหลักการและ แนวทางในการประเมิน คือ 1) กำหนดผู้รับผิดชอบการประเมินผลการใช้แหล่งเรียนรู้ 2) กำหนด วัตถุประสงค์ วิธีการและเครื่องมือในการประเมินผลการใช้แหล่งเรียนรู้ 3) สรุปผลการใช้แหล่งการเรียนรู้ 4) จัดทำรายงานผลการใช้แหล่งเรียนรู้¹⁷⁶

นอกจากนี้ พิมลมาศ ยะอนันต์ ได้ศึกษาการบริหารจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการโดยใช้ แหล่งเรียนรู้ในชุมชน โรงเรียนศรีถ้อยสุนทรราชภัฏวิทยา อำเภอแม่สรวย จังหวัดเชียงราย โดยได้ ดำเนินการวิเคราะห์หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน การจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 บริบทชุมชน และแหล่งเรียนรู้ของชุมชน โดยมุ่งเน้นการจัดการเรียนรู้ตามวงจรคุณภาพ PDCA มาดำเนินการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการที่สามารถช่วยลดการสอนซ้ำซ้อนเนื้อหาวิชาและลดภาระ และระยะเวลาในการเตรียมการสอนของครู โดยจัดทำคู่มือการบริหารจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการ โดยใช้แหล่งเรียนรู้ในชุมชน เพื่อเป็นแนวทางในการจัดกิจกรรมให้แก่ครู โดยพบว่าคู่มือมีระดับคุณภาพ ในภาพรวมในระดับมากที่สุด การใช้คู่มือสามารถช่วยยกระดับผลสัมฤทธิ์ให้กับผู้เรียน และครูผู้สอน มีความพึงพอใจในคู่มือ ด้วยสามารถบูรณาการการเรียนรู้ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน กับองค์ความรู้และภูมิปัญญาท้องถิ่นของชุมชนได้¹⁷⁷ เช่นเดียวกับ เบญจรัตน์ เมระปัญญา ได้ศึกษา การบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้ และภูมิปัญญาท้องถิ่นแบบมีส่วนร่วม ที่ส่งเสริมการศึกษาในศตวรรษที่ 21

¹⁷⁶ เรื่องเดียวกัน, 16-30.

¹⁷⁷ เรื่องเดียวกัน, 927-936.

ของโรงเรียนเทศบาลวัดเชียงยืน จังหวัดเชียงใหม่ โดยผลการบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้และภูมิปัญญาท้องถิ่นแบบมีส่วนร่วมที่ส่งเสริมการจัดการศึกษาในศตวรรษที่ 21 พบว่า ผลการดำเนินงานตามวงจรคุณภาพ PDCA ในขั้นการวางแผน ใช้การประชุมผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทุกฝ่าย และแต่งตั้งกรรมการขั้นการปฏิบัติ ใช้การประชุมเพื่อมอบหมายหน้าที่ความรับผิดชอบ และดำเนินการตามโครงการขั้นการตรวจสอบ กำกับติดตาม และประเมินผลใช้การประชุมเชิงปฏิบัติการ เพื่อให้ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องรับทราบการรายงานความก้าวหน้าจำนวน 3 ไตรมาส และขั้นการสะท้อนผลเพื่อปรับปรุงแก้ไขการดำเนินการ ใช้วิธีการจัดประชุมเชิงปฏิบัติการเพื่อเสนอผลสำเร็จของการปฏิบัติงาน สภาพปัญหาข้อเสนอแนะในการปรับปรุงแก้ไข¹⁷⁸

จากการศึกษาแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับแนวทางการบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นของสถานศึกษา พบแนวทางที่นักการศึกษา และนักวิจัยได้นำเสนอไว้ได้แก่

1. หลักการบริหาร 4M's
 2. ระบบการบริหารจัดการภายในสถานศึกษาที่เอื้อต่อการใช้แหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ให้แก่ผู้เรียน
 3. การจัดการความรู้จากแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นของสถานศึกษา
 4. การเข้ามามีส่วนร่วมจากทุกภาคส่วน
 5. พฤติกรรมการบริหารจัดการของผู้บริหารสถานศึกษา
 6. การบริหารจัดการด้วยวงจรคุณภาพ หรือวงจรเดมมิ่ง
- ทั้งนี้ แนวทางการศึกษาการบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นของสถานศึกษาที่เป็นที่นิยมโดยเฉพาะในบริบทของประเทศไทยนั้น นั่นคือ การบริหารจัดการด้วยวงจรคุณภาพ หรือวงจรเดมมิ่ง โดยมีขั้นตอนในการวางแผน การดำเนินการตามแผน การตรวจสอบติดตาม และการปรับปรุงพัฒนา นั่นเอง

สถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา

การจัดตั้งสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา ของประเทศไทยนั้น สืบเนื่องจากตามที่รัฐมนตรีว่าการ กระทรวงศึกษาธิการ โดยคำแนะนำของสภาการศึกษา เมื่อคราวประชุม ครั้งที่ 2/2553 วันที่ 17 สิงหาคม พ.ศ. 2553 ได้มีมติเรื่อง การกำหนดเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา และที่ตั้งของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เพื่อบริหารและจัดการการศึกษาขั้นพื้นฐานระดับ

¹⁷⁸ เรื่องเดียวกัน, บทสรุปสำหรับผู้บริหาร.

มัธยมศึกษา จำนวนทั้งสิ้น 42 เขต มีผลใช้บังคับตามกฎหมายนับจากวันประกาศลงในราชกิจจานุเบกษา เมื่อวันที่ 18 สิงหาคม พ.ศ.2553 เป็นต้นไป เหล่านี้ทำให้สถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ที่จัดการศึกษา ในระดับมัธยมศึกษา ขึ้นตรงกับสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา จนถึงปัจจุบัน¹⁷⁹

อย่างไรก็ตาม คำสั่งหัวหน้าคณะรักษาความสงบแห่งชาติ ที่ 10/2559 ลงวันที่ 21 มีนาคม 2559 เรื่อง การขับเคลื่อนการปฏิรูปการศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการในภูมิภาค โดยที่ได้ปรากฏ ข้อเท็จจริงถึง สภาพปัญหาในการจัดการศึกษาในส่วนภูมิภาคของประเทศว่าเกิดจากปัญหาการสั่งการ และการบริหาร จัดการไม่มีประสิทธิภาพและไม่เป็นเอกภาพเป็นปัญหาสำคัญ ดังนั้นเพื่อประโยชน์ ในการปฏิรูประบบ การศึกษาให้สามารถขับเคลื่อนได้อย่างมีประสิทธิภาพและเกิดประโยชน์สูงสุด จึงกำหนดให้มี คณะกรรมการศึกษาธิการจังหวัด เรียกโดยย่อว่า กศจ. โดยมีอำนาจหน้าที่ดังต่อไปนี้

1. กำหนดให้ยุบเลิกคณะกรรมการเขตพื้นที่การศึกษาและให้โอนอำนาจหน้าที่ของ คณะกรรมการเขตพื้นที่การศึกษาของแต่ละเขตพื้นที่การศึกษาตามกฎหมายว่าด้วยการศึกษาแห่งชาติ และ กฎหมายว่าด้วยระเบียบบริหารราชการกระทรวงศึกษาธิการ ไปเป็นอำนาจหน้าที่ของ กศจ. ดังนั้น กศจ. จึงมีอำนาจและหน้าที่ของคณะกรรมการเขตพื้นที่การศึกษา ตามมาตรา 38 วรรคหนึ่ง แห่งพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม และตามมาตรา 36 วรรคหนึ่ง แห่งพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการกระทรวงศึกษาธิการ พ.ศ. 2546 และที่แก้ไขเพิ่มเติม ในการกำกับดูแล จัดตั้งยุบ รวม หรือเลิกสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในเขตพื้นที่การศึกษา ประสาน ส่งเสริม และสนับสนุนสถานศึกษาเอกชนในเขตพื้นที่การศึกษา ประสานและส่งเสริมองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และหน่วยงานทางสังคมอื่น ๆ ให้สามารถจัดการศึกษาสอดคล้องกับนโยบายและมาตรฐาน และ ปฏิบัติหน้าที่อื่นที่เกี่ยวข้อง

2. โอนอำนาจหน้าที่ของ อ.ก.ค.ศ. เขตพื้นที่การศึกษาตามกฎหมายว่าด้วย ระเบียบ ข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา ไปเป็นอำนาจหน้าที่ของ กศจ. ดังนี้ 1) พิจารณากำหนด นโยบายการบริหารงานบุคคล 2) พิจารณาให้ความเห็นชอบการบรรจุและแต่งตั้งข้าราชการครูและ บุคลากรทางการศึกษา ในเขตพื้นที่การศึกษา 3) ให้ความเห็นชอบเกี่ยวกับการพิจารณาความดี ความชอบของผู้บริหารสถานศึกษา ผู้บริหารการศึกษาในหน่วยงานการศึกษาในเขตพื้นที่การศึกษา และข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา ในเขตพื้นที่การศึกษา 4) พิจารณาเกี่ยวกับเรื่อง การดำเนินการทางวินัย การออกจากราชการ การอุทธรณ์ และการร้องทุกข์ 5) ส่งเสริม สนับสนุน การพัฒนา การเสริมสร้างขวัญกำลังใจ การปกป้องคุ้มครองระบบ คุณธรรม การจัดสวัสดิการ และ

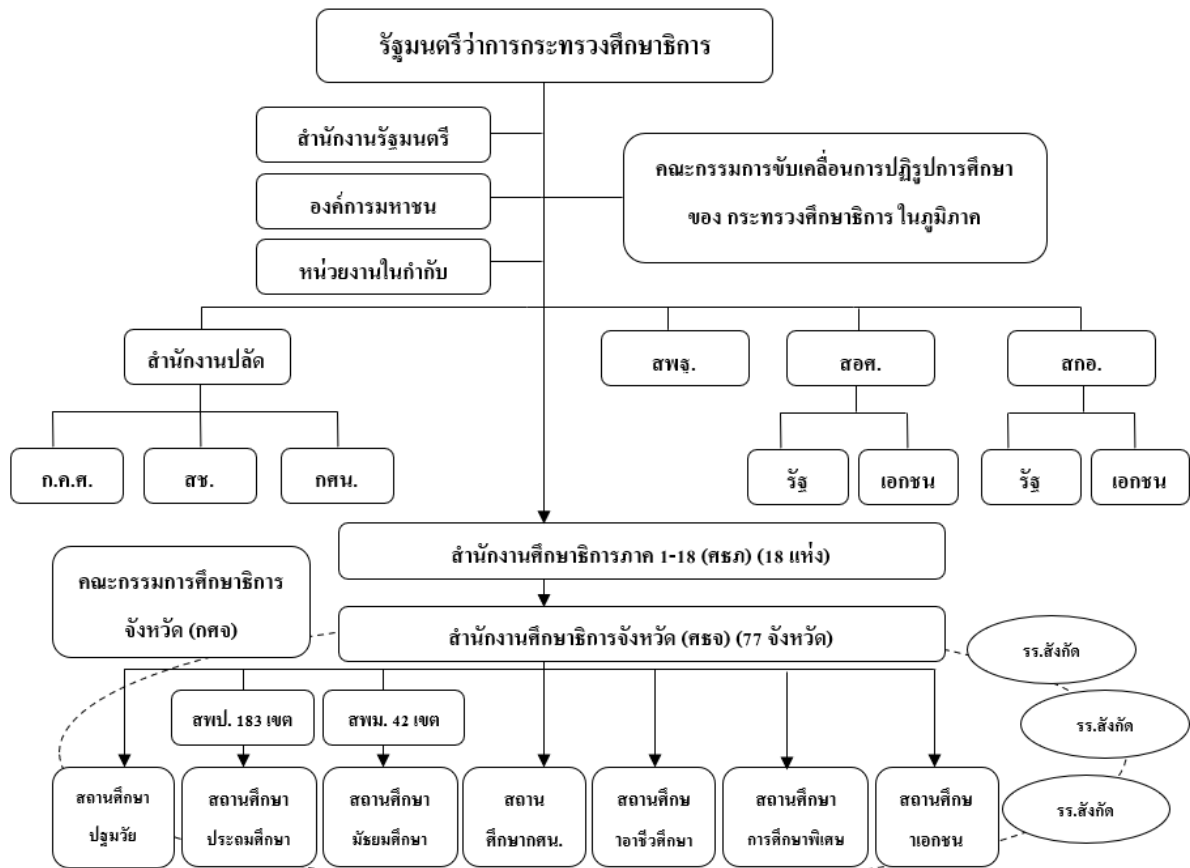
¹⁷⁹ ประยุทธ์ จันทร์โอชา, คำสั่งหัวหน้าคณะรักษาความสงบแห่งชาติที่ 10/2559 เรื่อง การขับเคลื่อนการปฏิรูปการศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการในภูมิภาค (กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์ คณะรัฐมนตรีและราชกิจจานุเบกษา, 2559), 5.

การยกย่องเชิดชูเกียรติข้าราชการครูและบุคลากรทางการ 6) กำกับ ดูแล ติดตามและประเมินผล การบริหารงานบุคคลของข้าราชการครูและบุคลากร ทางการศึกษา 7) จัดทำและพัฒนาฐานข้อมูล ข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาในหน่วยงาน การศึกษาในเขตพื้นที่การศึกษา 8) จัดทำรายงาน ประจำปีที่เกี่ยวกับการบริหารงานบุคคลของข้าราชการครูและบุคลากร ทางการศึกษาในหน่วยงาน การศึกษาเพื่อเสนอ ก.ค.ศ. 9) พิจารณาให้ความเห็นชอบเรื่องการบริหารงานบุคคลในเขตพื้นที่การศึกษา ที่ไม่อยู่ใน อำนาจและหน้าที่ของผู้บริหารของหน่วยงานการศึกษา 10) ปฏิบัติหน้าที่อื่นตามที่บัญญัติ ไว้ในพระราชบัญญัตินี้ กฎหมายอื่น หรือตามที่ ก.ค.ศ. มอบหมาย

3. กำหนดให้ กศจ. มีอำนาจและหน้าที่นอกจากข้อ 1 และข้อ 2 ดังต่อไปนี้ 1) กำหนด ยุทธศาสตร์ แนวทางการจัดการศึกษา และการส่งเสริมสนับสนุนการจัดการศึกษา 2) พิจารณาและให้ ความเห็นชอบแผนพัฒนาการศึกษาของจังหวัด 3) พิจารณาและให้ความเห็นชอบกรอบการประเมิน ผลการปฏิบัติงานและตัวชี้วัดในการดำเนินงานในลักษณะตัวชี้วัดร่วมของส่วนราชการหรือหน่วยงาน และสถานศึกษาในสังกัดกระทรวงศึกษาธิการในจังหวัด 4) เสนอความเห็นเกี่ยวกับการบริหารงาน บุคคลต่อคณะกรรมการขับเคลื่อนการปฏิรูปการศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการในภูมิภาค 6) วางแผน การจัดการศึกษาในจังหวัดและพิจารณาเสนอแนะการจัดสรรงบประมาณให้แก่สถานศึกษา 7) เสนอ คณะกรรมการขับเคลื่อนการปฏิรูปการศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการในภูมิภาค เพื่อแต่งตั้ง คณะอนุกรรมการและคณะทำงานเพื่อช่วยเหลือการปฏิบัติงานของ กศจ. ได้ตามความจำเป็น และ 8) ปฏิบัติหน้าที่อื่นตามที่กฎหมายกำหนด หรือตามที่คณะกรรมการขับเคลื่อนการปฏิรูป การศึกษา ของกระทรวงศึกษาธิการในภูมิภาคมอบหมาย¹⁸⁰

การแบ่งเขตพื้นที่เกิดขึ้นจากปัญหาด้านการบริหารของกระทรวงศึกษาธิการ ก่อให้เกิด การยุบคณะอนุกรรมการข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา หรือ อ.ก.ค.ศ. เขตพื้นที่การศึกษา และเกิดองค์คณะบุคคลใหม่ที่ทำหน้าที่ด้านการบริหารบุคคลส่งผลกระทบต่อปฏิรูประบบ การบริหารของกระทรวงศึกษาธิการในระดับบน จนถึงระดับล่าง ในทุกระดับการศึกษา ทำให้ใน ปัจจุบันสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาขึ้นตรงต่อสำนักงานศึกษาธิการจังหวัด สำนักงาน ศึกษาธิการภาค สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานและกระทรวงศึกษาธิการตามลำดับ โดยสามารถสรุปดังภาพประกอบที่ 3

¹⁸⁰ สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา, กระทรวงศึกษาธิการ, คู่มือการบริหารงานบุคคลสำหรับข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา กศจ (กรุงเทพฯ: ถ่ายสำเนา, 2559), 1-3.

ภาพที่ 3 แผนภาพการบริหารกระทรวงศึกษาธิการภายหลังการปฏิรูปตามคำสั่งหัวหน้าคณะรักษาความสงบแห่งชาติ

ที่มา: สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา, กระทรวงศึกษาธิการ, คู่มือการบริหารงานบุคคลสำหรับข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา กศจ (กรุงเทพฯ: ถ่ายสำเนา, 2559), 4.

บทบาทของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เป็นหน่วยงานที่อยู่ภายใต้การกำกับดูแลของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน มีหน้าที่ดำเนินการให้เป็นไปตามอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการเขตพื้นที่การศึกษาตามมาตรา 38 แห่งพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และมาตรา 37 แห่งพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการกระทรวงศึกษาธิการ พ.ศ. 2546 และตามประกาศกระทรวงศึกษาธิการ เรื่อง การแบ่งส่วนราชการภายในสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา พ.ศ. 2560 และ (ฉบับที่ 2) พ.ศ.2561 มีอำนาจหน้าที่ ดังนี้

1. จัดทำนโยบาย แผนพัฒนาและมาตรฐานการศึกษาของเขตพื้นที่การศึกษาให้สอดคล้องกับนโยบายมาตรฐานการศึกษา แผนการศึกษา แผนพัฒนาการศึกษาขั้นพื้นฐานและความต้องการของท้องถิ่น
2. วิเคราะห์จัดตั้งงบประมาณเงินอุดหนุนทั่วไปของสถานศึกษา และหน่วยงานในเขตพื้นที่การศึกษา และแจ้งจัดสรรงบประมาณที่ได้รับให้หน่วยงานข้างต้นรับทราบและกำกับ ตรวจสอบติดตามการใช้จ่ายงบประมาณของหน่วยงานดังกล่าว
3. ประสาน ส่งเสริม สนับสนุนและพัฒนาหลักสูตรร่วมกับสถานศึกษาในเขตพื้นที่การศึกษา
4. กำกับ ดูแล ติดตาม และประเมินผลสถานศึกษาขั้นพื้นฐานและในเขตพื้นที่การศึกษา
5. ศึกษา วิเคราะห์ วิจัย และรวบรวมข้อมูลสารสนเทศด้านการศึกษาในเขตพื้นที่การศึกษา
6. ประสานการระดมทรัพยากรด้านต่าง ๆ รวมทั้งทรัพยากรบุคคล เพื่อส่งเสริม สนับสนุน
7. การจัด และพัฒนาการศึกษาในเขตพื้นที่การศึกษา
8. จัดระบบการประกันคุณภาพการศึกษาและประเมินผลสถานศึกษาในเขตพื้นที่การศึกษา
9. ประสาน ส่งเสริม สนับสนุน การจัดการศึกษาของสถานศึกษาของเอกชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น รวมทั้งบุคคล องค์กรชุมชน องค์กรวิชาชีพ สถาบันศาสนา สถานประกอบการ และสถาบันอื่นที่จัดรูปแบบที่หลากหลายในเขตพื้นที่การศึกษา
10. ดำเนินการและประสาน ส่งเสริม สนับสนุนการวิจัยและพัฒนาการศึกษาในเขตพื้นที่การศึกษา
11. ประสาน ส่งเสริมการดำเนินงานของคณะอนุกรรมการ และคณะทำงานด้านการศึกษา
12. ประสานการปฏิบัติราชการทั่วไปกับองค์กร หน่วยงานภาครัฐ เอกชน และองค์กรปกครอง ส่วนท้องถิ่น ในฐานะสำนักงานผู้แทนกระทรวงศึกษาธิการในเขตพื้นที่การศึกษา
13. ปฏิบัติหน้าที่อื่นเกี่ยวกับกิจการภายในเขตพื้นที่การศึกษาที่มีได้รับบุให้เป็นหน้าที่ของผู้ใดโดยเฉพาะ หรือปฏิบัติงานอื่นตามที่มอบหมาย¹⁸¹

¹⁸¹ ชีระเกียรติ เจริญเศรษฐศิลป์, ประกาศกระทรวงศึกษาธิการ เรื่อง การแบ่งส่วนราชการภายในสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2561 (กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์ คณะรัฐมนตรีและราชกิจจานุเบกษา, 2561), 27.

โครงสร้างสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา

ตามประกาศกระทรวงศึกษาธิการ เรื่อง การแบ่งส่วนราชการภายในสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2561 โดยได้แบ่งเป็น 10 กลุ่มงาน ดังนี้

1. กลุ่มอำนวยการ ของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเป็นงานที่เกี่ยวข้องกับการจัดระบบบริหารองค์การ การประสานงานและให้บริการสนับสนุน ส่งเสริม ให้กลุ่มภารกิจและงานต่าง ๆ ในสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสามารถบริหารจัดการและดำเนินงานตามบทบาท ภารกิจ อำนาจหน้าที่ได้อย่างเรียบร้อย มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลบนพื้นฐานของความถูกต้องและโปร่งใส ตลอดจนสนับสนุนและให้บริการ ข้อมูลข่าวสาร สื่ออุปกรณ์ทางการศึกษาและทรัพยากรที่ใช้ในการจัดการศึกษาแก่สถานศึกษาเพื่อให้สถานศึกษาบริหารจัดการได้อย่างสะดวก คล่องตัวมีคุณภาพ ประสิทธิภาพและประสิทธิผล มีอำนาจหน้าที่ดังต่อไปนี้

- 1) ปฏิบัติงานสารบรรณของสำนักงานเขต
- 2) ดำเนินการเกี่ยวกับงานช่วยอำนวยการ
- 3) ดำเนินการเกี่ยวกับอาคารสถานที่ สิ่งแวดล้อมและยานพาหนะ
- 4) จัดระบบบริหารงานการควบคุมภายในและพัฒนาองค์กรสำนักงาน
- 5) ประชาสัมพันธ์ เผยแพร่กิจการและผลงานของสำนักงานเขตและส่วนราชการในสังกัด
- 6) เผยแพร่และให้บริการข้อมูลข่าวสาร
- 7) ประสานการดำเนินงานระหว่างหน่วยงานภายในและภายนอกเขตพื้นที่การศึกษา
- 8) ประสานงานที่เกี่ยวกับการสรรหากรรมการและอนุกรรมการในระดับต่าง ๆ
- 9) ปฏิบัติหน้าที่อื่นที่เกี่ยวข้องกับกิจการภายในของสำนักงานเขตที่มีใช้งานของส่วนราชการใดโดยเฉพาะ
- 10) ส่งเสริมการจัดสวัสดิการและสวัสดิภาพในสำนักงานเขต สถานศึกษา และหน่วยงานการศึกษา
- 11) ปฏิบัติงานร่วมกับหรือสนับสนุนการปฏิบัติงานของหน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้องหรือที่ได้รับมอบหมาย

2. กลุ่มบริหารงานบุคคล เป็นการบริหารงานบุคคลในเขตพื้นที่ศึกษาเน้นมาตรการจูงใจ ให้ข้าราชการและบุคลากรทางการศึกษาปฏิบัติงานเพื่อตอบสนองภารกิจของหน่วยงาน โดยยึดหลักการกระจายอำนาจ ระบบคุณธรรมและหลักธรรมาภิบาลเพื่อให้การบริหารจัดการมีความคล่องตัวเกิดความอิสระในการปฏิบัติงานภายใต้กฎหมาย ระเบียบปฏิบัติ ผู้ปฏิบัติได้รับการพัฒนา มีความรู้ความสามารถ มีขวัญกำลังใจนำไปสู่การบริการครูและบุคลากรทางการศึกษาตามหลักการบริหารแบบมุ่งผลสัมฤทธิ์ ซึ่งจะส่งผลต่อคุณภาพของผู้เรียนมีอำนาจหน้าที่ดังต่อไปนี้

- 1) วางแผนอัตรากำลัง กำหนดตำแหน่งและวิทยฐานะ
- 2) สรรหา บรรจุ แต่งตั้ง ย้าย โอน และการออกจากราชการของข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา
- 3) ดำเนินงานบำเหน็จความชอบและทะเบียนประวัติ
- 4) พัฒนาบุคลากร ส่งเสริม ยกย่อง เชิดชูเกียรติ และพัฒนามาตรฐานวิชาชีพจรรยาบรรณ
- 5) ดำเนินงานวินัย อุทธรณ์ ร้องทุกข์ และการดำเนินคดีของรัฐ
- 6) ปฏิบัติงานเลขานุการคณะกรรมการบริหารงานบุคคลของเขตพื้นที่การศึกษา
- 7) จัดทำมาตรฐาน คุณภาพงาน กำหนดภาระงานขั้นต่ำและเกณฑ์การประเมินผลงาน

สำหรับข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาของสำนักงานเขต

8) ประเมินคุณภาพการบริหารงานบุคคลและจัดทำรายงานประจำปีที่เกี่ยวข้องกับการบริหารงานบุคคลของข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาในหน่วยงานทางการศึกษาเพื่อเสนอคณะกรรมการบริหารงานบุคคลเขตพื้นที่การศึกษา และคณะกรรมการบริหารงานบุคคลของข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา

9) ปฏิบัติงานร่วมกับหรือสนับสนุนการปฏิบัติงานของหน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้อง หรือที่ได้รับมอบหมาย

3. กลุ่มนโยบายและแผน เป็นหน่วยงานที่ส่งเสริมสนับสนุนและประสานงานในเชิงนโยบายให้สถานศึกษาจัดการศึกษาเป็นไปตามนโยบายและมาตรฐานการศึกษาชาติมุ่งเน้นผลสัมฤทธิ์ของงานตามยุทธศาสตร์เป็นสำคัญ (Strategic Result Based Management : SRBM) ใช้ระบบงบประมาณแบบมุ่งเน้นผลงานตามยุทธศาสตร์ (SPBB) โดยเน้นความโปร่งใสทันสมัยความรับผิดชอบที่ตรวจสอบได้เกิดประสิทธิภาพ และประสิทธิผล ยึดหลักการมีส่วนร่วม (Participation) การบริหารที่สนับสนุนที่ใช้โรงเรียนเป็นฐาน (School - Based Management) โดยมีกระบวนการวางแผนการดำเนินการตามแผนการกำกับติดตามผลอย่างเป็นระบบ มีอำนาจหน้าที่ดังต่อไปนี้

- 1) ศึกษา วิเคราะห์ วิจัย และพัฒนาระบบข้อมูลสารสนเทศเพื่อการบริหารและการจัดการศึกษา
- 2) จัดทำนโยบายและแผนพัฒนาการศึกษาให้สอดคล้องกับนโยบายมาตรฐานการศึกษา แผนการศึกษา แผนพัฒนาการศึกษาขั้นพื้นฐานและความต้องการของท้องถิ่น
- 3) วิเคราะห์การจัดตั้งงบประมาณเงินอุดหนุนทั่วไปของสถานศึกษา และแจ้งการจัดสรรงบประมาณ
- 4) ตรวจสอบ ติดตาม ประเมิน และรายงานผลการใช้จ่ายงบประมาณ และผลการปฏิบัติตามนโยบายและแผน
- 5) ดำเนินการเกี่ยวกับการจัดตั้ง ยุบ รวม เลิก และโอนสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน

6) ปฏิบัติงานเลขานุการคณะกรรมการเขตพื้นที่การศึกษา

7) ปฏิบัติงานร่วมกับหรือสนับสนุนการปฏิบัติงานของหน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้อง หรือที่ได้รับมอบหมาย

4. กลุ่มส่งเสริมการจัดการศึกษา เป็นงานที่ส่งเสริมและสนับสนุนให้สถานศึกษาในสังกัดเขตพื้นที่การศึกษาสามารถจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยเน้นการบูรณาการจัดการศึกษาทั้งการศึกษาในระบบ นอกระบบและตามอัธยาศัย ไปสู่การศึกษาตลอดชีพ นำแหล่งเรียนรู้และภูมิปัญญาท้องถิ่นไปใช้ประกอบการเรียนการสอน ส่งเสริมสุขภาพกาย สุขภาพจิต ให้สมบูรณ์ จัดสวัสดิการ สวัสดิภาพ และกองทุนเพื่อการศึกษาที่จะเป็นการช่วยเหลือผู้เรียนปกติ ด้อยโอกาสพิการและมีความสามารถพิเศษ อีกทั้งส่งเสริมให้บุคคล ครอบครัว ชุมชน สถาบันทางศาสนา สถานประกอบการ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและเอกชน ร่วมจัดการศึกษาที่ส่งผลต่อคุณภาพชีวิตของผู้เรียน มีอำนาจหน้าที่ดังต่อไปนี้

1) ส่งเสริมการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานในรูปแบบการศึกษาในระบบการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย

2) ส่งเสริมและสนับสนุนการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานของบุคคล ครอบครัว องค์กร ชุมชน องค์กรวิชาชีพ สถาบันศาสนา สถานประกอบการและสถาบันสังคมอื่น

3) ประสานและส่งเสริมองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นให้สามารถจัดการศึกษาสอดคล้องกับนโยบายและมาตรฐานการศึกษา

4) ส่งเสริมการจัดการศึกษาสำหรับผู้พิการ ผู้ด้อยโอกาสและผู้มีความสามารถพิเศษ

5) ส่งเสริมงานการแนะแนว สุขภาพอนามัย กีฬาและนันทนาการ ลูกเสือ ยุวกาชาด เนตรนารี ผู้บำเพ็ญประโยชน์ นักศึกษาวิชาทหาร ประชาธิปไตย วินัยผู้เรียน การพิทักษ์สิทธิเด็ก และเยาวชน และงานกิจการผู้เรียนอื่น

6) ส่งเสริมสนับสนุนการระดมทรัพยากรเพื่อการศึกษา

7) ส่งเสริมงานกิจกรรมพิเศษและงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ

8) ประสานการป้องกันและแก้ไขปัญหาการใช้สารเสพติด และส่งเสริมป้องกัน แก้ไข และคุ้มครองความประพฤติผู้เรียนและนักศึกษา รวมทั้งระบบดูแลช่วยเหลือผู้เรียน

9) ดำเนินงานวิเทศสัมพันธ์

10) ประสานส่งเสริมการศึกษากับการศาสนาและการวัฒนธรรม

11) ส่งเสริมแหล่งการเรียนรู้ สิ่งแวดล้อมทางการศึกษาและภูมิปัญญาท้องถิ่น

12) ประสานและส่งเสริมสถานศึกษาให้มีบทบาทในการสร้างความเข้มแข็งของชุมชน

13) ปฏิบัติงานร่วมกับหรือสนับสนุนการปฏิบัติงานของหน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้อง หรือที่ได้รับมอบหมาย

5. กลุ่มนิเทศ ติดตามและประเมินผลการจัดการศึกษา เป็นกลุ่มงานดำเนินการเกี่ยวกับการนิเทศการศึกษา วิเคราะห์ วิจัย ติดตามตรวจสอบและประเมินผลการพัฒนาระบบการบริหารและการจัดการศึกษา เพื่อให้สถานศึกษามีความเข้มแข็งในการบริหารและการจัดการเรียนการสอนได้อย่างมีคุณภาพได้มาตรฐานเท่าเทียมกัน โดยยึดโรงเรียนเป็นฐานส่งผลให้ผู้เรียนทั้งในระบบนอกระบบและตามอัธยาศัยเกิดการเรียนรู้ ตามวัตถุประสงค์และเป้าหมายของการศึกษา มีอำนาจหน้าที่ดังต่อไปนี้

- 1) ประสาน ส่งเสริม สนับสนุนและพัฒนาหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน หลักสูตรการศึกษาระดับก่อนประถมศึกษาและหลักสูตรการศึกษาพิเศษ
- 2) ศึกษา วิเคราะห์ วิจัย เพื่อพัฒนาหลักสูตรการสอนและกระบวนการเรียนรู้ของผู้เรียน
- 3) วิจัย พัฒนา ส่งเสริม ติดตาม ตรวจสอบและประเมินเกี่ยวกับการวัดและการประเมินผลการศึกษา
- 4) วิจัย พัฒนา ส่งเสริม มาตรฐานการศึกษาและการประกันคุณภาพการศึกษา รวมทั้งประเมิน ติดตาม และตรวจสอบคุณภาพการศึกษา
- 5) นิเทศ ติดตาม และประเมินผลการจัดการศึกษา
- 6) ศึกษา วิเคราะห์ วิจัย พัฒนา ส่งเสริมและพัฒนาสื่อ นวัตกรรมและเทคโนโลยีทางการศึกษา
- 7) ปฏิบัติงานเลขานุการคณะกรรมการติดตาม ตรวจสอบ ประเมินผล และนิเทศการศึกษาของเขตพื้นที่การศึกษา
- 8) ปฏิบัติงานร่วมกับหรือสนับสนุนการปฏิบัติงานของหน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้อง หรือที่ได้รับมอบหมาย

6. กลุ่มบริหารงานการเงินและสินทรัพย์ มีอำนาจหน้าที่ดังต่อไปนี้

- 1) ดำเนินงานเกี่ยวกับงานบริหารการเงิน
- 2) ดำเนินงานเกี่ยวกับงานบริหารงานบัญชี
- 3) ดำเนินงานเกี่ยวกับงานบริหารงานพัสดุ
- 4) ดำเนินงานเกี่ยวกับงานบริหารงานการเงินและสินทรัพย์
- 5) ให้คำปรึกษาสถานศึกษาเกี่ยวกับการดำเนินงานบริหารการเงิน งานบัญชี งานพัสดุ และ งานบริหารสินทรัพย์
- 6) ปฏิบัติงานร่วมกับหรือสนับสนุนการปฏิบัติงานของหน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้อง หรือที่ได้รับมอบหมาย

7. กลุ่มพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษา มีอำนาจหน้าที่ดังต่อไปนี้

- 1) ดำเนินงานฝึกอบรมการพัฒนา ก่อนแต่งตั้ง
- 2) ดำเนินงานฝึกอบรมพัฒนา เพื่อเพิ่มศักยภาพการปฏิบัติงาน
- 3) ดำเนินงานพัฒนาข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาให้เป็นไปตามมาตรฐานวิชาชีพและจรรยาบรรณ
- 4) ปฏิบัติงานส่งเสริม สนับสนุน และยกย่องเชิดชูเกียรติข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา
- 5) ดำเนินการเกี่ยวกับการลาศึกษาต่อ ฝึกอบรม หรือปฏิบัติการวิจัยภายในประเทศ หรือต่างประเทศ
- 6) ศึกษา วิเคราะห์ วิจัย และเสริมสร้างระบบเครือข่ายการพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษา
- 7) ปฏิบัติงานร่วมกับหรือสนับสนุนการปฏิบัติงานของหน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้อง หรือที่ได้รับมอบหมาย

8. กลุ่มส่งเสริมการศึกษาทางไกล เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร มีอำนาจหน้าที่ดังต่อไปนี้

- 1) ศึกษา วิเคราะห์ ดำเนินการและส่งเสริมการจัดการศึกษาทางไกล
- 2) ศึกษา วิเคราะห์ วิจัย และพัฒนาระบบข้อมูลสารสนเทศเพื่อการบริหารและการจัดการศึกษา
- 3) ดำเนินการงานสารสนเทศเพื่อการบริหารและการจัดการศึกษา
- 4) ดำเนินการวิเคราะห์ และปฏิบัติงานระบบคอมพิวเตอร์และเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร
- 5) ส่งเสริม สนับสนุน และดำเนินงานบริการเทคโนโลยีสารสนเทศ
- 6) ปฏิบัติงานร่วมกับหรือสนับสนุนการปฏิบัติงานของหน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้อง หรือที่ได้รับมอบหมาย

9. หน่วยตรวจสอบภายใน มีอำนาจหน้าที่ดังต่อไปนี้

- 1) ดำเนินงานเกี่ยวกับงานตรวจสอบการเงิน การบัญชีและตรวจสอบระบบการดูแลทรัพย์สิน
- 2) ดำเนินงานเกี่ยวกับงานตรวจสอบการดำเนินงานหรือกระบวนการเปรียบเทียบกับผลผลิต หรือเป้าหมายที่กำหนด
- 3) ดำเนินงานเกี่ยวกับการประเมินการบริหารความเสี่ยง
- 4) ดำเนินการอื่นเกี่ยวกับการตรวจสอบภายในตามที่กฎหมายกำหนด

5) ปฏิบัติงานร่วมกับ หรือสนับสนุนการปฏิบัติงานของหน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้อง หรือที่ได้รับมอบหมาย

10. กลุ่มกฎหมายและคดี มีอำนาจหน้าที่ดังต่อไปนี้

- 1) ส่งเสริม สนับสนุน พัฒนาการมีวินัยและรักษาวินัย
- 2) ดำเนินการสืบสวนเกี่ยวกับเรื่องร้องเรียน
- 3) ดำเนินการสอบสวนเกี่ยวกับวินัยและการตรวจพิจารณาวินัย
- 4) ดำเนินการเกี่ยวกับการอุทธรณ์และการพิจารณาอุทธรณ์
- 5) ดำเนินการเกี่ยวกับการร้องทุกข์และการพิจารณาร้องทุกข์
- 6) ดำเนินการเกี่ยวกับความรับผิดชอบของเจ้าหน้าที่
- 7) ดำเนินการเกี่ยวกับงานคดีปกครอง คดีแพ่ง คดีอาญา และคดีอื่น ๆ ของรัฐ
- 8) ดำเนินการป้องกันและปราบปรามการทุจริตและประพฤติมิชอบ
- 9) ศึกษา วิเคราะห์ วิจัย จัดทำข้อมูลและติดตามประเมินผลเพื่อพัฒนางานกฎหมาย และงานคดีของรัฐ
- 10) ปฏิบัติงานร่วมกับหรือสนับสนุนการปฏิบัติงานของหน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้อง หรือที่ได้รับมอบหมาย¹⁸²

การกระจายอำนาจการบริหารจัดการสู่สถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา

การกระจายอำนาจเป็นหลักการสำคัญของการปฏิรูปการศึกษาที่สะท้อนในมาตราต่าง ๆ ของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 และแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2553 การกระจายอำนาจการบริหารและการจัดการศึกษาตามกฎหมาย การศึกษาดังกล่าวมี 2 รูปแบบ ได้แก่ 1) การแบ่งอำนาจ คือ เป็นการแบ่งอำนาจการบริหารราชการส่วนกลางจากกระทรวงศึกษาธิการไปยังคณะกรรมการเขตพื้นที่การศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาและสถานศึกษาโดยตรง และ 2) การมอบอำนาจ กล่าวคือ เป็นการมอบอำนาจการตัดสินใจจากกระทรวงศึกษาธิการไปสู่เขตพื้นที่การศึกษา โดยมีคำสั่งมอบอำนาจด้านวิชาการ 11 เรื่อง ด้านงบประมาณ 52 เรื่อง ด้านการบริหารงานบุคคล 28 เรื่องและด้านการบริหารทั่วไป 13 เรื่อง รวม 104 เรื่อง เพื่อความคล่องตัวในการปฏิบัติควรที่จะมอบอำนาจในเขตพื้นที่การศึกษาอีก 6 เรื่อง คือ การรับบริจาค การอนุมัติให้เด็กที่มีอายุอยู่ในเกณฑ์การศึกษาภาคบังคับมาเรียนการศึกษานอกระบบได้ การอนุญาตให้ข้าราชการในเขตพื้นที่การศึกษาเดินทางไปต่างประเทศ การเปลี่ยนแปลง

¹⁸² เรื่องเดียวกัน, 29-30.

ชื่อสถานศึกษา การขยายห้องเรียนเพื่อลดชั้นเรียน การกำหนดจำนวนผู้เรียนต่อห้อง และการบริหาร การศึกษาเอกชนที่เป็นการศึกษาขั้นพื้นฐาน

เป็นที่น่าสังเกตว่าการกระจายอำนาจการบริหารและการจัดการศึกษาของไทยเป็นแบบ การแบ่งอำนาจและการมอบอำนาจภายใต้ระบบราชการ จึงทำให้ผู้รับอำนาจคือ เขตพื้นที่การศึกษา และสถานศึกษาขาดอิสระและความคล่องตัว ซึ่งไม่สอดคล้องกับเจตนารมณ์ของการกระจายอำนาจ ของการบริหารและการจัดการศึกษาตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ และเป็นต้นเหตุแห่ง ปัญหาที่บังพวน รูปแบบการกระจายอำนาจการบริหารและการจัดการศึกษาของไทยแตกต่างจาก รูปแบบในต่างประเทศที่ประสบความสำเร็จมาแล้ว เช่น ประเทศนิวซีแลนด์ เป็นการกระจายอำนาจ จากกระทรวงศึกษาธิการ โดยตรงที่บริหารเปิดเสรีโดยคณะกรรมการสถานศึกษาทั้งด้านวิชาการ งบประมาณ การบริหารงานบุคคล และการบริหารงานทั่วไป โดยไม่มีหน่วยงานกลางหรือเขตพื้นที่ การศึกษามารองรับ ในประเทศสหรัฐอเมริกา กฎหมายกำหนดให้การจัดการศึกษาเป็นหน้าที่ของ มลรัฐแต่ละมลรัฐที่มีเขตพื้นที่การศึกษารับผิดชอบที่มีความหลากหลาย มีการบริหารการจัดการศึกษา ในรูปของกรรมการ/สภาการศึกษาแล้วแต่กรณี ส่วนในประเทศอังกฤษ สาธารณรัฐเกาหลี และญี่ปุ่น มีการกระจายอำนาจการจัดการศึกษาให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่มีองค์การบริหารการศึกษา ของท้องถิ่นดำเนินการแบบเปิดเสรี

โดยสรุป การกระจายอำนาจการบริหารและการจัดการศึกษาของไทยเป็นรูปแบบผสม จากทุกประเทศดังกล่าว แต่อำนาจความเบ็ดเสร็จของการบริหารจัดการศึกษายังอยู่ที่กระทรวงศึกษาธิการ เพราะความเป็นระบบราชการซึ่งต่างจากประเทศที่ประสบความสำเร็จในการกระจายอำนาจ การบริหารและการจัดการศึกษาที่ความเบ็ดเสร็จอยู่ที่ผู้รับอำนาจไม่ว่าจะเป็นสถานศึกษา เขตพื้นที่ การศึกษา หรือองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นก็ตาม

หลักการส่งเสริมการกระจายอำนาจการบริหารจัดการสู่เขตพื้นที่การศึกษาและสถานศึกษา ประกอบด้วยกลไกจำนวน 15 กลไก ดังนี้

- 1) นโยบายที่แน่นอนชัดเจน
- 2) กฎหมาย ระเบียบ กฎเกณฑ์ที่ผ่อนคลาย
- 3) โครงสร้างและการแบ่งส่วนงานที่เป็นอิสระของเขตพื้นที่การศึกษาและสถานศึกษา
- 4) ภาวะผู้นำของผู้บริหาร
- 5) ระบบคุณธรรมและการบริหารจัดการที่ดี
- 6) ระบบการบริหารงานบุคคล เกี่ยวกับการสรรหาบุคลากร การพัฒนาบุคลากร และ การบำรุงขวัญที่เป็นไปตามสภาพจริง
- 7) ระบบบริหารงบประมาณที่สอดคล้องกับสภาพจริงตามความต้องการ
- 8) การมีส่วนร่วมของครู บุคลากร และผู้มีส่วนได้ส่วนเสียที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการ
- 9) การกำกับ ติดตามและประเมินผลเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ

- 10) วัฒนธรรมการทำงาน
- 11) การวางแผนที่มีประสิทธิภาพ
- 12) การประสานงานทั้งที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการ
- 13) การจัดการความรู้อย่างเป็นระบบ
- 14) เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารที่สมบูรณ์และทันสมัย
- 15) การวิจัยและพัฒนาที่เป็นไปอย่างต่อเนื่อง

นำไปสู่การยกร่างกำหนดยุทธศาสตร์ในปัจจุบัน โดย สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา ได้ระบุงการยกร่างยุทธศาสตร์การกระจายอำนาจการบริหารและการจัดการศึกษาสู่เขตพื้นที่การศึกษา และสถานศึกษา 6 ยุทธศาสตร์ ดังนี้

ยุทธศาสตร์ที่ 1 ยุทธศาสตร์การกระจายอำนาจตามศักยภาพและความพร้อม มาตรการที่ยกร่าง ได้แก่ ให้มีแผนขับเคลื่อนการกระจายอำนาจแบบขั้นบันได โดยคำนึงถึงศักยภาพและความพร้อมของเขตพื้นที่การศึกษาและสถานศึกษาเป็นกรอบการปฏิบัติงาน ให้มีตัวบ่งชี้และเกณฑ์ประเมินเพื่อแบ่งกลุ่มเขตพื้นที่การศึกษาและสถานศึกษาตามความพร้อมและศักยภาพ และมีการประเมินเป็นระยะ ๆ อย่างต่อเนื่อง เพื่อให้การจัดกลุ่มเขตพื้นที่การศึกษาและสถานศึกษาเป็นเครื่องมือในการพัฒนาคุณภาพการศึกษา ให้มีแผนส่งเสริมเขตพื้นที่การศึกษาและสถานศึกษาที่มีความพร้อมน้อยให้มีความพร้อมรองรับการกระจายอำนาจได้ตามเกณฑ์

ยุทธศาสตร์ที่ 2 ยุทธศาสตร์การพัฒนาและเสริมพลังผู้บริหาร (การสร้างและพัฒนาผู้นำ) มาตรการที่ยกร่าง ได้แก่ ให้มีการสร้างผู้นำการเปลี่ยนแปลงและนวัตกรรมการบริหารเชิงคุณภาพ ให้มีการพัฒนาภาวะผู้นำตามช่องทางปกติและกลไกสนับสนุนด้วยช่องทางพิเศษตามกลุ่มศักยภาพ ด้วยวิธีการที่หลากหลาย จัดให้มีระบบจูงใจและความก้าวหน้าพิเศษสำหรับผู้บริหารที่ผ่านการประเมินตามระบบสัญญาที่บริหารสู่ความเป็นเลิศ

ยุทธศาสตร์ที่ 3 ยุทธศาสตร์การพัฒนากฎหมายและการบริหารโดยองคคณะบุคคล มาตรการที่ยกร่าง ได้แก่ เร่งทบทวนและปรับปรุงแก้ไขกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับระบบการบริหารโดยองคคณะบุคคล ปรับระบบบริหารงานบุคคลของข้าราชการครูให้สามารถบริหารจัดการตามหลักธรรมาภิบาลและสามารถส่งเสริมสนับสนุนการพัฒนาและวิชาชีพครูให้เป็นวิชาชีพชั้นสูง เสริมสร้างศักยภาพและความเข้มแข็งในการบริหารจัดการโดยองคคณะบุคคลให้มีบทบาทในการบริหารจัดการให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อการศึกษา

ยุทธศาสตร์ที่ 4 ยุทธศาสตร์การสร้างเครือข่ายและความร่วมมือ เพื่อส่งเสริมความเข้มแข็งของเขตพื้นที่การศึกษาและสถานศึกษา ทั้งภายในและภายนอกกระทรวงศึกษาธิการ มาตรการที่ยกร่าง ได้แก่ ให้มีแผนบูรณาการเพื่อสร้างเครือข่ายและความร่วมมือเพื่อการบริหารและการใช้ทรัพยากรร่วมกันอย่างมีประสิทธิภาพ ปรับและพัฒนาสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษารูปแบบใหม่ที่เน้นยุทธศาสตร์เชิงวิชาการ

ยุทธศาสตร์ที่ 5 ยุทธศาสตร์การจัดสรรงบประมาณโดยยึดทั้งพื้นที่ (Area-based) และ ยึดวัตถุประสงค์เฉพาะ (Agenda-based) เป็นหลัก มาตรการที่ยกกว้าง ได้แก่ ปรับระบบการจัดสรร งบประมาณโดยคำนึงถึงลักษณะการทำงานและความต้องการจำเป็นของแต่ละเขตพื้นที่การศึกษา และให้มีระบบติดตามและประเมินผลด้านงบประมาณที่มีประสิทธิภาพ โปร่งใส และสามารถ ตรวจสอบได้

ยุทธศาสตร์ที่ 6 ยุทธศาสตร์การมีหน่วยงานกลาง หรือ คณะกรรมการระดับชาติเพื่อ ขับเคลื่อนการกระจายอำนาจสู่การบริหารจัดการศึกษาสู่เขตพื้นที่การศึกษาและสถานศึกษา มาตรการที่ยกกว้าง ได้แก่ ให้มีหน่วยงานกลาง หรือ คณะกรรมการระดับชาติที่จัดตั้งขึ้นเป็นการเฉพาะ เพื่อขับเคลื่อนการกระจายอำนาจการบริหารจัดการศึกษาสู่เขตพื้นที่การศึกษา และให้จัดสรรทรัพยากร และงบประมาณสนับสนุนการดำเนินการ¹⁸³

แนวทางการใช้แหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษามัธยมศึกษา ที่ปรากฏตามกฎหมาย และนโยบายของรัฐ

จากการศึกษาที่ผ่านมา พบว่าประเทศไทยให้ความสำคัญกับการนำแหล่งเรียนรู้ ภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการจัดการเรียนรู้ของผู้เรียน และเยาวชนมาโดยตลอด ดังจะเห็นได้จาก รัชตรมณูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540 ตลอดจน พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 ล้วนแล้วแต่มีอุดมการณ์ และหลัก การจัดการศึกษาเพื่อสร้างการศึกษาตลอดชีวิตสำหรับประชาชน ให้สังคมมีส่วนในการจัดการศึกษา ผู้เรียนสามารถเรียนรู้ได้ทุกเวลา ทุกสถานที่ ซึ่งจำเป็นต้องให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วม โดยในขณะนั้น ได้กำหนดบทบัญญัติให้สถานศึกษาขั้นพื้นฐานมีหน้าที่จัดทำสาระของหลักสูตรในส่วนที่เกี่ยวกับสภาพ ปัญหาของชุมชน และสังคม ภูมิปัญญาท้องถิ่น และคุณลักษณะอันพึงประสงค์ เพื่อสมาชิกที่ดีของ ครอบครัว สังคม ชุมชน และประเทศชาติ ตลอดจนในมาตราที่ 8 ได้กำหนดให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วม ในการจัด การศึกษา รวมทั้งมาตราที่ 29 ได้กล่าวไว้ให้สถานศึกษาร่วมกับบุคคล ครอบครัว ชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เอกชน องค์กรอาชีพ สถาบันศาสนา สถานประกอบการ และสถาบันอื่น ๆ ในสังคม ส่งเสริมความเข้มแข็งของสังคม โดยการจัดกระบวนการเรียนรู้ภายในชุมชน สำนักงาน เลขาธิการสภาการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ ได้กำหนดมาตรฐานการศึกษาชาติข้อที่ 3 แนวการสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้ด้วยการสร้างวิถีการเรียนรู้ให้เข้มแข็ง โดยกำหนดตัวบ่งชี้ไว้ 3 ข้อ

¹⁸³ สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, กระทรวงศึกษาธิการ, รายงานโครงการวิจัย ประเมินผลการดำเนินงานตามบทบาทหน้าที่ของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา (กรุงเทพฯ: ถ่ายสำเนา, 2555), 44-53.

ได้แก่ 1) การบริการวิชาการและสร้างความร่วมมือกับชุมชน ให้เป็นสังคมแห่งการเรียนรู้ สังคมแห่งความรู้ 2) การศึกษา วิจัย สร้างเสริม สนับสนุนแหล่งเรียนรู้ และกลไกการเรียนรู้ และ 3) การสร้างและการจัดการความรู้ในทุกกระดับ ทุกมิติของสังคม นอกจากนี้นโยบายการส่งเสริมภูมิปัญญาท้องถิ่นในการจัดการศึกษานั้น ได้รับความเห็นชอบตามมติคณะรัฐมนตรีเมื่อวันที่ 16 พฤศจิกายน พ.ศ. 2542 ให้ภูมิปัญญาเป็นรากฐานและเป็นพลังขับเคลื่อนสำคัญในการพัฒนาคน และการพัฒนาเศรษฐกิจ การเมือง สังคม วัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อม โดยระบุวิสัยทัศน์ของนโยบายไว้ว่า ภูมิปัญญาไทยจะได้รับการฟื้นฟู และนำมาปรับใช้อย่างเหมาะสมกับสถานการณ์และบริบททางเศรษฐกิจสังคม วัฒนธรรมที่เปลี่ยนแปลงไป โดยถือเป็นส่วนสำคัญยิ่ง ส่วนหนึ่งของกระบวนการทางการศึกษาสำหรับคนทั้งชาติ และเป็นไปเพื่อเน้นคุณค่าทางจิตใจพิสัยเพื่อนำไปสู่ดุลยภาพอย่างยั่งยืน¹⁸⁴

ในปัจจุบัน กระบวนทัศน์ในการจัดการศึกษาที่มุ่งเน้นการเรียนรู้ตลอดชีวิตนั้น ยังสะท้อนความสำคัญของแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นในฐานะฐานปัญญาและมรดกทางความคิดของชาติ โดยจะเห็นได้จาก นโยบายด้านการศึกษา ของนายกรัฐมนตรีพลเอกประยุทธ์ จันทร์โอชา การศึกษาและเรียนรู้ การทะนุบำรุงศาสนา ศิลปะและวัฒนธรรม เพื่อสร้างสังคมให้เข้มแข็งอย่างมีคุณภาพ และคุณธรรมควบคู่กัน โดยกำหนดให้องค์กรภาคประชาสังคม ภาคเอกชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และประชาชนทั่วไป มีโอกาสจัดการศึกษาที่มีคุณภาพ ทั้งถึง และร่วมปฏิรูปการศึกษาและเรียนรู้ กระจายอำนาจการบริหารจัดการศึกษาสู่สถานศึกษา เขตพื้นที่การศึกษา และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ตลอดจนพัฒนาคนในทุกช่วงวัยโดยส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต สร้างความรู้และทักษะใหม่ที่สามารถ ประกอบอาชีพได้อย่างหลากหลาย รองรับการเปลี่ยนแปลงในอนาคต ตลอดจนส่งเสริมการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนในการจัดการศึกษาและส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต โดยให้ทุกภาค ส่วนของสังคมรวมตัวกันเป็นเครือข่ายและมีส่วนร่วมรับผิดชอบในการจัดการศึกษา ส่งเสริมแหล่งการเรียนรู้ผ่านแหล่งการเรียนรู้ต่าง ๆ ภายในชุมชน เช่น พิพิธภัณฑ์ ภูมิปัญญาท้องถิ่น ส่งเสริมให้ประชาชน ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการถ่ายทอดความรู้¹⁸⁵ สอดคล้องกับแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 ที่กำหนดให้ประเทศไทยจำเป็นที่จะต้องเร่งรัด แก้ไขปัญหาจุดอ่อนที่ผ่านมา โดยได้กำหนดยุทธศาสตร์ในการพัฒนาประเทศด้านการเตรียมพร้อมด้านกำลังคนและการเสริมสร้างศักยภาพของประชากร ในทุกช่วงวัย มุ่งเน้นการยกระดับคุณภาพทุนมนุษย์ของประเทศ โดยพัฒนาคนให้เหมาะสมตามช่วงวัย เพื่อให้เติบโตอย่างมีคุณภาพ การหล่อหลอมให้คนไทยมีค่านิยมตาม

¹⁸⁴ สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, กระทรวงศึกษาธิการ, **มาตรฐานการศึกษาชาติ** (กรุงเทพฯ: สหยาบสื่อและการพิมพ์, 2548), 1-9.

¹⁸⁵ ประยุทธ์ จันทร์โอชา, **คำแถลงนโยบายของคณะรัฐมนตรี พลเอกประยุทธ์ จันทร์โอชาแถลงต่อสภานิติบัญญัติ** (กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์คณะรัฐมนตรีและราชกิจจานุเบกษา, 2562), 5.

บรรทัดฐานที่ดีทางสังคม ยกระดับคุณภาพการศึกษาและการเรียนรู้ตลอดชีวิต โดยปรับปรุงแหล่งเรียนรู้ในชุมชนให้เป็นแหล่งเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์ และมีชีวิต เพื่อให้ทุกภาคส่วนของสังคมสามารถเข้าถึงและเรียนรู้แหล่งเรียนรู้ชุมชนเหล่านั้นได้โดยเฉพาะเด็กและเยาวชนที่เป็นอนาคตของชาตินั้นเอง¹⁸⁶ ทั้งนี้ นายมีชัย ฤชุพันธุ์ ประธานกรรมการร่างรัฐธรรมนูญ (กรธ.) ได้กล่าวบรรยายพิเศษสรุปผลสภาการศึกษาเสวนา (OEC Forum) ครั้งที่ 15 เรื่อง “รัฐธรรมนูญกับทิศทางการปฏิรูปการศึกษา” โดยท่านได้นำเสนอกระบวนการพัฒนาศักยภาพด้านการศึกษาที่ระบุใน (ร่าง)รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560 ที่ย้ำให้เห็นถึงความสำคัญของการใช้แหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นเพื่อการจัดการศึกษาทุกระดับชั้น ดังบทบัญญัติด้านการศึกษาใน มาตรา 54 วรรคสาม รัฐต้องดำเนินการให้ประชาชนได้รับการศึกษาตามความต้องการ ในระบบต่าง ๆ รวมทั้งส่งเสริมให้มีการเรียนรู้ตลอดชีวิต และจัดให้มีการร่วมมือกันระหว่างรัฐ องค์กร ปกครองส่วนท้องถิ่น และภาคเอกชนในการจัดการศึกษาทุกระดับ และมาตราที่ 54 วรรค 4 การศึกษาทั้งปวงต้องมุ่งพัฒนาผู้เรียนให้เป็นคนดี มีวินัย ภูมิใจในชาติ สามารถเชี่ยวชาญได้ตามความถนัดของตน และมีความรับผิดชอบต่อครอบครัว ชุมชน สังคม และประเทศชาติ¹⁸⁷ สะท้อนให้เห็นเป้าหมายที่สำคัญในการจัดการเรียนรู้คือการศึกษาที่ผู้เรียนต้องมีทักษะในการแสวงหาความรู้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต โดยมีความร่วมมือระหว่างสถาบันทางการศึกษาและสังคมในการจัดประสบการณ์เรียนรู้ให้แก่ผู้เรียน สำหรับกระทรวงศึกษาธิการนั้นได้วางแนวทางในการให้ความสำคัญกับการใช้แหล่งเรียนรู้ ภูมิปัญญาท้องถิ่นเพื่อการจัดการศึกษาให้แก่ผู้เรียนไว้ โดยกำหนดแผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2560-2579 ในหลักการจัดการศึกษาข้อที่ 1) หลักการจัดการศึกษาเพื่อปวงชน (Education for All) เป็นการจัดการศึกษาเพื่อให้ประชาชนทุกคน ทุกช่วงวัยมีโอกาสในการศึกษาและการเรียนรู้ตลอดชีวิตสามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคม มีความพร้อมในการทำงานตามความต้องการของตลาดแรงงานและชุมชน ข้อ 3) หลักการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนของสังคม (All for Education) การจัดการศึกษาอย่างมีคุณภาพและมีประสิทธิภาพให้กับประชาชนทุกคน เป็นพันธกิจ ที่ต้องอาศัยการมีส่วนร่วมของสังคมทุกภาคส่วน ทั้งภาครัฐ เอกชน ชุมชน สังคม นอกจากนี้ได้กำหนดยุทธศาสตร์ที่1 การจัดการศึกษาเพื่อความมั่นคงของสังคมและประเทศชาติ โดยมุ่งเน้นให้การจัดการศึกษาเป็นไปเพื่อ ส่งเสริมความเป็นพลเมือง (Civic Education) ในสังคมไทย รวมทั้ง

¹⁸⁶ ชัย ฤชุพันธุ์, “รัฐธรรมนูญกับทิศทางการปฏิรูปการศึกษา” (เอกสารในการเสวนาสรุปผลสภาการศึกษาเสวนา (OEC Forum) ครั้งที่ 15 วันที่ 30 มกราคม 2560 ณ ห้องประชุมกำแหง พลางกูร อาคาร 56 ปี สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา).

¹⁸⁷ สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, สำนักงานนายกรัฐมนตรี, **แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 (พ.ศ.2560-2564)** (กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2559), 11-12.

การยอมรับและเห็นคุณค่าของการอยู่ร่วมกันในสังคมพหุวัฒนธรรม และยุทธศาสตร์ที่ 3 การพัฒนาศักยภาพคนทุกช่วงวัยและการสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้ ให้ชุมชนมีการจัดการแหล่งเรียนรู้ที่มีคุณภาพ¹⁸⁸ นอกจากนี้สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานได้กำหนดมาตรฐานการศึกษาเพื่อการประเมินคุณภาพภายในสถานศึกษา ในมาตรฐานที่ 3 กระบวนการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ โดยมีประเด็น พิจารณาข้อหนึ่งกล่าวว่า ให้สถานศึกษาจัดการเรียนการสอนที่ยึดโยงกับบริบทของชุมชนและท้องถิ่นโดยให้จัดกิจกรรมให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้และภูมิปัญญาท้องถิ่นในการเรียนการสอนตลอดจนโรงเรียนต้องเปิดโอกาสให้ชุมชนมีส่วนร่วมแสดงความคิดเห็นหรือร่วมจัดการเรียนการสอนอย่างเป็นรูปธรรมและต่อเนื่อง¹⁸⁹

ระเบียบ ข้อบังคับ และมาตรฐานการใช้แหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา

สถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัศึกษานั้น เป็นสถานศึกษาที่จัดการเรียนการสอนในระดับมัธยมศึกษา ตั้งแต่ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 -6 โดยสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาในแต่ละเขตพื้นที่ตามประกาศกระทรวงศึกษาธิการ เรื่องการกำหนดเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา ทั้งนี้มีประวัติความเป็นมา สืบเนื่องจากมติที่ประชุมสภาการศึกษา ครั้งที่ 1/2552 เมื่อวันที่ 5 กุมภาพันธ์ 2552 เห็นชอบหลักการให้มีเขตพื้นที่การศึกษา (มัธยมศึกษา) โดยให้ดำเนินการแก้ไขกฎหมายที่เกี่ยวข้องในการประกาศจัดตั้งเขตพื้นที่การศึกษา (มัธยมศึกษา) สำหรับจำนวนเขตพื้นที่การศึกษา(มัธยมศึกษา)ควรสอดคล้องกับพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการแผ่นดินแบบกลุ่มจังหวัดจำนวน 18 กลุ่ม โดยให้สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานไปดำเนินการรวมทั้งมาตรการระยะสั้นให้ดำเนินการไปพลางก่อน เท่าที่ไม่ขัดกับกฎหมาย ดังนั้น เพื่อให้การจัดการมัธยมศึกษาได้ขับเคลื่อนต่อไปอย่างมีประสิทธิภาพและเป็นไปตามมติของสภาการศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน จึงกำหนดมาตรการระยะสั้นในการดำเนินงานเพื่อยกระดับคุณภาพการมัธยมศึกษาและการบริหารงานบุคคล โดยมาตรการระยะสั้นดังกล่าว กำหนดให้จัดตั้งศูนย์ประสานงานการจัดการมัธยมศึกษา ให้มีเครือข่ายการนิเทศการมัธยมศึกษาและกำหนดตัวบ่งชี้คุณภาพความสำเร็จการจัดการมัธยมศึกษา ซึ่งกระทรวงศึกษาธิการ เห็นชอบในมาตรการ

¹⁸⁸ สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, กระทรวงศึกษาธิการ, **แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560-2579** (กรุงเทพฯ: บริษัทพรินทิงกราฟฟิค จำกัด, 2560), 162.

¹⁸⁹ สำนักทดสอบการศึกษา, สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, **คู่มือการประเมินคุณภาพตามมาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐานเพื่อการประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษา** (กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ, 2559), 11.

ระยะสั้นและได้ประกาศกระทรวงศึกษาธิการ เรื่องกำหนดศูนย์ประสานงานการจัดการมัธยมศึกษา เมื่อวันที่ 31 มีนาคม 2552 ดังนั้น สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน จึงได้จัดทำแนวทางการบริหารจัดการ ศูนย์ประสานงานการจัดการมัธยมศึกษาขั้น และต่อมาสภาผู้แทนราษฎรได้ผ่านพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ (ฉบับที่ 3) ลงวันที่ 12 กรกฎาคม พ.ศ.2553 โดยให้มีการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานโดยคำนึงถึงระดับของการศึกษาขั้นพื้นฐาน แบ่งเป็นเขตพื้นที่การศึกษา มัธยมศึกษาและเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา และในวันที่ 18 สิงหาคม พ.ศ. 2553 รัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการ ได้ประกาศ แบ่งเขตพื้นที่การศึกษา ลงในราชกิจจานุเบกษา เพื่อการบริหารและจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน ระดับมัธยมศึกษา จำนวน 42 เขต โดยมีแนวทางการบริหารจัดการตามนโยบายหลักของรัฐบาล และกระทรวงศึกษาธิการ ทั้งนี้ในการบริหารจัดการสามารถกำหนดนโยบาย โครงสร้าง และแผนการปฏิบัติงานได้ตามบริบทของแต่ละพื้นที่ สำหรับการบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นของสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาแต่ละแห่งนั้นจะมีกลุ่มงานในการรับผิดชอบตามการแบ่งโครงสร้างของแต่ละเขตพื้นที่การศึกษามัศึกษานั้นเอง¹⁹⁰

ด้วยโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เป็นโรงเรียนที่จัดการศึกษาขั้นพื้นฐานระดับมัธยมศึกษา โดยโรงเรียนมัศึกษามีบทบาทสำคัญยิ่งในฐานะหน่วยผลิตบุคลากรสู่สังคม และสาขาวิชาชีพที่ต้องใช้การศึกษาเป็นเครื่องมือและกลไกในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ตามเป้าหมาย 4 ประการ ดังต่อไปนี้ 1) ความเป็นคนดีมีวินัย เป็นพลเมืองที่ดีของโลก 2) มีทักษะความรู้และสมรรถนะตามความถนัดความสนใจ ที่ตอบสนองความต้องการของตลาดแรงงานและการพัฒนาประเทศ 3) ดำรงชีวิตในสังคมอย่างมีความสุข และ 4) สามารถปรับตัวและดำรงชีวิตในสังคมได้อย่างรู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลงของเศรษฐกิจและสังคมพหุวัฒนธรรมที่เป็นพลวัตในโลกศตวรรษที่ 21 ด้วยปรัชญา เศรษฐกิจพอเพียง นอกจากนี้ โรงเรียนมัธยมศึกษาจะต้องพลิกกระบวนบริหารจัดการให้สามารถพัฒนาผู้เรียนให้มีความใฝ่ดี มีคุณธรรม มีความเป็นไทย ภูมิใจในถิ่นฐาน พัฒนาทักษะการดำรงชีวิตในสังคม โดยโรงเรียนจะต้องจัดกระบวนการเรียนรู้อิงถิ่นฐาน ใช้เชื่อมโยงประสานกับการศึกษา การบริหารจัดการมุ่งเน้นภาคร่วมพัฒนา โดยใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นภายในชุมชนเป็นแหล่งเรียนรู้¹⁹¹

¹⁹⁰ กระทรวงศึกษาธิการ, “ประกาศกระทรวงศึกษาธิการ เรื่อง การกำหนดเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา,” 18 สิงหาคม 2553.

¹⁹¹ สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, กระทรวงศึกษาธิการ, “ประกาศสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน เรื่อง ทิศทางการพัฒนาคุณภาพการมัธยมศึกษายุคใหม่ (พ.ศ.2553-2561),” 29 เมษายน 2554.

จากเป้าหมายของโรงเรียนมัธยมศึกษาจะเห็นได้ว่า การนำแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น มาใช้อย่างมีประสิทธิภาพนั้นมีความสำคัญอย่างยิ่ง โดยกระทรวงศึกษาธิการได้กำหนดมาตรฐาน ในการบริหารจัดการและการใช้แหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นไว้ดังนี้

สำนักบริหารงานการมัธยมศึกษาตอนปลาย สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ได้กำหนดมาตรฐานการปฏิบัติงานโรงเรียนมัธยมศึกษา เพื่อเป็นแนวทางในการบริหารงานของโรงเรียน มัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานทั่วประเทศ โดยแบ่งเป็น 8 งานหลัก ของสถานศึกษา โดยในแต่ละมาตรฐานได้กำหนดระดับคุณภาพตั้งแต่ระดับ 1 – 5 โดยมีเป้าหมาย ให้ทุกสถานศึกษาพัฒนามาตรฐานให้ได้ในระดับ 5 ทั้งนี้มีมาตรฐานที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการ แหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นในแต่ละงาน ดังนี้

งานวิชาการ

ด้านที่ 3 การจัดการกิจกรรมการเรียนรู้

ข้อที่ 3.4 การจัดแหล่งเรียนรู้เพื่อการจัดการเรียนรู้

ระดับคุณภาพ 5 โรงเรียนจัดหา รวบรวม จัดทำบัญชีแหล่งเรียนรู้ ใช้แหล่งเรียนรู้ จัดให้ผู้เรียนฝึกประสบการณ์การเรียนรู้ในสถานประกอบการของชุมชนทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้ โดยมีการกำกับ ติดตาม การใช้แหล่งเรียนรู้อย่างเป็นระบบและมีการรายงานผลการใช้แหล่งเรียนรู้ เพื่อนำมาปรับปรุงและพัฒนา

งานชุมชนและภาคีเครือข่าย

ด้านที่ 1 การสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนและภาคีเครือข่าย

ข้อที่ 1.1 การรวบรวมงานและวิเคราะห์ข้อมูลของชุมชนและภาคีเครือข่าย

ระดับคุณภาพ 5 มีการศึกษา รวบรวมข้อมูลพื้นฐานและสภาพแวดล้อม ของชุมชนและภาคีเครือข่าย โดยแต่งตั้งผู้รับผิดชอบเป็นลายลักษณ์อักษร วิเคราะห์ข้อมูล จัดระบบ ฐานข้อมูลสารสนเทศ และมีการพัฒนาข้อมูลของชุมชนและภาคีเครือข่ายครบถ้วน เป็นปัจจุบัน

ข้อที่ 1.2 การดำเนินงานสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนภาคี เครือข่าย

ระดับคุณภาพ 5 มีการส่งเสริม สนับสนุน การสร้างความสัมพันธ์ระหว่าง โรงเรียนกับชุมชนและภาคีเครือข่าย โดยเข้ามามีส่วนร่วมในการวางแผน ดำเนินการตามแผน และมีการประเมินผลการดำเนินงาน พร้อมทั้งเผยแพร่ประชาสัมพันธ์

ด้านที่ 2 การให้บริการชุมชน

ระดับคุณภาพ 5 โรงเรียนให้บริการชุมชนในด้านวิชาการ อาคาร สถานที่ แหล่งเรียนรู้ วัสดุอุปกรณ์ ครุภัณฑ์ บุคลากร และด้านอื่น ๆ

ด้านที่ 3 การมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชน

ข้อที่ 3.1 โรงเรียนจัดกิจกรรมเพื่อพัฒนาชุมชน

ระดับคุณภาพ 5 มีการประชาสัมพันธ์ และบริการข่าวสารแก่ชุมชน จัดกิจกรรมโดยสนับสนุนให้ชุมชนเข้าร่วมกิจกรรม มีการประเมินผลกิจกรรม และปรับปรุงพัฒนาการจัดกิจกรรมเพื่อร่วมพัฒนาชุมชนต่อไป

ข้อที่ 3.2 โรงเรียนให้ความร่วมมือในการพัฒนาชุมชน

ระดับคุณภาพ 5 โรงเรียนมีการร่วมมือกับชุมชนในการพัฒนาชุมชน โดยปรากฏหลักฐานความร่วมมือ โรงเรียนเข้าร่วมกิจกรรมการพัฒนาชุมชนอย่างต่อเนื่อง และมีความสัมพันธ์อันดีระหว่างกัน มีการปรับปรุงพัฒนาความร่วมมือเพื่อร่วมพัฒนาชุมชน

ด้านที่ 4 การได้รับการสนับสนุนจากชุมชน

ข้อที่ 4.1 การจัดตั้งองค์กร เพื่อสนับสนุนโรงเรียน

ระดับคุณภาพ 5 ส่งเสริมให้มีการจัดตั้งองค์กรเพื่อสนับสนุนโรงเรียน มีผลงานที่องค์กรได้สนับสนุนโรงเรียน และองค์กรเหล่านั้นได้รับความร่วมมือจากชุมชน

ข้อที่ 4.2 โรงเรียนได้รับการสนับสนุนจากชุมชน

ระดับคุณภาพ 5 ชุมชนให้การสนับสนุนโรงเรียนโดยมีหลักฐานตรวจสอบได้ โรงเรียนได้รับการสนับสนุนสอดคล้องตามความต้องการ โดยได้รับความร่วมมือจากชุมชนอย่างหลากหลายต่อเนื่อง ไม่ว่าจะเป็น 1) ด้านวิชาการ เช่นการเป็นวิทยากร ประชาชนชาวบ้าน วิทยากร ท้องถิ่น ศิลปินพื้นบ้าน เป็นต้น 2) ด้านทรัพยากร เช่น สถานที่ หรือ ตัวเงิน 3) ด้านการบริการ เช่น แรงงาน ยานพาหนะ การยืมอุปกรณ์เพื่อจัดการเรียนรู้ 4) ด้านอื่น ๆ เช่น สถานฝึกประสบการณ์วิชาชีพ เป็นแหล่งเรียนรู้ จัดอบรมอาชีพ เป็นต้น¹⁹²

จากระเบียบ ข้อบังคับ และมาตรฐานข้างต้น สามารถสรุปแนวทางที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นดังตารางที่ 1

¹⁹² สำนักบริหารงานการมัธยมศึกษาตอนปลาย, สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, มาตรฐานการปฏิบัติงานโรงเรียนมัธยมศึกษา พุทธศักราช 2552(ปรับปรุง พุทธศักราช 2560) (กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย, 2560), 22, 83-98.

ตารางที่ 1 สรุปเปรียบเทียบ ข้อบังคับ และมาตรฐานเกี่ยวกับแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น

กฎหมาย/นโยบาย	แนวทางที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น
<p>ทิศทางการพัฒนาคุณภาพการมัธยมศึกษายุคใหม่ (พ.ศ.2553-2561)</p>	<ul style="list-style-type: none"> - สร้างคนดีมีวินัย มีความเป็นพลเมืองดี ภูมิใจในท้องถิ่น - มีความรู้ ความสามารถ และสมรรถนะความถนัดตามความต้องการของตลาดแรงงานและพัฒนาชาติ - ใช้ชีวิตในสังคมอย่างมีความสุข - ปรับตัวและดำรงชีวิตในสังคมอย่างรู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลงในโลกศตวรรษที่ 21 โดยอาศัยหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง - จัดกระบวนการเรียนรู้อิงถิ่นฐาน เชื่อมประสานการศึกษา - การบริหารจัดการเน้นภาคีร่วมพัฒนาโดยใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นภายในชุมชนเป็นแหล่งเรียนรู้
<p>มาตรฐานการประเมินคุณภาพภายในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ.2559</p>	<ul style="list-style-type: none"> - สถานศึกษาจัดการเรียนการสอนที่ยึดโยงบริบทของชุมชน - ผู้เรียนได้เรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้ ภูมิปัญญาท้องถิ่น - เปิดโอกาสให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมแสดงความคิดเห็นร่วมจัดการเรียนการสอนอย่างเป็นรูปธรรม และต่อเนื่อง
<p>แผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2560-2579</p>	<ul style="list-style-type: none"> - ทุกคนมีโอกาสเท่าเทียมกันในการศึกษาและการเรียนรู้ตลอดชีวิต - สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคมพหุวัฒนธรรมได้ - มีความพร้อมในการทำงานตามความถนัด ความต้องการของตลาดแรงงาน และชุมชน - การมีส่วนร่วมในทุกภาคส่วน - การส่งเสริมความเป็นพลเมืองในสังคมไทย - สร้างสังคมแห่งการเรียนรู้ในชุมชน มีการจัดการแหล่งเรียนรู้ที่มีคุณภาพ
<p>แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 12 (พ.ศ.2560-2564)</p>	<ul style="list-style-type: none"> - หล่อหลอมคนไทยให้มีค่านิยมตามบรรทัดฐานที่ดีของสังคม - ยกระดับคุณภาพการศึกษาและการเรียนรู้ตลอดชีวิต - ปรับปรุงแหล่งเรียนรู้ในชุมชนให้เป็นแหล่งเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์และมีชีวิต

ตารางที่ 1 สรุปเปรียบเทียบ ข้อบังคับ และมาตรฐานเกี่ยวกับแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น (ต่อ)

กฎหมาย/นโยบาย	แนวทางที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น
<p>มาตรฐานการปฏิบัติงาน โรงเรียนมัธยมศึกษา พ.ศ. 2552 (ปรับปรุง พ.ศ. 2560)</p>	<p>งานวิชาการ</p> <ul style="list-style-type: none"> - จัดหาแหล่งเรียนรู้เพื่อการจัดการเรียนรู้ที่หลากหลาย - จัดทำบัญชีแหล่งเรียนรู้ - ให้ผู้เรียนฝึกประสบการณ์เรียนรู้จากสถานประกอบการในชุมชน ทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้ - กำกับติดตามการใช้แหล่งเรียนรู้อย่างเป็นระบบ และมีการรายงานผลเพื่อการพัฒนาชุมชนและภาคีเครือข่าย - รวบรวมข้อมูลพื้นฐานของชุมชนและภาคีเครือข่าย - แต่งตั้งผู้รับผิดชอบเป็นลายลักษณ์อักษรในการเก็บข้อมูล สารสนเทศ - มีการประชาสัมพันธ์ข่าวสารแก่ชุมชน - สร้างความสัมพันธ์อันดีกับชุมชนเพื่อแสวงหาความร่วมมือ - ให้บริการชุมชนด้านวิชาการ อาคารสถานที่ แหล่งเรียนรู้ วัสดุ ครุภัณฑ์ บุคลากร และด้านอื่น ๆ - มีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนอย่างต่อเนื่อง - ชุมชนให้การสนับสนุนตามความต้องการของโรงเรียนทั้งด้าน วิชาการ (วิทยากร ประชาชนชาวบ้าน ภูมิปัญญาท้องถิ่นต่าง ๆ) ด้านทรัพยากร ด้านการบริการ และด้านอื่น ๆ
<p>รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักร ไทย พุทธศักราช 2560</p>	<ul style="list-style-type: none"> - ประชาชนต้องได้รับการศึกษาตามความต้องการในระบบต่าง ๆ - มีการเรียนรู้ตลอดชีวิต - ส่งเสริมความร่วมมือระหว่างรัฐ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และเอกชน - การศึกษามุ่งสร้างคนดี ภูมิใจในชาติ มีความเชี่ยวชาญตาม ความถนัด มีความรับผิดชอบต่อชุมชน สังคม ประเทศชาติ

ตารางที่ 1 สรุปเปรียบเทียบ ข้อบังคับ และมาตรฐานเกี่ยวกับแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น (ต่อ)

กฎหมาย/นโยบาย	แนวทางที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น
<p>นโยบายการศึกษาของ นายกรัฐมนตรี พลเอก ประยุทธ์ จันทร์โอชา (2562)</p>	<ul style="list-style-type: none"> - การศึกษาเรียนรู้เพื่อทำนุบำรุงศาสนา ศิลปะ วัฒนธรรม - สร้างสังคมที่เข้มแข็งและมีคุณธรรมควบคู่กัน - ทุกภาคส่วนมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาอย่างมีคุณภาพ - กระจายอำนาจในการบริหารการศึกษา - ส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต - ส่งเสริมแหล่งเรียนรู้ภายในชุมชน - ส่งเสริมปราชญ์ชุมชนให้เข้ามาถ่ายทอดความรู้

โดยสรุป สถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา จะต้องดำเนินแนวทางการบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นเพื่อการจัดการศึกษาที่มีประสิทธิภาพ บรรลุตามเป้าหมายทางการศึกษาของประเทศชาติ กล่าวคือ การพัฒนาทักษะการเรียนรู้ตลอดชีวิตของผู้เรียน ทักษะการดำรงชีวิตตามวิถีของชุมชน และการพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ ในความรัก ความภาคภูมิใจในภูมิปัญญาของบรรพบุรุษ จนสามารถสืบทอด และพัฒนาองค์ความรู้เหล่านั้นให้มีมูลค่าทางอาชีพและเศรษฐกิจสร้างสรรค์ตามที่ระบุในแนวทาง นโยบาย และกฎหมายหลักดังที่กล่าวมาแล้วนั้น นอกจากการเป็นผู้รับความรู้จากแหล่งเรียนรู้ในชุมชน โรงเรียนมัธยมศึกษา ยังต้องเป็นผู้สร้าง และพัฒนาแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญา ให้เกิดความเข้มแข็ง โดยผสมผสานศาสตร์ทางวิชาการ และให้บริการแก่ชุมชนอีกด้วย เหล่านี้ผู้บริหารสถานศึกษาจึงมีบทบาทสำคัญยิ่งที่จะต้องริเริ่ม ดำเนินการ และเลือกใช้วิธีการบริหารจัดการที่มีคุณภาพ ทันสมัย เหมาะสมกับบริบทของโรงเรียนมัธยมศึกษา และสังคมไทยนั่นเอง

สรุป

ภูมิปัญญาท้องถิ่น เป็นแหล่งการเรียนรู้ที่สำคัญยิ่งของชุมชน ซึ่งเกิดจากประสบการณ์ และการเรียนรู้ของคนในชุมชน สัมผัส ถ่ายทอด จากรุ่นสู่รุ่น ถือเป็นมรดกทางปัญญา และเป็นรากฐานของชีวิตที่สมควรรักษาสืบต่อไป ทั้งนี้สถาบันการศึกษา โดยเฉพาะอย่างยิ่ง สถานศึกษา ในฐานะองค์กรทางความรู้และสหวิชาที่ใกล้ชิดกับชุมชน จึงเป็นหน่วยงานหลักที่มีบทบาทหน้าที่ในการประยุกต์ใช้องค์ความรู้ บูรณาการกับสาระวิชา โดยใช้การบริหารจัดการที่มีประสิทธิภาพ ตามที่กำหนดไว้ในแผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560-2579 ที่กำหนดบทบาทของสำนักงาน ศึกษาธิการ

จังหวัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา และสถานศึกษาที่มีต่อการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์ที่ 3 การพัฒนาศักยภาพของคนทุกช่วงวัย และการสร้างสังคมแห่ง โดยการส่งเสริมให้มีการใช้สื่อ แหล่งเรียนรู้ใช้ประโยชน์จากภูมิปัญญาท้องถิ่นและปราชญ์ชาวบ้านในกระบวนการจัดการเรียนรู้ ทั้งนี้เพื่อนำแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อผู้เรียน และชุมชน โดยถ่ายทอดภูมิปัญญาเหล่านั้นเชื่อมโยงลงไปสู่ผู้เรียนในชุมชน ให้เกิดการสืบทอดมรดกทางความคิด ทั้งด้านเกษตรกรรม การแพทย์แผนไทย การจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม กองทุนและธุรกิจชุมชน สวัสดิการ ศิลปกรรม การจัดการองค์กร ภาษาและวรรณกรรม ศาสนาและประเพณีของชุมชน จนก่อให้เกิดความรัก ความภูมิใจ และความหวงแหนต่อบ้านเกิดหรือแผ่นดินเกิดของตนเอง ทำให้เกิดความผูกพันและแรงบันดาลใจในการพัฒนาบ้านเกิดของตนเองให้มีความเจริญรุ่งเรืองภายใต้การเปลี่ยนแปลง และมีทักษะการเรียนรู้ตลอดชีวิต จนสามารถพัฒนาต่อยอดทุนทางปัญญาเหล่านั้นให้สามารถเพิ่มมูลค่าก่อให้เกิดเศรษฐกิจสร้างสรรค์ในชุมชนต่อไป

จากการศึกษาระเบียบข้อบังคับ และมาตรฐานที่เกี่ยวข้อง ตลอดจนแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องทั้งในประเทศ และต่างประเทศ เกี่ยวกับแนวทางการใช้แหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ของสถานศึกษานั้น สามารถจำแนกได้ออกเป็น 3 แนวทาง ได้แก่ 1) การพัฒนาหลักสูตร 2) การจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้แหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น และ 3) การพัฒนา ออกแบบ และเชื่อมโยงองค์ความรู้ โดยเมื่อศึกษาในบริบทด้านการบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น ของสถานศึกษานั้น จะพบว่าแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับแนวทางการบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นของสถานศึกษา ส่วนมากนักการศึกษาจะอิงแนวคิด ทฤษฎีใดทฤษฎีหนึ่ง หรือเสนอรูปแบบในการพัฒนา แก้ไขปัญหาโดยได้นำเสนอไว้ที่พบได้แก่ หลักการบริหาร 4M's ระบบการบริหารจัดการภายในสถานศึกษาที่เอื้อต่อการใช้แหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ให้แก่ผู้เรียน การจัดการความรู้จากแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นของสถานศึกษา การเข้ามามีส่วนร่วมจากทุกภาคส่วนพฤติกรรมกรรมการบริหารจัดการของผู้บริหารสถานศึกษา ทั้งนี้ แนวทางการศึกษาการบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นของสถานศึกษา ที่เป็นที่ยอมรับโดยเฉพาะในบริบทของประเทศไทยนั้น นั่นคือ การบริหารจัดการด้วยวงจรคุณภาพ หรือ วงจรเดมมิ่ง โดยมีขั้นตอนในการวางแผน การดำเนินการตามแผน การตรวจสอบติดตาม และการปรับปรุงพัฒนาการบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นของสถานศึกษาได้อย่างมีคุณภาพ ซึ่งเหล่านี้ผู้วิจัยได้นำมาใช้เป็นกรอบในการวิจัยเพื่อวิเคราะห์องค์ประกอบของการบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา ต่อไป

บทที่ 3 วิธีการดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่องการบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา มีวัตถุประสงค์ประกอบของการบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา และ เพื่อยืนยันองค์ประกอบการบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา ด้วยการใช้ระเบียบวิธีวิจัยแบบผสมผสาน โดยมีโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เป็นหน่วยวิเคราะห์ (Unit of Analysis) ซึ่งมีผู้ให้ข้อมูลได้แก่ผู้อำนวยการสถานศึกษา รองผู้อำนวยการสถานศึกษาหรือผู้ปฏิบัติหน้าที่แทนรองผู้อำนวยการสถานศึกษา และข้าราชการครู ประกอบด้วยขั้นตอนการดำเนินการวิจัย มีรายละเอียดดังนี้

ขั้นตอนการดำเนินการวิจัย

เพื่อให้ผู้วิจัยดำเนินการเป็นไปตามระเบียบวิธีวิจัย และสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการวิจัยกำหนดไว้ ผู้วิจัยจึงกำหนดขั้นตอนการวิจัยไว้ 3 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การเตรียมโครงการวิจัย

ผู้วิจัยได้ทำการศึกษารวบรวมแนวคิด ทฤษฎี และวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา ระเบียบ ข้อบังคับ มาตรฐานการบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น ตลอดจนงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยทำการวิเคราะห์ทั้งเอกสารภายในประเทศ และต่างประเทศ จากนั้นนำผลที่ได้จากการศึกษา มาจัดทำโครงร่างการวิจัย เสนอโครงร่างการวิจัยนี้แก่อาจารย์ที่ปรึกษา กรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์ ผู้ทรงคุณวุฒิ และนำข้อเสนอแนะมาปรับปรุงแก้ไขและนำเสนอเพื่อขออนุมัติโครงร่างวิทยานิพนธ์งานวิจัยจากบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร

ขั้นตอนที่ 2 การดำเนินการวิจัย

ผู้วิจัยดำเนินการศึกษาวิเคราะห์ กำหนดแนวคิดเพื่อสร้างและพัฒนาเครื่องมือนำไปทดลองใช้ พร้อมนำข้อมูลที่ได้จากการทดลองใช้นั้นมาปรับปรุงคุณภาพ นำเครื่องมือที่สร้างและพัฒนาแล้วไปเก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างและนำข้อมูลที่ได้มาทดสอบความถูกต้อง วิเคราะห์ข้อมูล และแปลผลการวิเคราะห์ข้อมูล พร้อมแปลผลการวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อให้ได้องค์ประกอบของการบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา โดยมีรายละเอียดในการดำเนินการวิจัย ดังนี้

1. การศึกษาวิเคราะห์ตัวแปรการบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา ผู้วิจัยดำเนินการดังนี้

1.1 ศึกษาวิเคราะห์และสรุปวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา ระเบียบข้อบังคับ และมาตรฐานการบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ซึ่งจากการวิเคราะห์เอกสารจะทำให้ทราบข้อมูลตัวแปรการบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา

1.2 ผู้วิจัยสร้างแบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง (Semi-structured Interview) จากนั้นนำแบบสัมภาษณ์ที่ได้รับคำแนะนำจากอาจารย์ที่ปรึกษา ไปสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญซึ่งประกอบไปด้วยผู้บริหารสถานศึกษา นักวิชาการของสถาบันอุดมศึกษา และผู้ทรงคุณวุฒิด้านการศึกษาของสำนักบริหารงานการมัธยมศึกษาตอนปลาย ที่ได้รับการยอมรับในความรู้ความสามารถ และประสบการณ์ด้านแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา จำนวน 9 คน ซึ่งผู้วิจัยใช้วิธีการคัดเลือกผู้เชี่ยวชาญแบบเจาะจง (purposive method)

1.3 ผู้วิจัยวิเคราะห์ตัวแปรการบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา ที่ได้จากการศึกษาค้นคว้าวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องและสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ โดยใช้การวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) แล้วสังเคราะห์เป็นตัวแปรการบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา

2. การสร้างเครื่องมือการวิจัยเรื่อง การบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา ผู้วิจัยดำเนินการดังนี้

2.1. นำตัวแปรการบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาที่ได้จากการสังเคราะห์วรรณกรรม

ที่เกี่ยวข้องและการสัมภาษณ์ มาสร้างและพัฒนาเครื่องมือคือแบบสอบถามความคิดเห็น (opinionnaire) และนำแบบสอบถามที่สร้างขึ้นเสนออาจารย์ที่ปรึกษาฯ อนุมัติ และแก้ไขตามคำแนะนำ

2.2 ตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือการวิจัย โดยนำแบบสอบถามเสนอต่อผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 คน เพื่อตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (content validity) ด้วยวิธีการหาค่าดัชนี ความสอดคล้อง (IOC: Index of Item Objective Congruence) โดยใช้เกณฑ์การพิจารณาค่า IOC ที่มีค่ามากกว่า 0.6 ขึ้นไป

2.3 ตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือการวิจัยโดยนำเครื่องมือไปทดลองใช้ (try out) กับ ประชากรที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างเดียวกับการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ โรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา มัธยมศึกษา โดยเลือกภาคละ 2 โรงเรียน รวมจำนวนทั้งสิ้น 10 โรงเรียน ซึ่งมีผู้ให้ข้อมูลได้แก่ ผู้อำนวยการสถานศึกษา รองผู้อำนวยการสถานศึกษาหรือผู้ปฏิบัติหน้าที่แทนรองผู้อำนวยการ และ ข้าราชการครู โรงเรียนละ 3 คน รวมจำนวนทั้งสิ้น 30 คน นำข้อมูลที่รวบรวมได้มาวิเคราะห์หา ความเชื่อมั่น (reliability) ของแบบสอบถามด้วยการคำนวณค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (coefficient) ด้วยสูตรสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach's alpha coefficient)¹⁹³

3. การเก็บข้อมูล และวิเคราะห์องค์ประกอบการบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น ของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา ผู้วิจัยดำเนินการดังนี้

3.1 นำผลการวิเคราะห์ที่ได้จากข้อ 2 ไปปรึกษาอาจารย์ที่ปรึกษา และปรับแก้ไข นำแบบสอบถามฉบับสมบูรณ์ไปเก็บข้อมูลกับกลุ่มตัวอย่าง (sample) จากประชากร คือ โรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา จำนวน 2,358 โรงเรียน โดยผู้วิจัยกำหนดขนาดกลุ่ม ตัวอย่างโดยใช้ตารางกำหนดขนาดตัวอย่างของ ทาโร ยามาเน่ (Taro Yamane)¹⁹⁴ ค่าความเชื่อมั่นที่ 90% ได้กลุ่มตัวอย่างรวมทั้งสิ้น 96 โรงเรียน ในแต่ละโรงเรียนกำหนดผู้ให้ข้อมูลโรงเรียนละ 3 คน ได้แก่ ผู้อำนวยการสถานศึกษา รองผู้อำนวยการสถานศึกษาหรือผู้ปฏิบัติหน้าที่แทนรองผู้อำนวยการ สถานศึกษา และข้าราชการครู รวมผู้ให้ข้อมูลทั้งสิ้น 288 คน

3.2 วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป ด้วยการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจ (exploratory factor analysis) เพื่อทราบองค์ประกอบการบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น ของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา

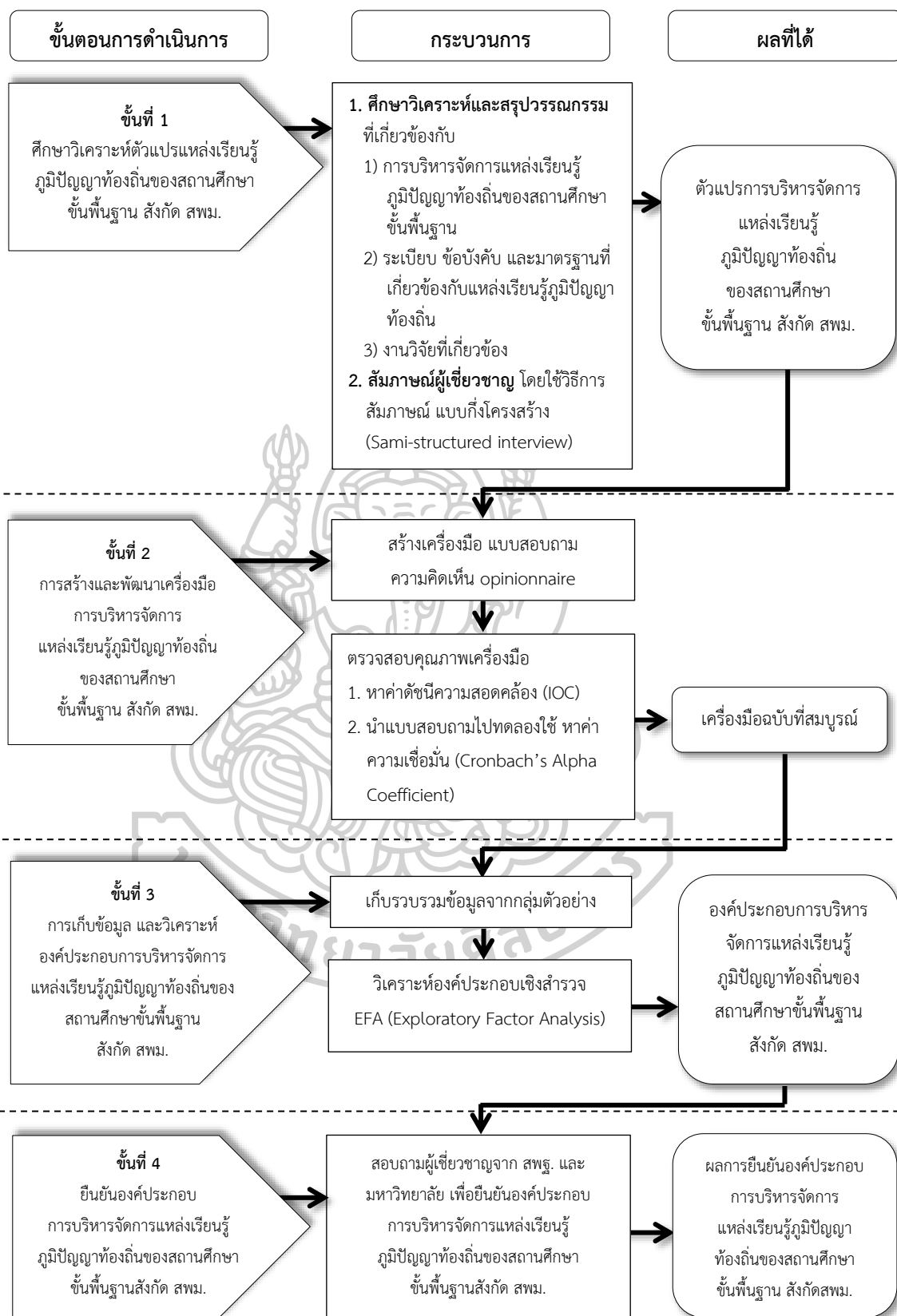
¹⁹³ Lee J. Cronbach, **Essentials of Psychological Test**, 4th ed. (New York: Harper & Row, 1984), 126.

¹⁹⁴ Taro Yamane, **Statistics: An Introductory Analysis**, 2nd ed. (New York: Harper & Row, 1970), 886.

4. ยืนยันผลการวิเคราะห์ข้อมูลโดยสอบถามผู้ทรงคุณวุฒิและผู้เชี่ยวชาญ ซึ่งเป็นผู้ที่ได้รับการยอมรับด้านการบริหารจัดการและการใช้แหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นเพื่อการจัดการศึกษาในตำแหน่งศึกษานิเทศ และผู้บริหารสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ตลอดจนนักวิชาการของมหาวิทยาลัย โดยผู้วิจัยใช้วิธีคัดเลือกแบบเจาะจง (purposive sampling) จำนวน 5 คน นำผลที่ได้มายืนยันองค์ประกอบการบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา

ทั้งนี้ขั้นตอนที่ 2 การดำเนินการวิจัย สามารถสรุปได้ดังภาพที่ 4

ภาพที่ 4 การดำเนินการวิจัย

ขั้นตอนที่ 3 การรายงานผลการวิจัย

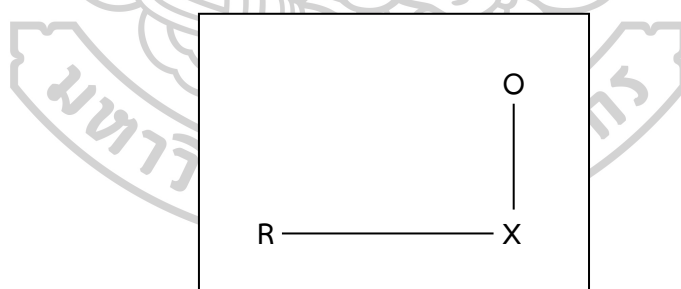
ผู้วิจัยรวบรวมผลจากการวิเคราะห์ข้อมูล สรุปข้อค้นพบที่ได้จากการวิจัย อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ จากนั้นจัดทำร่างรายงานผลการวิจัย เพื่อนำเสนอต่อคณะกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์ ตรวจสอบความถูกต้อง ปรับปรุงแก้ไขข้อบกพร่องตามที่คณะกรรมการผู้ควบคุมวิทยานิพนธ์เสนอแนะ พิมพ์ และส่งรายงานผลการวิจัยฉบับสมบูรณ์ต่อบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร เพื่อขออนุมัติจบการศึกษา

ระเบียบวิธีวิจัย

เพื่อให้การวิจัยครั้งนี้ดำเนินการเป็นไปตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย ผู้วิจัยได้กำหนดรายละเอียดเกี่ยวกับระเบียบวิธีวิจัย ซึ่งประกอบด้วยแผนแบบการวิจัย ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ตัวแปรที่ศึกษา การสร้างเครื่องมือ การเก็บรวบรวมข้อมูลและสถิติที่ใช้ในการวิจัยตามรายละเอียด ดังนี้

แผนแบบการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงพรรณนา (Descriptive Research) เป็นแผนแบบการวิจัยกลุ่มตัวอย่างกลุ่มเดียว ตรวจสอบสภาวะการณ์โดยไม่มีการทดลอง (the one shot, non-experimental, case study design) สามารถสรุปเป็นแผนผังของแผนแบบการวิจัยได้ ดังแสดงในภาพที่ 5

ภาพที่ 5 แผนผังของแผนแบบการวิจัย

เมื่อ R	หมายถึง	กลุ่มตัวอย่างที่ได้จากการสุ่มสถานศึกษา ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา
X	หมายถึง	ตัวแปรที่ศึกษา ได้แก่ ตัวแปรที่เป็นข้อมูลพื้นฐานของผู้ตอบแบบสอบถามและตัวแปรที่เกี่ยวกับการบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้ ภูมิปัญญาท้องถิ่นในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา
O	หมายถึง	ข้อมูลที่ได้จากการศึกษา

ประชากร

ในการวิจัยนี้ ประชากรคือ โรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา จำนวน 2,358 โรงเรียน

กลุ่มตัวอย่าง

ในการศึกษาเรื่องนี้ ผู้วิจัยกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้ตารางกำหนดขนาดตัวอย่างของ ทาโร ยามาเน่ (Taro Yamane) ค่าความเชื่อมั่นที่ 90% ได้กลุ่มตัวอย่างรวมทั้งสิ้น 96 โรงเรียน โดยใช้เทคนิคการเลือกตัวอย่างแบบใช้วิธีการสุ่มแบบแบ่งประเภท (Stratified Random Sampling) โดยจำแนกตามสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา

ผู้ให้ข้อมูลโรงเรียนละ 3 คน ได้แก่ ผู้อำนวยการสถานศึกษา รองผู้อำนวยการสถานศึกษา หรือผู้ปฏิบัติหน้าที่แทนรองผู้อำนวยการสถานศึกษา และข้าราชการครู รวมผู้ให้ข้อมูลทั้งสิ้น 288 คน รายละเอียดดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 สรุปจำนวนประชากร กลุ่มตัวอย่าง และผู้ให้ข้อมูล จำแนกตามสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา

สังกัดสำนักงาน เขตพื้นที่การศึกษา มัธยมศึกษา	ประชากร (โรง)	กลุ่ม ตัวอย่าง (โรง)	ผู้ให้ข้อมูล (คน)			
			ผู้อำนวยการ	รอง ผู้อำนวยการ/ ผู้ปฏิบัติหน้าที่ รองฯ	ครู	รวม
สพม.1 กรุงเทพมหานคร	67	3	3	3	3	9
สพม.2 กรุงเทพมหานคร	52	2	2	2	2	6
สพม.3 นนทบุรี, พระนครศรีอยุธยา	47	2	2	2	2	6
สพม.4 ปทุมธานี, สระบุรี	43	2	2	2	2	6
สพม.5 สิงห์บุรี, อ่างทอง, ชัยนาท, ลพบุรี	64	3	3	3	3	9

ตารางที่ 2 สรุปจำนวนประชากร กลุ่มตัวอย่าง และผู้ให้ข้อมูล จำแนกตามสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษามัธยมศึกษา (ต่อ)

สังกัดสำนักงาน เขตพื้นที่การศึกษา มัธยมศึกษา	ประชากร (โรง)	กลุ่ม ตัวอย่าง (โรง)	ผู้ให้ข้อมูล (คน)			
			ผู้อำนวยการ	รอง ผู้อำนวยการ/ ผู้ปฏิบัติหน้าที่ รองฯ	ครู	รวม
สพม.6 ฉะเชิงเทรา, สมุทรปราการ	54	2	2	2	2	6
สพม.7 นครนายก, ปราจีนบุรี, สระแก้ว	44	2	2	2	2	6
สพม.8 กาญจนบุรี, ราชบุรี	55	2	2	2	2	6
สพม.9 สุพรรณบุรี, นครปฐม	61	2	2	2	2	6
สพม.10 ประจวบคีรีขันธ์, เพชรบุรี, สมุทรสงคราม, สมุทรสาคร	60	2	2	2	2	6
สพม.11 ชุมพร, สุราษฎร์ธานี	66	3	3	3	3	9
สพม.12 พัทลุง, นครศรีธรรมราช	98	4	4	4	4	12
สพม.13 กระบี่, ตรัง	44	2	2	2	2	6
สพม.14 ภูเก็ต, ระนอง, พังงา	27	1	1	1	1	3
สพม.15 ปัตตานี, ยะลา, นราธิวาส	46	2	2	2	2	6

ตารางที่ 2 สรุปจำนวนประชากร กลุ่มตัวอย่าง และผู้ให้ข้อมูล จำแนกตามสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษามัธยมศึกษา (ต่อ)

สังกัดสำนักงาน เขตพื้นที่การศึกษา มัธยมศึกษา	ประชากร (โรง)	กลุ่ม ตัวอย่าง (โรง)	ผู้ให้ข้อมูล (คน)			
			ผู้อำนวยการ	รอง ผู้อำนวยการ/ ผู้ปฏิบัติหน้าที่ รองฯ	ครู	รวม
สพม.16 สงขลา, สตูล	53	2	2	2	2	6
สพม.17 จันทบุรี, ตราด	39	2	2	2	2	6
สพม.18 ชลบุรี, ระยอง	50	2	2	2	2	6
สพม.19 เลย, หนองบัวลำภู	52	2	2	2	2	6
สพม.20 อุตรธานี	63	3	3	3	3	9
สพม.21 บึงกาฬ, หนองคาย	56	2	2	2	2	6
สพม.22 นครพนม, มุกดาหาร	81	3	3	3	3	9
สพม.23 สกลนคร	45	2	2	2	2	6
สพม.24 กาฬสินธุ์	55	2	2	2	2	6
สพม.25 ขอนแก่น	84	3	3	3	3	9
สพม.26 มหาสารคาม	35	2	2	2	2	6
สพม.27 ร้อยเอ็ด	60	2	2	2	2	6
สพม.28 ศรีสะเกษ, ยโสธร	83	3	3	3	3	9
สพม.29 อำนาจเจริญ, อุบลราชธานี	81	3	3	3	3	9

ตารางที่ 2 สรุปจำนวนประชากร กลุ่มตัวอย่าง และผู้ให้ข้อมูล จำแนกตามสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษามัธยมศึกษา (ต่อ)

สังกัดสำนักงาน เขตพื้นที่การศึกษา มัธยมศึกษา	ประชากร (โรง)	กลุ่ม ตัวอย่าง (โรง)	ผู้ให้ข้อมูล (คน)			
			ผู้อำนวยการ	รอง ผู้อำนวยการ/ ผู้ปฏิบัติหน้าที่ รองฯ	ครู	รวม
สพม.30 ชัยภูมิ	37	2	2	2	2	6
สพม.31 นครราชสีมา	50	2	2	2	2	6
สพม.32 บุรีรัมย์	66	3	3	3	3	9
สพม.33 สุรินทร์	85	3	3	3	3	9
สพม.34 แม่ฮ่องสอน, เชียงใหม่	42	2	2	2	2	6
สพม.35 ลำปาง, ลำพูน	45	2	2	2	2	6
สพม.36 เชียงราย, พะเยา	59	2	2	2	2	6
สพม.37 น่าน, แพร่	46	2	2	2	2	6
สพม.38 ตาก, สุโขทัย	47	2	2	2	2	6
สพม.39 พิษณุโลก, อุตรดิตถ์	57	2	2	2	2	6
สพม.40 เพชรบูรณ์	39	2	2	2	2	6
สพม.41 กำแพงเพชร, พิจิตร	62	3	3	3	3	9
สพม.42 นครสวรรค์, อุทัยธานี	58	2	2	2	2	6
รวม	2,358	96	96	96	96	288

ตัวแปรที่ศึกษา

ตัวแปรที่ศึกษาครั้งนี้ ประกอบด้วยตัวแปรพื้นฐาน และตัวแปรที่ศึกษา โดยมีรายละเอียด ดังนี้

1. ตัวแปรพื้นฐาน คือ ตัวแปรที่เกี่ยวข้องกับสถานภาพส่วนตัวของผู้ให้ข้อมูล ได้แก่ เพศ อายุ ตำแหน่ง อายุราชการ ประสบการณ์การทำงานในโรงเรียนปัจจุบัน และวุฒิการศึกษาสูงสุด
2. ตัวแปรที่ศึกษา คือ ตัวแปรที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาซึ่งได้จากการสรุปผลการวิเคราะห์แนวคิด ทฤษฎี เอกสาร งานวิจัย และสรุปความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญที่ได้จากการสัมภาษณ์ ซึ่งสามารถสรุปผลตัวแปรได้ 127 ตัวแปร

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ใช้เครื่องมือในแต่ละขั้นตอน รวมทั้งหมด 3 ประเภท คือ

1. แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง (Semi-structured Interview)
2. แบบสอบถามความคิดเห็น (opinionnaires) แบ่งออกเป็น 2 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 สอบถามเกี่ยวกับสถานภาพทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ เพศ อายุ ตำแหน่ง อายุราชการ ประสบการณ์การทำงานในโรงเรียนปัจจุบัน และวุฒิการศึกษาสูงสุด ลักษณะของแบบสอบถามเป็นแบบตรวจสอบรายการ (Check-list)

ตอนที่ 2 สอบถามเกี่ยวกับการบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา มีลักษณะมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ ของลิเคิร์ต (Likert)¹⁹⁵ โดยผู้วิจัยกำหนดค่าคะแนนช่วงน้ำหนักเป็น 5 ระดับ ซึ่งมีความหมาย ดังนี้

ระดับ 1 หมายถึง เห็นด้วยว่าเป็นตัวแปรการบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในระดับน้อยที่สุด มีค่าน้ำหนักเท่ากับ 1 คะแนน

ระดับ 2 หมายถึง เห็นด้วยว่าเป็นตัวแปรการบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในระดับน้อย มีค่าน้ำหนักเท่ากับ 2 คะแนน

ระดับ 3 หมายถึง เห็นด้วยว่าเป็นตัวแปรการบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในระดับปานกลาง มีค่าน้ำหนักเท่ากับ 3 คะแนน

¹⁹⁵ Rensis Likert, อ้างถึงใน พวงรัตน์ ทวีรัตน์, *วิธีวิจัยทางพฤติกรรมศาสตร์* (กรุงเทพฯ: เจริญผล, 2531). 296.

ระดับ 4 หมายถึง เห็นด้วยว่าเป็นตัวแปรการบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในระดับมาก มีค่าน้ำหนักเท่ากับ 4 คะแนน

ระดับ 5 หมายถึง เห็นด้วยว่าเป็นตัวแปรการบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในระดับมากที่สุด มีค่าน้ำหนักเท่ากับ 5 คะแนน

3. แบบสอบถามเพื่อยืนยันองค์ประกอบการบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น ของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา

การสร้างและพัฒนาเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ในการสร้างและพัฒนาเครื่องมือเพื่อนำไปศึกษาวิจัยในแต่ละขั้นตอน มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

1. แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง (Semi-structured Interview) ผู้วิจัยดำเนินการ ดังนี้

1.1 การศึกษาวิเคราะห์ และสรุปวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ การบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา ระเบียบ ข้อบังคับ และมาตรฐานการบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน

1.2 วิเคราะห์หลักการแนวคิดทฤษฎีและงานวิจัยทั้งในประเทศและต่างประเทศที่ได้จากการศึกษาในข้อ 1.1 แล้วจัดทำเป็นข้อสรุป

1.3 นำข้อสรุปที่ได้จากการวิเคราะห์เนื้อหา (content analysis) มาจัดทำตัวแปรการบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาโดยใช้เป็นกรอบแนวคิดในการสร้างแบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง (Semi-structured Interview)

1.4 สร้างแบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง (Semi-structured Interview) แล้วนำเสนอแบบสัมภาษณ์ให้อาจารย์ที่ปรึกษาพิจารณา

1.5 นำแบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง (Semi-structured Interview) ที่ได้ปรับแก้ไขตามคำแนะนำของอาจารย์ที่ปรึกษาแล้วไปสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ 9 คน ซึ่งผู้วิจัยใช้วิธีเลือกแบบเจาะจง (purposive sampling)

2. แบบสอบถามความคิดเห็น (Opinionnaires) ผู้วิจัยดำเนินการดังนี้

2.1 นำประเด็นที่ได้จากการสัมภาษณ์ และการสรุปวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง มาสังเคราะห์ตัวแปรการบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา แล้วนำมาสร้างเป็นกระทงคำถามของแบบสอบถามความคิดเห็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ

2.2 นำแบบสอบถามความคิดเห็นที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นไปเสนออาจารย์ที่ปรึกษาพิจารณา

2.3 นำแบบสอบถามความคิดเห็นที่ปรับแก้ไขตามคำแนะนำของอาจารย์ที่ปรึกษาเสนอผู้เชี่ยวชาญหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) พร้อมปรับแก้ไข

2.4 นำแบบสอบถามความคิดเห็นที่ปรับแก้ไขจากข้อ 2.3 ไปทดลองใช้ (try out) กับประชากรที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างเดียวกับการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ โรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา โดยเลือกภาคละ 2 โรงเรียน รวมจำนวนทั้งสิ้น 10 โรงเรียน ซึ่งมีผู้ให้ข้อมูล ได้แก่ ผู้อำนวยการสถานศึกษา รองผู้อำนวยการสถานศึกษาหรือผู้ปฏิบัติหน้าที่แทนรองผู้อำนวยการและข้าราชการครู โรงเรียนละ 3 คน รวมจำนวนทั้งสิ้น 30 คน นำข้อมูลที่รวบรวมได้มาวิเคราะห์หาความเชื่อมั่น (reliability) ของแบบสอบถามด้วยการคำนวณค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา ของครอนบาค (Cronbach's alpha coefficient) ได้ค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามความคิดเห็น เท่ากับ .995

3. แบบสอบถามผู้ทรงคุณวุฒิ/ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 คน เพื่อยืนยันองค์ประกอบการบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น ของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ในการเก็บรวบรวมข้อมูลครั้งนี้ผู้วิจัย ได้ดำเนินการเก็บข้อมูลตามลำดับ ดังนี้

1. ผู้วิจัยทำหนังสือถึงภาควิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยศิลปากร เพื่อออกหนังสือขอความร่วมมือจากผู้เชี่ยวชาญในการสัมภาษณ์ โดยผู้วิจัยได้นำแบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง (Semi-structured Interview) ที่พัฒนาขึ้นโดยการศึกษาวิเคราะห์หลักการ แนวคิด ทฤษฎี ระเบียบข้อบังคับ มาตรฐาน และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เพื่อได้กรอบแนวคิดตัวแปร แล้วผู้วิจัยดำเนินการสัมภาษณ์ความคิดเห็นจากผู้เชี่ยวชาญด้วยตนเอง

2. ผู้วิจัยทำหนังสือถึงภาควิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยศิลปากร เพื่อออกหนังสือขอความร่วมมือผู้ตอบแบบสอบถามความคิดเห็น เพื่อทดลองเครื่องมือเพื่อการวิจัย

3. ผู้วิจัยทำหนังสือคำร้องถึงบัณฑิตวิทยาลัย ผ่านทางภาควิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยศิลปากร เพื่อออกหนังสือขอความร่วมมือจากสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ เพื่อดำเนินการเก็บข้อมูล

4. ในการเก็บข้อมูลผู้วิจัยได้ดำเนินการโดยส่งแบบสอบถามถึงโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา กลุ่มตัวอย่างจำนวน 96 โรงเรียน โดยผู้ให้ข้อมูลโรงเรียนละ 3 คน ประกอบด้วย ผู้อำนวยการสถานศึกษา รองผู้อำนวยการสถานศึกษาหรือผู้ปฏิบัติหน้าที่แทนรองผู้อำนวยการสถานศึกษา และข้าราชการครู ทั้งนี้ผู้วิจัยได้ดำเนินการ ดังนี้

4.1 การส่งแบบสอบถามด้วยตนเอง โดยเก็บและรวบรวมข้อมูลด้วยตนเอง

4.2 การส่งไปรษณีย์ EMS โดยขอความร่วมมือแก่โรงเรียนกลุ่มตัวอย่างรวบรวมแบบสอบถามจากผู้ให้ข้อมูลส่งกลับคืนผ่านไปรษณีย์

ทั้งนี้ผู้วิจัยได้รับคืนจำนวน 94 โรงเรียน คิดเป็นร้อยละ 97.92

5. ผู้วิจัยทำหนังสือถึงภาควิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยศิลปากร เพื่อออกหนังสือขอความร่วมมือจากผู้เชี่ยวชาญยื่นย่นองค์ประกอบการบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา โดยเป็นแบบตรวจรายการ (Checklist) พิจารณา 4 ด้าน คือ ด้านมีความถูกต้อง ด้านมีความเหมาะสม ด้านมีความเป็นไปได้ และด้านเป็นประโยชน์ โดยผู้วิจัยเดินทางไปเก็บข้อมูลจากผู้เชี่ยวชาญด้วยตนเอง

6. ผู้วิจัยรวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้รับ จัดทำรายงานการวิจัยต่อไป

การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้ในการวิจัย

ในการวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ มีดังนี้

1. การวิเคราะห์ข้อมูลจากเอกสารและการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ เพื่อสังเคราะห์ตัวแปรใช้ในการวิเคราะห์เนื้อหา (Content analysis)

2. การวิเคราะห์องค์ประกอบการบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา จากแบบสอบถามความคิดเห็นใช้สถิติ ดังนี้

2.1 การวิเคราะห์สถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม ใช้วิธีการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยความถี่ (frequency) และร้อยละ (percentage)

2.2 การวิเคราะห์ค่าระดับความคิดเห็นของผู้ตอบแบบสอบถามปลายปิดแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ ใช้ค่ามัชฌิมเลขคณิต (\bar{X}) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ทั้งนี้ในการวิเคราะห์ถือว่าค่ามัชฌิมเลขคณิตของคะแนนที่ได้จากการตอบแบบสอบถามของผู้ให้ข้อมูลตกอยู่ในช่วงพฤติกรรมใดก็แสดงว่าลักษณะการปฏิบัติที่ตรงตามสภาพที่เป็นจริงแบบนั้นโดยผู้วิจัยได้นำค่ามัชฌิมเลขคณิต ไปเปรียบเทียบกับเกณฑ์ตามแนวคิดเบสต์ (Best)¹⁹⁶ ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

ค่ามัชฌิมเลขคณิต 1.00-1.49 หมายความว่า เป็นตัวแปรการบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในระดับน้อยที่สุด

ค่ามัชฌิมเลขคณิต 1.50-2.49 หมายความว่า เป็นตัวแปรการบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในระดับน้อย

¹⁹⁶ J. W. Best, *Research in education*, 4th ed. (New Jersey: Prentice Hall, 1981), 122.

คำขวัญมีเลขคณิต 2.50-3.49 หมายความว่า เป็นตัวแปรการบริหารจัดการ
แหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในระดับปานกลาง

คำขวัญมีเลขคณิต 3.50-4.49 หมายความว่า เป็นตัวแปรการบริหารจัดการ
แหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในระดับมาก

คำขวัญมีเลขคณิต 4.50-5.00 หมายความว่า เป็นตัวแปรการบริหารจัดการ
แหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในระดับมากที่สุด

สำหรับการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากข้อคำถามปลายเปิด ใช้การวิเคราะห์เนื้อหา
(Content analysis)

2.3 การวิเคราะห์องค์ประกอบของการบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น
ของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เป็นการวิเคราะห์
องค์ประกอบ เชิงสำรวจ (exploratory factor analysis) ผู้วิจัยทำการวิเคราะห์โดยใช้โปรแกรม
สำเร็จรูป สกัดปัจจัยด้วยเทคนิคการวิเคราะห์องค์ประกอบหลัก (principal component analysis)
และมีการหมุนแกนแบบตั้งฉาก (orthogonal rotation) ด้วยวิธีแวนิแมกซ์ (varimax rotation)
โดยมีข้อตกลงเบื้องต้น ซึ่งผู้วิจัยกำหนดเกณฑ์ในการเลือกองค์ประกอบที่มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบ
(factor loading) ที่มีค่าตั้งแต่ 0.55 ขึ้นไป ซึ่งเป็นค่าน้ำหนักที่มีนัยสำคัญทางสถิติ¹⁹⁷ ค่าไอเกน
(eigen values) ที่มากกว่าหรือเท่ากับ 1 และมีตัวแปรในแต่ละองค์ประกอบตั้งแต่ 3 ตัวขึ้นไป
ตามเกณฑ์ของไกเซอร์ (Kaiser's Criterion)¹⁹⁸

2.4 การวิเคราะห์ค่าระดับความคิดเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิ/ผู้เชี่ยวชาญ เพื่อยืนยัน
องค์ประกอบการบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น ของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัด
สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา โดยใช้แบบตรวจสอบรายการ (Checklist) พิจารณา 4 ด้าน
คือ ด้านมีความถูกต้อง ด้านมีความเหมาะสม ด้านมีความเป็นไปได้ และด้านเป็นประโยชน์
ใช้การวิเคราะห์ความถี่ (frequency) และ ร้อยละ (percentage) ของจำนวนผู้ทรงคุณวุฒิ/ผู้เชี่ยวชาญ
ที่เห็นด้วยกับองค์ประกอบการบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น ของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน
สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาแต่ละองค์ประกอบ

¹⁹⁷ Barbara G. Tabachnik, and Linda S. Fidell, **Using Multivariate Statistics**
(New York: harper & Ror, 1983), 411.

¹⁹⁸ Kaiser, cited in Barbara G. Tabachnik, and Linda S. Fidell, **Using
Multivariate Statistics** (New York: Harper & Row Publishers, 2001), 588.

สรุป

การวิจัยเรื่อง การบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา ครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อทราบองค์ประกอบของการบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา และยืนยันองค์ประกอบของการบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา

สำหรับวิธีดำเนินการวิจัยนั้น ผู้วิจัยได้ดำเนินการตามขั้นตอน ใน 4 ขั้นตอน คือ 1) การศึกษาวิเคราะห์ตัวแปรการบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา 2) การสร้างเครื่องมือการบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา 3) การเก็บข้อมูล และวิเคราะห์องค์ประกอบของการบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา และ 4) การยืนยันองค์ประกอบของบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา โดยการวิจัยครั้งนี้ประชากร คือ โรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา จำนวน 2,358 โรงเรียน โดย ผู้วิจัยกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้ตารางกำหนดขนาดตัวอย่างของ ทาโร ยามาเน่ (Taro Yamane) ได้กลุ่มตัวอย่างรวมทั้งสิ้น 96 โรงเรียน ซึ่งมี ผู้อำนวยการสถานศึกษา รองผู้อำนวยการสถานศึกษาหรือผู้ปฏิบัติหน้าที่แทนรองผู้อำนวยการสถานศึกษา และข้าราชการครู อย่างละ 1 คน ต่อ 1 โรงเรียน เป็นผู้ให้ข้อมูล เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยประกอบด้วย 1) แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง (Semi-structured) 2) แบบสอบถามความคิดเห็น (Opinionnaires) และ 3) แบบสอบถามเพื่อยืนยันองค์ประกอบ ทั้งนี้ได้ข้อมูลกลับคืนมาจำนวน 94 โรงเรียน จำนวนแบบสอบถาม 282 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 97.92 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ การวิเคราะห์เนื้อหา (Content analysis) ความถี่ (frequency) ร้อยละ (percentage) ค่ามัชฌิมเลขคณิต (\bar{X}) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจ (exploratory factor analysis)

บทที่ 4

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อทราบองค์ประกอบของการบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา และ 2) เพื่อยืนยันองค์ประกอบของการบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา ผู้วิจัยได้นำข้อมูลมาวิเคราะห์และเสนอผลการวิเคราะห์โดยใช้ตารางประกอบคำบรรยาย จำแนกออกเป็น 2 ตอน มีรายละเอียด ดังต่อไปนี้

ตอนที่ 1 การวิเคราะห์เพื่อทราบองค์ประกอบของการบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา ประกอบด้วย 2 ขั้นตอนดังนี้

1.1. ผลการวิเคราะห์กรอบแนวคิดของการวิจัยเพื่อหาองค์ประกอบของการบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา ดังนี้

1.1.1 การวิเคราะห์ตัวแปรจากแนวคิด ทฤษฎี ที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา จำนวน 22 แนวคิด

1.1.2 การวิเคราะห์ตัวแปรจากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา จำนวน 25 งานวิจัย

1.1.3 การวิเคราะห์ตัวแปรจากการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญและผู้ทรงคุณวุฒิที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา จำนวน 9 ท่าน

1.2. ผลการวิเคราะห์องค์ประกอบของการบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา ประกอบด้วย ขั้นตอน ดังนี้

1.2.1 การวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามประกอบด้วย เพศ อายุ ตำแหน่ง อายุราชการ ประสบการณ์การทำงานในโรงเรียนปัจจุบัน และวุฒิการศึกษาสูงสุด

1.2.2 การวิเคราะห์ระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับตัวแปรที่เป็นองค์ประกอบของการบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา

1.2.3 การวิเคราะห์องค์ประกอบของการบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา การวิเคราะห์ความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่างด้วยการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจ (Exploratory Factor Analysis) เพื่อสกัดตัวแปรให้เหลือตัวแปรที่เป็นองค์ประกอบสำคัญด้วยการวิเคราะห์วิธีสกัดปัจจัย (Principle Component Analysis: PCA) เพื่อให้ได้ตัวแปรที่สำคัญในแต่ละองค์ประกอบของการบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา

ตอนที่ 2 ยืนยันองค์ประกอบของการบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา

จากขั้นตอนของการวิเคราะห์ข้อมูลที่จำแนกออกเป็น 2 ขั้นตอน ดังกล่าวข้างต้น สามารถแสดงรายละเอียดในการวิเคราะห์ข้อมูลในแต่ละขั้นตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 การวิเคราะห์เพื่อทราบองค์ประกอบของการบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา

ประกอบด้วย 2 ขั้นตอน ดังนี้

1.1 ผลการวิเคราะห์กรอบแนวคิดของการวิจัยเพื่อหาองค์ประกอบของการบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา ดังนี้

1.1.1 การวิเคราะห์จากแนวคิด ทฤษฎี ที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา จำนวน 22 แนวคิด ได้แก่

แนวคิดที่ 1 Milton M. R. Freeman and Ludwig N. Carbyn (1986)

แนวคิดที่ 2 Sally K. Fairfax (1990)

แนวคิดที่ 3 Ekkawit Nathalang (2003)

แนวคิดที่ 4 Martin J. et al. (2006)

แนวคิดที่ 5 Robert J. Thierauf and Jame J. Hoctor (2006)

แนวคิดที่ 6 C. L. Dadhich (2012)

แนวคิดที่ 7 Purkayastha and Pushpita (2015)

แนวคิดที่ 8 Wendelin Kupers and Olen Gunnlaugson (2016)

แนวคิดที่ 9 Marjorie Mayo (2020)

แนวคิดที่ 10 ทิศทางการพัฒนาคุณภาพมัธยมศึกษามัธยมศึกษายุคใหม่
(2553-2561)

แนวคิดที่ 11 กรมส่งเสริมวัฒนธรรม (2558)

แนวคิดที่ 12 พยุง ใบแย้ม และคณะ (2558)

แนวคิดที่ 13 พลพัทธ์ คนหาญ (2558)

แนวคิดที่ 14 สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2558)

แนวคิดที่ 15 มาตรฐานการประเมินคุณภาพภายในสถานศึกษา (2559)

แนวคิดที่ 16 แผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติ (2560-2579)

แนวคิดที่ 17 แผนพัฒนาเศรษฐกิจฉบับที่ 12 (2560-2564)

แนวคิดที่ 18 มาตรฐานการปฏิบัติงานสำนักงานการมัธยมศึกษาตอนปลาย
(2560)

แนวคิดที่ 19 รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (2560)

แนวคิดที่ 20 เบญจรัตน์ เมระปัญญา (2561)

แนวคิดที่ 21 นโยบายของรัฐบาล พล.อ.ประยุทธ์ (2562)

แนวคิดที่ 22 สมเกียรติ สุวรรณประสิทธิ์ (2562)

สรุปได้ว่า การวิเคราะห์เอกสารจากแนวคิด ทฤษฎี ที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา จากกรอบแนวคิดทั้ง 22 แนวคิด มีปัจจัยที่เป็นการบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา จำนวน 94 ตัวแปร ดังรายละเอียดในตารางที่ 3

ตารางที่ 3 สรุปผลการวิเคราะห์แนวคิด ทฤษฎี ที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา

№	การบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา	1. Milton M.R.Freeman, Ladwig (1986)	2. Sally K. Fairfax (1990)	3. Ekkawit Nathalang (2003)	4. Martin J et al (2006)	5. Robert J. Thierauf, Jame J. Hoctor (2006)	6. C.L Dadich (2012)	7. Purkayastha, Pushpita (2015)	8. Wendelin Kupers, Olen Gunlaugson (2016)	9. Marjorie Mayo (2020)	10. ทิทางการพัฒนาคณาจารย์มัธยมศึกษา	11. กรมส่งเสริมวัฒนธรรม (2558)	12. พยุง ใบแย้ม และคณะ (2558)	13. พลวิเศษ คนหาญ (2558)	14. สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2558)	15. มาตราฐานการประเมินคุณภาพภายในสถานศึกษา (2559)	16. แผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติ (2560-2579)	17. แผนพัฒนาเศรษฐกิจฉบับที่ 12 (2560-2564)	18. มาตราฐานการปฏิบัติงานสำนักงานการมัธยมศึกษาตอนปลาย (2560)	19. รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (2560)	20. เบญจรัตน์ เมธะปัญญา (2561)	21. นโยบายของรัฐบาลพล.อ.ประยุทธ์ (2562)	22. สมเกียรติ สุวรรณประสิทธิ์ (2562)	
1		✓						✓				✓									✓			
2		✓			✓																			
3		✓	✓						✓															

ตารางที่ 3 สรุปผลการวิเคราะห์แนวคิด ทฤษฎี ที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ซึ่งได้ดำเนินการศึกษา มีรายศึกษา (ต่อ)

ที่	การบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น ที่ การบริการจัดการแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น ของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ซึ่งได้ดำเนินการศึกษา	1. Milton M.R.Freeman, Ladwig (1986)	2. Sally K. Fairfax (1990)	3. Ekkawit Nathalang (2003)	4. Martin J.etal (2006)	5. Robert J. Thierauf, Jame J. Hoctor (2006)	6. C.L Dadhich (2012)	7. Purkayastha, Pushpita (2015)	8. Wendelin Kupers , Olen gunlaungson (2016)	9. Marjorie Mayo (2020)	10. ทศพรพรพัฒน์คุณภาพรพัฒน์ธรรมศาสตร์ศึกษา ยุคใหม่ (2553-2561)	11. กรมส่งเสริมวัฒนธรรม (2558)	12. พยง ใบแย้ม และคณะ (2558)	13. พลพิเศษ คันทาญ (2558)	14. สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2558)	15. มาตราฐานการประเมินคุณภาพภายในสถานศึกษา (2559)	16. แผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติ (2560-2579)	17. แผนพัฒนาเศรษฐกิจฉบับที่ 12 (2560-2564)	18 มาตราฐานการปฏิบัติงานสำนักงานกรมธรรมศาสตร์ศึกษา ตอนปลาย (2560)	19 รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (2560)	20. เบญจรัตน์ เมธะปัทมา (2561)	21. นโยบายของรัฐบาลพล.อ.ประยุทธ์ (2562)	22. สมเกียรติ สุวรรณประสิทธิ์ (2562)	
4	ผู้บริหารสร้างความตระหนักให้กับบุคลากรและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องให้เกิดความรู้สึกเป็นเจ้าของแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น	✓	✓										✓											
5	โรงเรียนเข้าร่วมกิจกรรมเกี่ยวกับประเพณีวัฒนธรรม และกิจกรรมสัปดาห์วิถีต่างของชุมชน	✓										✓												
6	โรงเรียนจัดสอบการแข่งผู้เรียนศึกษา คำนคว้าวิเคราะห์ศิลปวัฒนธรรมและผู้มีปัญญาท้องถิ่น	✓																						
7	โรงเรียนมีการจัดการความรู้จากแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นโดยกลุ่มผู้มีความเข้าใจอย่างแท้จริง	✓		✓																				

ตารางที่ 3 สรุปผลการวิเคราะห์แนวคิด ทฤษฎี ที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพัฒนาพิเศษภาคกลาง
มัยมศึกษา (ต่อ)

ที่	การบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้ ภูมิปัญญาท้องถิ่น พื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา ของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขต พัฒนาพิเศษภาคกลาง	1. Milton M.R.Freeman, Ludwig (1986)	2. Sally K. Fairfax (1990)	3. Ekkavit Nathalang (2003)	4. Martin J.etal (2006)	5. Robert J. Thierauf, Jame J. Hoctor (2006)	6. C.L Dadhich (2012)	7. Purkayastha, Pushpita (2015)	8. Wendelin Kupers , Olen gunlaungson (2016)	9. Marjorie Mayo (2020)	10. ทิศทางการพัฒนาคุณภาพโรงเรียนมัธยมศึกษา ยุคใหม่ (2553-2561)	11. กรมส่งเสริมวัฒนธรรม (2558)	12. พยง ใบแย้ม และคณะ (2558)	13. พลพิบูลย์ คนหาญ (2558)	14. สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2558)	15. มาตราฐานการประเมินคุณภาพภายใน สถานศึกษา (2559)	16. แผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติ (2560-2579)	17. แผนพัฒนาเศรษฐกิจฉบับที่ 12 (2560-2564)	18. มาตราฐานการปฏิบัติงานสำนักงานคณะกรรมการมัธยมศึกษา ตอนปลาย (2560)	19 รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (2560)	20. บทบัญญัติ ระเบียบ (2561)	21. นโยบายของรัฐบาลพล.อ.ประยุทธ์ (2562)	22. สมเกียรติ สุวรรณประสิทธิ์ (2562)
11	โรงเรียนรวบรวมข้อมูลแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญา ท้องถิ่นโดยจัดเป็นระบบสารสนเทศที่มี ประสิทธิภาพ		✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓									✓				
12	ชุมชนให้การสนับสนุนโรงเรียนด้านทรัพยากร ได้แก่ สถานที่งบประมาณ และแหล่งเรียนรู้ ภูมิปัญญาท้องถิ่น		✓											✓						✓			
13	ผู้บริหารสนับสนุนให้ผู้สอนศึกษา อบรม พัฒนา องค์ความรู้ในภูมิปัญญาจากที่ขาดแคลนจาก ปราศัญชาบ้าน		✓	✓						✓													

ตารางที่ 3 สรุปผลการวิเคราะห์แนวคิด ทฤษฎี ที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพัฒนาพิเศษภาคการศึกษา
มธยเมศึกษา (ต่อ)

ที่	การบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้ ภูมิปัญญาท้องถิ่น ของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขต พัฒนาพิเศษภาคการศึกษา	1. Milton M.R.Freeman, Ladwig (1986)	2. Sally K. Fairfax (1990)	3. Ekkavit Nathalang (2003)	4. Martin J.et al (2006)	5. Robert J. Thierauf, Jame J. Hoctor (2006)	6. C.L Dadhich (2012)	7. Purkayastha, Puspita (2015)	8. Wendelin Kupers , Olen gunlaugson (2016)	9. Marjorie Mayo (2020)	10. ทิศทางการพัฒนาคุณภาพโรงเรียนมัธยมศึกษา ยุคใหม่ (2553-2561)	11. กรมส่งเสริมวัฒนธรรม (2558)	12. พยง ใบแย้ม และคณะ (2558)	13. พลพิบูลย์ คันทาทย์ (2558)	14. สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2558)	15. มาตราฐานการประเมินคุณภาพภายใน สถานศึกษา (2559)	16. แผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติ (2560-2579)	17. แผนพัฒนาเศรษฐกิจฉบับที่ 12 (2560-2564)	18. มาตราฐานการปฏิบัติงานสำนักงานการมัธยมศึกษา ตอนปลาย (2560)	19 รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (2560)	20. เบญจรัตน์ เมธะปัทม์ (2561)	21. นโยบายของรัฐบาลพล.อ.ประยุทธ์ (2562)	22. สมเกียรติ สุวรรณประสิทธิ์ (2562)	
14	ผู้สอนเก็บข้อมูลของแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญา ท้องถิ่นโดยใช้ระบบเทคโนโลยีสารสนเทศที่ ทันสมัย		✓	✓			✓													✓				
15	โรงเรียนดำเนินในชุมชนมีส่วนร่วมในการระดม ทรัพยากรเพื่อนำภูมิปัญญาที่มีมาแลกเปลี่ยน และทำให้เกิดประโยชน์ในการจัดการเรียนรู้		✓											✓										
16	ผู้บริหารสนับสนุน ประสาน กระตุ้นให้ผู้สอนใช้ แหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นเพื่อการจัดการ เรียนการสอนอยู่เสมอ			✓		✓							✓											

ตารางที่ 3 สรุปผลการวิเคราะห์แนวคิด ทฤษฎี ที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพัฒนาที่การศึกษา
มัยมศึกษา (ต่อ)

ที่	การบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้ ภูมิปัญญาท้องถิ่น ของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขต พัฒนาที่การศึกษา มัยมศึกษา	1. Milton M.R.Freeman, Ludwig (1986)	2. Sally K. Fairfax (1990)	3. Ekkawit Nathalang (2003)	4. Martin J.et al (2006)	5. Robert J. Thierauf, Jame J. Hoctor (2006)	6. C.L Dadhich (2012)	7. Purkayastha, Pushpita (2015)	8. Wendelin Kupers , Olen gunlaungson (2016)	9. Marjorie Mayo (2020)	10. บทความการพัฒนาคุณภาพโรงเรียนมัธยมศึกษา ยุคใหม่ (2553-2561)	11. กรมส่งเสริมวัฒนธรรม (2558)	12. พยง ใบแย้ม และคณะ (2558)	13. พลพิศุ คันทวย (2558)	14. สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2558)	15. มาตราฐานการประเมินคุณภาพภายใน สถานศึกษา (2559)	16. แผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติ (2560-2579)	17. แผนพัฒนาเศรษฐกิจฉบับที่ 12 (2560-2564)	18 มาตราฐานการปฏิบัติงานส่วนงานกรมมัธยมศึกษา ตอนปลาย (2560)	19 รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (2560)	20. เบญจรัตน์ เมธะปัญญา (2561)	21. นโยบายของรัฐบาลพล.อ.ประยุทธ์ (2562)	22. สมเกียรติ สุวรรณประสิทธิ์ (2562)
17	ผู้สอนกระตุ้นให้ผู้เรียนสามารถคิดสร้างสรรค์ ผลงานจากการเรียนรู้แหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญา ท้องถิ่นโดยเชื่อมโยงภูมิปัญญาท้องถิ่นกับ ความเป็นสากลได้			✓		✓							✓										
18	โรงเรียนส่งเสริมกิจกรรมที่ทำให้ผู้เรียนสามารถ สร้างองค์ความรู้ใหม่หลังจากการเรียนรู้แหล่ง เรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นได้ด้วยตนเองเป็นหลัก			✓		✓							✓										
19	ผู้สอนนำองค์ความรู้ที่ได้รับจากการศึกษา แหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นมาแบ่งปันแก่ บุคลากรภายในโรงเรียนในโอกาสต่างๆ เช่น การประชุม การจัดนิทรรศการ เป็นต้น			✓																			

ตารางที่ 3 สรุปผลการบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้ที่มีปัญหาต้องเงินของสถานศึกษาในพื้นที่กรุงเทพมหานคร (ต่อ)

ที่	การบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้ที่มีปัญหาต้องเงิน	1. Milton M.R.Freeman, Ludwig (1986)	2. Sally K. Fairfax (1990)	3. Ekkawit Nathalang (2003)	4. Martin J.et al (2006)	5. Robert J. Thierauf, Jame J. Hoctor (2006)	6. C.L Dadhich (2012)	7. Purkayastha, Pushpita (2015)	8. Wendelin Kupers , Olen gunlaugson (2016)	9. Marjorie Mayo (2020)	10. ทักษิณาพรพัฒน์คุณภวธรรมชัยธรรมศึกษา ยุคใหม่ (2553-2561)	11. กรมส่งเสริมวัฒนธรรม (2558)	12. พยง ใบแย้ม และคณะ (2558)	13. พลพิศุ คมทัญญ (2558)	14. สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2558)	15. มาตราฐานการประเมินคุณภาพภายในสถานศึกษา (2559)	16. แผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติ (2560-2579)	17. แผนพัฒนาเศรษฐกิจฉบับที่ 12 (2560-2564)	18. มาตราฐานการปฏิบัติงานสำนักงานคณะกรรมการการศึกษา ตอนปลาย (2560)	19. รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (2560)	20. เบญจรัตน์ เมธะปัทญา (2561)	21. นโยบายของรัฐบาลพล.อ.ประยุทธ์ (2562)	22. สมเกียรติ สุวรรณประสิทธิ์ (2562)	
20	การบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้ที่มีปัญหาต้องเงินต้องขอสนับสนุนที่เกี่ยวกับการศึกษาระดับมัธยมศึกษา			✓	✓	✓																		
21	ผู้บริหารมีความสามารถในการสร้างความสัมพันธ์กับชุมชนเพื่อแสวงหาความร่วมมือ				✓				✓				✓						✓					
22	ผู้สอนตรวจสอบเนื้อหาสาระในการจัดการเรียนรู้อย่างถูกต้อง ทันสมัย และเป็นปัจจุบัน				✓																			

ตารางที่ 3 สรุปผลการวิเคราะห์แนวคิด ทฤษฎี ที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการการเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา
มัธยมศึกษา (ต่อ)

ที่	การบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้ ภูมิปัญญาท้องถิ่น ของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขต พื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา																									
23	โรงเรียนสนับสนุน ส่งเสริมให้มีส่วนเกี่ยวข้อง เข้ามามีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ภูมิปัญญาท้องถิ่นแก่ผู้เรียนอย่างเป็น รูปธรรมและต่อเนื่อง																									
24	โรงเรียนมีการรายงานโครงการการใช้ แหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นเพื่อนำมา ปรับปรุงพัฒนา																									

ตารางที่ 3 สรุปผลการวิเคราะห์แนวคิด ทฤษฎี ที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ซึ่งได้ดำเนินการศึกษา
มีรายละเอียด (ต่อ)

ที่	<p>การบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้ ภูมิปัญญาท้องถิ่น พื้นที่เทศบาลเมืองชัยภูมิ ของชุมชนศึกษาขั้นพื้นฐาน ซึ่งได้ดำเนินการศึกษาขั้นพื้นฐาน ของชุมชนศึกษาขั้นพื้นฐาน</p>	1. Milton M.R.Freeman, Ladwig (1986)	2. Sally K. Fairfax (1990)	3. Ekkavit Nathalang (2003)	4. Martin J.et al (2006)	5. Robert J. Thierauf, Jame J. Hoctor (2006)	6. C.L Dadhich (2012)	7. Purkayastha, Pushpita (2015)	8. Wendelin Kupers , Olen gunlaugson (2016)	9. Marjorie Mayo (2020)	10. ทักษิณาพรพัฒน์คุณภพวิวัฒน์ชัยยศ ยศใหม่ (2553-2561)	11. กรมส่งเสริมวัฒนธรรม (2558)	12. พงษ์ ใบแย้ม และคณะ (2558)	13. พลพิศุ คมทัญ (2558)	14. สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2558)	15. มาตราฐานการประเมินคุณภาพภายใน สถานศึกษา (2559)	16. แผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติ (2560-2579)	17. แผนพัฒนาเศรษฐกิจฉบับที่ 12 (2560-2564)	18. มาตราฐานการปฏิบัติงานส่วนงานกรมศึกษา ศอมปลาย (2560)	19. รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (2560)	20. บทบัญญัติ มาตรา 2561	21. นโยบายของรัฐบาลพล.อ.ประยุทธ์ (2562)	22. สมเกียรติ สุวรรณประสิทธิ์ (2562)					
25	เพื่อใช้กับ ห้องเรียน หรือห้องเรียน หรือห้องเรียน หรือห้องเรียน																											
26	เป็นการเรียน หรือห้องเรียน หรือห้องเรียน หรือห้องเรียน																											
27	เป็นการเรียน หรือห้องเรียน หรือห้องเรียน หรือห้องเรียน																											

ตารางที่ 3 สรุปผลบริการวิเคราะห์แนวคิด ทฤษฎี ที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ซึ่งได้ดำเนินการโดยหน่วยงานใดหน่วยงานหนึ่งที่บริการศึกษา
มีรายละเอียด (ต่อ)

28	<p>ได้ใช้แนวทางและกรอบแนวคิดของการประเมินค่าเป้าหมายของโรงเรียน</p> <p>ที่ได้ใช้แนวทางการประเมินค่าเป้าหมายของโรงเรียน</p> <p>ที่ได้ใช้แนวทางและกรอบแนวคิดของการประเมินค่าเป้าหมายของโรงเรียน</p> <p>ที่ได้ใช้แนวทางและกรอบแนวคิดของการประเมินค่าเป้าหมายของโรงเรียน</p> <p>ที่ได้ใช้แนวทางและกรอบแนวคิดของการประเมินค่าเป้าหมายของโรงเรียน</p> <p>ที่ได้ใช้แนวทางและกรอบแนวคิดของการประเมินค่าเป้าหมายของโรงเรียน</p> <p>ที่ได้ใช้แนวทางและกรอบแนวคิดของการประเมินค่าเป้าหมายของโรงเรียน</p> <p>ที่ได้ใช้แนวทางและกรอบแนวคิดของการประเมินค่าเป้าหมายของโรงเรียน</p> <p>ที่ได้ใช้แนวทางและกรอบแนวคิดของการประเมินค่าเป้าหมายของโรงเรียน</p> <p>ที่ได้ใช้แนวทางและกรอบแนวคิดของการประเมินค่าเป้าหมายของโรงเรียน</p>				<p>1. Milton M.R.Freeman, Ludwig (1986)</p> <p>2. Sally K. Fairfax (1990)</p> <p>3. Ekkavit Nathalang (2003)</p> <p>4. Martin J.etal (2006)</p> <p>5. Robert J. Thierauf, Jame J. Hoctor (2006)</p> <p>6. G.L Dadich (2012)</p> <p>7. Purkayastha, Pushpita (2015)</p> <p>8. Wendelin Kupers , Olen Gunglaungson (2016)</p> <p>9. Marjorie Mayo (2020)</p> <p>10. บทความการพัฒนาคู่สมทบวิชาชีพชั้นสูง (2553-2561)</p> <p>11. กรมส่งเสริมวัฒนธรรม (2558)</p> <p>12. พงษ์ ใบแย้ม และคณะ (2558)</p> <p>13. พลพิศุ คันทาญ (2558)</p> <p>14. สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2558)</p> <p>15. แผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติ (2559)</p> <p>16. แผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติ (2560-2579)</p> <p>17. แผนพัฒนาเศรษฐกิจฉบับที่ 12 (2560-2564)</p> <p>18. มาตราการปฏิบัติปฏิบัติงานสำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมศึกษา (2560)</p> <p>19 รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (2560)</p> <p>20. บทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญ (2561)</p> <p>21. นโยบายของรัฐบาลพล.อ.ประยุทธ์ (2562)</p> <p>22. สมเกียรติ สุวรรณประสิทธิ์ (2562)</p>							
69	<p>ได้อยู่ภายใต้กรอบแนวคิดของการประเมินค่าเป้าหมายของโรงเรียน</p> <p>ได้อยู่ภายใต้กรอบแนวคิดของการประเมินค่าเป้าหมายของโรงเรียน</p> <p>ได้อยู่ภายใต้กรอบแนวคิดของการประเมินค่าเป้าหมายของโรงเรียน</p> <p>ได้อยู่ภายใต้กรอบแนวคิดของการประเมินค่าเป้าหมายของโรงเรียน</p> <p>ได้อยู่ภายใต้กรอบแนวคิดของการประเมินค่าเป้าหมายของโรงเรียน</p> <p>ได้อยู่ภายใต้กรอบแนวคิดของการประเมินค่าเป้าหมายของโรงเรียน</p> <p>ได้อยู่ภายใต้กรอบแนวคิดของการประเมินค่าเป้าหมายของโรงเรียน</p> <p>ได้อยู่ภายใต้กรอบแนวคิดของการประเมินค่าเป้าหมายของโรงเรียน</p> <p>ได้อยู่ภายใต้กรอบแนวคิดของการประเมินค่าเป้าหมายของโรงเรียน</p>											
30	<p>โรงเรียนมีบริการกับแผนพัฒนาโรงเรียนที่สนับสนุน</p> <p>โรงเรียนมีบริการกับแผนพัฒนาโรงเรียนที่สนับสนุน</p> <p>โรงเรียนมีบริการกับแผนพัฒนาโรงเรียนที่สนับสนุน</p> <p>โรงเรียนมีบริการกับแผนพัฒนาโรงเรียนที่สนับสนุน</p> <p>โรงเรียนมีบริการกับแผนพัฒนาโรงเรียนที่สนับสนุน</p> <p>โรงเรียนมีบริการกับแผนพัฒนาโรงเรียนที่สนับสนุน</p> <p>โรงเรียนมีบริการกับแผนพัฒนาโรงเรียนที่สนับสนุน</p> <p>โรงเรียนมีบริการกับแผนพัฒนาโรงเรียนที่สนับสนุน</p> <p>โรงเรียนมีบริการกับแผนพัฒนาโรงเรียนที่สนับสนุน</p>											

ตารางที่ 3 สรุปผลการวิเคราะห์แนวคิด ทฤษฎี ที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพัฒนาที่การศึกษา
มัชฌิมศึกษา (ต่อ)

ที่	<p>การบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้ ภูมิปัญญาท้องถิ่น พื้นที่ ที่ ที่เกี่ยวกับชุมชนมีชัยภูมิศึกษา ของชุมชนศึกษาศึกษาพื้นที่ฐาน สิ่งศักดิ์สิทธิ์งานเขต ของชุมชนมีชัยภูมิปัญญาท้องถิ่น</p>	1.	ผู้สอนนำกระบวนการประเมินที่เป็บรรลู่เป้าหมาย ปรับปรุงแก้ไขวิธีการจัดการเรียนรู้ที่มี ประสิทธิภาพมากขึ้น	2.	โรงเรียนมีการกำหนดแนวทาง และวางแผน การใช้แหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นของ บุคลากรร่วมกับในระยยะ โรงเรียนดำเนินการเชิงรูปในการปรับปรุงแบบ โครงสร้างองค์รวมและบุคลากรที่ทากหน้าที่ดิน การใช้แหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นโดยตรง	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.	11.	12.	13.	14.	15.	16.	17.	18.	19.	20.	21.	22.
31																									
32																									
33																									

ตารางที่ 3 สรุปผลการวิเคราะห์แนวคิด ทฤษฎี ที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการการเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพัฒนาที่การศึกษา
มัยมศึกษา (ต่อ)

ที่	การบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้ ภูมิปัญญาท้องถิ่น พื้นที่เกษตรศึกษามัยมศึกษา ของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขต พัฒนาที่การศึกษา	1. Milton M.R.Freeman, Ladwig (1986)	2. Sally K. Fairfax (1990)	3. Ekkawit Nathalang (2003)	4. Martin J.etal (2006)	5. Robert J. Thierauf, Jame J. Hoctor (2006)	6. C.L Dadhich (2012)	7. Purkayastha, Puspita (2015)	8. Wendelin Kupers , Olen gunlaungson (2016)	9. Marjorie Mayo (2020)	10. บทความทางพัฒนาคุณภาพโรงเรียนมัธยมศึกษา ยุคใหม่ (2553-2561)	11. กรมส่งเสริมวัฒนธรรม (2558)	12. พยง ใบแย้ม และคณะ (2558)	13. พลพิบูลย์ คันทาทย์ (2558)	14. สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2558)	15. มาตราฐานการประเมินคุณภาพภายใน สถานศึกษา (2559)	16. แผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติ (2560-2579)	17. แผนพัฒนาเศรษฐกิจฉบับที่ 12 (2560-2564)	18. มาตราฐานการปฏิบัติปฏิบัติงานส่วนงานกรมศึกษา ศตวรรษที่ 2 (2560)	19. รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (2560)	20. เบบงส์ต้น เหมะปัทม (2561)	21. นโยบายของรัฐบาลพล.อ.ประยุทธ์ (2562)	22. สมเกียรติ สุวรรณประสิทธิ์ (2562)					
34	ผู้สอนมีการส่งเสริมให้ผู้เรียนที่สนใจจัดเป็น กลุ่มหารายได้จากผลิตภัณฑ์ที่ได้จากเกษตรเรียนรู้ ภูมิปัญญาท้องถิ่นในระหว่างเรียน				✓	✓															✓	✓						
35	โรงเรียนกำหนดภารกิจในการร่วมมือกับ พื้นที่ ภูมิปัญญาท้องถิ่น				✓	✓																						
36	ผู้สอนวางแผนให้ผู้เรียนได้แสวงหาความรู้จาก สื่อเทคโนโลยีหรือแหล่งเรียนรู้อื่นๆเพิ่มเติม หลังจากไปศึกษาแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น						✓																					

ตารางที่ 3 สรุปผลการวิเคราะห์แนวคิด ทฤษฎี ที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ซึ่งได้ดำเนินการที่การศึกษามัธยมศึกษา (ต่อ)

ที่	ทฤษฎี	1. Milton M.R.Freeman, Ladwig (1986)	2. Sally K. Fairfax (1990)	3. Ekkawit Nathalang (2003)	4. Martin J.etal (2006)	5. Robert J. Thierauf, Jame J. Hoctor (2006)	6. C.L Dadhich (2012)	7. Purkayastha, Pushpita (2015)	8. Wendelin Kupers , Olen gunlaugson (2016)	9. Marjotte Mayo (2020)	10. ทักษิณาพรพัฒน์คุณภพธรรมศาสตร์มหาวิทยาลัยราชภัฏวชิรวิทยาดอนเมือง (2553-2561)	11. กรมส่งเสริมวัฒนธรรม (2558)	12. พยง ใบแย้ม และคณะ (2558)	13. พลพิบูลย์ คันทาทย์ (2558)	14. สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาระดับปริญญาโท (2558)	15. มาตราฐานการประเมินคุณภาพภายในสถานศึกษา (2559)	16. แผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติ (2560-2579)	17. แผนพัฒนาเศรษฐกิจฉบับที่ 12 (2560-2564)	18. มาตราฐานการปฏิบัติงานสำนักงานคณะกรรมการมัธยมศึกษาตอนปลาย (2560)	19. รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (2560)	20. เภยจุฑามาศ เมธีปริญญา (2561)	21. นโยบายของรัฐบาลพล.อ.ประยุทธ์ (2562)	22. สมเกียรติ สุวรรณประสิทธิ์ (2562)	
37	โรงเรียนส่งเสริมให้เรียนเป็นผู้เผยแพร่ความรู้ ให้ผู้เรียนสร้างสัมพันธภาพเพื่อปฏิบัติหน้าที่พัฒนา ตนเอง					✓	✓	✓	✓			✓												
38	ผู้สอนจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่ส่งเสริมการเรียนรู้ ภูมิปัญญาท้องถิ่น เพื่อช่วยพัฒนาให้ผู้เรียน เป็นพลเมืองดี					✓	✓														✓			
39	โรงเรียนเผยแพร่ ประชาสัมพันธ์ การใช้ แหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นอย่างต่อเนื่อง							✓					✓											

ตารางที่ 3 สรุปผลการวิเคราะห์แนวคิด ทฤษฎี ที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา
มัธยมศึกษา (ต่อ)

ที่	การบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้ ภูมิปัญญาท้องถิ่น ของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขต พื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา	1. Milton M.R.Freeman, Ladwig (1986)	2. Sally K. Fairfax (1990)	3. Ekkawit Nathalang (2003)	4. Martin J.etal (2006)	5. Robert J. Thierauf, Jame J. Hoctor (2006)	6. C.L Dadhich (2012)	7. Purkayastha, Pushpita (2015)	8. Wendelin Kupers , Olen gunlungson (2016)	9. Marjorie Mayo (2020)	10. บทความการพัฒนาคุณภาพโรงเรียนมัธยมศึกษา ยุคใหม่ (2553-2561)	11. กรมส่งเสริมวัฒนธรรม (2558)	12. พยง ใบแย้ม และคณะ (2558)	13. พลพิทักษ์ คันทาญ (2558)	14. สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2558)	15. มาตราการจัดการประเมินคุณภาพภายใน สถานศึกษา (2559)	16. แผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติ (2560-2579)	17. แผนพัฒนาเศรษฐกิจฉบับที่ 12 (2560-2564)	18. มาตราการปฏิบัติปฏิบัติงานส่วนงานกรมมัธยมศึกษา ตอนปลาย (2560)	19. รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (2560)	20. เบญจรัตน์ เมธะปัทมา (2561)	21. นโยบายของรัฐบาลพล.อ.ประยุทธ์ (2562)	22. สมเกียรติ สุวรรณประสิทธิ์ (2562)		
40	โรงเรียนและชุมชนร่วมกันปรับปรุงแหล่งเรียนรู้ ภูมิปัญญาท้องถิ่นให้เป็นแหล่งเรียนรู้เชิง สร้างสรรค์ และแหล่งเรียนรู้มีชีวิต						↘	↘				↘					↘								
41	โรงเรียนดูแล บำรุง รักษาทรัพยากรพื้นฐานที่ เกี่ยวข้องจำเป็นสำหรับการใช้แหล่งเรียนรู้ ภูมิปัญญาท้องถิ่น							↘	↘																
42	ผู้สอนให้ความสำคัญในการจัดกิจกรรมการ เรียนรู้ที่สามารถสะท้อนประวัติศาสตร์ ที่มา และการอ้างความเป็นชุมชน																				✓				

ตารางที่ 3 สรุปผลการวิเคราะห์แนวคิด ทฤษฎี ที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา
มัธยมศึกษา (ต่อ)

ที่	การบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้ ภูมิปัญญาท้องถิ่น ของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขต พื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา	1. Milton M.R.Freeman, Ludwig (1986)	2. Sally K. Fairfax (1990)	3. Ekkawit Nathalang (2003)	4. Martin J.etal (2006)	5. Robert J. Thierauf, Jame J. Hoctor (2006)	6. C.L Dadhich (2012)	7. Purkayastha, Pushpita (2015)	8. Wendelin Kupers , Olen gunlaungson (2016)	9. Marjorie Mayo (2020)	10. ทิศทางการพัฒนาคุณภาพโรงเรียนมัธยมศึกษา ยุคใหม่ (2553-2561)	11. กรมส่งเสริมวัฒนธรรม (2558)	12. พยง ใบแย้ม และคณะ (2558)	13. พลพิภุศ คันทาญ (2558)	14. สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2558)	15. มาตราฐานการประเมินคุณภาพภายใน สถานศึกษา (2559)	16. แผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติ (2560-2579)	17. แผนพัฒนาเศรษฐกิจฉบับที่ 12 (2560-2564)	18 มาตราฐานการปฏิบัติปฏิบัติงานส่วนงานกรมส่งเสริมศึกษา ตอนปลาย (2560)	19 รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (2560)	20. เบญจรัตน์ เมธะปัญญา (2561)	21. นโยบายของรัฐบาลพล.อ.ประยุทธ์ (2562)	22. สมเกียรติ สุวรรณประสิทธิ์ (2562)
43	โรงเรียนมีรูปแบบการประชาสัมพันธ์ผลงาน ของผู้เรียนและผู้สอนที่หลากหลาย											✓	✓					✓			✓		
44	โรงเรียนร่วมกับชุมชนในการสร้าง ความภาคภูมิใจในภูมิปัญญาท้องถิ่นให้แก่ ผู้เรียน												✓										
45	โรงเรียนกำหนดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้ แหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นที่เป็นต้นแบบ และจัดทำมาตรฐาน ตัวชี้วัด											✓									✓		

ตารางที่ 3 สรุปผลการวิเคราะห์แนวคิด ทฤษฎี ที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพัฒนาการศึกษา
มัธยมศึกษา (ต่อ)

ที่	การบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้ ภูมิปัญญาท้องถิ่น ของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขต พัฒนาการศึกษามัธยมศึกษา	1. Milton M.R.Freeman, Ludwig (1986)	2. Sally K. Fairfax (1990)	3. Ekkawit Nathalang (2003)	4. Martin J.etal (2006)	5. Robert J. Thierauf, Jame J. Hoctor (2006)	6. C.L Dadhich (2012)	7. Purkayastha, Pushpita (2015)	8. Wendelin Kupers , Olen gunlaungson (2016)	9. Marjorte Mayo (2020)	10. บทความการพัฒนาคู่มือภาพรวมของสถานศึกษา ยุคใหม่ (2553-2561)	11. กรมส่งเสริมวัฒนธรรม (2558)	12. พยง ใบแย้ม และคณะ (2558)	13. พลพิภุศ คมทากัญ (2558)	14. สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2558)	15. มาตราฐานการประเมินคุณภาพภายใน สถานศึกษา (2559)	16. แผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติ (2560-2579)	17. แผนพัฒนาเศรษฐกิจฉบับที่ 12 (2560-2564)	18 มาตราฐานการปฏิบัติงานสำนักงานคณะกรรมการ การศึกษา (2560)	19 รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (2560)	20. บทบัญญัติ ระเบียบ (2561)	21. นโยบายของรัฐบาลพล.อ.ประยุทธ์ (2562)	22. สมเกียรติ สุวรรณประสิทธิ์ (2562)		
46	การใช้แหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นเป็น ภารกิจหลักอย่างหนึ่งของโรงเรียน								✓																
47	ผู้สอนคัดเลือกแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นที่ จะสามารถนำมาใช้ประโยชน์ในการจัดการ เรียนรู้								✓																
48	ผู้บริหาร ปฐมนิเทศให้ความรู้ และชี้แจง ความสำคัญในการใช้แหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญา ท้องถิ่นให้แก่บุคลากรทราบ									✓															

ตารางที่ 3 สรุปผลการวิเคราะห์แนวคิด ทฤษฎี ที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพัฒนาการศึกษา
มัยยเก็ทศึกษา (ต่อ)

ที่	การบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้ ภูมิปัญญาท้องถิ่น ของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขต พัฒนาการศึกษา มัยยเก็ทศึกษา	1. Milton M.R.Freeman, Ladwig (1986)	2. Sally K. Fairfax (1990)	3. Ekkawit Nathalang (2003)	4. Martin J.etal (2006)	5. Robert J. Thierauf, Jame J. Hoctor (2006)	6. C.L Dadhich (2012)	7. Purkayastha, Puspita (2015)	8. Wendelin Kupers , Olen Gunglansson (2016)	9. Marjorie Mayo (2020)	10. บทความการพัฒนาคู่สมทบมัธยมศึกษา ยุคใหม่ (2553-2561)	11. กรมส่งเสริมวัฒนธรรม (2558)	12. พงษ์ ใบแย้ม และคณะ (2558)	13. พลพิบูลย์ คมทาญ (2558)	14. สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2558)	15. มาตราฐานการประเมินคุณภาพภายใน สถานศึกษา (2559)	16. แผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติ (2560-2579)	17. แผนพัฒนาเศรษฐกิจฉบับที่ 12 (2560-2564)	18. มาตราฐานการปฏิบัติงานส่วนงานกรมมัธยมศึกษา ตอนปลาย (2560)	19 รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (2560)	20. เบญจรัตน์ เมธะปัทญา (2561)	21. นโยบายของรัฐบาลพล.อ.ประยุทธ์ (2562)	22. สมเกียรติ สุวรรณประสิทธิ์ (2562)				
49	โรงเรียนกำหนดหลักสูตรการจัดการเรียนรู้จาก แหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นโดยคำนึงถึง ความคุ้มค่าและความยั่งยืน									✓					✓												
50	ผู้สอนจัดกิจกรรมการเรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้ ภูมิปัญญาท้องถิ่นที่แตกต่างจากการเรียนรู้ใน ห้องเรียนปกติ	✓								✓								✓									
51	ผู้สอนผลิตสื่อการเรียนรู้ที่เชื่อมโยงและให้ ความรู้เกี่ยวกับแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น	✓																									

ตารางที่ 3 สรุปผลการวิเคราะห์แนวคิด ทฤษฎี ที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา
มัยมศึกษา (ต่อ)

ที่	การบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้ ภูมิปัญญาท้องถิ่น ของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขต พื้นที่การศึกษา มัยมศึกษา	1. Milton M.R.Freeman, Ladwig (1986)	2. Sally K. Fairfax (1990)	3. Ekkawit Nathalang (2003)	4. Martin J.etal (2006)	5. Robert J. Thierauf, Jame J. Hoctor (2006)	6. C.L Dadhich (2012)	7. Purkayastha, Pushpita (2015)	8. Wendelin Kupers , Olen gunlaungson (2016)	9. Marjorie Mayo (2020)	10. บทความการพัฒนาคู่สมรสศึกษามัธยมศึกษา ยุคใหม่ (2553-2561)	11. กรมส่งเสริมวัฒนธรรม (2558)	12. พยง ใบแย้ม และคณะ (2558)	13. พลพิภุศ คันทาญ (2558)	14. สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2558)	15. มาตราฐานการประเมินคุณภาพภายใน สถานศึกษา (2559)	16. แผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติ (2560-2579)	17. แผนพัฒนาเศรษฐกิจฉบับที่ 12 (2560-2564)	18. มาตราฐานการปฏิบัติงานส่วนงานกรมรมศึกษา ตอนปลาย (2560)	19 รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (2560)	20. บทบัญญัติ ระเบียบ (2561)	21. นโยบายของรัฐบาลพล.อ.ประยุทธ์ (2562)	22. สมเกียรติ สุวรรณประสิทธิ์ (2562)
52	ผู้สอนทำหน้าที่สอนวิธีการสืบหาความรู้ กลับกรองข้อข้อขัด และให้คำแนะนำในการเรียนรู้ จากแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นให้แก่ผู้เรียน									✓										✓			
53	ผู้สอนศึกษาธรรมชาติของเนื้อหาองค์ความรู้ แหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น และสาระที่ ต้องการให้ผู้เรียนได้รับ									✓													
54	ผู้สอนมีการเชื่อมโยงแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญา ท้องถิ่นกับมาตรฐานการเรียนรู้ และเป้าหมาย ของโรงเรียน																						

ตารางที่ 3 สรุปผลการวิเคราะห์แนวคิด ทฤษฎี ที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพัฒนาที่การศึกษา
มัยมศึกษา (ต่อ)

ที่	การบริการจัดการแหล่งเรียนรู้ ภูมิปัญญาท้องถิ่น พื้นที่ ที่ การศึกษามีชัยศึกษา ของชุมชนศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขต พัฒนาที่การศึกษา	1. Milton M.R.Freeman, Ludwig (1986)	2. Sally K. Fairfax (1990)	3. Ekkawit Nathalang (2003)	4. Martin J.etal (2006)	5. Robert J. Thierauf, Jame J. Hoctor (2006)	6. C.L Dadhich (2012)	7. Purkayastha, Pushpita (2015)	8. Wendelin Kupers , Olen gunlaugson (2016)	9. Marjorie Mayo (2020)	10. บทความทางพัฒนาคุณภาพโรงเรียนมัธยมศึกษา ยุคใหม่ (2553-2561)	11. กรมส่งเสริมวัฒนธรรม (2558)	12. พยง ใบแย้ม และคณะ (2558)	13. พลพิบูลย์ คันทาทย์ (2558)	14. สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2558)	15. มาตราฐานการประเมินคุณภาพภายใน สถานศึกษา (2559)	16. แผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติ (2560-2579)	17. แผนพัฒนาเศรษฐกิจฉบับที่ 12 (2560-2564)	18 มาตราฐานการปฏิบัติงานสำนักงานกรมธรรมศึกษา ตอนปลาย (2560)	19 รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (2560)	20. บทบัญญัติ ระเบียบ (2561)	21. นโยบายของรัฐบาลพล.อ.ประยุทธ์ (2562)	22. สมเกียรติ สุวรรณประสิทธิ์ (2562)
55	โรงเรียนมีการบริหารจัดการระหว่างหลักสูตร และบริบทของชุมชนที่มีวัฒนธรรม ผู้สอนออกแบบการเรียนการสอนที่บูรณา- การความรู้ของชุมชนโดยใช้แหล่งเรียนรู้ ภูมิปัญญาท้องถิ่น	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
56	ผู้สอนระบุเป้าหมาย และวัตถุประสงค์ของ การจัดการแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นใน รายละเอียดของรายวิชา																						
57																							

ตารางที่ 3 สรุปผลการวิเคราะห์แนวคิด ทฤษฎี ที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพัฒนาที่การศึกษา
มัยมศึกษา (ต่อ)

№	การบริการจัดการแหล่งเรียนรู้ ภูมิปัญญาท้องถิ่น ของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขต พัฒนาที่การศึกษา	1. Milton M.R.Freeman, Ludwig (1986)	2. Sally K. Fairfax (1990)	3. Ekkawit Nathalang (2003)	4. Martin J.etal (2006)	5. Robert J. Thierauf, Jame J. Hoctor (2006)	6. C.L Dadhich (2012)	7. Purkayastha, Pushpita (2015)	8. Wendelin Kupers , Olen gunlaungson (2016)	9. Marjorie Mayo (2020)	10. ทิศทางการพัฒนาคุณภาพโรงเรียนมัธยมศึกษา ยุคใหม่ (2553-2561)	11. กรมส่งเสริมวัฒนธรรม (2558)	12. พยง ใบแย้ม และคณะ (2558)	13. พลพิชญ์ คนทาญ (2558)	14. สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2558)	15. มาตราฐานการประเมินคุณภาพภายใน สถานศึกษา (2559)	16. แผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติ (2560-2579)	17. แผนพัฒนาเศรษฐกิจฉบับที่ 12 (2560-2564)	18 มาตราฐานการปฏิบัติงานสำนักงานกรมมัธยมศึกษา ตอนปลาย (2560)	19 รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (2560)	20. เบญจรัตน์ เมธะปัทญา (2561)	21. นโยบายของรัฐบาลพล.อ.ประยุทธ์ (2562)	22. สมเกียรติ สุวรรณประสิทธิ์ (2562)		
58	แผนการจัดการเรียนรู้บูรณาการประวัติศาสตร์และสังคมศึกษา การใช้แหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นที่ชัดเจน โรงเรียนและประชาชาติชาวบ้านร่วมจัดทำ หลักสูตร ออกแบบการจัดการเรียนรู้โดยใช้ แหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น										✓														
59	โรงเรียนและประชาชาติชาวบ้านร่วมจัดทำ หลักสูตร ออกแบบการจัดการเรียนรู้โดยใช้ แหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น										✓														
60	โรงเรียนมีบริการประเมินผลการใช้แหล่งเรียนรู้ ภูมิปัญญาท้องถิ่นร่วมกับผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง โรงเรียนนำผู้เรียนไปเรียนรู้นอกสถานที่ แหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น										✓														
61	โรงเรียนนำผู้เรียนไปเรียนรู้นอกสถานที่ แหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น										✓														

ตารางที่ 3 สรุปผลการวิเคราะห์แนวคิด ทฤษฎี ที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นของสถานศึกษาขึ้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา
มัยมศึกษา (ต่อ)

ที่	การบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้ ภูมิปัญญาท้องถิ่น ของสถานศึกษาขึ้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษา มัยมศึกษา	1. Milton M.R.Freeman, Ladwig (1986)	2. Sally K. Fairfax (1990)	3. Ekkavit Nathalang (2003)	4. Martin J.etal (2006)	5. Robert J. Thierauf, Jame J. Hoctor (2006)	6. C.L Dadhich (2012)	7. Purkayastha, Pushpita (2015)	8. Wendelin Kupers , Olen gunlaugson (2016)	9. Marjorie Mayo (2020)	10. บทความการพัฒนาคู่สมรรถนะวิชาชีพครู ยุคใหม่ (2553-2561)	11. กรมส่งเสริมวัฒนธรรม (2558)	12. พยง ใบแย้ม และคณะ (2558)	13. พลพิบูลย์ คมทาทย์ (2558)	14. สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2558)	15. มาตราฐานการประเมินคุณภาพภายใน สถานศึกษา (2559)	16. แผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติ (2560-2579)	17. แผนพัฒนาเศรษฐกิจฉบับที่ 12 (2560-2564)	18. มาตราฐานการปฏิบัติงานสำนักงานคณะกรรมการ การศึกษา (2560)	19. รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (2560)	20. บทบัญญัติ ระเบียบ (2561)	21. นโยบายของรัฐบาลพล.อ.ประยุทธ์ (2562)	22. สมเกียรติ สุวรรณประสิทธิ์ (2562)
62	ผู้สอนเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ด้วยตนเอง จากแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นที่ผู้เรียน สนใจ	✓										✓											
63	ผู้สอนให้ความสำคัญเกี่ยวกับการออกแบบกิจกรรม ด้วยเรื่องใกล้ตัวของผู้เรียนที่สอดคล้องกับ ชีวิตประจำวัน	✓																					
64	ผู้สอนอธิบายให้ผู้เรียนเข้าใจ ตระหนัก และ เตรียมความพร้อมที่จะเรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้ ภูมิปัญญาท้องถิ่น	✓																					

ตารางที่ 3 สรุปผลการวิเคราะห์แนวคิด ทฤษฎี ที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการการเรียนรู้ที่มีปัญหาที่ต้องดำเนินการจัดการเรียนรู้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งได้ดำเนินการพัฒนาเอกสารที่ปรึกษา
 มีรายละเอียด (ต่อ)

ที่	การบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้ ที่มีปัญหาท้องถิ่น ที่ มหาวิทยาลัยราชภัฏวชิรเวศน์ จังหวัดบุรีรัมย์	1. Milton M.R.Freeman, Ladwig (1986)	2. Sally K. Fairfax (1990)	3. Ekkawit Nathalang (2003)	4. Martin J.etal (2006)	5. Robert J. Thierauf, Jame J. Hoctor (2006)	6. C.L Dadhich (2012)	7. Purkayastha, Puspita (2015)	8. Wendelin Kupers , Olen gunlaugson (2016)	9. Marjotte Mayo (2020)	10. บทความทางวิชาการของคณาจารย์มหาวิทยาลัยราชภัฏวชิรเวศน์บุรีรัมย์	✓	✓	✓	11. กรมส่งเสริมวัฒนธรรม (2558)	12. พยง ใบแย้ม และคณะ (2558)	13. พลพิบูลย์ คมทาทย์ (2558)	14. สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาระดับปริญญาโท (2558)	15. มหาวิทยาลัยราชภัฏวชิรเวศน์บุรีรัมย์	16. แผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติ (2560-2579)	✓	17. แผนพัฒนาเศรษฐกิจฉบับที่ 12 (2560-2564)	18. มาตราการปฏิบัติงานสำนักงานส่วนงานการมัธยมศึกษาตอนปลาย (2560)	19. รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (2560)	✓	✓	20. บทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญ (2561)	21. นโยบายของรัฐบาลพล.อ.ประยุทธ์ (2562)	22. สมเกียรติ สุวรรณประสิทธิ์ (2562)
65	โรงเรียนที่ไม่มีงบประมาณแหล่งเรียนรู้เชิงปฏิบัติ																												
66	ผู้สอนเปิดโอกาสให้ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องร่วมวิเคราะห์ และเสนอแนะในการจัดการแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น ก่อนเริ่มจัดกิจกรรมการเรียนรู้																												
67	ผู้สอนศึกษาผู้เรียนก่อนออกแบบการเรียนรู้โดยคำนึงถึงวัย และระดับชั้น																												

ตารางที่ 3 สรุปผลอภิปรายวิเคราะห์แนวคิด ทฤษฎี ที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ซึ่งกำลังดำเนินงานตามแผนพัฒนาที่การศึกษามัธยมศึกษา
มัธยมศึกษา (ต่อ)

๖๘	การบริการจัดการแหล่งเรียนรู้ ภูมิปัญญาท้องถิ่น ในพื้นที่เทศบาลเมืองราชบุรี ของสองสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขต	1. Milton M.R.Freeman, Ludwig (1986) 2. Sally K. Fairfax (1990) 3. Ekkawit Nathalang (2003) 4. Martin J.etal (2006) 5. Robert J. Thierauf, Jame J. Hoctor (2006) 6. C.L Dadtich (2012) 7. Purkayastha, Pushpita (2015) 8. Wendelin Kupers , Olen gunlaugson (2016) 9. Marjorie Mayo (2020) 10. ทิศทางการพัฒนาคุณภาพโรงเรียนมัธยมศึกษา ยุคใหม่ (2553-2561) 11. กรมส่งเสริมวัฒนธรรม (2558) 12. พยง ใบแย้ม และคณะ (2558) 13. พลพิศุ คมทัญ (2558) 14. สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2558) 15. มาตราการประเมินคุณภาพภายใน สถานศึกษา (2559) 16. แผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติ (2560-2579) 17. แผนพัฒนาเศรษฐกิจฉบับที่ 12 (2560-2564) 18. มาตราการปฏิบัติงานสำนักงานกรมธรรมศึกษา ตอนปลาย (2560) 19 รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (2560) 20. บทบัญญัติ มาระบบ (2561) 21. นโยบายของรัฐบาลพล.อ.ประยุทธ์ (2562) 22. สมเกียรติ สุวรรณประสิทธิ์ (2562)	✓	✓	✓
69	การพัฒนา โรงเรียนที่ การประเมินผล โรงเรียนที่ สำคัญ ท้องถิ่น สำคัญ	1. Milton M.R.Freeman, Ludwig (1986) 2. Sally K. Fairfax (1990) 3. Ekkawit Nathalang (2003) 4. Martin J.etal (2006) 5. Robert J. Thierauf, Jame J. Hoctor (2006) 6. C.L Dadtich (2012) 7. Purkayastha, Pushpita (2015) 8. Wendelin Kupers , Olen gunlaugson (2016) 9. Marjorie Mayo (2020) 10. ทิศทางการพัฒนาคุณภาพโรงเรียนมัธยมศึกษา ยุคใหม่ (2553-2561) 11. กรมส่งเสริมวัฒนธรรม (2558) 12. พยง ใบแย้ม และคณะ (2558) 13. พลพิศุ คมทัญ (2558) 14. สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2558) 15. มาตราการประเมินคุณภาพภายใน สถานศึกษา (2559) 16. แผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติ (2560-2579) 17. แผนพัฒนาเศรษฐกิจฉบับที่ 12 (2560-2564) 18. มาตราการปฏิบัติงานสำนักงานกรมธรรมศึกษา ตอนปลาย (2560) 19 รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (2560) 20. บทบัญญัติ มาระบบ (2561) 21. นโยบายของรัฐบาลพล.อ.ประยุทธ์ (2562) 22. สมเกียรติ สุวรรณประสิทธิ์ (2562)	✓	✓	✓
70	โรงเรียนที่ การประเมิน โรงเรียนที่ สำคัญ	1. Milton M.R.Freeman, Ludwig (1986) 2. Sally K. Fairfax (1990) 3. Ekkawit Nathalang (2003) 4. Martin J.etal (2006) 5. Robert J. Thierauf, Jame J. Hoctor (2006) 6. C.L Dadtich (2012) 7. Purkayastha, Pushpita (2015) 8. Wendelin Kupers , Olen gunlaugson (2016) 9. Marjorie Mayo (2020) 10. ทิศทางการพัฒนาคุณภาพโรงเรียนมัธยมศึกษา ยุคใหม่ (2553-2561) 11. กรมส่งเสริมวัฒนธรรม (2558) 12. พยง ใบแย้ม และคณะ (2558) 13. พลพิศุ คมทัญ (2558) 14. สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2558) 15. มาตราการประเมินคุณภาพภายใน สถานศึกษา (2559) 16. แผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติ (2560-2579) 17. แผนพัฒนาเศรษฐกิจฉบับที่ 12 (2560-2564) 18. มาตราการปฏิบัติงานสำนักงานกรมธรรมศึกษา ตอนปลาย (2560) 19 รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (2560) 20. บทบัญญัติ มาระบบ (2561) 21. นโยบายของรัฐบาลพล.อ.ประยุทธ์ (2562) 22. สมเกียรติ สุวรรณประสิทธิ์ (2562)	✓	✓	✓

ตารางที่ 3 สรุปผลการวิเคราะห์แนวคิด ทฤษฎี ที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพัฒนาการศึกษา
มัยยเกตุ (ต่อ)

ที่	การบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้ ภูมิปัญญาท้องถิ่น ของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ที่ เกี่ยวข้องกับการศึกษามัยยเกตุศึกษา	1. Milton M.R.Freeman, Ludwig (1986)	2. Sally K. Fairfax (1990)	3. Ekkawit Nathalang (2003)	4. Martin J.etal (2006)	5. Robert J. Thierauf, Jame J. Hoctor (2006)	6. C.L Dadhich (2012)	7. Purkayastha, Puspita (2015)	8. Wendelin Kupers , Olen gunlaungson (2016)	9. Marjotte Mayo (2020)	10. บทความทางพัฒนาคุณภาพโรงเรียนมัธยมศึกษา ยุคใหม่ (2553-2561)	11. กรมส่งเสริมวัฒนธรรม (2558)	12. พยง ใบแย้ม และคณะ (2558)	13. พลพิบูลย์ คันทาทย์ (2558)	14. สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2558)	15. มาตราฐานการประเมินคุณภาพภายใน สถานศึกษา (2559)	16. แผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติ (2560-2579)	17. แผนพัฒนาเศรษฐกิจฉบับที่ 12 (2560-2564)	18. มาตราฐานการปฏิบัติงานสำนักงานคณะกรรมการมัธยมศึกษา ตอนปลาย (2560)	19 รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (2560)	20. เบญจรัตน์ เมธะปัทม (2561)	21. นโยบายของรัฐบาลพล.อ.ประยุทธ์ (2562)	22. สมเกียรติ สุวรรณประสิทธิ์ (2562)	
71	ผู้บริหารกระจายอำนาจให้แบบลดภาระใน การดำเนินงานโดยใช้แหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น ผู้สอนวัดและประเมินผลการเรียนรู้จาก แหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นด้วยวิธีการที่ หลากหลาย เหมาะสมกับธรรมชาติของ ภูมิปัญญาท้องถิ่น												✓											
72												✓	✓					✓						
73	โรงเรียนมีคณะกรรมการในการพิจารณาจัดสรร งบประมาณตามความสำคัญของกิจกรรม																							

ตารางที่ 3 สรุปผลการวิเคราะห์แนวคิด ทฤษฎี ที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพัฒนาที่การศึกษา
มัยมศึกษา (ต่อ)

ที่	การบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้ ภูมิปัญญาท้องถิ่น พื้นที่การศึกษามัยมศึกษา ของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขต พัฒนาที่การศึกษา	1. Milton M.R.Freeman, Ladwig (1986)	2. Sally K. Fairfax (1990)	3. Ekkawit Nathalang (2003)	4. Martin J.etal (2006)	5. Robert J. Thierauf, Jame J. Hoctor (2006)	6. C.L Dadhich (2012)	7. Purkayastha, Pushpita (2015)	8. Wendelin Kupers , Olen gunlaugson (2016)	9. Marjorie Mayo (2020)	10. บทความการพัฒนาคู่สมรรถนะวิชาชีพครู ยุคใหม่ (2553-2561)	11. กรมส่งเสริมวัฒนธรรม (2558)	12. พงษ์ ใบแย้ม และคณะ (2558)	13. พลพิบูลย์ คันทาทย์ (2558)	14. สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2558)	15. มาตราฐานการประเมินคุณภาพภายใน สถานศึกษา (2559)	16. แผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติ (2560-2579)	17. แผนพัฒนาเศรษฐกิจฉบับที่ 12 (2560-2564)	18. มาตราฐานการปฏิบัติงานสำนักงานคณะกรรมการ การศึกษา (2560)	19. รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (2560)	20. บทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญ (2561)	21. นโยบายของรัฐบาลพล.อ.ประยุทธ์ (2562)	22. สมเกียรติ สุวรรณประสิทธิ์ (2562)		
74	ผู้บริหารเปิดโอกาสให้บุคลากรเสนอขอรับ การสนับสนุนจากโรงเรียนในการใช้ แหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น โรงเรียนมีแผนภูมิการปฏิบัติงานที่มี การเชื่อมโยงสายบังคับบัญชาภายใน และความสัมพันธ์กับผู้นำชุมชน และภูมิปัญญา ท้องถิ่น													✓											
75	โรงเรียนมีแผนภูมิการปฏิบัติงานที่มี การเชื่อมโยงสายบังคับบัญชาภายใน และความสัมพันธ์กับผู้นำชุมชน และภูมิปัญญา ท้องถิ่น													✓											
76	โรงเรียนใช้งบประมาณเพื่อการใช้แหล่งเรียนรู้ ภูมิปัญญาท้องถิ่นตามระเบียบทางราชการ														✓										

ตารางที่ 3 สรุปผลการวิเคราะห์แนวคิด ทฤษฎี ที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ซึ่งได้ดำเนินการศึกษา
 มีรายละเอียด (ต่อ)

77	<p>การบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น ที่ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ กรุงเทพมหานคร</p>	1. Milton M.R.Freeman, Ladwig (1986)	2. Sally K. Fairfax (1990)	3. Ekkawit Nathalang (2003)	4. Martin J.etal (2006)	5. Robert J. Thierauf, Jame J. Hoctor (2006)	6. C.L Dadhich (2012)	7. Purkayastha, Pushpita (2015)	8. Wendelin Kupers , Olen gunlaugson (2016)	9. Marjorie Mayo (2020)	10. บทความทางวิชาการของกรมส่งเสริมการค้าระหว่างประเทศ (2553-2561)	11. กรมส่งเสริมวัฒนธรรม (2558)	12. พยง ใบแย้ม และคณะ (2558)	13. พลพิศุ คมทัญญ (2558)	14. สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาระดับปริญญาโท (2558)	15. มาตราฐานการประเมินคุณภาพภายใน สถานศึกษา (2559)	16. แผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติ (2560-2579)	17. แผนพัฒนาเศรษฐกิจฉบับที่ 12 (2560-2564)	18. มาตราฐานการปฏิบัติงานสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมศึกษา ศอช. (2560)	19. รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (2560)	20. บทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญ (2561)	21. นโยบายของรัฐบาลพล.อ.ประยุทธ์ (2562)	22. สมเกียรติ สุวรรณประสิทธิ์ (2562)
78	<p>โครงการพัฒนาระบบบริหารจัดการโรงเรียน เพื่อ พัฒนาระบบบริหารจัดการโรงเรียน ภูมิปัญญาท้องถิ่นอย่างคุ้มค่า และเพียงพอ</p>																						
79	<p>โครงการพัฒนาระบบบริหารจัดการโรงเรียน เพื่อ พัฒนาระบบบริหารจัดการโรงเรียน ภูมิปัญญาท้องถิ่นอย่างคุ้มค่า และเพียงพอ</p>																						

ตารางที่ 3 สรุปผลการวิเคราะห์แนวคิด ทฤษฎี ที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพัฒนาที่การศึกษา
มัยมศึกษา (ต่อ)

ที่	การบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้ ภูมิปัญญาท้องถิ่น พื้นที่การศึกษามัยมศึกษา ของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขต พัฒนาที่การศึกษา	1. Milton M.R.Freeman, Ladwig (1986)	2. Sally K. Fairfax (1990)	3. Ekkawit Nathalang (2003)	4. Martin J.etal (2006)	5. Robert J. Thierauf, Jame J. Hoctor (2006)	6. C.L Dadhich (2012)	7. Purkayastha, Pushpita (2015)	8. Wendelin Kupers , Olen gunlaugson (2016)	9. Marjorie Mayo (2020)	10. ทิศทางการพัฒนาคุณภาพโรงเรียนมัธยมศึกษา ยุคใหม่ (2553-2561)	11. กรมส่งเสริมวัฒนธรรม (2558)	12. พยง ใบแย้ม และคณะ (2558)	13. พลพิศุ คมทัญญ (2558)	14. สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2558)	15. มาตราฐานการประเมินคุณภาพภายใน สถานศึกษา (2559)	16. แผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติ (2560-2579)	17. แผนพัฒนาเศรษฐกิจฉบับที่ 12 (2560-2564)	18. มาตราฐานการปฏิบัติงานสำนักงานกรมธรรมศึกษา ตอนปลาย (2560)	19 รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (2560)	20. เบญจรัตน์ เมธะปัญญา (2561)	21. นโยบายของรัฐบาลพล.อ.ประยุทธ์ (2562)	22. สมเกียรติ สุวรรณประสิทธิ์ (2562)	
83	ผู้บริหารกำหนดให้ผู้สอนจัดทำแผนการจัด การเรียนรู้อัตนุสรณ์ภูมิปัญญาท้องถิ่นพร้อม ตรวจประเมินก่อนนำมาสอนจริง																							
84	โรงเรียนเชิญปราชญ์ชาวบ้านในท้องถิ่นเข้ามา เป็นวิทยากรพิเศษสอนคู่กับผู้สอนประจำวิชา																				✓			
85	ผู้สอนทำหน้าที่หลักในการรับผิดชอบประเมินผล การเรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น																				✓			
86	ผู้สอนกำหนดวิธีการเรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้ ภูมิปัญญาท้องถิ่นไว้อย่างชัดเจน																				✓			

ตารางที่ 3 สรุปผลการวิเคราะห์แนวคิด ทฤษฎี ที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพัฒนาที่การศึกษา
มัยมศึกษา (ต่อ)

๑๐	การบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้ ภูมิปัญญาท้องถิ่น ของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขต พัฒนาที่การศึกษา	1. Milton M.R.Freeman, Ladwig (1986) 2. Sally K. Fairfax (1990) 3. Ekkavit Nathalang (2003) 4. Martin J.et al (2006) 5. Robert J. Thierauf, Jame J. Hoctor (2006) 6. C.L Dadhich (2012) 7. Purkayastha, Pushpita (2015) 8. Wendelin Kupers , Olen gunlaungson (2016) 9. Marjorie Mayo (2020) 10. ทิศทางการพัฒนาคุณภาพโรงเรียนมัธยมศึกษา ยุคใหม่ (2553-2561) 11. กรมส่งเสริมวัฒนธรรม (2558) 12. พยง ใบแย้ม และคณะ (2558) 13. พลพิบูลย์ คมทัญญู (2558) 14. สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2558) 15. มาตราฐานการประเมินคุณภาพภายใน สถานศึกษา (2559) 16. แผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติ (2560-2579) 17. แผนพัฒนาเศรษฐกิจฉบับที่ 12 (2560-2564) 18 มาตราฐานการปฏิบัติงานสำนักงานการมัธยมศึกษา ตอนปลาย (2560) 19 รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (2560) 20. เบญจรัตน์ เมธะปัทญา (2561) 21. นโยบายของรัฐบาลพล.อ.ประยุทธ์ (2562) 22. สมเกียรติ สุวรรณประสิทธิ์ (2562)	✓	✓	✓
๑๑					
๑๒					

ตารางที่ 3 สรุปผลการวิเคราะห์แนวคิด ทฤษฎี ที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา (ต่อ)

ที่	<p>การบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น พื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา ของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Milton M.R.Freeman, Ladwig (1986) 2. Sally K. Fairfax (1990) 3. Ekkawit Nathalang (2003) 4. Martin J.et al (2006) 5. Robert J. Thierauf, Jame J. Hoctor (2006) 6. C.L Dadhich (2012) 7. Purkayastha, Puspita (2015) 8. Wendelin Kupers , Olen gunlaugson (2016) 9. Marjorie Mayo (2020) 10. บทความทางพัฒนาคุณภาพโรงเรียนมัธยมศึกษา 11. กรมส่งเสริมวัฒนธรรม (2558) 12. พยง ใบแย้ม และคณะ (2558) 13. พลพิชญ์ คณาภย (2558) 14. สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาศึกษาขั้นพื้นฐาน (2558) 15. มาตราฐานการประเมินคุณภาพภายในสถานศึกษา (2559) 16. แผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติ (2560-2579) 17. แผนพัฒนาเศรษฐกิจฉบับที่ 12 (2560-2564) 18 มาตราฐานการปฏิบัติปฏิบัติงานส่วนงานการมัธยมศึกษาตอนปลาย (2560) 19 รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (2560) 20. บทบัญญัติ ระเบียบ (2561) 21. นโยบายของรัฐบาลพล.อ.ประยุทธ์ (2562) 22. สมเกียรติ สุวรรณประสิทธิ์ (2562)
93	<p>โรงเรียนมีผู้ดำเนินการจัดการเรียนรู้โดยใช้แหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน</p>	<p>✓</p>
94	<p>โรงเรียนกำหนดให้ครูออกแบบการจัดการเรียนการสอน การเรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นมีความหลากหลายในแต่ละชั้นปี</p>	<p>✓</p>

1.1.2 การวิเคราะห์จากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการ
แหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา
มัธยมศึกษา จำนวน 25 งานวิจัย ดังนี้

- งานวิจัยเรื่องที่ 1 Fikret Berkes (1994)
- งานวิจัยเรื่องที่ 2 Yin Cheong Cheng (2002)
- งานวิจัยเรื่องที่ 3 Blanca Martins (2007)
- งานวิจัยเรื่องที่ 4 Witthaya Mekhum (2012)
- งานวิจัยเรื่องที่ 5 Pornpimon Chusorn (2013)
- งานวิจัยเรื่องที่ 6 Dawruwan Thawinkarn (2015)
- งานวิจัยเรื่องที่ 7 Rusli Ismail et al. (2015)
- งานวิจัยเรื่องที่ 8 Alidri Agatha (2016)
- งานวิจัยเรื่องที่ 9 A. A. Gede Agung et al. (2017)
- งานวิจัยเรื่องที่ 10 Samsul Bahri et al. (2017)
- งานวิจัยเรื่องที่ 11 Roland Bardy and Arthur Rubens (2017)
- งานวิจัยเรื่องที่ 12 Bakar Djibat (2017)
- งานวิจัยเรื่องที่ 13 Hamid Darmadi (2018)
- งานวิจัยเรื่องที่ 14 Kadek Hengki Primayana (2018)
- งานวิจัยเรื่องที่ 15 Yohanes Harsoyo et al. (2018)
- งานวิจัยเรื่องที่ 16 Thammanoon Noiwech (2020)
- งานวิจัยเรื่องที่ 17 ประดิษฐ์ อุ้นหนองกุ้ง (2553)
- งานวิจัยเรื่องที่ 18 ประสิทธิ์ พิทักษ์ชวงศ์ (2554)
- งานวิจัยเรื่องที่ 19 วัลยา ทองงาม (2555)
- งานวิจัยเรื่องที่ 20 พิมลมาศ ยะอนันต์ (2557)
- งานวิจัยเรื่องที่ 21 ปฐวี มณีวงศ์ (2558)
- งานวิจัยเรื่องที่ 22 แวพันธ์ ฉางข้าวชัย (2558)
- งานวิจัยเรื่องที่ 23 พฤษมงคล จุ่มพูล (2559)
- งานวิจัยเรื่องที่ 24 ปรัชญา กาดิโตน (2560)
- งานวิจัยเรื่องที่ 25 นงเยาว์ อุทุมพร (2561)

สรุปได้ว่า การวิเคราะห์เอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้
ภูมิปัญญาท้องถิ่นของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา จากทั้ง
ในและต่างประเทศ ทั้ง 25 งานวิจัย มีปัจจัยที่เป็นองค์ประกอบของการบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้
ภูมิปัญญาท้องถิ่นของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา จำนวน
113 ปัจจัย ดังรายละเอียดในตารางที่ 4

ตารางที่ 4 สรุปผลการวิเคราะห์งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นของสถานศึกษาในพื้นที่บริการศึกษาจังหวัดเชียงใหม่ ซึ่งคัดสรรงานบางแห่งเพื่อเป็นแบบศึกษาวิจัยมีศึกษา

ที่	การบริการจัดการแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นของสถานศึกษาจังหวัดเชียงใหม่	1. Fikret Berkes (1994)	2. Yin Cheong Cheng (2002)	3. Blanca Martins (2007)	4. Wittaya Mekhum (2012)	5. Pormpimon Chusorn (2013)	6. Dawnuwan Thawhkam (2015)	7. Rusli Ismail et al. (2015)	8. Alidri Agatha (2016)	9. A. A. Gede Agung et al. (2017)	10. Samsul Bahri et al. (2017)	11. Roland Bardy and Arthur Rubens (2017)	12. Bakar Djibat (2017)	13. Hamid Darmadi (2018)	14. Kadek Hengki Primayana (2018)	15. Yohanes Harsoyo et al. (2018)	16. Thammanoon Noiwech (2020)	17. ประสิทธิ์ อุณหอังกง (2553)	18. ประสิทธิ์ พิทักษ์วงศ์ (2554)	19. รุสยา ทองงาม (2555)	20. พิภพมาศ ยะอนุนต์ (2557)	21. ปฐวี มณีวงศ์ (2558)	22. นวพันธ์ ฉางชาชัย (2558)	23. พงษ์มงคล จุฑาท (2559)	24. ปรัชญา กาตุไธม (2560)	25. นงเยาว์ อุทุมพร (2561)	
1	การบริการจัดการแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นของสถานศึกษาจังหวัดเชียงใหม่	✓	✓			✓	✓					✓							✓								
2	ผู้บริการสนับสนุน ประสาน การคืนให้ ผู้สอนใช้ แหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นเพื่อ การจัดการเรียน การสอนอยู่เสมอ	✓	✓			✓							✓														
3	ผู้สอนตรวจสอบเนื้อหาสาระในการจัดการ เรียนรู้ว่าถูกต้อง ทันสมัย และเป็นปัจจุบัน	✓	✓		✓																						
4	ผู้บริหารกระจายอำนาจให้แก่บุคลากรใน การดำเนินงานใช้แหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญา ท้องถิ่น	✓																								✓	
5	ผู้บริหารส่งเสริมให้ครูจัดการศึกษาแหล่ง เรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นตามสภาพความเป็นจริงของสังคมที่มีความสลับซับซ้อน และหลากหลาย	✓																									

ตารางที่ 4 สรุปผลการวิเคราะห์งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการการเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นของสถานศึกษาในพื้นที่กรุงเทพมหานครที่มีเป้าหมาย (ต่อ)

ที่	การบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้ ของสถานศึกษาที่มีเป้าหมาย ของสถานศึกษา ตั้งแต่ระดับประถมศึกษา ถึงระดับมัธยมศึกษา	1. Fikret Berkes (1994) ✓	2. Yin Cheong Cheng (2002)	3. Blanca Martins (2007)	4. Wittahaya Mekhum (2012) ✓	5. POMPIMON Chusorn (2013) ✓	6. Dawruwan Thawinkam (2015)	7. Rusli Ismail et al. (2015)	8. Audri Agatha (2016)	9. A. A. Gede Agung et al. (2017) ✓	10. Samsul Bahri et al. (2017)	11. Roland Bardy and Arthur Rubens (2017)	12. Bakar Djibat (2017)	13. Hamid Darmadi (2018)	14. Kadek Hengki Primayana (2018)	15. Yohanes Harsoyo et al. (2018)	16. Thammamon Noiwech (2020)	17. ประดิษฐ์ อุณหองง (2553)	18. ประดิษฐ์ พิทักษ์ชัชวาล (2554)	19. วลัย ทองาม (2555)	20. พงษ์มาศ ยะอนันต์ (2557)	21. ปฐวี มณีวงศ์ (2558)	22. นวรัตน์ อ่างชัย (2558)	23. พงษ์มงคล อุ่มพูล (2559)	24. ปรัชญา กาตุไธน (2560)	25. นงเยาว์ อู่ทิมพร (2561)	
6	การบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้ ของสถานศึกษาที่มีเป้าหมาย ของสถานศึกษา ตั้งแต่ระดับประถมศึกษา ถึงระดับมัธยมศึกษา	✓			✓	✓				✓							✓										
7	การบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้ ของสถานศึกษาที่มีเป้าหมาย ของสถานศึกษา ตั้งแต่ระดับประถมศึกษา ถึงระดับมัธยมศึกษา	✓															✓										
8	การบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้ ของสถานศึกษาที่มีเป้าหมาย ของสถานศึกษา ตั้งแต่ระดับประถมศึกษา ถึงระดับมัธยมศึกษา	✓								✓	✓	✓	✓														
9	การบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้ ของสถานศึกษาที่มีเป้าหมาย ของสถานศึกษา ตั้งแต่ระดับประถมศึกษา ถึงระดับมัธยมศึกษา	✓																									

ตารางที่ 4 สรุปผลการวิเคราะห์งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นของสถานศึกษาในพื้นที่กรุงเทพมหานคร ซึ่งได้ดำเนินการงานเขตพื้นที่บริการศึกษานโยบายมีเดียศึกษา (ต่อ)

ที่	การบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้ ภูมิปัญญาท้องถิ่น ของสถานศึกษา ซึ่งได้ดำเนินการงาน เขตพื้นที่บริการศึกษานโยบายมีเดียศึกษา	1. Fikret Berkes (1994)	2. Yin Cheong Cheng (2002)	3. Blanca Martins (2007)	4. Wittaya Mekhum (2012)	5. Pimpimon Chusorn (2013)	6. Dawruwan Thawinkam (2015)	7. Rusli Ismail et al. (2015)	8. Auldi Agatha (2016)	9. A. A. Gede Agung et al. (2017)	10. Samsul Bahri et al. (2017)	11. Roland Bardy and Arthur Rubens (2017)	12. Bakar Djibat (2017)	13. Hamid Darmadi (2018)	14. Kadek Hengki Primayana (2018)	15. Yohanes Harsoyo et al. (2018)	16. Thammamon Noiwech (2020)	17. ประดิษฐ์ อุเทนทอง (2553)	18. ประดิษฐ์ พิทักษ์ชวลิต (2554)	19. วลัยยา ทองงาม (2555)	20. พงษ์มาศ ยะอนันต์ (2557)	21. ปฐวี มณีวงศ์ (2558)	22. วาฬนธ์ ฉางชาชัย (2558)	23. พงษ์มงคล จุฑพิล (2559)	24. ปรัชญา กาตุไลน (2560)	25. นงเยาว์ อุทุมพร (2561)	
10	ผู้สอนออกแบบการเรียนการสอนที่ เหมาะสมตามความรู้ของงานโดยใช้ แหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น	✓	✓			✓		✓	✓	✓			✓	✓	✓			✓	✓		✓		✓				
11	โรงเรียนรวบรวมข้อมูลแหล่งเรียนรู้ ภูมิปัญญาท้องถิ่นโดยจัดเป็นระบบ สารสนเทศที่มีประสิทธิภาพ		✓	✓			✓	✓	✓				✓	✓	✓				✓	✓		✓					
12	โรงเรียนและชุมชนร่วมกันปรับปรุงแหล่ง เรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นให้เป็นแหล่งเรียนรู้ เชิงสร้างสรรค์ และแหล่งเรียนรู้มีชีวิต	✓	✓									✓															
13	โรงเรียนกำหนดกลยุทธ์จัดการเรียนรู้ จากแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นโดย คำนึงถึงความคุ้มค่าและความยั่งยืน	✓	✓									✓															

ตารางที่ 4 สรุปผลการวิเคราะห์งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นของสถานศึกษาในพื้นที่ฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่บริการศึกษาปฐมวัยมีเดียศึกษา (ต่อ)

ที่	การบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นของสถานศึกษาในพื้นที่ฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่บริการศึกษาปฐมวัยมีเดียศึกษา	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25	
14	การบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นของสถานศึกษา ของสถานศึกษาในพื้นที่ฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่บริการศึกษาปฐมวัยมีเดียศึกษา		✓									✓		✓	✓				✓								
15	โรงเรียนกำหนดให้ครูออกแบบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้ ภูมิปัญญาท้องถิ่นมีความหลากหลายในแต่ละชั้นปี		✓																			✓					
16	โรงเรียนและประชาชากรเข้ามาร่วมกันจัดทำหลักสูตร ออกแบบการจัดการเรียนรู้โดยใช้แหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น		✓																								

ตารางที่ 4 สรุปผลการวิเคราะห์งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นของสถานศึกษาในพื้นที่กรุงเทพมหานคร ซึ่งได้ดำเนินการงานเขตพื้นที่บริการศึกษาระดับมัธยมศึกษา (ต่อ)

ที่	การบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้ ภูมิปัญญาท้องถิ่น ของสถานศึกษา เชิงพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ	1. Fikret Berkes (1994)	2. Yin Cheong Cheng (2002)	3. Blanca Martins (2007)	4. Wittaya Mekhum (2012)	5. Pimpimon Chusorn (2013)	6. Dawruwan Thawinkam (2015)	7. Rusli Ismail et al. (2015)	8. Auldi Agatha (2016)	9. A. A. Gede Agung et al. (2017)	10. Samsul Bahri et al. (2017)	11. Roland Bardy and Arthur Rubens (2017)	12. Bakar Djibat (2017)	13. Hamid Darmadi (2018)	14. Kadek Hengki Primayana (2018)	15. Yohanes Harsoyo et al. (2018)	16. Thammamon Noiwech (2020)	17. ประดิษฐ์ อุณหองง (2553)	18. ประสิทธิ์ พิทักษ์ชวศ (2554)	19. วุฒิชยา ทองงาม (2555)	20. พงษ์มาศ ยะอนันต์ (2557)	21. ปฐวี มณีวงศ์ (2558)	22. นวพร อังชาชัย (2558)	23. พงษ์มงคล อุมพูล (2559)	24. ปรัชญา กาตุไธน (2560)	25. นงเยาว์ อุทุมพร (2561)
17	การบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้ ภูมิปัญญาท้องถิ่น ของสถานศึกษา เชิงพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ		✓														✓		✓							
18	โรงเรียนร่วมพัฒนากับเครือข่ายชุมชน ปราชญ์ชาวบ้านก่อนเปิดภาคการศึกษาใหม่ เพื่อเตรียมความพร้อมก่อนดำเนินงานกิจกรรม การเรียนรู้แหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น ผู้บริหารกำหนดนโยบาย จัดเน้น การใช้ แหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นในการจัด กิจกรรมการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับบริบท ของโรงเรียน		✓			✓	✓		✓							✓										
19	โรงเรียนมีการกำหนดแผนกลยุทธ์ที่ สนับสนุนการใช้แหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญา ท้องถิ่น		✓			✓	✓		✓							✓										
20	ผู้บริหารให้ความสำคัญแก่บุคลากรในการใช้ แหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นได้อย่าง เหมาะสม		✓												✓											

ตารางที่ 4 สรุปผลการวิเคราะห์งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่บริการศึกษาในวัยประถมศึกษา (ต่อ)

ที่	การบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้ ของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงาน เขตพื้นที่บริการศึกษาในวัยประถมศึกษา	1. Fikret Berkes (1994)	2. Yin Cheong Cheng (2002)	3. Blanca Martins (2007)	4. Wittahaya Mekhum (2012)	5. POMPIMON Chusorn (2013)	6. Dawruwan Thawinkam (2015)	7. Rusli Ismail et al. (2015)	8. Audri Agatha (2016)	9. A. A. Gede Agung et al. (2017)	10. Samsul Bahri et al. (2017)	11. Roland Bardy and Arthur Rubens (2017)	12. Bakar Djibat (2017)	13. Hamid Darmadi (2018)	14. Kadek Hengki Primayana (2018)	15. Yohanes Harsoyo et al. (2018)	16. Thammamon Noiwech (2020)	17. ประดิษฐ์ อุณหอนง (2553)	18. ประดิษฐ์ พิทักษ์ชวงศ์ (2554)	19. วุฒยา ทองงาม (2555)	20. พงษ์มาศ ยะอนันต์ (2557)	21. ปฐวี มณีวงศ์ (2558)	22. นวรัตน์ อ่างชัย (2558)	23. พงษ์มงคล อุ่มพูล (2559)	24. ปรัชญา กาตุไธน (2560)	25. นงเยาว์ อู่ทิมพร (2561)			
21	การบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้ ของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงาน เขตพื้นที่บริการศึกษาในวัยประถมศึกษา		✓	✓		✓											✓								✓				
22	การบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้ ของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงาน เขตพื้นที่บริการศึกษาในวัยประถมศึกษา		✓											✓															
23	การบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้ ของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงาน เขตพื้นที่บริการศึกษาในวัยประถมศึกษา		✓		✓									✓															
24	การบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้ ของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงาน เขตพื้นที่บริการศึกษาในวัยประถมศึกษา		✓			✓																							

ตารางที่ 4 สรุปผลการวิเคราะห์งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการการเรียนรู้แบบบูรณาการของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ซึ่งได้ดำเนินการแต่งตั้งคณะกรรมการวิจัยภาษาแม่ได้ภาษา (ต่อ)

ที่	ฉบับบริหารจัดบริหารแหล่งเรียนรู้ ของสถานศึกษา แห่งหนึ่ง	1. Fikret Berkes (1994)	2. Yin Cheong Cheng (2002)	3. Blanca Martins (2007)	4. Wittthaya Mekhum (2012)	5. Pompinon Chusorn (2013)	6. Dawruwan Thawinkam (2015)	7. Rusli Ismail et al. (2015)	8. Aidi Agatha (2016)	9. A. A. Gede Agung et al. (2017)	10. Samsul Bahri et al. (2017)	11. Roland Bardy and Arthur Rubens (2017)	12. Bakar Djibat (2017)	13. Hamid Darmadi (2018)	14. Kadek Hengki Primayana (2018)	15. Yohanes Harsoyo et al. (2018)	16. Thammagoon Noiwech (2020)	17. ประดิษฐ์ อุหนองง (2553)	18. ประดิษฐ์ พิทักษ์ชวจตุ (2554)	19. วลัยยา ทองงาม (2555)	20. พงษ์มาศ ยะอนันต์ (2557)	21. ปฐวี วัฒนวงศ์ (2558)	22. วาฬันธุ์ อ่างขาวชัย (2558)	23. พงษ์มงคล อุ่มพูล (2559)	24. ประติญา กาศ์ไลน (2560)	25. นงเยาว์ อุทุมพร (2561)
25	ฉบับบริหารจัดบริหารแหล่งเรียนรู้ ของสถานศึกษา แห่งหนึ่ง			✓			✓	✓		✓					✓								✓			
26	ฉบับบริหารจัดบริหารแหล่งเรียนรู้ ของสถานศึกษา แห่งหนึ่ง			✓	✓		✓								✓			✓	✓	✓	✓					
27	ฉบับบริหารจัดบริหารแหล่งเรียนรู้ ของสถานศึกษา แห่งหนึ่ง			✓			✓	✓	✓							✓		✓	✓	✓	✓					
28	ฉบับบริหารจัดบริหารแหล่งเรียนรู้ ของสถานศึกษา แห่งหนึ่ง			✓	✓				✓		✓					✓										

ตารางที่ 4 สรุปผลการวิเคราะห์งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นของสถานศึกษาในพื้นที่กรุงเทพมหานครซึ่งได้สืบค้นงานเขตพื้นที่เก็บศึกษาวิจัยมีศึกษา (ต่อ)

ที่	การบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้ ของสถานศึกษาในพื้นที่กรุงเทพมหานคร ของสถานศึกษาในพื้นที่กรุงเทพมหานคร	1. Fikret Berkes (1994)	2. Yin Cheong Cheng (2002)	3. Blanca Martins (2007)	4. Wittthaya Mekhum (2012)	5. POMPIMON Chusorn (2013)	6. Dawruwan Thawinkam (2015)	7. Rusli Ismail et al. (2015)	8. Auldi Agatha (2016)	9. A. A. Gede Agung et al. (2017)	10. Samsul Bahri et al. (2017)	11. Roland Bardy and Arthur Rubens (2017)	12. Bakar Djibat (2017)	13. Hamid Darmadi (2018)	14. Kadek Hengki Primayana (2018)	15. Yohanes Harsoyo et al. (2018)	16. Thammamon Noiwech (2020)	17. ประดิษฐ์ อุณหองง (2553)	18. ประดิษฐ์ พิทักษ์ชวลิต (2554)	19. วุฒยา ทองงาม (2555)	20. พงษ์มาศ ยะอนันต์ (2557)	21. ปฐวี มณีวงศ์ (2558)	22. นวรัตน์ ฉางชาชัย (2558)	23. พงษ์มงคล อุมพูล (2559)	24. ปรัชญา กาตุไลน (2560)	25. นงเยาว์ อุทุมพร (2561)		
29	การศึกษารูปแบบการดำเนินงานของสถานศึกษาในพื้นที่กรุงเทพมหานคร			✓							✓								✓									
30	การพัฒนาระบบงานของสถานศึกษาในพื้นที่กรุงเทพมหานคร			✓			✓					✓		✓					✓									
31	การพัฒนาระบบงานของสถานศึกษาในพื้นที่กรุงเทพมหานคร			✓									✓															
32	การพัฒนาระบบงานของสถานศึกษาในพื้นที่กรุงเทพมหานคร			✓							✓																	

ตารางที่ 4 สรุปผลการวิเคราะห์งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นของสถานศึกษาในพื้นที่บ้านเขตพื้นที่บริการศึกษาระดับมัธยมศึกษา (ต่อ)

ที่	การบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้ ของสถานศึกษาในพื้นที่บริการศึกษาระดับมัธยมศึกษา ของสถานศึกษาเขตพื้นที่บริการศึกษาระดับมัธยมศึกษา	1. Fikret Berkes (1994)	2. Yin Cheong Cheng (2002)	3. Blanca Martins (2007)	4. Wittthaya Mekhum (2012)	5. Pongpimon Chusorn (2013)	6. Dawruwan Thawinkam (2015)	7. Rusli Ismail et al. (2015)	8. Audri Agatha (2016)	9. A. A. Gede Agung et al. (2017)	10. Samsul Bahri et al. (2017)	11. Roland Bardy and Arthur Rubens (2017)	12. Bakar Djibat (2017)	13. Hamid Darmadi (2018)	14. Kadek Hengki Primayana (2018)	15. Yohanes Harsoyo et al. (2018)	16. Thammamon Noiwech (2020)	17. ประดิษฐ์ อุณหองง (2553)	18. ประดิษฐ์ พิทักษ์ชัชวาล (2554)	19. วุฒิชยา ทองงาม (2555)	20. พงษ์มาศ ยะอนันต์ (2557)	21. ปฐวี มณีวงศ์ (2558)	22. นวพรวิทย์ อ่างชาชัย (2558)	23. พงษ์มงคล อุ่มพิไล (2559)	24. ปรัชญา กาตุไธน (2560)	25. นงเยาว์ อู่พิมพ์ (2561)
33	ผู้สอนมีเอกสารส่งเสริมให้ผู้เรียนสนใจจัดเป็นกลุ่มหารายได้จากผลิตภัณฑ์ที่ได้จากโรงเรียนให้ผู้เรียนมีรายได้เป็นของตัวเอง			✓	✓		✓											✓								
34	โรงเรียนให้ผู้เรียนมีเอกสารแบบปฏิบัติงานจริง			✓			✓				✓								✓							
35	อนุรักษ์แหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น				✓		✓	✓				✓							✓							
36	ผู้สอนสนับสนุนให้ผู้เรียนมีภูมิปัญญาท้องถิ่นเพื่อการค้า หรือจัดอบรมอาชีพแก่ผู้เรียน				✓																					
37	ผู้สอนเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ด้วยตนเองจากแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นของผู้เรียน				✓					✓																

ตารางที่ 4 สรุปผลการวิเคราะห์งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นของสถานศึกษาในพื้นที่กรุงเทพมหานครซึ่งได้ดำเนินการจัดทำเป็นรายงานแผนที่ประเทศไทยเกี่ยวกับแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญา (ต่อ)

ที่	การบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้ของสถานศึกษา แห่งใหม่ที่เก็บรวบรวมโดยมีทีมงานของสถานศึกษาเป็นผู้ดำเนินงาน	1. Fikret Berkes (1994)	2. Yin Cheong Cheng (2002)	3. Blanca Martins (2007)	4. Wittaya Mekhum (2012)	5. Pompok Chusorn (2013)	6. Dawruwan Thawinkam (2015)	7. Rusli Ismail et al. (2015)	8. Auldi Agatha (2016)	9. A. A. Gede Agung et al. (2017)	10. Samsul Bahri et al. (2017)	11. Roland Bardy and Arthur Rubens (2017)	12. Bakar Djibat (2017)	13. Hamid Darmadi (2018)	14. Kadek Hengki Primayana (2018)	15. Yohanes Harsoyo et al. (2018)	16. Thammagoon Noiwech (2020)	17. ประดิษฐ์ อุณหอนง (2553)	18. ประดิษฐ์ พิทักษ์ชวลิต (2554)	19. วุฒิชยา ทองงาม (2555)	20. พงษ์มาศ ยะฮอนันต์ (2557)	21. ปฐวี มณีวงศ์ (2558)	22. วาฬนัฐ อ่างซ้ายชัย (2558)	23. พงษ์มงคล อุ่มพูล (2559)	24. ปรัชญา กาตุไลน (2560)	25. นงเยาว์ อุทุมพร (2561)	
38	การบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้โรงเรียน สามารถสร้างองค์ความรู้แก่ผู้เรียน การเรียนรู้แหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น ได้ด้วยตนเองเป็นหลัก				✓	✓							✓														
39	การจัดการเรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้ ภูมิปัญญาท้องถิ่นต้องมีเนื้อหาที่ทันสมัย ปรับเปลี่ยนแปลงของชุมชน				✓						✓		✓														
40	ผู้สอนมีการเชื่อมโยงแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญา ท้องถิ่นกับมาตรฐานการเรียนรู้ และ เป้าหมายของโรงเรียน				✓																			✓			
41	การประเมินผลการใช้แหล่งเรียนรู้ ภูมิปัญญาท้องถิ่นมุ่งเน้นการพัฒนาผู้เรียน และชุมชนเป็นหลัก				✓																				✓		

ตารางที่ 4 สรุปผลการวิเคราะห์งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นของสถานศึกษาในพื้นที่กรุงเทพมหานครซึ่งได้ดำเนินการเก็บข้อมูลด้วยวิธีแบบสัมภาษณ์ (ต่อ)

ที่	การบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้ ของสถานศึกษา แห่ง ที่ เกี่ยวกับระดับประถมศึกษา และ ระดับมัธยมศึกษา ของสถานศึกษา ทั้ง ในระดับประถมศึกษา และ ระดับมัธยมศึกษา	1. Fikret Berkes (1994)	2. Yin Cheong Cheng (2002)	3. Blanca Martins (2007)	4. Wittaya Mekhum (2012)	5. Pimpin Chusorn (2013)	6. Dawruan Thawinkam (2015)	7. Rusli Ismail et al. (2015)	8. Auldi Agatha (2016)	9. A. A. Gede Agung et al. (2017)	10. Samsul Bahri et al. (2017)	11. Roland Bardy and Arthur Rubens (2017)	12. Bakar Djibat (2017)	13. Hamid Darmadi (2018)	14. Kadek Hengki Primayana (2018)	15. Yohanes Harsoyo et al. (2018)	16. Thammanoon Noiwech (2020)	17. ประดิษฐ์ อุณหองง (2553)	18. ประสิทธิ์ พิทักษ์ชัชวาล (2554)	19. วุฒิชยา ทองงาม (2555)	20. พงษ์มาศ ยะอนันต์ (2557)	21. ปวีณ์ มณีวงศ์ (2558)	22. นวรัตน์ ฉางชวาศัย (2558)	23. พงษ์มงคล อุมพูล (2559)	24. ประธิญา กาตุไธน (2560)	25. นงเยาว์ อู่ทิมพร (2561)			
46	ผู้บริหารสนับสนุนให้ครูสอนดีภาษาอบรม พัฒนาองค์ความรู้ภูมิปัญญาชาวบ้านที่ ขาดแคลนจากสถาบันวิจัย					✓	✓	✓		✓				✓				✓				✓							
47	ผู้สอนในหลายกลุ่มสาระการเรียนรู้ มีการบูรณาการการเรียนรู้แบบบูรณาการโดย แหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นร่วมกัน					✓				✓			✓																
48	ผู้สอนดีภาษาผู้เรียนก่อนออกแบบการเรียนรู้ โดยคำนึงถึงวัย และระดับชั้น					✓				✓																			
49	โรงเรียนนำรายงานการใช้แหล่งเรียนรู้ ภูมิปัญญาท้องถิ่นเสนอแก่หน่วยงานต้นสังกัด					✓																							
50	โรงเรียนนำรายงานการใช้แหล่งเรียนรู้ ภูมิปัญญาท้องถิ่นเสนอแก่ผู้ปกครองและ ชุมชน					✓																							

ตารางที่ 4 สรุปผลการวิเคราะห์งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการการเรียนรู้อิเล็กทรอนิกส์ของสถาบันอุดมศึกษาไทย (ต่อ)

ที่	ผลการบริหารจัดการการเรียนรู้อิเล็กทรอนิกส์ของสถาบันอุดมศึกษาไทย	1. Fikret Berkes (1994)	2. Yin Cheong Cheng (2002)	3. Blanca Martins (2007)	4. Wittahaya Mekhum (2012)	5. Pongpimon Chusorn (2013)	6. Dawruwan Thawinkam (2015)	7. Rusli Ismail et al. (2015)	8. Auldi Agatha (2016)	9. A. A. Gede Agung et al. (2017)	10. Samsul Bahri et al. (2017)	11. Roland Bardy and Arthur Rubens (2017)	12. Bakar Djibat (2017)	13. Hamid Darmadi (2018)	14. Kadek Hengki Primayana (2018)	15. Yohanes Harsyoto et al. (2018)	16. Thammamon Noiwech (2020)	17. ประดิษฐ์ อุณหองง (2553)	18. ประดิษฐ์ พิทักษ์ชวลิต (2554)	19. วุฒยา ทองงาม (2555)	20. พงษ์มาศ ยะอนันต์ (2557)	21. ปฐวี มณีวงศ์ (2558)	22. นวพรวิทย์ อ่างชัย (2558)	23. พงษ์มงคล อุ่มพูล (2559)	24. ประชญา กาศไธยาน (2560)	25. นงเยาว์ อู่ทิมพร (2561)	
51	การบริหารจัดการการเรียนรู้อิเล็กทรอนิกส์ของสถาบันอุดมศึกษา ของสงขลานครินทร์ เชิงนโยบาย																							✓			
52	การให้คำปรึกษาของโรงเรียน การศึกษาระดับมัธยมศึกษา ตอนต้น	✓				✓						✓				✓											
53	ปัจจัยที่ส่งผลต่อการ เรียนรู้อิเล็กทรอนิกส์ ของนักศึกษา					✓											✓										
54	การพัฒนาระบบ การเรียนรู้อิเล็กทรอนิกส์ ของสถาบันอุดมศึกษา					✓																		✓			

ตารางที่ 4 สรุปผลการวิเคราะห์งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการการเรียนรู้ออนไลน์ของสถานศึกษาในพื้นที่กรุงเทพมหานคร ซึ่งได้ดำเนินการแต่งตั้งทีมที่ปรึกษาผู้เชี่ยวชาญมีได้ภาษา (ต่อ)

ที่	ผลการวิเคราะห์งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการการเรียนรู้ออนไลน์ของสถานศึกษาในพื้นที่กรุงเทพมหานคร ซึ่งได้ดำเนินการแต่งตั้งทีมที่ปรึกษาผู้เชี่ยวชาญมีได้ภาษา (ต่อ)	1. Fikret Berkes (1994)	2. Yin Cheong Cheng (2002)	3. Blanca Martins (2007)	4. Wittaya Mekhum (2012)	5. Pongpimon Chusorn (2013)	6. Dawruwan Thawinkam (2015)	7. Rusli Ismail et al. (2015)	8. Audri Agatha (2016)	9. A. A. Gede Agung et al. (2017)	10. Samsul Bahri et al. (2017)	11. Roland Bardy and Arthur Rubens (2017)	12. Bakar Djibat (2017)	13. Hamid Darmadi (2018)	14. Kadek Hengki Primayana (2018)	15. Yohanes Harsoyo et al. (2018)	16. Thammamon Noiwech (2020)	17. ประดิษฐ์ อุณหอนง (2553)	18. ประดิษฐ์ พิทักษ์ชวจ (2554)	19. วลัยยา ทองงาม (2555)	20. พงษ์มาศ ยะอนันต์ (2557)	21. ปฐวี มณีวงศ์ (2558)	22. นวพันธ์ ฉ่างชาชัย (2558)	23. พงษ์มงคล อุมพืล (2559)	24. ปรัชญา กาตุไลน (2560)	25. นงเยาว์ อู่ทุมพร (2561)	
55	การบริหารจัดการการเรียนรู้ออนไลน์ของสถานศึกษา งานวิจัยเกี่ยวกับเทคโนโลยีทางการศึกษา งานวิจัยเกี่ยวกับเทคโนโลยีทางการศึกษา งานวิจัยเกี่ยวกับเทคโนโลยีทางการศึกษา						✓	✓		✓								✓	✓								
56	งานวิจัยเกี่ยวกับเทคโนโลยีทางการศึกษา งานวิจัยเกี่ยวกับเทคโนโลยีทางการศึกษา งานวิจัยเกี่ยวกับเทคโนโลยีทางการศึกษา						✓	✓		✓								✓	✓								
57	งานวิจัยเกี่ยวกับเทคโนโลยีทางการศึกษา งานวิจัยเกี่ยวกับเทคโนโลยีทางการศึกษา งานวิจัยเกี่ยวกับเทคโนโลยีทางการศึกษา						✓	✓		✓								✓	✓								
58	งานวิจัยเกี่ยวกับเทคโนโลยีทางการศึกษา งานวิจัยเกี่ยวกับเทคโนโลยีทางการศึกษา งานวิจัยเกี่ยวกับเทคโนโลยีทางการศึกษา						✓			✓																	
59	งานวิจัยเกี่ยวกับเทคโนโลยีทางการศึกษา งานวิจัยเกี่ยวกับเทคโนโลยีทางการศึกษา งานวิจัยเกี่ยวกับเทคโนโลยีทางการศึกษา						✓																				

ตารางที่ 4 สรุปผลการวิเคราะห์งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นของสถานศึกษาในพื้นที่กรุงเทพมหานครภายใต้ภาษา (ต่อ)

ที่	ผลการวิเคราะห์งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นของสถานศึกษาในพื้นที่กรุงเทพมหานครภายใต้ภาษา (ต่อ)	1. Fikret Berkes (1994)	2. Yin Cheong Cheng (2002)	3. Blanca Martins (2007)	4. Wittaya Mekhum (2012)	5. Pimpimon Chusorn (2013)	6. Dawruwan Thawinkam (2015)	7. Rusli Ismail et al. (2015)	8. Aidi Agatha (2016)	9. A. A. Gede Agung et al. (2017)	10. Samsul Bahri et al. (2017)	11. Roland Bardy and Arthur Rubens (2017)	12. Bakar Djibat (2017)	13. Hamid Darmadi (2018)	14. Kadek Hengki Primayana (2018)	15. Yohanes Harsoyo et al. (2018)	16. Thammamon Noiwech (2020)	17. ประดิษฐ์ อุหนองงัง (2553)	18. ประสิทธิ์ พิทักษ์ชวจตุ (2554)	19. วุฒยา ทองงาม (2555)	20. พงษ์มาศ ยะอนันต์ (2557)	21. ปฐวี มณีวงศ์ (2558)	22. นวรัตน์ ฉางซิวชัย (2558)	23. พงษ์มงคล ภูมิพล (2559)	24. ปรัชญา กาตุไลน (2560)	25. นงเยาว์ อุทุมพร (2561)	
09	การบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้ของสถานศึกษาที่มีคุณภาพ						✓	✓																			
19	การบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้ของสถานศึกษาที่มีคุณภาพ						✓	✓				✓															
29	การบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้ของสถานศึกษาที่มีคุณภาพ							✓																			
63	การบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้ของสถานศึกษาที่มีคุณภาพ																										

ตารางที่ 4 สรุปผลการวิเคราะห์งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นของสถานศึกษาในพื้นที่กรุงเทพมหานครซึ่งได้ดำเนินการประเมินแหล่งเรียนรู้ที่เป็นเลิศด้านภาษาไทย (ต่อ)

ที่	แบบประเมินแหล่งเรียนรู้	1. Fikret Berkes (1994)	2. Yin Cheong Cheng (2002)	3. Blanca Martins (2007)	4. Wittaya Mekhum (2012)	5. Pimpimon Chusorn (2013)	6. Dawruwan Thawinkam (2015)	7. Rusli Ismail et al. (2015)	8. Auidri Agatha (2016)	9. A. A. Gede Agung et al. (2017)	10. Samsul Bahri et al. (2017)	11. Roland Bardy and Arthur Rubens (2017)	12. Bakar Djibat (2017)	13. Hamid Darmadi (2018)	14. Kadek Hengki Primayana (2018)	15. Yohanes Harsoyo et al. (2018)	16. Thammamon Noiwech (2020)	17. ประดิษฐ์ อุหนองงัง (2553)	18. ประสิทธิ์ พิทักษ์ชวจตุ (2554)	19. วุฒยา ทองงาม (2555)	20. พงษ์มาศ ยะอนันต์ (2557)	21. ปฐวี มณีวงศ์ (2558)	22. นวรัตน์ อ่างชาวยัย (2558)	23. พงษ์มงคล อุ่มพูล (2559)	24. ปรัชญา กาตุไธน (2560)	25. นงเยาว์ อุทุมพร (2561)
64	แบบบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้ ของสถานศึกษา ที่กรุงเทพมหานคร และวัดป่าประดงของ โรงเรียนอัสสัมชัญ กรุงเทพฯ							✓										✓								
65	รายละเอียดของรายวิชา เรียนเชิงปฏิบัติเกี่ยวกับ การเลี้ยงปลาในบ่อ โรงเรียน							✓																		
66	โครงการแข่งขัน การประกวดโครงงาน วิทยาศาสตร์ ระดับชั้นประถมศึกษา ตอนต้น							✓																		
67	โครงการแข่งขัน การประกวดโครงงาน วิทยาศาสตร์ ระดับชั้นประถมศึกษา ตอนต้น							✓																		

ตารางที่ 4 สรุปผลการวิเคราะห์งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นของสถานศึกษาขึ้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่บริการศึกษาระดับมัธยมศึกษา (ต่อ)

ที่	<p>การบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้ ภูมิปัญญาท้องถิ่น</p> <p>เขตพื้นที่ศึกษาระดับมัธยมศึกษา ของสงขลา</p>	1. Fikret Berkes (1994)	2. Yin Cheong Cheng (2002)	3. Blanca Martins (2007)	4. Wittaya Mekhum (2012)	5. Pimpimon Chusorn (2013)	6. Dawruwan Thawinkam (2015)	7. Rusli Ismail et al. (2015)	8. Auldi Agatha (2016)	9. A. A. Gede Agung et al. (2017)	10. Samsul Bahri et al. (2017)	11. Roland Bardy and Arthur Rubens (2017)	12. Bakar Djibat (2017)	13. Hamid Darmadi (2018)	14. Kadek Hengki Primayana (2018)	15. Yohanes Harsoyo et al. (2018)	16. Thammaanon Noiwech (2020)	17. ประดิษฐ์ อุณหองง (2553)	18. ประดิษฐ์ พิทักษ์ชวงศ์ (2554)	19. วุฒยา ทองงาม (2555)	20. พงษ์มาศ ยะอนันต์ (2557)	21. ปฐวี มณีวงศ์ (2558)	22. นวรัตน์ ฉางซิวชัย (2558)	23. พงษ์มงคล อุมพูล (2559)	24. ปรัชญา กาตุไลน (2560)	25. นงเยาว์ อุทุมพร (2561)			
68	<p>ผู้สอนนำผลการประเมินที่ไม่ประนีประนอมไปเผยแพร่ บนเว็บไซต์ของโรงเรียน</p> <p>ประสิทธิภาพมากขึ้น</p>						✓	✓								✓						✓							
69	<p>โรงเรียนมุ่งเน้นให้มีการประเมินผลผู้เรียน เชิงประจักษ์</p>						✓	✓								✓													
70	<p>ผู้สอนเปิดโอกาสให้ผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง ร่วมวิเคราะห์ และเสนอแนะในการใช้ แหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น ก่อนเริ่ม จัดกิจกรรมการเรียนรู้</p>																												
71	<p>แผนการจัดการเรียนรู้มีการระบุ วัตถุประสงค์ในการใช้แหล่งเรียนรู้ ภูมิปัญญาท้องถิ่นที่ชัดเจน</p>							✓																					

ตารางที่ 4 สรุปผลการวิเคราะห์งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา (ต่อ)

ที่	การบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา	1. Fikret Berkes (1994)	2. Yin Cheong Cheng (2002)	3. Blanca Martins (2007)	4. Wittahaya Mekhum (2012)	5. POMPIMON Chusorn (2013)	6. Dawruwan Thawinkam (2015)	7. Rusli Ismail et al. (2015)	8. Auldi Agatha (2016)	9. A. A. Gede Agung et al. (2017)	10. Samsul Bahri et al. (2017)	11. Roland Bardy and Arthur Rubens (2017)	12. Bakar Djibat (2017)	13. Hamid Darmadi (2018)	14. Kadek Hengki Primayana (2018)	15. Yohanes Harsoyo et al. (2018)	16. Thammamon Noiwech (2020)	17. ประดิษฐ์ อุณหองง (2553)	18. ประสิทธิ์ พิทักษ์ชวศ (2554)	19. วุฒยา ทองงาม (2555)	20. พงษ์มาศ ยะอนันต์ (2557)	21. ปฐวี มณีวงศ์ (2558)	22. นวพรธิ์ ฉางชาชัย (2558)	23. พงษ์มงคล อุมพูล (2559)	24. ปรัชญา กาตุไลน (2560)	25. นงเยาว์ อู่ทุมพร (2561)	
72	การบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา							✓									✓										
73	การบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา							✓		✓		✓		✓													
74	การบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา									✓																	
75	การบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา									✓			✓										✓				
76	การบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา									✓																	

ตารางที่ 4 สรุปผลการวิเคราะห์งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการการเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นของสถานศึกษาในพื้นที่กรุงเทพมหานคร ซึ่งได้สืบงานเขตพื้นที่เก็บศึกษาวิจัยมีศึกษา (ต่อ)

ที่	<p>การบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้ ของสถานศึกษา เชิงพื้นที่เก็บศึกษาวิจัยมีศึกษา ของสถานศึกษา เชิงพื้นที่เก็บศึกษาวิจัยมีศึกษา</p>	1. Fikret Berkes (1994)	2. Yin Cheong Cheng (2002)	3. Blanca Martins (2007)	4. Wittaya Mekhum (2012)	5. Pompimon Chusorn (2013)	6. Dawruwan Thawinkam (2015)	7. Rusli Ismail et al. (2015)	8. Aidi Agatha (2016)	9. A. A. Gede Agung et al. (2017)	10. Samsul Bahri et al. (2017)	11. Roland Bardy and Arthur Rubens (2017)	12. Bakar Djibat (2017)	13. Hamid Darmadi (2018)	14. Kadek Hengki Primayana (2018)	15. Yohanes Harsoyo et al. (2018)	16. Thammanoon Noiwech (2020)	17. ประติษฐ์ อุณหองง (2553)	18. ประติษฐ์ พิทักษ์ชัชวาล (2554)	19. วลัยยา ทองงาม (2555)	20. พงษ์ภมราต ยะอนันต์ (2557)	21. ปฐวี มณีวงศ์ (2558)	22. นวพรินทร์ อ่างขำชัย (2558)	23. พงษ์มงคล อุ่มพูล (2559)	24. ปรัชญา กาตุไธน (2560)	25. นงเยาว์ อุทุมพร (2561)		
77	<p>ผู้สอนผลิตสื่อประกอบการเรียนรู้ที่เชื่อมโยงให้ ผู้เรียนได้เรียนรู้เกี่ยวกับแหล่งเรียนรู้ ของตนเอง</p>	✓								✓				✓					✓									
78	<p>ผู้สอนอธิบายให้ผู้เรียนเข้าใจ ครอบคลุม และ เตรียมความพร้อมที่จะเรียนรู้จากแหล่ง เรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น</p>	✓	✓																									
79	<p>โรงเรียนเชิญปราชญ์ชาวบ้านมาเป็น ที่ปรึกษาในการจัดทำโครงการให้แก่ผู้เรียน</p>		✓																									
80	<p>โรงเรียนเปิดโอกาสให้ผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง ร่วมกับวิเคราะห์ปัญหา อุปสรรค และ ข้อเสนอแนะหลังจากใช้แหล่งเรียนรู้ ปัญญาท้องถิ่นในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้</p>											✓																

ตารางที่ 4 สรุปผลการวิเคราะห์งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นของสถานศึกษาในพื้นที่กรุงเทพมหานครซึ่งได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล (ต่อ)

ที่	<p>การบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้ ของสถานศึกษา แห่งหนึ่ง แห่งหนึ่ง</p> <p>แห่งหนึ่งที่เก็บรวบรวมข้อมูล ของสถานศึกษา แห่งหนึ่ง</p>	1. Fikret Berkes (1994)	2. Yin Cheong Cheng (2002)	3. Blanca Martins (2007)	4. Wittaya Mekhum (2012)	5. Pimpimon Chusorn (2013)	6. Dawruwan Thawinkam (2015)	7. Rusli Ismail et al. (2015)	8. Aidi Agatha (2016)	9. A. A. Gede Agung et al. (2017)	10. Samsul Bahri et al. (2017)	11. Roland Bardy and Arthur Rubens (2017)	12. Bakar Djibat (2017)	13. Hamid Darmadi (2018)	14. Kadek Hengki Primayana (2018)	15. Yohanes Harsoyo et al. (2018)	16. Thammamon Noiwech (2020)	17. ประดิษฐ์ อุเทนทอง (2553)	18. ประสิทธิ์ พิทักษ์ชวาศ (2554)	19. วุฒิชยา ทองงาม (2555)	20. พงษ์มาศ ยะอนันต์ (2557)	21. ปฐวี มณีวงศ์ (2558)	22. วาฬนธ์ อ่างชัย (2558)	23. พงษ์มงคล อุ่มพูล (2559)	24. ปรัชญา กาตุไลน (2560)	25. นงเยาว์ อุทุมพร (2561)	
81	<p>ของ วัฒนธรรม และกิจกรรม สำคัญต่าง ๆ ของ ชน</p>		✓					✓																			
82	<p>ผู้สอนมุ่งเน้นการสร้างทัศนคติว่า ข้อสอบโดยใจแหล่งเรียนรู้ในท้องถิ่นให้แก่ ผู้เรียน</p>		✓																								
83	<p>ผู้สอนทำหน้าที่สอนวิธีการสืบหาความรู้ กับโครงข่ายข้อมูล และให้คำแนะนำในการ เรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น ให้แก่ผู้เรียน</p>													✓													
84	<p>ผู้สอนกำหนดหัวข้อ ประเด็นศึกษาค้นคว้า จากแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นไว้อย่าง ชัดเจน</p>																										

ตารางที่ 4 สรุปผลการวิเคราะห์งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการการเรียนรู้ออนไลน์ของสถานศึกษาในพื้นที่กรุงเทพมหานคร ซึ่งได้ดำเนินการตามเกณฑ์การประเมินที่ได้ระบุไว้ในข้อ 4 (ต่อ)

ที่	<p>การบริหารจัดการการเรียนรู้ออนไลน์ของสถานศึกษาในพื้นที่กรุงเทพมหานคร ซึ่งได้ดำเนินการตามเกณฑ์การประเมินที่ได้ระบุไว้ในข้อ 4 (ต่อ)</p> <p>งานของสถานศึกษาในพื้นที่กรุงเทพมหานคร ซึ่งได้ดำเนินการตามเกณฑ์การประเมินที่ได้ระบุไว้ในข้อ 4 (ต่อ)</p>	1. Fikret Berkes (1994)	2. Yin Cheong Cheng (2002)	3. Blanca Martins (2007)	4. Wittaya Mekhum (2012)	5. Pomphon Chusorn (2013)	6. Dawruwan Thawinkam (2015)	7. Rusli Ismail et al. (2015)	8. Auldi Agatha (2016)	9. A. A. Gede Agung et al. (2017)	10. Samsul Bahri et al. (2017)	11. Roland Bardy and Arthur Rubens (2017)	12. Bakar Djibat (2017)	13. Hamid Darmadi (2018)	14. Kadek Hengki Primayana (2018)	15. Yohanes Harsoyo et al. (2018)	16. Thammaoon Noiwech (2020)	17. ประดิษฐ์ อุณหองง (2553)	18. ประดิษฐ์ พิทักษ์ชวลิต (2554)	19. วุฒิชัย ทองงาม (2555)	20. พงษ์มาศ ยะอนันต์ (2557)	21. ปฐวี มณีวงศ์ (2558)	22. นวรัตน์ ฉางชวาศัย (2558)	23. พงษ์มงคล อุมพูล (2559)	24. ปรัชญา กาตุไลน (2560)	25. นงเยาว์ อุทุมพร (2561)	
68	<p>ส่วนเกี่ยวข้อง</p> <p>ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในการพัฒนาระบบการเรียนรู้ออนไลน์</p>																										
90	<p>ผู้บริหารเปิดโอกาสให้บุคลากรเสนอข้อรับ</p> <p>การสนับสนุนจากโรงเรียนในการใช้แหล่ง</p> <p>เรียนรู้ออนไลน์</p>																										
16	<p>ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องร่วมกับภาคีเครือข่าย</p> <p>ที่จำเป็นต้องใช้ก่อนจัดกิจกรรมการเรียนรู้ออนไลน์</p> <p>จากแหล่งเรียนรู้ออนไลน์ที่เข้าถึงตามแผน</p> <p>ที่กำหนดไว้</p>																										
26	<p>โรงเรียนจัดทำระเบียบและเกณฑ์</p> <p>แหล่งเรียนรู้ออนไลน์ที่รองรับ</p> <p>ระบบและเป็นปัจจุบัน</p>																										

ตารางที่ 4 สรุปผลการวิเคราะห์งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา (ต่อ)

ที่		1. Fikret Berkes (1994)	2. Yin Cheong Cheng (2002)	3. Blanca Martins (2007)	4. Wittahaya Mekhum (2012)	5. Pompimon Chusorn (2013)	6. Dawruwan Thawinkam (2015)	7. Rusli Ismail et al. (2015)	8. Aldri Agatha (2016)	9. A. A. Gede Agung et al. (2017)	10. Samsul Bahri et al. (2017)	11. Roland Bardy and Arthur Rubens (2017)	12. Bakar Djibat (2017)	13. Hamid Darmadi (2018)	14. Kadek Hengki Primayana (2018)	15. Yohanes Harsoyo et al. (2018)	16. Thammagoon Noiwech (2020)	17. ประดิษฐ์ อุณหองง (2553)	18. ประสิทธิ์ พิทักษ์ชาจวงศ์ (2554)	19. วุฒยา ทองงาม (2555)	20. พงษ์มาศ ยะอนันต์ (2557)	21. ปฐวี มณีวงศ์ (2558)	22. วาฬพันธ์ อ่างชาชัย (2558)	23. พงษ์มงคล อุ่มพิล (2559)	24. ประญา กาตุไลน (2560)	25. นงเยาว์ อุทุมพร (2561)
101	การบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา																		✓		✓					
102	ผู้สอนเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้สะท้อนผลการเรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นเชิงคุณภาพ																			✓						
103	ผู้บริหารกำหนดให้ผู้สอนจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้ที่บูรณาการภูมิปัญญาท้องถิ่น พร้อมตรวจประเมินก่อนนำเสนอจริง																				✓					
104	ผู้สอนบันทึกภาพ และจัดบันทึกพฤติกรรม การเรียนรู้แหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นของผู้เรียนทุกครั้งเพื่อใช้ในการปรับปรุงพัฒนา																				✓					
104	โรงเรียนใช้เครื่องมืออินเทอร์เน็ต กำกับติดตามการใช้แหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นที่มีคุณภาพ																									

ตารางที่ 4 สรุปผลการวิเคราะห์งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา (ต่อ)

ที่	การบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา (ต่อ)	1. Fikret Berkes (1994)	2. Yin Cheong Cheng (2002)	3. Blanca Martins (2007)	4. Wittaya Mekhum (2012)	5. Pongpimon Chusorn (2013)	6. Dawruwan Thawinkam (2015)	7. Rusli Ismail et al. (2015)	8. Audri Agatha (2016)	9. A. A. Gede Agung et al. (2017)	10. Samsul Bahri et al. (2017)	11. Roland Bardy and Arthur Rubens (2017)	12. Bakar Djibat (2017)	13. Hamid Darmadi (2018)	14. Kadek Hengki Primayana (2018)	15. Yohanes Harsoyo et al. (2018)	16. Thammagoon Noiwech (2020)	17. ประดิษฐ์ อุณหองง (2553)	18. ประดิษฐ์ พิทักษ์ชวงศ์ (2554)	19. วุฒยา ทองงาม (2555)	20. พงษ์มาศ ยะอนันต์ (2557)	21. ปฐวี มณีวงศ์ (2558)	22. นวพรณี ฉ่างชาชัย (2558)	23. พงษ์มงคล คุ้มพูล (2559)	24. ปรัชญา กาตุไลน (2560)	25. นงเยาว์ อุทุมพร (2561)			
105	การบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา	✓	✓																										
106	แหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น																												
107	ผู้ดูแลเรียนรู้อายุที่ต่ำกว่า																												
108	โรงเรียนที่มีแผนดำเนินงานในการบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นเป็นรายหลักสูตร พร้อมกำหนดบทบาทหน้าที่อย่างชัดเจน																												
109	โรงเรียนมีแผนปฏิบัติการปฏิบัติงานที่มีการเชื่อมโยงสายบังคับบัญชาภายในและความสัมพันธ์กับผู้นำชุมชนและภูมิปัญญาท้องถิ่น																												

ตารางที่ 4 สรุปผลการวิเคราะห์งานวิจัยที่เกี่ยวข้องเกี่ยวกับการบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นของสถานศึกษาในพื้นที่ฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา (ต่อ)

ที่	การบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นของสถานศึกษาในพื้นที่ฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา	✓																																																							
110	การบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นของสถานศึกษาในพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา โรงเรียนมีกรอบรม พัฒนา ผู้เรียนให้สามารถเป็นมีศักยภาพตนเองแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นในชุมชนได้ โรงเรียนเผยแพร่องค์ความรู้จากแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นให้แก่โรงเรียนในชุมชน และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง	✓	1. Fikret Berkes (1994)	2. Yin Cheong Cheng (2002)	3. Blanca Martins (2007)	4. Wittahaya Mekhum (2012)	5. Pompimon Chusorn (2013)	6. Dawruwan Thawinkam (2015)	7. Rusli Ismail et al. (2015)	8. Auldi Agatha (2016)	9. A. A. Gede Agung et al. (2017)	10. Samsul Bahri et al. (2017)	11. Roland Bardy and Arthur Rubens (2017)	12. Bakar Djibat (2017)	13. Hamid Darmadi (2018)	14. Kadek Hengki Primayana (2018)	15. Yohanes Harsoyo et al. (2018)	16. Thammaanon Noiwech (2020)	17. ประดิษฐ์ อุเทนทอง (2553)	18. ประสิทธิ์ พิทักษ์ชัชวาล (2554)	19. วุฒยา ทองงาม (2555)	20. พงษ์มาศ ยะอนันต์ (2557)	21. ปฐวี มณีวงศ์ (2558)	22. นวพรณี อ่างพิชัย (2558)	23. พงษ์มงคล อุ่มพิล (2559)	24. ปรัชญา กาตุโลน (2560)	25. นงเยาว์ อู่พิมพ์ (2561)																														
111		✓																																																							
112		✓																																																							
113		✓																																																							

1.1.3 การวิเคราะห์การสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญและผู้ทรงคุณวุฒิที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา จำนวน 9 ท่าน ดังต่อไปนี้

1. นายนคร ตั้งคะพิภพ ตำแหน่ง ที่ปรึกษาสำนักบริหารงานการมัธยมศึกษาตอนปลาย (อดีตผู้อำนวยการโรงเรียนเบญจมเทพอุทิศ วิทยฐานะเชี่ยวชาญพิเศษ)
2. ดร.นิติกรณ์ ฉันทวงศ์ชนะ ตำแหน่ง ผู้อำนวยการ โรงเรียนสงวนหญิง วิทยฐานะชำนาญการพิเศษ
3. นายภัทรศาสน์ มาสกุล ตำแหน่ง ผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 29 วิทยฐานะเชี่ยวชาญ
4. ดร.วรากร รื่นกมล ตำแหน่ง อดีตผู้อำนวยการโรงเรียนอยุธยาวิทยาลัย วิทยฐานะชำนาญการพิเศษ
5. นายวิษณุ ผสมทรัพย์ ตำแหน่ง อดีตผู้อำนวยการ โรงเรียนบางละมุง วิทยฐานะเชี่ยวชาญ
6. ว่าที่ร้อยตรี ดร.สมเกียรติ พิษมงคล ตำแหน่ง อดีตผู้อำนวยการโรงเรียนหาดใหญ่วิทยาลัย วิทยฐานะชำนาญการพิเศษ
7. นายสมศักดิ์ เลิศรัตนพันธุ์ ตำแหน่ง อดีตผู้อำนวยการ โรงเรียนสรรพวิทยาคม วิทยฐานะเชี่ยวชาญ
8. ดร.อัมพวัลย์ วิศวะธีรานนท์ ตำแหน่ง รองคณบดีฝ่ายแผนและวิชาการ ศูนย์ศึกษาพัฒนาจิตอาสาและกิจกรรมเพื่อสังคม วิทยาลัยโพธิวิชชาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
9. ดร.สุรินทร์ เนียมสุวรรณ ตำแหน่ง ตำแหน่ง อดีตผู้อำนวยการโรงเรียนศรียาภัย วิทยฐานะชำนาญการพิเศษ

สรุปได้ว่า ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับองค์ประกอบของการบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา จากการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญและผู้ทรงคุณวุฒิ มีจำนวน 105 ปัจจัย ดังตารางที่ 5

ตารางที่ 5 สรุปผลการวิเคราะห์การสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญเกี่ยวกับองค์ประกอบของการบริหารจัดการ
 แหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา
 มัธยมศึกษา

ที่	การบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น ของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา	1. นายเนตร ดึงตะพิภพ (2561)	2. ดร.นิติกรณ์ ฉันทวงศ์ชนะ (2561)	3. นายภัทรศาศาน์ มาสกุล (2561)	4. ดร.วรากร รื่นกมล (2561)	5. นายวิชณุ สมุทรทรัพย์ (2561)	6. ว่าที่ร้อยตรี ดร.สมเกียรติ พิฆังมงคล (2561)	7. นายสมศักดิ์ เลิศรัตนพันธุ์ (2561)	8. ดร.สุรินทร์ เนียมสุวรรณ (2561)	9. ดร.อัมพวัลย์ วิศวิรานนท์ (2561)
1	โรงเรียนสนับสนุน ส่งเสริมให้ประชาชน ชุมชน องค์กร ปกครองส่วนท้องถิ่น และภาคีเครือข่ายเข้ามามีส่วนร่วม ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นให้แก่ผู้เรียน อย่างเป็นรูปธรรมและต่อเนื่อง	✓				✓				✓
2	การจัดการเรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นต้อง สามารถสร้างความพร้อมในการประกอบอาชีพตามความ ต้องการของตลาดแรงงานและชุมชนได้	✓		✓			✓	✓		✓
3	ผู้สอนออกแบบการเรียนการสอนที่บูรณาการความรู้ของ ชุมชนโดยอาศัยแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น	✓	✓		✓					
4	กิจกรรมการเรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นมุ่งเน้น ให้ผู้เรียนปฏิบัติจริง เพื่อพัฒนาทักษะ และสมรรถนะสำคัญ	✓		✓	✓		✓	✓		✓
5	ชุมชนสนับสนุนให้ใช้แหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นเพื่อ การฝึกอาชีพ หรือจัดอบรมอาชีพแก่ผู้เรียน	✓		✓			✓	✓	✓	✓
6	โรงเรียนสร้างความสัมพันธ์อันดีกับชุมชนเพื่อแสวงหา ความร่วมมือ	✓	✓	✓	✓	✓				
7	ผู้บริหารสนับสนุน ประสาน กระตุ้นให้ผู้สอนใช้แหล่งเรียนรู้ ภูมิปัญญาท้องถิ่นเพื่อจัดการเรียนการสอนอยู่เสมอ	✓	✓							
8	ผู้บริหารสร้างความตระหนักให้กับบุคลากรทั้งภายในและ ภายนอก ให้เกิดความรู้สึกเป็นเจ้าของแหล่งเรียนรู้ ภูมิปัญญาท้องถิ่นร่วมกัน	✓	✓	✓	✓		✓			✓
9	ผู้บริหารกำหนดให้ผู้สอนจัดทำแผนประสบการณ์ภูมิปัญญา ท้องถิ่นพร้อมตรวจประเมินก่อนนำมาสอนจริง	✓				✓	✓	✓	✓	

ตารางที่ 5 สรุปผลการวิเคราะห์การสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญเกี่ยวกับองค์ประกอบของการบริหารจัดการ
 แหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา
 มัธยมศึกษา

ที่	การบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น ของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา	1. นายนคร ตั้งคะพิภพ (2561)	2. ดร.นิตติกรณ อัมพาทังคะชยะ (2561)	3. นายภัทรศาศานน์ มาสกุล (2561)	4. ดร.วารการ รื่นกลม (2561)	5. นายวิษณุ ผลสมทรัพย์ (2561)	6. ว่าที่ร้อยตรี ดร.สมเกียรติ พิฆังคด (2561)	7. นายสมศักดิ์ เลิศรัตนพันธุ์ (2561)	8. ดร.สุรินทร์ เนียมสุวรรณ (2561)	9. ดร.อัมพัทธ์ วัชรวิธานนท์ (2561)
32	โรงเรียนส่งเสริมให้ผู้เรียนเป็นผู้เผยแพร่ความรู้ที่ผู้เรียนสร้างขึ้น มาเพื่อแก้ปัญหาหรือพัฒนาชุมชน	✓	✓			✓				✓
33	ผู้เรียนใช้การสัมภาษณ์ผู้รู้ หรือปราชญ์ชาวบ้านในท้องถิ่น	✓								
34	โรงเรียนต้องมีการจัดการความรู้จากแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญา ท้องถิ่นโดยกลุ่มผู้ที่มีความเข้าใจอย่างแท้จริง	✓				✓				✓
35	ผู้บริหารสนับสนุน ประสาน กระตุ้น ส่งเสริมให้ผู้สอนสำรวจ แหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นในชุมชนที่จะสามารถนำมาใช้ ประโยชน์ในการจัดการเรียนรู้อยู่เสมอ	✓	✓	✓		✓		✓	✓	
36	ผู้สอนควรนำองค์ความรู้ที่ได้รับแบ่งปันแก่บุคลากรภายใน โรงเรียนในโอกาสต่างๆ เช่นการประชุม เวทีภูมิปัญญา การจัดนิทรรศการ เป็นต้น	✓		✓						
37	ผู้บริหารต้องสร้างแรงจูงใจ และ ความเชื่อมั่นว่าการจัดการ เรียนรู้โดยใช้แหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นจะมีผลกระทบ เชิงบวกต่อผู้เรียน	✓	✓	✓	✓	✓	✓			✓
38	ผู้สอนมีการเชื่อมโยงแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นกับ มาตรฐานการเรียนรู้ และเป้าหมายของโรงเรียน	✓	✓							
39	"ผู้สอนบันทึกภาพ และจดบันทึกพฤติกรรมการณ์การเรียนรู้ ของผู้เรียนทุกครั้งเพื่อใช้ในการปรับปรุง พัฒนา	✓								
40	ผู้เรียนได้รับการพัฒนาทักษะการค้นคว้าจากการใช้ แหล่งเรียนรู้ในท้องถิ่น	✓					✓			✓
41	ผู้สอนมีการส่งเสริมให้ผู้เรียนที่สนใจจัดเป็นกลุ่มหารายได้ จากผลิตภัณฑ์ที่ได้จากการเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น ในระหว่างเรียน	✓		✓						✓

ตารางที่ 5 สรุปผลการวิเคราะห์การสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญเกี่ยวกับองค์ประกอบของการบริหารจัดการ
 แหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา
 มัธยมศึกษา

ที่	การบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น ของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา	1. นายนคร ตั้งคะพิภพ (2561)	2. ดร.นิตติกรณ อัมพาทังคะชณะ (2561)	3. นายภัทรศาสตร์ มาสกุล (2561)	4. ดร.วรากร รื่นกลม (2561)	5. นายวิษณุ ผลมทรัพย์ (2561)	6. ว่าที่ร้อยตรี ดร.สมเกียรติ พิฆมงคล (2561)	7. นายสมศักดิ์ เลิศรัตนพันธุ์ (2561)	8. ดร.สุรินทร์ เนียมสุวรรณ (2561)	9. ดร.อัมพัทธ์ วัชรวิธานนท์ (2561)
42	จัดกิจกรรมการประกวดแข่งขัน หรือสนับสนุนให้ผู้เรียน เข้าร่วมการแข่งขันที่นำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาประยุกต์ใช้	✓		✓		✓				
43	ผู้บริหารควรมีวาทศิลป์ในการพูดเพื่อแสวงหาความร่วมมือ จากภายในและภายนอกในการใช้แหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญา ท้องถิ่นตามเป้าหมายของโรงเรียน	✓		✓	✓		✓			✓
44	ผู้บริหารควรมีความรอบรู้ในแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น ของชุมชน และการเปลี่ยนแปลงของชุมชนในปัจจุบัน	✓	✓					✓	✓	✓
45	ผู้สอนมีความรู้ที่ลุ่มลึกเกี่ยวกับสาระวิชาและแหล่งเรียนรู้ ภูมิปัญญาท้องถิ่น	✓		✓			✓	✓		
46	ผู้บริหารสนับสนุนให้ผู้สอนและภาคีเครือข่ายให้ใช้ชุมชน การเรียนรู้ ทางวิชาชีพ (PLC) เพื่อการพัฒนาการใช้แหล่ง เรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น	✓	✓			✓			✓	
47	ใช้การตั้งคำถาม และการจัดทำ Project Based Learning เพื่อขยายองค์ความรู้	✓				✓				
48	การออกแบบการเรียนรู้แหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นต้อง สอดคล้องหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงตามความ เหมาะสม	✓								
49	โรงเรียนต้องสร้างความภาคภูมิใจในภูมิปัญญาของชุมชน ให้แก่ผู้เรียน		✓							
50	จัดตั้งทีมแกนนำในการบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญา ท้องถิ่นเป็นลายลักษณ์อักษร พร้อมกำหนดบทบาทหน้าที่		✓	✓				✓	✓	
51	โรงเรียนเผยแพร่ ประชาสัมพันธ์ การใช้แหล่งเรียนรู้ ภูมิปัญญาท้องถิ่นอย่างต่อเนื่อง		✓			✓	✓	✓		

ตารางที่ 5 สรุปผลการวิเคราะห์การสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญเกี่ยวกับองค์ประกอบของการบริหารจัดการ
 แหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา
 มัธยมศึกษา

ที่	การบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น ของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา	1. นายนคร ตั้งคะพิภพ (2561)	2. ดร.นิติกรณ์ ฉันทวงศ์ชนะ (2561)	3. นายภัทรศาสตร์ มาสกุล (2561)	4. ดร.วรากร รื่นกลม (2561)	5. นายวิษณุ ผลมทรัพย์ (2561)	6. ว่าที่ร้อยตรี ดร.สมเกียรติ พิฆังคด (2561)	7. นายสมศักดิ์ เลิศรัตนพันธุ์ (2561)	8. ดร.สุรินทร์ เนียมสุวรรณ (2561)	9. ดร.อัมพัทธ์ วัฒนธรรานนท์ (2561)
52	ชุมชนให้การสนับสนุนในด้านวิชาการ โดยการเป็นวิทยากร ปราชญ์ชาวบ้าน วิทยากรท้องถิ่น ศิลปินพื้นบ้าน		✓		✓			✓	✓	✓
53	โรงเรียนกำหนดหลักสูตรจากข้อมูลพื้นฐานการจัดการเรียนรู้ จากแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นให้เกิดผลคุ้มค่าและยั่งยืน		✓		✓			✓	✓	
54	โรงเรียนเข้าร่วมกิจกรรมเกี่ยวกับประเพณี วัฒนธรรม และ วันสำคัญต่างๆของชุมชน		✓	✓	✓	✓				
55	ผู้สอนจัดทำสื่อการเรียนรู้ที่เชื่อมโยงและให้ความรู้เกี่ยวกับ แหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น		✓							
56	ผู้สอนเก็บข้อมูลของแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นโดยใช้ ระบบเทคโนโลยีสารสนเทศที่ทันสมัย		✓	✓		✓	✓			✓
57	ผู้สอนควรออกแบบการเรียนรู้โดยให้ผู้เรียนได้แสวงหา ความรู้จากสื่อเทคโนโลยีหรือแหล่งเรียนรู้อื่น ๆ เพิ่มเติม หลังจากไปศึกษาแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น		✓	✓		✓	✓			
58	โรงเรียนให้ผู้เรียนมีโอกาสร่วมปฏิบัติในเชิงอนุรักษ์แหล่ง เรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น		✓	✓						✓
59	โรงเรียนดำเนินการประเมินผลงานการศึกษาแหล่งเรียนรู้ ภูมิปัญญาท้องถิ่นโดยกำหนดกิจกรรมที่เป็นต้นแบบ และ จัดทำเป็นมาตรฐาน ตัวชี้วัด		✓							
60	โรงเรียนนำรายงานการใช้แหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น เสนอแก่หน่วยงานต้นสังกัด		✓							
61	กิจกรรมการเรียนรู้ต้องสามารถสะท้อนประวัติศาสตร์ ที่มา และการอ้างความเป็นชุมชนได้		✓		✓					
62	มีการบริหารจัดการระหว่างหลักสูตรและบริบทของชุมชน ที่มีความยืดหยุ่น		✓		✓			✓	✓	✓

ตารางที่ 5 สรุปผลการวิเคราะห์การสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญเกี่ยวกับองค์ประกอบของการบริหารจัดการ
 แหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา
 มัธยมศึกษา

ที่	การบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น ของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา	1. นายนคร ตั้งคะพิภพ (2561)	2. ดร.นิติกรณ์ อัมพางค์ชนะ (2561)	3. นายภัทรศาสตร์ มาสกุล (2561)	4. ดร.วารการ รื่นกลม (2561)	5. นายวิษณุ ผลสมทรัพย์ (2561)	6. ว่าที่ร้อยตรี ดร.สมเกียรติ พิฆังคด (2561)	7. นายสมศักดิ์ เลิศรัตนพันธุ์ (2561)	8. ดร.สุรินทร์ เนียมสุวรรณ (2561)	9. ดร.อัมพัทธ์ วัฒนธรรานนท์ (2561)
63	โรงเรียนจัดทำแผนที่แหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นโดยมี การทบทวน ปรับปรุง เพิ่มเติมให้เป็นปัจจุบัน		✓							
64	มีรูปแบบการประชาสัมพันธ์ผลงานของผู้เรียนและผู้สอน ที่หลากหลาย		✓		✓					
65	โรงเรียนเผยแพร่องค์ความรู้จากแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญา ท้องถิ่นในรูปแบบที่หลากหลายให้แก่โรงเรียนในชุมชน และ หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง		✓							
66	โรงเรียนพัฒนาร่วมกับสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาในการใช้ แหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น		✓							
67	ผู้บริหารส่งเสริมให้มีการวิจัย พัฒนานวัตกรรม หรือ Best Practice ในการใช้แหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น		✓	✓						
68	ผู้บริหารเป็นแบบอย่างที่ดีในการศึกษาแหล่งเรียนรู้ ภูมิปัญญาท้องถิ่นโดยนำผู้สอนเข้าร่วมศึกษาก่อนวางแผน การจัดการเรียนรู้แก่ผู้เรียน		✓	✓						
69	โรงเรียนจัดทำทะเบียนแยกประเภทแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญา ท้องถิ่นอย่างเป็นระบบและเป็นปัจจุบัน			✓	✓		✓	✓		
70	ผู้บริหารกระจายอำนาจให้แก่บุคลากรในการดำเนินการใช้ แหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น			✓					✓	
71	จัดกิจกรรมการเรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น ที่แตกต่างจากการเรียนรู้ที่อยู่ในห้องเรียนปกติ			✓				✓	✓	
72	มีการประเมินความคุ้มค่าในการใช้แหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญา ท้องถิ่นเพื่อวางแผนงาน โครงการ และการบริหาร งบประมาณต่อไป			✓					✓	

ตารางที่ 5 สรุปผลการวิเคราะห์การสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญเกี่ยวกับองค์ประกอบของการบริหารจัดการ
 แหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา
 มัธยมศึกษา

ที่	การบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น ของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา	1. นายนคร ตั้งคะพิภพ (2561)	2. ดร.นิติกรรณ์ อัมพาทังคะชงะ (2561)	3. นายภัทรศาสตร์ มาสกุล (2561)	4. ดร.วรากร รื่นกมล (2561)	5. นายวิษณุ ผลมทรัพย์ (2561)	6. ว่าที่ร้อยตรี ดร.สมเกียรติ พิฆังคด (2561)	7. นายสมศักดิ์ เลิศรัตนพันธุ์ (2561)	8. ดร.สุรินทร์ เนียมสุวรรณ (2561)	9. ดร.อัมพัทธ์ วัชรวิธานนท์ (2561)
73	ผู้สอนเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ด้วยตนเองจากแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นที่ผู้เรียนสนใจ			✓	✓	✓		✓	✓	✓
74	ผู้เรียนสามารถคิดสร้างสรรค์ผลงานจากการเรียนรู้แหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นโดยเชื่อมโยงภูมิปัญญากับความ เป็นสากลได้			✓						✓
75	ผู้สอนอธิบายให้ผู้เรียนเข้าใจ ตระหนัก และเตรียมความพร้อมที่จะเรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น			✓						✓
76	ผู้บริหารให้คำแนะนำแก่บุคลากรในการใช้แหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นได้อย่างเหมาะสม			✓			✓	✓		
77	มีการกำหนดแนวทาง และวางแผนการใช้แหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นร่วมกันในภาพรวมทั้งโรงเรียน			✓		✓				
78	จัดกลุ่มผู้เรียนตามความถนัดและสนใจเพื่อเรียนรู้ในแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นที่เหมาะสม			✓				✓		
79	โรงเรียนรวบรวมข้อมูลแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นโดยจัดระบบสารสนเทศที่มีประสิทธิภาพ				✓		✓	✓	✓	
80	โรงเรียนในชุมชนมีส่วนร่วมในการระดมทรัพยากรเพื่อนำภูมิปัญญาที่มีมาแลกเปลี่ยนและใช้ให้เกิดประโยชน์				✓		✓			
81	โรงเรียนมีการถ่ายทอดกระบวนการจัดการเรียนรู้โดยใช้แหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นให้แก่บุคลากรใหม่ เช่น ครูพี่เลี้ยง ศึกษาดูงานแหล่งเรียนรู้ เป็นต้น				✓	✓				
82	โรงเรียนต้องร่วมอนุรักษ์ ฟื้นฟู และส่งเสริมการใช้แหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นด้วยการจัดกิจกรรมการเรียนรู้					✓				✓
83	ผู้เรียนสามารถสร้างองค์ความรู้หลังจากการเรียนรู้แหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นได้ด้วยตนเอง					✓				✓

ตารางที่ 5 สรุปผลการวิเคราะห์การสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญเกี่ยวกับองค์ประกอบของการบริหารจัดการ
 แหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา
 มัธยมศึกษา

ที่	การบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น ของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา	1. นายนคร ตั้งคะพิภพ (2561)	2. ดร.นิติกรรณ์ ฉันทวงศ์ชนะ (2561)	3. นายภัทรศาสตร์ มาสกุล (2561)	4. ดร.วรากร รื่นกลม (2561)	5. นายวิษณุ ผลสมทรัพย์ (2561)	6. ว่าที่ร้อยตรี ดร.สมเกียรติ พิฆังคด (2561)	7. นายสมศักดิ์ เลิศรัตนพันธุ์ (2561)	8. ดร.สุรินทร์ เนียมสุวรรณ (2561)	9. ดร.อัมพัทธ์ วัฒนวิธานนท์ (2561)
84	ผู้สอนทำหน้าที่สอนวิธีการสืบหาความรู้ กลับกรองข้อมูล และให้คำแนะนำในการเรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญา ท้องถิ่น					✓				✓
85	โรงเรียนจัดกิจกรรมเพื่อชื่นชม แสดงความยกย่อง ให้เกียรติ แก่ปราชญ์ชาวบ้าน ผู้นำชุมชน และบุคลากรตัวแทน แหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น					✓		✓	✓	
86	ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องร่วมกันนำผลการประเมินการใช้ แหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นมาหาทางปรับปรุงให้มี ประสิทธิภาพมากขึ้น					✓		✓	✓	✓
87	โรงเรียนมีการรายงานโครงการการใช้แหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญา ท้องถิ่นเพื่อนำมาปรับปรุงพัฒนา						✓		✓	
88	ชุมชนให้การสนับสนุนด้านทรัพยากรให้แก่ แหล่งเรียนรู้ สถานที่ และงบประมาณ เพื่อการใช้แหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญา ท้องถิ่นของโรงเรียน						✓			✓
89	ศึกษาแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นตามสภาพความเป็นจริง ของสังคมที่มีความสลับซับซ้อน และหลากหลาย						✓	✓	✓	
90	กิจกรรมการเรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นผู้เรียน ต้องสามารถนำมาปรับใช้ในชีวิตประจำวัน และแก้ปัญหา ต่าง ๆ ได้						✓		✓	
91	โรงเรียนมีการกำหนดแนวทางการเชิญปราชญ์ชาวบ้านเพื่อ มาให้องค์ความรู้ท้องถิ่นแก่ผู้เรียนในโรงเรียนอย่างชัดเจน						✓		✓	
92	ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องร่วมกันวิเคราะห์ปัญหา อุปสรรค และ ข้อเสนอแนะหลังจากใช้แหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้						✓		✓	

ตารางที่ 5 สรุปผลการวิเคราะห์การสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญเกี่ยวกับองค์ประกอบของการบริหารจัดการ
 แหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา
 มัธยมศึกษา

ที่	การบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น ของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา	1. นายนคร ตั้งคะพิภพ (2561)	2. ดร.นิตติภรณ์ อัมพาทังคชชนะ (2561)	3. นายภัทรศาศาน์ มาสกุล (2561)	4. ดร.วารการ รื่นกลม (2561)	5. นายวิษณุ ผลสมทรัพย์ (2561)	6. ว่าที่ร้อยตรี ดร.สมเกียรติ พิฆังคด (2561)	7. นายสมศักดิ์ เลิศรัตนพันธุ์ (2561)	8. ดร.สุรินทร์ เนียมสุวรรณ (2561)	9. ดร.อัมพัทธ์ วัฒนธรรานนท์ (2561)
93	ก่อนจัดกิจกรรมการเรียนรู้ผู้สอนเปิดโอกาสให้ผู้มีส่วน เกี่ยวข้องร่วมวิเคราะห์ เสนอแนะในการใช้แหล่งเรียนรู้ ภูมิปัญญาท้องถิ่น						✓		✓	
94	ผู้สอนศึกษาผู้เรียนก่อนออกแบบการเรียนรู้โดยคำนึงถึง วัยและระดับชั้น						✓		✓	
95	การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ต้องเป็นไปเพื่อลดความแตกแยก ระหว่างวิทยาการความรู้ภายในโรงเรียน และองค์ความรู้ ที่ใช้ในการดำรงชีวิต						✓			
96	โรงเรียนดูแล บำรุง รักษาทรัพยากรพื้นฐานที่เกี่ยวข้อง จำเป็นสำหรับการใช้แหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น							✓	✓	
97	การวัดและประเมินผลการเรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญา ท้องถิ่นต้องมีความหลากหลาย เหมาะสมกับธรรมชาติ ของภูมิปัญญาท้องถิ่น							✓	✓	
98	ผู้สอนมีหน้าที่รับผิดชอบประเมินผลการเรียนรู้จาก แหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น							✓	✓	
99	ผู้สอนนำการประเมินที่ไม่บรรลุเป้าหมายมาปรับปรุงแก้ไข วิธีการจัดการเรียนรู้ให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น							✓	✓	
100	การจัดการเรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นต้องมี เนื้อหาเท่าทันการเปลี่ยนแปลงของชุมชน							✓	✓	
101	ผู้บริหารต้องสร้างผู้นำในการจัดการเรียนรู้โดยใช้ แหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน							✓	✓	
102	ครูนำแผนการจัดการเรียนรู้มาใช้ในการปฏิบัติงานจริง อย่างเป็นขั้นตอน มีระบบ และมีความต่อเนื่อง							✓	✓	

ตารางที่ 5 สรุปผลการวิเคราะห์การสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญเกี่ยวกับองค์ประกอบของการบริหารจัดการ
 แหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา
 มัธยมศึกษา

ที่	การบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น ของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา	1. นายนคร ตั้งคะพิภพ (2561)	2. ดร.นิตติกรม์ ฉันทวงศ์ชยะ (2561)	3. นายภัทรศาศน์ มาสกุล (2561)	4. ดร.วารการ รื่นกลม (2561)	5. นายวิษณุ ผลสมทรัพย์ (2561)	6. ว่าที่ร้อยตรี ดร.สมเกียรติ พิฆังคด (2561)	7. นายสมศักดิ์ เลิศรัตนพันธุ์ (2561)	8. ดร.สุรินทร์ เนียมสุวรรณ (2561)	9. ดร.อัมพัทธ์ วัชรวิธานนท์ (2561)
103	โรงเรียนจัดสถานการณ์ให้ผู้เรียนศึกษา ค้นคว้า วิเคราะห์ ศิลปวัฒนธรรมและภูมิปัญญาชาวบ้านในท้องถิ่น								✓	✓
104	โรงเรียนจัดสถานการณ์ให้ผู้เรียนศึกษา ค้นคว้า วิเคราะห์ ศิลปวัฒนธรรมและภูมิปัญญาชาวบ้านในท้องถิ่น									✓
105	มีการอบรม พัฒนา ผู้เรียนให้สามารถเป็นมัคคุเทศก์แนะนำ แหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นในชุมชนได้ขั้นตอน มีระบบ และมีความต่อเนื่อง									✓

เนื่องจากข้อมูลที่ได้จากการวิเคราะห์และสังเคราะห์เอกสารที่เป็นแนวคิด ทฤษฎี
 ระเบียบ ข้อบังคับ มาตรฐาน งานวิจัยที่เกี่ยวข้องและจากการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญและผู้ทรงคุณวุฒิมี
 ความสอดคล้องกันในหลายประเด็น ผู้วิจัยจึงนำมาบูรณาการเข้าด้วยกัน โดยการวิเคราะห์แนวคิด
 ทฤษฎี ระเบียบ ข้อบังคับ และมาตรฐานที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญา
 ท้องถิ่นของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา จำนวน 22 แนวคิด
 ได้ตัวแปรจำนวน 94 ตัวแปร การวิเคราะห์จากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการ
 แหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา
 มัธยมศึกษา จำนวน 24 งานวิจัย ได้ตัวแปรจำนวน 113 ตัวแปร การวิเคราะห์การสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ
 และผู้ทรงคุณวุฒิเกี่ยวกับการบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน
 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา จำนวน 9 ท่าน ได้ตัวแปรจำนวน 105 ตัวแปร และ
 เมื่อทำการวิเคราะห์และบูรณาการเข้าด้วยกันแล้ว ได้นำมาจัดทำเป็นข้อคำถามได้ทั้งหมด 129 ข้อ
 และได้มีการตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหาโดยผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 5 ท่าน และหาค่าดัชนี
 ความสอดคล้องตามวัตถุประสงค์ (Index of item-objective congruence: IOC) ของเครื่องมือ
 พบว่ามีข้อคำถามที่มีค่าดัชนีความสอดคล้องตามวัตถุประสงค์ตั้งแต่ 0.50 ขึ้นไปจำนวน 127 ข้อ

และมีข้อคำถามที่มีค่าดัชนีความสอดคล้องตามวัตถุประสงค์ 0.4 จำนวน 2 ข้อได้แก่ข้อที่ 128 และ 129 ผู้วิจัยจึงได้ตัดข้อคำถามทั้ง 2 ข้อนี้ออก ทั้งนี้ผู้ทรงคุณวุฒิได้เสนอให้ปรับแก้ไขข้อคำถามบางข้อ ให้มีความเหมาะสมมากยิ่งขึ้น ผู้วิจัยได้ดำเนินการปรับแก้ไขให้มีความเหมาะสมหลังจากนั้นได้นำเสนอให้ที่ปรึกษาได้ตรวจสอบความถูกต้องอีกครั้งหนึ่ง ทำให้ได้ข้อคำถามจำนวนทั้งสิ้น 127 ข้อ และหลังจากนั้นได้นำไปทดลองใช้กับประชากรที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง คือ โรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา โดยเลือกภาคละ 2 โรงเรียน รวมจำนวนทั้งสิ้น 10 โรงเรียน ซึ่งมีผู้ให้ข้อมูลได้แก่ ผู้อำนวยการสถานศึกษา รองผู้อำนวยการสถานศึกษาหรือผู้ปฏิบัติหน้าที่แทนรองผู้อำนวยการ และข้าราชการครู โรงเรียนละ 3 คน รวมจำนวนทั้งสิ้น 30 คน และหาค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม (Reliability) โดยใช้วิธีสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach's alpha coefficient) พบว่าค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม มีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ .995 จึงกล่าวได้ว่า แบบสอบถามดังกล่าวนี้มีความเหมาะสมสำหรับการนำไปใช้เก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างต่อไป

1.2 ผลการวิเคราะห์องค์ประกอบของการบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา

1.2.1 การวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยส่งแบบสอบถามที่มีข้อคำถาม จำนวน 127 ข้อ ไปยังโรงเรียนมัธยมศึกษาที่เป็นกลุ่มตัวอย่างจำนวน 96 แห่ง แห่งละ 3 ฉบับ รวม 288 ฉบับ ได้รับแบบสอบถามกลับคืนจำนวน 94 โรงเรียน รวม 282 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 97.92 การวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับสถานภาพทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามยึดตามจำนวนผู้ให้ข้อมูลจำนวน 282 คน เป็นหน่วยวิเคราะห์ ประกอบด้วย เพศ อายุ ตำแหน่ง อายุราชการ ประสบการณ์การทำงานในโรงเรียนปัจจุบัน และวุฒิการศึกษาสูงสุด ดังรายละเอียดตามตารางที่ 6

ตารางที่ 6 ข้อมูลสถานภาพทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

ข้อ	สถานภาพ	จำนวน	ร้อยละ
1	เพศ		
	- ชาย	146	48.70
	- หญิง	136	45.30
	รวม	282	100.00

ตารางที่ 6 ข้อมูลสถานภาพทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม (ต่อ)

ข้อ	สถานภาพ	จำนวน	ร้อยละ
2	อายุ		
	- ไม่เกิน 30 ปี	26	9.22
	- 31 – 40 ปี	51	18.09
	- 41 – 50 ปี	77	27.30
	- 51 ปีขึ้นไป	128	45.39
รวม		282	100.00
3	ตำแหน่งหน้าที่ปัจจุบัน		
	- ผู้อำนวยการสถานศึกษา	94	33.33
	- รองผู้อำนวยการสถานศึกษา หรือ ผู้ปฏิบัติหน้าที่แทนรองผู้อำนวยการ	94	33.33
	- ข้าราชการครู	94	33.33
	รวม	282	100.00
4	อายุราชการ		
	- ต่ำกว่า 1 ปี	2	0.71
	- 1-5 ปี	23	8.16
	- 6-10 ปี	29	10.28
	- 11-15 ปี	34	12.06
	- 16-20 ปี	26	9.22
	- 21-25 ปี	50	17.73
	- 26 ปีขึ้นไป	118	41.84
รวม		282	100.00
5	ประสบการณ์การทำงานในโรงเรียนปัจจุบัน		
	- ต่ำกว่า 1 ปี	18	6.38
	- 1-5 ปี	123	43.62
	- 6-10 ปี	40	14.18
	- 11-15 ปี	34	12.06
	- 16-20 ปี	18	6.38
	- 21-25 ปี	16	5.67
	- 26 ปีขึ้นไป	33	11.71
รวม		282	100.00

ตารางที่ 6 ข้อมูลสถานภาพทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม (ต่อ)

ข้อ	สถานภาพ	จำนวน	ร้อยละ
6	วุฒิการศึกษา		
	- ปริญญาตรี	71	25.17
	- ปริญญาโท	190	67.38
	- ปริญญาเอก	21	7.45
	รวม	282	100.00

จากตารางที่ 6 พบว่า มีผู้ตอบแบบสอบถาม รวมทั้งสิ้น จำนวน 282 คน เป็นเพศชาย 146 คน คิดเป็นร้อยละ 48.70 เป็นเพศหญิง 136 คน คิดเป็นร้อยละ 45.30 ด้านอายุ พบว่า อายุ 51 ปีขึ้นไป มีจำนวนมากที่สุดคือ 128 คน คิดเป็นร้อยละ 45.39 น้อยที่สุดคือ กลุ่มที่มีอายุไม่เกิน 30 ปี มีจำนวน 26 คน คิดเป็นร้อยละ 9.22 ด้านตำแหน่งพบว่า ตำแหน่งผู้อำนวยการสถานศึกษา รองผู้อำนวยการสถานศึกษาหรือผู้ปฏิบัติหน้าที่แทนรองผู้อำนวยการสถานศึกษา และข้าราชการครู มีจำนวนเท่ากัน ได้แก่ 94 คน คิดเป็นร้อยละ 33.33 ด้านอายุราชการ พบว่า อายุราชการ 26 ปีขึ้นไป มีจำนวนมากที่สุดคือ 118 คน คิดเป็นร้อยละ 41.84 น้อยที่สุดคือกลุ่มที่มีอายุราชการ ต่ำกว่า 1 ปี มีจำนวน 2 คน คิดเป็นร้อยละ 0.71 ด้านประสบการณ์การทำงานในโรงเรียนปัจจุบัน พบว่าประสบการณ์การทำงานในโรงเรียนปัจจุบัน 1-5 ปี มีจำนวนมากที่สุดคือ 123 คน คิดเป็นร้อยละ 43.62 น้อยที่สุดคือกลุ่มที่มีประสบการณ์การทำงานในโรงเรียนปัจจุบัน 21-25 ปี มีจำนวน 16 คน คิดเป็นร้อยละ 5.67 และด้านวุฒิการศึกษาสูงสุด พบว่า วุฒิการศึกษาระดับปริญญาโท มีจำนวนมากที่สุด คือ 190 คน คิดเป็นร้อยละ 67.38 น้อยที่สุดคือกลุ่มที่มีวุฒิการศึกษา ระดับ ปริญญาเอก มีจำนวน 21 คน คิดเป็นร้อยละ 7.45

1.2.2 การวิเคราะห์ระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับตัวแปรที่เป็นองค์ประกอบการบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา

การวิเคราะห์ข้อมูลระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับตัวแปรที่เป็นองค์ประกอบการบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา โดยพิจารณาจากค่ามัชฌิมเลขคณิต (\bar{X}) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ดังมีรายละเอียดในตารางที่ 7 ดังนี้

ตารางที่ 7 ค่ามัชฌิมเลขคณิต ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับของตัวแปรแต่ละตัวที่เป็นองค์ประกอบของการบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา

(n=282)

ข้อ ที่	ตัวแปร	ค่า มัชฌิม เลขคณิต (\bar{X})	ส่วนเบี่ยงเบน มาตรฐาน (S.D.)	ระดับ
1	โรงเรียนร่วมกับชุมชนในการสร้างความภาคภูมิใจในภูมิปัญญาท้องถิ่นให้แก่ผู้เรียน	4.20	0.69	มาก
2	โรงเรียนกำหนดภารกิจในการร่วมอนุรักษ์ ฟื้นฟู ภูมิปัญญาท้องถิ่น	4.05	0.71	มาก
3	โรงเรียนสนับสนุน ส่งเสริมให้ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นให้แก่ผู้เรียนอย่างเป็นรูปธรรมและต่อเนื่อง	4.12	0.75	มาก
4	โรงเรียนจัดให้ผู้เรียนทุกคนได้รับโอกาสในการเรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นร่วมกับชุมชน	4.18	0.75	มาก
5	โรงเรียนใช้แหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นในการสร้างความพร้อมสำหรับการประกอบอาชีพตามความต้องการของตลาดแรงงานและชุมชน	3.92	0.82	มาก
6	ผู้สอนออกแบบการเรียนการสอนที่บูรณาการความรู้ของชุมชนโดยใช้แหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น	3.84	0.80	มาก
7	โรงเรียนจัดทำทะเบียนแยกประเภทแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นอย่างเป็นระบบและเป็นปัจจุบัน	3.54	0.90	มาก
8	โรงเรียนมีการรายงานโครงการการใช้แหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นเพื่อนำมาปรับปรุงพัฒนา	3.63	0.85	มาก
9	โรงเรียนใช้แหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น จัดกิจกรรมที่เน้นให้ผู้เรียนปฏิบัติจริง เพื่อพัฒนาทักษะ และสมรรถนะสำคัญ	3.93	0.81	มาก
10	โรงเรียนมีทีมแกนนำในการบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นเป็นสายลักษณะอักษร พร้อมกำหนดบทบาทหน้าที่อย่างชัดเจน	3.60	0.93	มาก

ตารางที่ 7 ค่ามัชฌิมเลขคณิต ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับของตัวแปรแต่ละตัวที่เป็นองค์ประกอบของการบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา

(n=282)

ข้อ ที่	ตัวแปร	ค่า มัชฌิม เลขคณิต (\bar{X})	ส่วน เบี่ยงเบน มาตรฐาน (S.D.)	ระดับ
11	โรงเรียนรวบรวมข้อมูลแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นโดยจัดเป็นระบบสารสนเทศที่มีประสิทธิภาพ	3.61	0.92	มาก
12	โรงเรียนเผยแพร่ ประชาสัมพันธ์ การใช้แหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นอย่างต่อเนื่อง	3.64	0.85	มาก
13	โรงเรียนมีการประเมินผลการใช้แหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นร่วมกับผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง	3.57	0.85	มาก
14	ชุมชนให้การสนับสนุนโรงเรียนในด้านวิชาการ โดยการเป็นวิทยากร ประชาชนชาวบ้าน ศิลปินพื้นบ้าน	3.92	0.89	มาก
15	ชุมชนให้การสนับสนุนโรงเรียนด้านทรัพยากร ได้แก่ สถานที่ งบประมาณ และแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น	3.81	0.96	มาก
16	ชุมชนสนับสนุนให้ใช้แหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นเพื่อการฝึกอาชีพ หรือจัดอบรมอาชีพแก่ผู้เรียน	3.69	1.00	มาก
17	โรงเรียนและชุมชนร่วมกันปรับปรุงแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นให้เป็นแหล่งเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์ และแหล่งเรียนรู้มีชีวิต	3.74	0.94	มาก
18	ผู้บริหารกระจายอำนาจให้แก่บุคลากรในการดำเนินการใช้แหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น	4.09	0.76	มาก
19	ผู้บริหารมีความสามารถในการสร้างความสัมพันธ์อันดีกับชุมชนเพื่อแสวงหาความร่วมมือ	4.27	0.73	มาก
20	ผู้บริหารสนับสนุน ประธาน กระตุ้นให้ผู้สอนใช้แหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นเพื่อการจัดการเรียนการสอนอยู่เสมอ	4.19	0.75	มาก
21	ผู้บริหารกำหนดให้ผู้สอนจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้ที่บูรณาการภูมิปัญญาท้องถิ่นพร้อมตรวจประเมินก่อนนำมาสอนจริง	3.97	0.79	มาก

ตารางที่ 7 ค่ามัชฌิมเลขคณิต ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับของตัวแปรแต่ละตัวที่เป็นองค์ประกอบของการบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา

(n=282)

ข้อ ที่	ตัวแปร	ค่า มัชฌิม เลขคณิต (\bar{X})	ส่วน เบี่ยงเบน มาตรฐาน (S.D.)	ระดับ
22	ผู้บริหารส่งเสริมให้ครูจัดการศึกษาแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นตามสภาพความเป็นจริงของสังคมที่มีความสลับซับซ้อน และหลากหลาย	3.95	0.78	มาก
23	ผู้บริหารสร้างความตระหนักให้กับบุคลากรและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องให้เกิดความรู้สึกเป็นเจ้าของแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นร่วมกัน	4.05	0.80	มาก
24	ผู้บริหาร ประมุขนิเทศให้ความรู้ และชี้แจงความสำคัญในการใช้แหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นให้แก่บุคลากรทราบ	3.79	0.88	มาก
25	โรงเรียนดูแล บำรุง รักษาทรัพยากรพื้นฐานที่เกี่ยวข้องจำเป็นสำหรับการใช้แหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น	3.89	0.79	มาก
26	โรงเรียนกำหนดหลักสูตรการจัดการเรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นโดยคำนึงถึงความคุ้มค่าและความยั่งยืน	3.91	0.85	มาก
27	ผู้สอนจัดกิจกรรมการเรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นที่แตกต่างจากการเรียนรู้ในห้องเรียนปกติ	3.81	0.85	มาก
28	ผู้สอนวัดและประเมินผลการเรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นด้วยวิธีการที่หลากหลาย เหมาะสมกับธรรมชาติของภูมิปัญญาท้องถิ่นนั้น ๆ	3.79	0.84	มาก
29	โรงเรียนกำหนดเป้าหมายหลักของกิจกรรมการเรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น โดยมุ่งให้ผู้เรียนสามารถนำมาปรับใช้ในชีวิตประจำวัน และแก้ปัญหาต่าง ๆ ได้	3.87	0.82	มาก
30	โรงเรียนกำหนดให้ครูออกแบบการจัดการกิจกรรมการเรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นมีความหลากหลายในแต่ละชั้นปี	3.76	0.94	มาก

ตารางที่ 7 ค่ามัชฌิมเลขคณิต ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับของตัวแปรแต่ละตัวที่เป็นองค์ประกอบของการบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา

(n=282)

ข้อ ที่	ตัวแปร	ค่า มัชฌิม เลขคณิต (\bar{X})	ส่วน เบี่ยงเบน มาตรฐาน (S.D.)	ระดับ
31	โรงเรียนจัดสรรงบประมาณเพื่อใช้ในการจัดการเรียนรู้โดยใช้แหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นอย่างคุ้มค่า และเพียงพอ	3.68	0.88	มาก
32	โรงเรียนนำผู้เรียนไปเรียนรู้นอกสถานที่ยังแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น	4.10	0.84	มาก
33	โรงเรียนมีการกำหนดแนวทางการเชิญปราชญ์ชาวบ้านเพื่อมาให้องค์ความรู้ท้องถิ่นแก่ผู้เรียนในโรงเรียนอย่างชัดเจน	3.86	0.83	มาก
34	ผู้บริหารเปิดโอกาสให้บุคลากรเสนอขอรับการสนับสนุนจากโรงเรียนในการใช้แหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น	4.00	0.78	มาก
35	โรงเรียนเปิดโอกาสให้ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องร่วมกันวิเคราะห์ปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะหลังจากใช้แหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้	3.88	0.78	มาก
36	โรงเรียนเข้าร่วมกิจกรรมเกี่ยวกับประเพณี วัฒนธรรม และกิจกรรมสำคัญต่าง ๆ ของชุมชน	4.55	0.66	มากที่สุด
37	โรงเรียนและปราชญ์ชาวบ้านร่วมกันจัดทำหลักสูตร ออกแบบการจัดการเรียนรู้โดยใช้แหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น	3.65	0.97	มาก
38	โรงเรียนประเมินความคุ้มค่าในการใช้แหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น เพื่อใช้วางแผนงาน โครงการ และบริหารงบประมาณได้อย่างมีประสิทธิภาพ	3.72	0.87	มาก
39	โรงเรียนจัดกลุ่มผู้เรียนตามความถนัดและสนใจเพื่อเรียนรู้ในแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นที่เหมาะสม	3.87	0.87	มาก
40	ผู้บริหารสนับสนุนให้ผู้สอนศึกษา อบรม พัฒนาองค์ความรู้ในภูมิปัญญาสาขาที่ขาดแคลนจากปราชญ์ชาวบ้าน	3.88	0.87	มาก

ตารางที่ 7 ค่ามัชฌิมเลขคณิต ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับของตัวแปรแต่ละตัวที่เป็นองค์ประกอบของการบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา

(n=282)

ข้อ ที่	ตัวแปร	ค่า มัชฌิม เลขคณิต (\bar{X})	ส่วน เบี่ยงเบน มาตรฐาน (S.D.)	ระดับ
41	ผู้สอนเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ด้วยตนเองจากแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นที่ผู้เรียนสนใจ	4.00	0.79	มาก
42	ผู้สอนกระตุ้นให้ผู้เรียนสามารถคิดสร้างสรรค์ผลงานจากการเรียนรู้แหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นโดยเชื่อมโยงภูมิปัญญาท้องถิ่นกับความเป็นสากลได้	4.00	0.78	มาก
43	โรงเรียนส่งเสริมกิจกรรมที่ทำให้ผู้เรียนสามารถสร้างองค์ความรู้ใหม่หลังจากการเรียนรู้แหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นได้ด้วยตนเองเป็นหลัก	3.95	0.81	มาก
44	ผู้สอนให้ความสำคัญกับการออกแบบกิจกรรมด้วยเรื่องใกล้ตัวของนักเรียนที่สอดคล้องกับชีวิตประจำวัน	3.97	0.82	มาก
45	ผู้สอนระบุเป้าหมาย และวัตถุประสงค์ของการใช้แหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นไว้ในรายละเอียดของรายวิชา	3.83	0.82	มาก
46	ผู้สอนผลิตสื่อการเรียนรู้ที่เชื่อมโยงและให้ความรู้เกี่ยวกับแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น	3.81	0.87	มาก
47	ผู้สอนอธิบายให้ผู้เรียนเข้าใจ ตระหนัก และเตรียมความพร้อมที่จะเรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น	3.89	0.79	มาก
48	โรงเรียนเชิญปราชญ์ชาวบ้านในท้องถิ่นเข้ามาเป็นวิทยากรพิเศษสอนคู่กับผู้สอนประจำวิชา	3.68	1.03	มาก
49	โรงเรียนเชิญปราชญ์ชาวบ้านในท้องถิ่นเข้ามาเป็นอาจารย์พิเศษรับผิดชอบในรายวิชา	3.54	1.14	มาก
50	โรงเรียนเชิญปราชญ์ชาวบ้านในท้องถิ่นเข้ามาเป็นวิทยากรให้ความรู้แก่ผู้เรียนในบางเนื้อหาหรือโอกาสสำคัญ	3.76	1.00	มาก
51	โรงเรียนเชิญปราชญ์ชาวบ้านมาเป็นที่ปรึกษาในการจัดทำโครงการให้แก่ผู้เรียน	3.55	1.07	มาก

ตารางที่ 7 ค่ามัชฌิมเลขคณิต ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับของตัวแปรแต่ละตัวที่เป็นองค์ประกอบของการบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา

(n=282)

ข้อ ที่	ตัวแปร	ค่า มัชฌิม เลขคณิต (\bar{X})	ส่วน เบี่ยงเบน มาตรฐาน (S.D.)	ระดับ
52	ผู้สอนมีหน้าที่หลักในการรับผิดชอบประเมินผลการเรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น	3.87	0.90	มาก
53	ผู้สอนนำการประเมินที่ไม่บรรลุเป้าหมายมาปรับปรุงแก้ไขวิธีการจัดการเรียนรู้ให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น	3.81	0.86	มาก
54	โรงเรียนมุ่งเน้นให้มีการประเมินผลผู้เรียนเชิงประจักษ์	3.94	0.84	มาก
55	ผู้สอนเก็บข้อมูลของแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นโดยใช้ระบบเทคโนโลยีสารสนเทศที่ทันสมัย	3.69	0.86	มาก
56	ผู้สอนเปิดโอกาสให้ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องร่วมวิเคราะห์ และเสนอแนะในการใช้แหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นก่อนเริ่มจัดกิจกรรมการเรียนรู้	3.78	0.89	มาก
57	ผู้สอนวางแผนให้ผู้เรียนได้แสวงหาความรู้จากสื่อเทคโนโลยีหรือแหล่งเรียนรู้อื่น ๆ เพิ่มเติมหลังจากไปศึกษาแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น	3.95	0.86	มาก
58	ผู้สอนทำหน้าที่สอนวิธีการสืบหาความรู้ กลับกรองข้อมูล และให้คำแนะนำในการเรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นให้แก่ผู้เรียน	3.94	0.87	มาก
59	ผู้สอนกำหนดหัวข้อ ประเด็นศึกษาค้นคว้าจากแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นไว้อย่างชัดเจน	3.92	0.85	มาก
60	ผู้สอนกำหนดวิธีการเรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นไว้อย่างชัดเจน	3.94	0.87	มาก
61	ผู้สอนกำหนดผลที่ได้จากการเรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นไว้อย่างชัดเจน	3.86	0.81	มาก
62	ผู้สอนกำหนดรูปแบบการนำเสนอการเรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นของผู้เรียนไว้อย่างชัดเจน	3.95	0.79	มาก

ตารางที่ 7 ค่ามัชฌิมเลขคณิต ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับของตัวแปรแต่ละตัวที่เป็นองค์ประกอบของการบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา

(n=282)

ข้อ ที่	ตัวแปร	ค่า มัชฌิม เลขคณิต (\bar{X})	ส่วน เบี่ยงเบน มาตรฐาน (S.D.)	ระดับ
63	โรงเรียนร่วมประชุมกับเครือข่ายชุมชน ปราชญ์ชาวบ้าน ก่อนเปิดภาคการศึกษาใหม่ เพื่อเตรียมความพร้อมก่อน ดำเนินกิจกรรมการเรียนรู้แหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น	3.73	1.02	มาก
64	ผู้บริหารกำหนดนโยบาย จุดเน้น การใช้แหล่งเรียนรู้ ภูมิปัญญาท้องถิ่นในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่เหมาะสม กับบริบทของโรงเรียน	3.82	0.88	มาก
65	โรงเรียนมีการกำหนดแผนกลยุทธ์ที่สนับสนุนการใช้แหล่ง เรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น	3.86	0.82	มาก
66	ผู้สอนกำหนดระยะเวลาในการใช้แหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญา ท้องถิ่นไว้อย่างชัดเจน	3.67	0.86	มาก
67	ผู้บริหารนิเทศติดตามการใช้แหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น อย่างต่อเนื่อง เพื่อส่งเสริมการใช้แหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญา ท้องถิ่นตามวัตถุประสงค์	3.80	0.94	มาก
68	ผู้บริหารให้คำแนะนำแก่บุคลากรในการใช้แหล่งเรียนรู้ ภูมิปัญญาท้องถิ่นได้อย่างเหมาะสม	3.90	0.95	มาก
69	โรงเรียนมีการจัดทำปฏิทินการนิเทศการใช้แหล่งเรียนรู้ ภูมิปัญญาท้องถิ่น	3.62	1.05	มาก
70	โรงเรียนกำหนดผู้รับผิดชอบในการติดตาม ตรวจสอบการใช้ แหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นได้อย่างเหมาะสม	3.66	0.99	มาก
71	โรงเรียนใช้เครื่องมือนิเทศ กำกับติดตามการใช้แหล่งเรียนรู้ ภูมิปัญญาท้องถิ่นที่มีคุณภาพ	3.62	0.98	มาก
72	โรงเรียนมีการกำหนดแนวทาง และวางแผนการใช้แหล่ง เรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นของบุคลากรร่วมกันในระยะยาว	3.70	0.93	มาก

ตารางที่ 7 ค่ามัชฌิมเลขคณิต ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับของตัวแปรแต่ละตัวที่เป็นองค์ประกอบของการบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา

(n=282)

ข้อ ที่	ตัวแปร	ค่า มัชฌิม เลขคณิต (\bar{X})	ส่วน เบี่ยงเบน มาตรฐาน (S.D.)	ระดับ
73	ผู้สอนในหลายกลุ่มสาระการเรียนรู้มีการบูรณาการการเรียนการสอนโดยใช้แหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นร่วมกัน	3.79	0.96	มาก
74	โรงเรียนมีการจัดการความรู้จากแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นโดยกลุ่มผู้ที่มีความเข้าใจอย่างแท้จริง	3.88	0.92	มาก
75	ผู้สอนศึกษาธรรมชาติของเนื้อหาองค์ความรู้แหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น และสาระที่ต้องการให้ผู้เรียนได้รับ	3.94	0.89	มาก
76	ผู้สอนศึกษาผู้เรียนก่อนออกแบบการเรียนรู้โดยคำนึงถึงวัยและระดับชั้น	3.92	0.88	มาก
77	การจัดการเรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นต้องมีเนื้อหาเท่าทันการเปลี่ยนแปลงของชุมชน	3.97	0.86	มาก
78	การจัดการเรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นเป็นไปตามแนวทางการปฏิรูปการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21	4.05	0.83	มาก
79	โรงเรียนกับผู้นำชุมชน ประชาชนชาวบ้านมีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้กันอยู่เสมอทั้งรูปแบบเป็นทางการและไม่เป็นทางการ	3.89	0.89	มาก
80	โรงเรียนส่งเสริมให้ผู้เรียนเป็นผู้เผยแพร่ความรู้ที่ผู้เรียนสร้างขึ้นมาเพื่อแก้ปัญหาหรือพัฒนาชุมชน	3.87	0.81	มาก
81	โรงเรียนจัดสถานการณ์ให้ผู้เรียนศึกษา ค้นคว้า วิเคราะห์ ศิลปวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่น	3.93	0.90	มาก
82	โรงเรียนกำหนดให้บุคลากรเข้าศึกษาแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นภายในชุมชนเป็นประจำทุกปี	3.82	0.93	มาก
83	โรงเรียนกำหนดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้แหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นที่เป็นต้นแบบ และจัดทำมาตรฐาน ตัวชี้วัด	3.68	0.85	มาก

ตารางที่ 7 ค่ามัชฌิมเลขคณิต ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับของตัวแปรแต่ละตัวที่เป็นองค์ประกอบของการบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา

(n=282)

ข้อ ที่	ตัวแปร	ค่า มัชฌิม เลขคณิต (\bar{X})	ส่วน เบี่ยงเบน มาตรฐาน (S.D.)	ระดับ
84	ผู้สอนเปิดโอกาสและให้แนวทางแก่ผู้เรียนในการสัมภาษณ์ผู้รู้ หรือปราชญ์ชาวบ้านในท้องถิ่น	3.98	0.82	มาก
85	โรงเรียนนำรายงานการใช้แหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นเสนอแก่หน่วยงานต้นสังกัด	3.66	0.89	มาก
86	โรงเรียนนำรายงานการใช้แหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นเสนอแก่ผู้ปกครองและชุมชน	3.67	0.89	มาก
87	แผนการจัดการเรียนรู้มีการระบุวัตถุประสงค์ในการใช้แหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นที่ชัดเจน	3.76	0.84	มาก
88	ผู้สอนให้ความสำคัญในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่สามารถสะท้อนประวัติศาสตร์ ที่มา และการอ้างความเป็นชุมชน	3.88	0.92	มาก
89	การใช้แหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นเป็นภารกิจหลักอย่างหนึ่งของโรงเรียน	3.99	0.88	มาก
90	ผู้สอนคัดเลือกแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นที่จะสามารถนำมาใช้ประโยชน์ในการจัดการเรียนรู้	4.02	0.83	มาก
91	ผู้สอนนำองค์ความรู้ที่ได้รับจากการศึกษาแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นมาแบ่งปันแก่บุคลากรภายในโรงเรียนในโอกาสต่าง ๆ เช่นการประชุม การจัดนิทรรศการ เป็นต้น	3.81	0.81	มาก
92	โรงเรียนจัดทำแผนที่แหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นโดยมีการทบทวน ปรับปรุง เพิ่มเติมให้เป็นปัจจุบัน	3.99	0.87	มาก
93	ผู้สอนมีการเชื่อมโยงแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นกับมาตรฐานการเรียนรู้ และเป้าหมายของโรงเรียน	3.93	0.79	มาก
94	ผู้สอนจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่ใช้แหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น เพื่อช่วยพัฒนาให้ผู้เรียนเป็นพลเมืองดี	3.99	0.81	มาก

ตารางที่ 7 ค่ามัชฌิมเลขคณิต ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับของตัวแปรแต่ละตัวที่เป็นองค์ประกอบของการบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา

(n=282)

ข้อ ที่	ตัวแปร	ค่า มัชฌิม เลขคณิต (\bar{X})	ส่วน เบี่ยงเบน มาตรฐาน (S.D.)	ระดับ
95	ผู้สอนตรวจสอบเนื้อหาสาระในการจัดการเรียนรู้ว่าถูกต้องทันสมัย และเป็นปัจจุบัน	3.97	0.82	มาก
96	ผู้สอนนำวัสดุอุปกรณ์ที่แสดงถึงภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้เป็นสื่อในการจัดการเรียนการสอนในชั้นเรียน	3.98	0.80	มาก
97	โรงเรียนมีผู้นำในการจัดการเรียนรู้โดยใช้แหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน	3.93	0.88	มาก
98	การจัดกิจกรรมการเรียนรู้แหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นต้องเป็นไปเพื่อลดความแตกต่างระหว่างวิทยาการความรู้ภายในโรงเรียน และองค์ความรู้ที่ใช้ในการดำรงชีวิต	3.90	0.86	มาก
99	โรงเรียนใช้งบประมาณเพื่อการใช้แหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นตามระเบียบทางราชการ	3.84	0.89	มาก
100	โรงเรียนดำเนินการเชิงรุกในการปรับปรุงแบบโครงสร้างองค์กรและบุคลากรที่ทำหน้าที่ด้านการใช้แหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นโดยตรง	3.68	0.94	มาก
101	โรงเรียนต่าง ๆ ในชุมชนมีส่วนร่วมในการระดมทรัพยากรเพื่อนำภูมิปัญญาที่มีมาแลกเปลี่ยนและใช้ให้เกิดประโยชน์ในการจัดการเรียนรู้	3.86	0.96	มาก
102	ผู้สอนบันทึกภาพ และจัดบันทึกพฤติกรรมการณ์การเรียนรู้แหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นของผู้เรียนทุกครั้งเพื่อใช้ในการปรับปรุง พัฒนา	3.90	0.94	มาก
103	ผู้สอนนำแผนการจัดการเรียนรู้มาใช้ในการปฏิบัติงานจริงอย่างเป็นขั้นตอน มีระบบ และมีความต่อเนื่อง	3.84	0.93	มาก
104	โรงเรียนมีคณะกรรมการในการพิจารณาจัดสรรงบประมาณตามความสำคัญของกิจกรรม	3.93	0.90	มาก

ตารางที่ 7 ค่ามัชฌิมเลขคณิต ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับของตัวแปรแต่ละตัวที่เป็นองค์ประกอบของการบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา

(n=282)

ข้อ ที่	ตัวแปร	ค่า มัชฌิม เลขคณิต (\bar{X})	ส่วน เบี่ยงเบน มาตรฐาน (S.D.)	ระดับ
105	ผู้สอนเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้สะท้อนผลการเรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นในเชิงคุณภาพ	3.94	0.82	มาก
106	ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องร่วมกันกำหนดทรัพยากรที่จำเป็นต้องใช้ก่อนจัดกิจกรรมการเรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นตามแผนที่กำหนดไว้	3.66	0.81	มาก
107	โรงเรียนมีแผนภูมิการปฏิบัติงานที่มีการเชื่อมโยงสายบังคับบัญชาภายในและความสัมพันธ์กับผู้นำชุมชน และภูมิปัญญาท้องถิ่น	3.64	0.90	มาก
108	การประเมินผลการใช้แหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นมุ่งเน้นการพัฒนาผู้เรียนและชุมชนเป็นสำคัญ	3.72	0.80	มาก
109	โรงเรียนมีการบริหารจัดการระหว่างหลักสูตรและบริบทของชุมชนที่มีความยืดหยุ่น	3.94	0.85	มาก
110	ผู้สอนมุ่งเน้นการสร้างทักษะการค้นคว้าข้อมูลโดยใช้แหล่งเรียนรู้ในท้องถิ่นให้แก่ผู้เรียน	3.89	0.76	มาก
111	ผู้สอนมีการส่งเสริมให้ผู้เรียนที่สนใจจัดเป็นกลุ่มหารายได้จากผลิตภัณฑ์ที่ได้จากการเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นในระหว่างเรียน	3.94	0.91	มาก
112	โรงเรียนเปิดสร้างช่องทางให้ปราชญ์ชาวบ้านและผู้รู้วิพากษ์การใช้แหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นได้ตลอดเวลา	3.79	0.82	มาก
113	โรงเรียนมีการจัดกิจกรรมการประกวดแข่งขัน หรือสนับสนุนให้ผู้เรียนเข้าร่วมการแข่งขันที่นำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาประยุกต์ใช้	3.80	0.86	มาก

ตารางที่ 7 ค่ามัชฌิมเลขคณิต ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับของตัวแปรแต่ละตัวที่เป็นองค์ประกอบของการบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา

(n=282)

ข้อ ที่	ตัวแปร	ค่า มัชฌิม เลขคณิต (\bar{X})	ส่วน เบี่ยงเบน มาตรฐาน (S.D.)	ระดับ
114	ผู้บริหารสร้างแรงจูงใจ และ ความเชื่อมั่นแก่ผู้สอนว่า การจัดการเรียนรู้โดยใช้แหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น จะมีผลกระทบเชิงบวกต่อผู้เรียน	3.75	0.82	มาก
115	โรงเรียนมีรูปแบบการประชาสัมพันธ์ผลงานของผู้เรียนและผู้สอนที่หลากหลาย	3.78	0.80	มาก
116	โรงเรียนเผยแพร่องค์ความรู้จากแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นให้แก่โรงเรียนในชุมชน และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง	3.72	0.83	มาก
117	โรงเรียนมีการอบรม พัฒนา ผู้เรียนให้สามารถเป็น มัคคุเทศก์แนะนำแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นในชุมชนได้	3.66	0.91	มาก
118	การดำเนินการใช้แหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นคำนึงถึง เป้าหมายที่ตั้งไว้เป็นสำคัญ	3.95	0.88	มาก
119	ผู้บริหารมีความรอบรู้ในแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นของ ชุมชน และการเปลี่ยนแปลงของชุมชนในปัจจุบัน	4.03	0.86	มาก
120	ผู้สอนมีความรู้ที่ลุ่มลึกเกี่ยวกับสาระวิชาและแหล่งเรียนรู้ ภูมิปัญญาท้องถิ่น	3.90	0.84	มาก
121	ผู้สอนและภาคีเครือข่าย ใช้ชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (PLC) เพื่อการพัฒนาการใช้แหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น	4.11	0.90	มาก
122	ผู้สอนใช้การตั้งคำถาม และการจัดทำ Project Based Learning เพื่อขยายองค์ความรู้	3.92	0.87	มาก
123	ผู้สอนจัดการเรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น โดยสอดคล้องหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงตาม ความเหมาะสม	4.10	0.78	มาก

ตารางที่ 7 ค่ามัชฌิมเลขคณิต ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับของตัวแปรแต่ละตัวที่เป็นองค์ประกอบของการบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา

(n=282)

ข้อ ที่	ตัวแปร	ค่า มัชฌิม เลขคณิต (\bar{X})	ส่วน เบี่ยงเบน มาตรฐาน (S.D.)	ระดับ
124	โรงเรียนมีวิธีการถ่ายทอดกระบวนการจัดการเรียนรู้โดยใช้แหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นให้แก่บุคลากรใหม่ เช่น ครูพี่เลี้ยง ศึกษาดูงานแหล่งเรียนรู้ เป็นต้น	3.93	0.79	มาก
125	โรงเรียนจัดกิจกรรมเพื่อชื่นชม แสดงความยกย่อง ให้เกียรติแก่ปราชญ์ชาวบ้าน ผู้นำชุมชน และแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น	3.88	0.94	มาก
126	โรงเรียนพัฒนาการใช้แหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นร่วมกับสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา	3.88	0.99	มาก
127	โรงเรียนมีการวิจัย พัฒนานวัตกรรม หรือ Best Practice ในการใช้แหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น	4.00	0.94	มาก

จากตารางที่ 7 พบว่า โดยรวมแล้วตัวแปรทั้ง 127 ข้อ มีค่ามัชฌิมเลขคณิต (\bar{X}) อยู่ระหว่าง 3.54 – 4.55 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D) อยู่ระหว่าง 0.66 – 1.14 แสดงว่า ผู้ให้ข้อมูลมีความคิดเห็นเกี่ยวกับค่าระดับของตัวแปรโดยเฉลี่ยตั้งแต่ระดับมาก ถึง มากที่สุด โดยมีตัวแปรที่มีค่ามัชฌิมเลขคณิต (\bar{X}) มากที่สุด คือ ตัวแปรที่ 36 โรงเรียนเข้าร่วมกิจกรรมเกี่ยวกับประเพณี วัฒนธรรม และกิจกรรมสำคัญต่าง ๆ ของชุมชน มีค่ามัชฌิมเลขคณิต (\bar{X}) เท่ากับ 4.55 รองลงมาคือ ตัวแปรที่ 1 โรงเรียนร่วมกับชุมชนในการสร้างความภาคภูมิใจในภูมิปัญญาท้องถิ่นให้แก่ผู้เรียน มีค่ามัชฌิมเลขคณิต (\bar{X}) เท่ากับ 4.20 ตัวแปรที่มีค่ามัชฌิมเลขคณิตน้อยที่สุด คือ ตัวแปรที่ 7 โรงเรียนจัดทำทะเบียนแยกประเภทแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นอย่างเป็นระบบและเป็นปัจจุบัน และตัวแปรที่ 49 โรงเรียนเชิญปราชญ์ชาวบ้านในท้องถิ่นเข้ามาเป็นอาจารย์พิเศษรับผิดชอบในรายวิชา มีค่าเท่ากับ 3.54

1.2.3 การวิเคราะห์องค์ประกอบของการบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา การวิเคราะห์ความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่างด้วยการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจ (Exploratory Factor Analysis) เพื่อสกัดตัวแปรให้เหลือตัวแปรที่เป็นองค์ประกอบสำคัญด้วยการวิเคราะห์วิธีสกัดปัจจัย (Principle Component Analysis: PCA) เพื่อให้ได้ตัวแปรที่สำคัญในแต่ละองค์ประกอบของการบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา การวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจ (Exploratory Factor Analysis) โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปในการคำนวณ โดยมีข้อตกลงที่สำคัญคือ ตัวแปรมีความสัมพันธ์โดยพิจารณาจากค่า KMO and Bartlett's Test โดยค่า Kaiser-Meyer-Olkin Measure of Sampling Adequacy (MSA) อยู่ระหว่าง 0 ถึง 1 และมีสถิติทดสอบตัวที่ 2 คือ Bartlett's Test Sphericity ใช้ทดสอบตัวแปรต่าง ๆ ว่ามีความสัมพันธ์กันหรือไม่ จากการวิเคราะห์องค์ประกอบ ได้ผลดังตารางที่ 8

ตารางที่ 8 แสดงค่า KMO and Bartlett's Test

KMO and Bartlett's Test		
Kaiser-Meyer-Olkin Measure of Sampling Adequacy.		.968
Bartlett's Test of Sphericity	Approx. Chi-Square	38961.781
	df	8001
	Sig.	.000

จากตารางที่ 8 แสดงผลการทดสอบ KMO ของข้อมูลชุดที่เก็บได้จากการวิจัยเท่ากับ .968 แสดงถึงความเหมาะสมเพียงพอของข้อมูลทั้งหมดและตัวแปรต่าง ๆ ที่สามารถใช้การวิเคราะห์องค์ประกอบได้ เนื่องจากค่า KMO มีค่าสูง และจากการทดสอบ Bartlett's Test of Sphericity พบว่า มีค่าสถิติ Chi-Square มีนัยสำคัญทางสถิติ (Sig 0.00 < 0.05) แสดงว่าเมตริกซ์สหสัมพันธ์ของตัวแปรต่าง ๆ มีความสัมพันธ์ทำให้ข้อมูลที่ได้รับมาจึงสามารถนำไปวิเคราะห์องค์ประกอบต่อได้

การวิเคราะห์องค์ประกอบของการบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา จำนวน 127 ตัวแปร โดยมีข้อตกลงเบื้องต้น คือ ค่าไอเกน (Eigenvalues) เท่ากับหรือมากกว่า 1.00 ตามวิธีการของไกเซอร์ (Kaiser) มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบ (Factor loading) ตั้งแต่ 0.55 ขึ้นไป และเลือกองค์ประกอบจากจำนวนตัวแปรในแต่ละองค์ประกอบที่ต้องมีตัวแปรบรรยายองค์ประกอบนั้น ๆ ตั้งแต่ 3 ตัวแปรขึ้นไป เมื่อวิเคราะห์องค์ประกอบโดยการสกัดองค์ประกอบ (Factor rotation) ด้วยการหมุนแกนแบบตั้งฉาก

(Orthogonal rotation) ด้วยวิธีการใช้แวนิแม็กซ์ (Varimax rotation) พบว่า ตัวแปรของการบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา มัธยมศึกษา สามารถจัดกลุ่มได้องค์ประกอบตามรายละเอียด ดังตารางที่ 9

ตารางที่ 9 แสดงองค์ประกอบ ค่าไอเกน ค่าร้อยละของความแปรปรวน ค่าร้อยละของความแปรปรวนสะสมขององค์ประกอบของการบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา

Component	Extraction Sums of Squared Loadings			Rotation Sums of Squared Loadings		
	Total	% of Variance	Cumulative % of Variance	Total	% of Variance	Cumulative % of Variance
1*	65.042	51.214	51.214	29.463	23.199	23.199
2*	6.085	4.791	56.005	13.855	10.910	34.109
3*	3.533	2.782	58.787	9.208	7.250	41.360
4*	2.655	2.091	60.877	7.256	5.713	47.073
5*	2.419	1.905	62.782	6.869	5.409	52.481
6*	1.759	1.385	64.167	6.504	5.121	57.602
7	1.697	1.336	65.503	5.117	4.029	61.631
8	1.576	1.241	66.744	3.078	2.423	64.055
9	1.400	1.102	67.846	2.150	1.693	65.748
10	1.367	1.076	68.923	1.892	1.490	67.237
11	1.281	1.009	69.932	1.837	1.447	68.684
12	1.265	.996	70.928	1.621	1.276	69.960
13	1.209	.952	71.879	1.593	1.254	71.215
14	1.171	.922	72.801	1.439	1.133	72.348
15	1.043	.821	73.623	1.340	1.055	73.403
16	1.006	.792	74.415	1.285	1.012	74.415

*องค์ประกอบที่มีตัวแปรบรรยายตั้งแต่ 3 ตัวขึ้นไปและมีค่าน้ำหนักปัจจัย (Factor Loading) ของแต่ละตัวแปรเท่ากับ 0.55 ขึ้นไป

จากตารางแสดงจำนวนองค์ประกอบ (Component) และค่าความแปรปรวนของตัวแปรองค์ประกอบของการบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เมื่อพิจารณาค่าความแปรปรวนของตัวแปร (Eigenvalues) มากกว่า 1.00 พบว่า มีองค์ประกอบ 16 องค์ประกอบ ซึ่งองค์ประกอบที่ 16 สามารถอธิบายความแปรปรวนสะสมทั้งหมดได้เท่ากับ ร้อยละ 74.415

เมื่อพิจารณาค่าไอเกน (Eigenvalues) มากกว่า 1.00 ตามวิธีการของไกเซอร์ (Kaiser) ค่าน้ำหนักองค์ประกอบ (Factor loading) ตั้งแต่ 0.55 ขึ้นไป และการเลือกองค์ประกอบจากจำนวนตัวแปรในแต่ละองค์ประกอบที่ต้องมีตัวแปรบรรยายองค์ประกอบนั้น ๆ ตั้งแต่ 3 ตัวแปรขึ้นไป พบว่ามี 6 องค์ประกอบเท่านั้นที่เป็นไปตามเกณฑ์ คือ องค์ประกอบที่ 1 ถึง องค์ประกอบที่ 6 ซึ่งสามารถอธิบายความแปรปรวนสะสมทั้งหมดได้เท่ากับ ร้อยละ 57.602 ส่วนที่เหลืออีก 10 องค์ประกอบนั้นไม่เป็นไปตามเกณฑ์การพิจารณา คือ องค์ประกอบที่ 7-16 นั้นมีจำนวนตัวแปรที่บรรยายองค์ประกอบไม่ถึง 3 ตัว จึงถูกตัดออกทำให้ตัวแปรที่เหลืออยู่ทั้งหมด จำนวน 75 ตัวแปร ตัวแปรที่ถูกตัดออกจำนวน 52 ตัวแปร ซึ่งสามารถจำแนกออกเป็นองค์ประกอบและตัวแปร ดังตารางที่ 10

ตารางที่ 10 ค่าน้ำหนักองค์ประกอบและจำนวนกลุ่มองค์ประกอบ

ตัวแปร	ค่าน้ำหนักองค์ประกอบ					
	กลุ่มที่ 1	กลุ่มที่ 2	กลุ่มที่ 3	กลุ่มที่ 4	กลุ่มที่ 5	กลุ่มที่ 6
ตัวที่ 97	.757					
ตัวที่ 92	.754					
ตัวที่ 93	.748					
ตัวที่ 95	.747					
ตัวที่ 96	.745					
ตัวที่ 98	.730					
ตัวที่ 122	.728					
ตัวที่ 103	.727					
ตัวที่ 94	.722					
ตัวที่ 127	.719					
ตัวที่ 101	.719					
ตัวที่ 118	.717					
ตัวที่ 121	.715					
ตัวที่ 125	.711					
ตัวที่ 120	.702					
ตัวที่ 109	.700					
ตัวที่ 126	.699					
ตัวที่ 105	.698					

ตารางที่ 10 ค่าน้ำหนักองค์ประกอบและจำนวนกลุ่มองค์ประกอบ (ต่อ)

ตัวแปร	ค่าน้ำหนักองค์ประกอบ					
	กลุ่มที่ 1	กลุ่มที่ 2	กลุ่มที่ 3	กลุ่มที่ 4	กลุ่มที่ 5	กลุ่มที่ 6
ตัวที่ 102	.696					
ตัวที่ 119	.693					
ตัวที่ 79	.692					
ตัวที่ 111	.679					
ตัวที่ 89	.678					
ตัวที่ 81	.674					
ตัวที่ 78	.666					
ตัวที่ 77	.666					
ตัวที่ 90	.664					
ตัวที่ 123	.646					
ตัวที่ 88	.645					
ตัวที่ 82	.644					
ตัวที่ 84	.643					
ตัวที่ 91	.586					
ตัวที่ 63	.580					
ตัวที่ 112	.580					
ตัวที่ 85	.579					
ตัวที่ 124	.575					
ตัวที่ 116	.574					
ตัวที่ 74	.573					
ตัวที่ 67	.572					
ตัวที่ 115	.570					
ตัวที่ 86	.563					
ตัวที่ 75	.553					
ตัวที่ 107		.753				
ตัวที่ 106		.722				
ตัวที่ 104		.716				

ตารางที่ 10 ค่าน้ำหนักองค์ประกอบและจำนวนกลุ่มองค์ประกอบ (ต่อ)

ตัวแปร	ค่าน้ำหนักองค์ประกอบ					
	กลุ่มที่ 1	กลุ่มที่ 2	กลุ่มที่ 3	กลุ่มที่ 4	กลุ่มที่ 5	กลุ่มที่ 6
ตัวที่ 108		.694				
ตัวที่ 100		.678				
ตัวที่ 64		.633				
ตัวที่ 71		.627				
ตัวที่ 69		.605				
ตัวที่ 65		.600				
ตัวที่ 83		.595				
ตัวที่ 72		.592				
ตัวที่ 70		.590				
ตัวที่ 66		.588				
ตัวที่ 99		.568				
ตัวที่ 59			.649			
ตัวที่ 57			.606			
ตัวที่ 60			.597			
ตัวที่ 58			.591			
ตัวที่ 61			.580			
ตัวที่ 56			.557			
ตัวที่ 23				.712		
ตัวที่ 20				.682		
ตัวที่ 21				.635		
ตัวที่ 22				.620		
ตัวที่ 24				.610		
ตัวที่ 19				.551		
ตัวที่ 3					.758	
ตัวที่ 2					.757	
ตัวที่ 1					.632	
ตัวที่ 4					.619	

ตารางที่ 10 ค่าน้ำหนักองค์ประกอบและจำนวนกลุ่มองค์ประกอบ (ต่อ)

ตัวแปร	ค่าน้ำหนักองค์ประกอบ					
	กลุ่มที่ 1	กลุ่มที่ 2	กลุ่มที่ 3	กลุ่มที่ 4	กลุ่มที่ 5	กลุ่มที่ 6
ตัวที่ 44						.624
ตัวที่ 43						.608
ตัวที่ 42						.572
รวม 75 ตัวแปร	42 ตัวแปร	14 ตัวแปร	6 ตัวแปร	6 ตัวแปร	4 ตัวแปร	3 ตัวแปร

จากตารางที่ 10 พบว่า องค์ประกอบของการบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา มี 6 องค์ประกอบ คือ องค์ประกอบที่ 1 จำนวน 42 ตัวแปร องค์ประกอบที่ 2 จำนวน 14 ตัวแปร องค์ประกอบที่ 3 จำนวน 6 ตัวแปร องค์ประกอบที่ 4 จำนวน 6 ตัวแปร องค์ประกอบที่ 5 จำนวน 4 ตัวแปร และ องค์ประกอบที่ 6 จำนวน 3 ตัวแปร

จากผลการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจ (Exploratory Factor Analysis) ความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่างเพื่อสกัดตัวแปรให้เหลือตัวแปรที่เป็นองค์ประกอบที่สำคัญโดยการวิเคราะห์ด้วยวิธีสกัดปัจจัย (Principal Component Analysis: PCA) แล้วได้องค์ประกอบที่สำคัญทั้ง 6 องค์ประกอบนี้ สอดคล้องกับการวิเคราะห์เอกสารและผลงานวิจัยแนวคิดทฤษฎี รวมถึงความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญและผู้ทรงคุณวุฒิ ผู้วิจัยจึงได้นำมากำหนดเป็นองค์ประกอบของการบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา โดยจำแนกตัวแปรดังรายละเอียดในตาราง

ตารางที่ 11 องค์ประกอบที่ 1

ตัวแปร	ข้อความ	ค่าน้ำหนัก องค์ประกอบ
ตัวที่ 97	โรงเรียนมีผู้นำในการจัดการเรียนรู้โดยใช้แหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน	.757
ตัวที่ 92	โรงเรียนจัดทำแผนที่แหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นโดยมีการทบทวนปรับปรุง เพิ่มเติมให้เป็นปัจจุบัน	.754

ตารางที่ 11 องค์ประกอบที่ 1 (ต่อ)

ตัวแปร	ข้อความ	ค่าน้ำหนัก องค์ประกอบ
ตัวที่ 93	ผู้สอนมีการเชื่อมโยงแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นกับมาตรฐานการเรียนรู้ และเป้าหมายของโรงเรียน	.748
ตัวที่ 95	ผู้สอนตรวจสอบเนื้อหาสาระในการจัดการเรียนรู้ว่าถูกต้อง ทันสมัย และเป็นปัจจุบัน	.747
ตัวที่ 96	ผู้สอนนำวัสดุอุปกรณ์ที่แสดงถึงภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้เป็นสื่อในการจัดการเรียนการสอนในชั้นเรียน	.745
ตัวที่ 98	การจัดกิจกรรมการเรียนรู้แหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นต้องเป็นไปเพื่อลดความแตกต่างระหว่างวิทยาการความรู้ภายในโรงเรียน และองค์ความรู้ที่ใช้ในการดำรงชีวิต	.730
ตัวที่ 122	ผู้สอนใช้การตั้งคำถาม และการจัดทำ Project Based Learning เพื่อขยายองค์ความรู้	.728
ตัวที่ 103	ผู้สอนนำแผนการจัดการเรียนรู้มาใช้ในการปฏิบัติงานจริงอย่างเป็นขั้นตอน มีระบบ และมีความต่อเนื่อง	.727
ตัวที่ 94	ผู้สอนจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่ใช้แหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นเพื่อช่วยพัฒนาให้ผู้เรียนเป็นพลเมืองดี	.722
ตัวที่ 127	โรงเรียนมีการวิจัย พัฒนานวัตกรรม หรือ Best Practice ในการใช้แหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น	.719
ตัวที่ 101	โรงเรียนต่าง ๆ ในชุมชนมีส่วนร่วมในการระดมทรัพยากรเพื่อนำภูมิปัญญาที่มีมาแลกเปลี่ยนและใช้ให้เกิดประโยชน์ในการจัดการเรียนรู้	.719
ตัวที่ 118	การดำเนินการใช้แหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นคำนึงถึงเป้าหมายที่ตั้งไว้เป็นสำคัญ	.717
ตัวที่ 121	ผู้สอนและภาคีเครือข่าย ใช้ชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (PLC) เพื่อการพัฒนาการใช้แหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น	.715
ตัวที่ 125	โรงเรียนจัดกิจกรรมเพื่อชื่นชม แสดงความยกย่อง ให้เกียรติแก่ปราชญ์ชาวบ้าน ผู้นำชุมชน และแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น	.711

ตารางที่ 11 องค์ประกอบที่ 1 (ต่อ)

ตัวแปร	ข้อความ	ค่าน้ำหนัก องค์ประกอบ
ตัวที่ 120	ผู้สอนมีความรู้ที่ลุ่มลึกเกี่ยวกับสาระวิชาและแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น	.702
ตัวที่ 109	โรงเรียนมีการบริหารจัดการระหว่างหลักสูตรและบริบทของชุมชนที่มีความยืดหยุ่นผู้สอนมีความรู้ที่ลุ่มลึกเกี่ยวกับสาระวิชาและแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น	.700
ตัวที่ 126	โรงเรียนพัฒนาการใช้แหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นร่วมกับสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา	.699
ตัวที่ 105	ผู้สอนเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้สะท้อนผลการเรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นในเชิงคุณภาพ	.698
ตัวที่ 102	ผู้สอนบันทึกภาพ และจัดบันทึกพฤติกรรมการเรียนรู้แหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นของผู้เรียนทุกครั้งเพื่อใช้ในการปรับปรุง พัฒนา	.696
ตัวที่ 119	ผู้บริหารมีความรอบรู้ในแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นของชุมชนและการเปลี่ยนแปลงของชุมชนในปัจจุบัน	.693
ตัวที่ 79	โรงเรียนกับผู้นำชุมชน ประชาชนชาวบ้านมีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้กัน อยู่เสมอทั้งรูปแบบเป็นทางการและไม่เป็นทางการ	.692
ตัวที่ 111	ผู้สอนมีการส่งเสริมให้ผู้เรียนที่สนใจจัดเป็นกลุ่มหารายได้จากผลิตภัณฑ์ที่ได้จากการเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นในระหว่างเรียน	.679
ตัวที่ 89	การใช้แหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นเป็นภารกิจหลักอย่างหนึ่งของโรงเรียน	.678
ตัวที่ 81	โรงเรียนจัดสถานการณ์ให้ผู้เรียนศึกษา ค้นคว้า วิเคราะห์ ศิลปวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่น	.674
ตัวที่ 78	การจัดการเรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นเป็นไปตามแนวทางการปฏิรูปการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21	.666
ตัวที่ 77	การจัดการเรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นต้องมีเนื้อหาเท่าทันการเปลี่ยนแปลงของชุมชน	.666
ตัวที่ 90	ผู้สอนคัดเลือกแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นที่จะสามารถนำมาใช้ประโยชน์ในการจัดการเรียนรู้	.664

ตารางที่ 11 องค์ประกอบที่ 1 (ต่อ)

ตัวแปร	ข้อความ	ค่าน้ำหนัก องค์ประกอบ
ตัวที่ 123	ผู้สอนจัดการเรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นโดยสอดแทรกหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงตามความเหมาะสม	.646
ตัวที่ 88	ผู้สอนให้ความสำคัญในจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่สามารถสะท้อนประวัติศาสตร์ ที่มา และการอ้างความเป็นชุมชน	.645
ตัวที่ 82	โรงเรียนกำหนดให้บุคลากรเข้าศึกษาแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นภายในชุมชนเป็นประจำทุกปี	.644
ตัวที่ 84	ผู้สอนเปิดโอกาสและให้แนวทางแก่ผู้เรียนในการสัมภาษณ์ผู้รู้ หรือ ปรชาชนชาวบ้านในท้องถิ่น	.643
ตัวที่ 91	ผู้สอนนำองค์ความรู้ที่ได้รับจากการศึกษาแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นมาแบ่งปันแก่บุคลากรภายในโรงเรียนในโอกาสต่าง ๆ เช่น การประชุม การจัดนิทรรศการ เป็นต้น	.586
ตัวที่ 63	โรงเรียนร่วมประชุมกับเครือข่ายชุมชน ปรชาชนชาวบ้านก่อนเปิดภาคการศึกษาใหม่ เพื่อเตรียมความพร้อมก่อนดำเนินกิจกรรมการเรียนรู้แหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น	.580
ตัวที่ 112	โรงเรียนเปิดสร้างช่องทางให้ปรชาชนชาวบ้านและผู้รู้วิพากษ์การใช้แหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นได้ตลอดเวลา	.580
ตัวที่ 85	โรงเรียนนำรายงานการใช้แหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นเสนอแก่หน่วยงานต้นสังกัด	.579
ตัวที่ 124	โรงเรียนมีวิธีการถ่ายทอดกระบวนการจัดการเรียนรู้โดยใช้แหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นให้แก่บุคลากรใหม่ เช่น ครูพี่เลี้ยง ศึกษาดูงานแหล่งเรียนรู้ เป็นต้น	.575
ตัวที่ 116	โรงเรียนเผยแพร่องค์ความรู้จากแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นให้แก่โรงเรียนในชุมชน และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง	.574
ตัวที่ 74	โรงเรียนมีการจัดการความรู้จากแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นโดยกลุ่มผู้ที่มีความเข้าใจอย่างแท้จริง	.573
ตัวที่ 67	ผู้บริหารนเทศติดตามการใช้แหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นอย่างต่อเนื่อง เพื่อส่งเสริมการใช้แหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นตามวัตถุประสงค์	.572

ตารางที่ 11 องค์ประกอบที่ 1 (ต่อ)

ตัวแปร	ข้อความ	ค่าน้ำหนัก องค์ประกอบ
ตัวที่ 115	โรงเรียนมีรูปแบบการประชาสัมพันธ์ผลงานของผู้เรียนและผู้สอน ที่หลากหลาย	.570
ตัวที่ 86	โรงเรียนนำรายงานการใช้แหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นเสนอแก่ ผู้ปกครองและชุมชน	.563
ตัวที่ 75	ผู้สอนศึกษาธรรมชาติของเนื้อหาองค์ความรู้แหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญา ท้องถิ่น และสาระที่ต้องการให้ผู้เรียนได้รับ	.553
ค่าความแปรปรวนของตัวแปร (eigenvalues)		29.463
ค่าร้อยละของความแปรปรวน (percent of variance)		23.199
ค่าร้อยละของความแปรปรวนสะสม (Cumulative %)		23.199

จากตารางที่ 11 พบว่า องค์ประกอบที่ 1 ซึ่งบรรยายด้วยตัวแปรสำคัญ จำนวน 42 ตัวแปร มีค่าน้ำหนักตัวแปรในองค์ประกอบ (Factor Loading) อยู่ระหว่าง .553 - .757 มีค่าความแปรปรวนของตัวแปร (eigenvalues) เท่ากับ 29.463 ค่าร้อยละของความแปรปรวน (percent of variance) เท่ากับ 23.199 และค่าร้อยละของความแปรปรวนสะสม (Cumulative %) เท่ากับ 23.199 ซึ่งเมื่อเทียบค่าความแปรปรวนสะสมของตัวแปร (eigenvalues) กับองค์ประกอบอื่น ๆ แล้วองค์ประกอบนี้มีความสำคัญเป็นอันดับ 1 และเมื่อพิจารณาตัวแปรต่าง ๆ ในองค์ประกอบที่ 1 แล้ว พบว่าเป็นตัวแปรที่เกี่ยวข้องกับการจัดการความรู้ของโรงเรียนเป็นส่วนใหญ่ ผู้วิจัยจึงกำหนดชื่อตัวแปรแฝง หรือ องค์ประกอบที่ 1 ว่า “การวางแผนจัดการแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น”

เมื่อวิเคราะห์องค์ประกอบที่ 1 ซึ่งมีจำนวนตัวแปรถึง 42 ตัวแปร เพื่อให้สามารถอธิบายเชิงทฤษฎีการบริหารได้ชัดเจนมากขึ้น สามารถวิเคราะห์องค์ประกอบย่อยโดยมีข้อตกลงเบื้องต้น คือ ค่าไอเกน (Eigenvalues) เท่ากับหรือมากกว่า 1.00 ตามวิธีการของไกเซอร์ (Kaiser) และเลือกองค์ประกอบจากจำนวนตัวแปรในแต่ละองค์ประกอบที่ต้องมีตัวแปรบรรยายองค์ประกอบนั้น ๆ ตั้งแต่ 3 ตัวแปรขึ้นไป เมื่อวิเคราะห์องค์ประกอบโดยการสก๊ตองค์ประกอบ (Factor rotation) ด้วยการหมุนแกนแบบตั้งฉาก (Orthogonal rotation) ด้วยวิธีการใช้แวนิแม็กซ์ (Varimax rotation) พบว่า ตัวแปรขององค์ประกอบย่อย ขององค์ประกอบที่ 1 ของการบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา สามารถจัดกลุ่มได้องค์ประกอบตามรายละเอียด ดังตารางที่ 12

ตารางที่ 12 แสดงองค์ประกอบ ค่าไอเกน ค่าร้อยละของความแปรปรวน ค่าร้อยละของความแปรปรวนสะสม ขององค์ประกอบที่ 1 การจัดการความรู้ (Knowledge Management)

Component	Extraction Sums of Squared Loadings			Rotation Sums of Squared Loadings		
	Total	% of Variance	Cumulative of Variance	Total	% of Variance	Cumulative of Variance
1*	26.105	62.155	62.155	10.526	25.062	25.062
2*	1.250	2.975	65.131	9.971	23.741	48.804
3*	1.171	2.787	67.918	8.028	19.114	67.918

*องค์ประกอบที่มีตัวแปรบรรยายตั้งแต่ 3 ตัวขึ้นไปและมีค่าน้ำหนักปัจจัย (Factor Loading) ของแต่ละตัวแปรเท่ากับ 0.40 ขึ้นไป

จากตารางแสดงจำนวนองค์ประกอบ (Component) และค่าความแปรปรวนของตัวแปรองค์ประกอบที่ 1 การจัดการความรู้ (Knowledge Management) เมื่อพิจารณาค่าความแปรปรวนสะสมของตัวแปร(Eigenvalues) มากกว่า 1.00 พบว่า มีองค์ประกอบ 3 องค์ประกอบ ซึ่งองค์ประกอบที่ 3 สามารถอธิบายความแปรปรวนสะสมทั้งหมดได้เท่ากับ ร้อยละ 67.918

เมื่อพิจารณาค่าไอเกน (Eigenvalues) มากกว่า 1.00 ตามวิธีการของไกเซอร์ (Kaiser) ค่าน้ำหนักองค์ประกอบ (Factor loading) ตั้งแต่ 0.40 ขึ้นไป และการเลือกองค์ประกอบจากจำนวนตัวแปรในแต่ละองค์ประกอบที่ต้องมีตัวแปรบรรยายองค์ประกอบนั้น ๆ ตั้งแต่ 3 ตัวแปรขึ้นไป พบว่ามี 3 องค์ประกอบที่เป็นไปตามเกณฑ์ คือ องค์ประกอบที่ 1 ถึง องค์ประกอบที่ 3 ซึ่งสามารถอธิบายความแปรปรวนสะสมทั้งหมดได้เท่ากับ ร้อยละ 67.918 ซึ่งสามารถจำแนกออกเป็นองค์ประกอบและตัวแปร ดังตารางที่ 13

ตารางที่ 13 ค่าน้ำหนักองค์ประกอบย่อยและจำนวนกลุ่มองค์ประกอบย่อย ขององค์ประกอบที่ 1 การจัดการความรู้ (Knowledge Management)

ตัวแปร	ค่าน้ำหนักองค์ประกอบ		
	กลุ่มที่ 1	กลุ่มที่ 2	กลุ่มที่ 3
ตัวที่ 63	.712		
ตัวที่ 86	.690		
ตัวที่ 85	.681		
ตัวที่ 67	.665		

ตารางที่ 13 ค่าน้ำหนักองค์ประกอบย่อยและจำนวนกลุ่มองค์ประกอบย่อย ขององค์ประกอบที่ 1
การจัดการความรู้ (Knowledge Management) (ต่อ)

ตัวแปร	ค่าน้ำหนักองค์ประกอบ		
	กลุ่มที่ 1	กลุ่มที่ 2	กลุ่มที่ 3
ตัวที่ 89	.662		
ตัวที่ 81	.653		
ตัวที่ 74	.652		
ตัวที่ 75	.642		
ตัวที่ 101	.632		
ตัวที่ 82	.628		
ตัวที่ 116	.623		
ตัวที่ 88	.593		
ตัวที่ 91	.586		
ตัวที่ 90	.583		
ตัวที่ 102	.573		
ตัวที่ 79	.570		
ตัวที่ 84	.491		
ตัวที่ 111	.482		
ตัวที่ 94		.714	
ตัวที่ 92		.693	
ตัวที่ 95		.690	
ตัวที่ 93		.690	
ตัวที่ 78		.657	
ตัวที่ 77		.655	
ตัวที่ 96		.623	
ตัวที่ 123		.585	
ตัวที่ 105		.581	
ตัวที่ 127			.694
ตัวที่ 126			.692
ตัวที่ 125			.688

ตารางที่ 13 ค่าน้ำหนักองค์ประกอบย่อยและจำนวนกลุ่มองค์ประกอบย่อย ขององค์ประกอบที่ 1
การจัดการความรู้ (Knowledge Management) (ต่อ)

ตัวแปร	ค่าน้ำหนักองค์ประกอบ		
	กลุ่มที่ 1	กลุ่มที่ 2	กลุ่มที่ 3
ตัวที่ 122			.663
ตัวที่ 112			.613
ตัวที่ 121			.590
ตัวที่ 115			.531
รวม 42 ตัวแปร	18 ตัวแปร	16 ตัวแปร	8 ตัวแปร

จากผลการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจ (Exploratory Factor Analysis) ความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่างเพื่อสกัดตัวแปรให้เหลือตัวแปรที่เป็นองค์ประกอบที่สำคัญโดยการวิเคราะห์ด้วยวิธีสกัดปัจจัย (Principal Component Analysis: PCA) แล้วได้องค์ประกอบย่อย ขององค์ประกอบที่ 1 การจัดการความรู้ (Knowledge management) ที่สำคัญทั้ง 3 องค์ประกอบย่อยนี้ สอดคล้องกับการวิเคราะห์เอกสารและผลงานวิจัยแนวคิดทฤษฎี รวมถึงความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญและผู้ทรงคุณวุฒิ ผู้วิจัยจึงได้นำมากำหนดเป็นองค์ประกอบย่อยของ องค์ประกอบที่ 1 “การวางแผนจัดการแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น” โดยจำแนกตัวแปรดังรายละเอียดในตาราง

ตารางที่ 14 องค์ประกอบย่อยที่ 1 ขององค์ประกอบที่ 1

ตัวแปร	ข้อความ	ค่าน้ำหนัก องค์ประกอบ
ตัวที่ 63	โรงเรียนร่วมประชุมกับเครือข่ายชุมชน ปราชญ์ชาวบ้านก่อนเปิดภาคการศึกษาใหม่ เพื่อเตรียมความพร้อมก่อนดำเนินกิจกรรมการเรียนรู้แหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น	.712
ตัวที่ 86	โรงเรียนนำรายงานการใช้แหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นเสนอแก่ผู้ปกครองและชุมชน	.690
ตัวที่ 85	โรงเรียนนำรายงานการใช้แหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นเสนอแก่หน่วยงานต้นสังกัด	.681
ตัวที่ 67	ผู้บริหารนิเทศติดตามการใช้แหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นอย่างต่อเนื่อง เพื่อส่งเสริมการใช้แหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นตามวัตถุประสงค์	.665

ตารางที่ 14 องค์ประกอบย่อยที่ 1 ขององค์ประกอบที่ 1 (ต่อ)

ตัวแปร	ข้อความ	ค่าน้ำหนัก องค์ประกอบ
ตัวที่ 89	การใช้แหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นเป็นภารกิจหลักอย่างหนึ่งของโรงเรียน	.662
ตัวที่ 81	โรงเรียนจัดสถานการณ์ให้ผู้เรียนศึกษา ค้นคว้า วิเคราะห์ ศิลปวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่น	.653
ตัวที่ 74	โรงเรียนมีการจัดการความรู้จากแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นโดยกลุ่มผู้ที่มีความเข้าใจอย่างแท้จริง	.652
ตัวที่ 75	ผู้สอนศึกษารวมชาติของเนื้อหาองค์ความรู้แหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น และสาระที่ต้องการให้ผู้เรียนได้รับ	.642
ตัวที่ 101	โรงเรียนต่าง ๆ ในชุมชนมีส่วนร่วมในการระดมทรัพยากรเพื่อนำภูมิปัญญาที่มีมาแลกเปลี่ยนและใช้ให้เกิดประโยชน์ในการจัดการเรียนรู้	.632
ตัวที่ 82	โรงเรียนกำหนดให้บุคลากรเข้าศึกษาแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นภายในชุมชนเป็นประจำทุกปี	.628
ตัวที่ 116	โรงเรียนเผยแพร่องค์ความรู้จากแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นให้แก่โรงเรียนในชุมชน และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง	.623
ตัวที่ 88	ผู้สอนให้ความสำคัญในจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่สามารถสะท้อนประวัติศาสตร์ ภูมิปัญญา และการธำรงความเป็นชุมชน	.593
ตัวที่ 91	ผู้สอนนำองค์ความรู้ที่ได้รับจากการศึกษาแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นมาแบ่งปันแก่บุคลากรภายในโรงเรียนในโอกาสต่าง ๆ เช่น การประชุม การจัดนิทรรศการ เป็นต้น	.586
ตัวที่ 90	ผู้สอนคัดเลือกแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นที่จะสามารถนำมาใช้ประโยชน์ในการจัดการเรียนรู้	.583
ตัวที่ 102	ผู้สอนบันทึกภาพ และจดบันทึกพฤติกรรมการณ์การเรียนรู้แหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นของผู้เรียนทุกครั้งเพื่อใช้ในการปรับปรุง พัฒนา	.573
ตัวที่ 79	โรงเรียนกับผู้นำชุมชน ประชาชนชาวบ้านมีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้กันอยู่เสมอทั้งรูปแบบเป็นทางการและไม่เป็นทางการ	.570
ตัวที่ 84	ผู้สอนเปิดโอกาสและให้แนวทางแก่ผู้เรียนในการสัมภาษณ์ผู้รู้ หรือ ประชาชนชาวบ้านในท้องถิ่น	.491

ตารางที่ 14 องค์ประกอบย่อยที่ 1 ขององค์ประกอบที่ 1 (ต่อ)

ตัวแปร	ข้อความ	ค่าน้ำหนัก องค์ประกอบ
ตัวที่ 111	ผู้สอนมีการส่งเสริมให้ผู้เรียนที่สนใจจัดเป็นกลุ่มหารายได้จาก ผลิตภัณฑ์ที่ได้จากการเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นในระหว่างเรียน	.482
ค่าความแปรปรวนของตัวแปร (eigenvalues)		10.526
ค่าร้อยละของความแปรปรวน (percent of variance)		25.062
ค่าร้อยละของความแปรปรวนสะสม (Cumulative %)		25.062

จากตารางที่ 13 พบว่า องค์ประกอบย่อยที่ 1 ขององค์ประกอบที่ 1 การจัดการความรู้ (Knowledge Management) ซึ่งบรรยายด้วยตัวแปรสำคัญ จำนวน 18 ตัวแปร มีค่าน้ำหนักตัวแปร ในองค์ประกอบ (Factor Loading) อยู่ระหว่าง .482 - .712 มีค่าความแปรปรวนของตัวแปร (eigenvalues) เท่ากับ 10.526 ค่าร้อยละของความแปรปรวน (percent of variance) เท่ากับ 25.062 และค่าร้อยละของความแปรปรวนสะสม (Cumulative %) เท่ากับ 25.062 ซึ่งเมื่อเทียบค่า ความแปรปรวนสะสมของตัวแปร (eigenvalues) กับองค์ประกอบย่อยอื่น ๆ แล้วองค์ประกอบนี้ มีความสำคัญเป็นอันดับ 1 และเมื่อพิจารณาตัวแปรต่าง ๆ ในองค์ประกอบย่อยที่ 1 แล้ว พบว่าเป็น ตัวแปรที่เกี่ยวข้องกับการเตรียมความพร้อมในด้านต่าง ๆ ขององค์กรเพื่อจัดการความรู้จากแหล่ง เรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นเป็นส่วนใหญ่ ผู้วิจัยจึงกำหนดชื่อตัวแปรแฝง หรือองค์ประกอบย่อยที่ 1 ว่า “การเตรียมความพร้อมองค์กร”

ทั้งนี้เมื่อวิเคราะห์เชิงทฤษฎี พบว่า ตัวแปรตัวที่ 67, 116, 102, 84 และ 111 ไม่สอดคล้อง กับตัวแปรตัวอื่น ๆ ในองค์ประกอบย่อยที่ 1 นี้

ตารางที่ 15 องค์ประกอบย่อยที่ 2 ขององค์ประกอบที่ 1

ตัวแปร	ข้อความ	ค่าน้ำหนัก องค์ประกอบ
ตัวที่ 94	ผู้สอนจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่ใช้แหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นเพื่อ ช่วยพัฒนาให้ผู้เรียนเป็นพลเมืองดี	.714
ตัวที่ 92	โรงเรียนจัดทำแผนที่แหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นโดยมีการทบทวน ปรับปรุง เพิ่มเติมให้เป็นปัจจุบัน	.693
ตัวที่ 95	ผู้สอนตรวจสอบเนื้อหาสาระในการจัดการเรียนรู้ว่าถูกต้อง ทันสมัย และเป็นปัจจุบัน	.690

ตารางที่ 15 องค์ประกอบย่อยที่ 2 ขององค์ประกอบที่ 1 (ต่อ)

ตัวแปร	ข้อความ	ค่าน้ำหนัก องค์ประกอบ
ตัวที่ 93	ผู้สอนมีการเชื่อมโยงแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นกับมาตรฐานการเรียนรู้ และเป้าหมายของโรงเรียน	.690
ตัวที่ 78	การจัดการเรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นเป็นไปตามแนวทางการปฏิรูปการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21	.657
ตัวที่ 77	การจัดการเรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นต้องมีเนื้อหาเท่าทันการเปลี่ยนแปลงของชุมชน	.655
ตัวที่ 96	ผู้สอนนำวัสดุอุปกรณ์ที่แสดงถึงภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้เป็นสื่อในการจัดการเรียนการสอนในชั้นเรียน	.623
ตัวที่ 123	ผู้สอนจัดการเรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นโดยสอดแทรกหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงตามความเหมาะสม	.585
ตัวที่ 105	ผู้สอนเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้สะท้อนผลการเรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นในเชิงคุณภาพ	.581
ตัวที่ 103	ผู้สอนนำแผนการจัดการเรียนรู้มาใช้ในการปฏิบัติงานจริงอย่างเป็นขั้นตอน มีระบบ และมีความต่อเนื่อง	.557
ตัวที่ 120	ผู้สอนมีความรู้ที่ลุ่มลึกเกี่ยวกับสาระวิชาและแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น	.551
ตัวที่ 97	โรงเรียนมีผู้นำในการจัดการเรียนรู้โดยใช้แหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน	.549
ตัวที่ 98	การจัดกิจกรรมการเรียนรู้แหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นต้องเป็นไปเพื่อลดความแตกต่างระหว่างวิทยาการความรู้ภายในโรงเรียน และองค์ความรู้ที่ใช้ในการดำรงชีวิต	.548
ตัวที่ 118	การดำเนินการใช้แหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นคำนึงถึงเป้าหมายที่ตั้งไว้เป็นสำคัญ	.526
ตัวที่ 109	โรงเรียนมีการบริหารจัดการระหว่างหลักสูตรและบริบทของชุมชนที่มีความยืดหยุ่นผู้สอนมีความรู้ที่ลุ่มลึกเกี่ยวกับสาระวิชาและแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น	.516

ตารางที่ 15 องค์ประกอบย่อยที่ 2 ขององค์ประกอบที่ 1 (ต่อ)

ตัวแปร	ข้อความ	ค่าน้ำหนัก องค์ประกอบ
ตัวที่ 119	ผู้บริหารมีความรอบรู้ในแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นของชุมชน และ การเปลี่ยนแปลงของชุมชนในปัจจุบัน	.504
ค่าความแปรปรวนของตัวแปร (eigenvalues)		9.971
ค่าร้อยละของความแปรปรวน (percent of variance)		23.741
ค่าร้อยละของความแปรปรวนสะสม (Cumulative %)		48.804

จากตารางที่ 15 พบว่า องค์ประกอบย่อยที่ 2 ขององค์ประกอบที่ 1 การจัดการความรู้ (Knowledge Management) ซึ่งบรรยายด้วยตัวแปรสำคัญ จำนวน 11 ตัวแปร มีค่าน้ำหนักตัวแปร ในองค์ประกอบ (Factor Loading) อยู่ระหว่าง .504 - .714 มีค่าความแปรปรวนของตัวแปร (eigenvalues) เท่ากับ 9.971 ค่าร้อยละของความแปรปรวน (percent of variance) เท่ากับ 23.741 และค่าร้อยละของความแปรปรวนสะสม (Cumulative %) เท่ากับ 48.804 ซึ่งเมื่อเทียบค่า ความแปรปรวนสะสมของตัวแปร (eigenvalues) กับองค์ประกอบย่อยอื่น ๆ แล้วองค์ประกอบนี้ มีความสำคัญเป็นอันดับ 2 และเมื่อพิจารณาตัวแปรต่าง ๆ ในองค์ประกอบย่อยที่ 2 แล้ว พบว่าเป็น ตัวแปรที่เกี่ยวข้องกับ พฤติกรรม และระบบการเรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นเป็นส่วนใหญ่ ผู้วิจัยจึงกำหนดชื่อตัวแปรแฝง หรือองค์ประกอบย่อยที่ 2 ว่า “การจัดระบบความรู้”

ทั้งนี้เมื่อวิเคราะห์เชิงทฤษฎี พบว่า ตัวแปรตัวที่ 109 และ 110 ไม่สอดคล้องกับตัวแปร ตัวอื่น ๆ ในองค์ประกอบย่อยที่ 2 นี้

ตารางที่ 16 องค์ประกอบย่อยที่ 3 ขององค์ประกอบที่ 1

ตัวแปร	ข้อความ	ค่าน้ำหนัก องค์ประกอบ
ตัวที่ 124	โรงเรียนมีวิธีการถ่ายทอดกระบวนการจัดการเรียนรู้โดยใช้แหล่ง เรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นให้แก่บุคลากรใหม่ เช่น ครูพี่เลี้ยง ศึกษาดู งานแหล่งเรียนรู้ เป็นต้น	.701
ตัวที่ 127	โรงเรียนมีการวิจัย พัฒนานวัตกรรม หรือ Best Practice ในการใช้ แหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น	.694
ตัวที่ 126	โรงเรียนพัฒนาการใช้แหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นร่วมกับสำนักงาน เขตพื้นที่การศึกษา	.692

ตารางที่ 16 องค์ประกอบย่อยที่ 3 ขององค์ประกอบที่ 1 (ต่อ)

ตัวแปร	ข้อความ	ค่าน้ำหนัก องค์ประกอบ
ตัวที่ 125	โรงเรียนจัดกิจกรรมเพื่อชื่นชม แสดงความยกย่อง ให้เกียรติแก่ ปราชญ์ชาวบ้าน ผู้นำชุมชน และแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น	.688
ตัวที่ 122	ผู้สอนใช้การตั้งคำถาม และการจัดทำ Project Based Learning เพื่อขยายองค์ความรู้	.663
ตัวที่ 112	โรงเรียนเปิดสร้างช่องทางให้ปราชญ์ชาวบ้านและผู้รู้วิพากษ์การใช้ แหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นได้ตลอดเวลา	.613
ตัวที่ 121	ผู้สอนและภาคีเครือข่าย ใช้ชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (PLC) เพื่อ การพัฒนาการใช้แหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น	.590
ตัวที่ 115	โรงเรียนมีรูปแบบการประชาสัมพันธ์ผลงานของผู้เรียนและผู้สอนที่ หลากหลาย	.531
ค่าความแปรปรวนของตัวแปร (eigenvalues)		8.028
ค่าร้อยละของความแปรปรวน (percent of variance)		19.114
ค่าร้อยละของความแปรปรวนสะสม (Cumulative %)		67.918

จากตารางที่ 16 พบว่า องค์ประกอบย่อยที่ 3 ขององค์ประกอบที่ 1 การจัดการความรู้ (Knowledge Management) ซึ่งบรรยายด้วยตัวแปรสำคัญ จำนวน 7 ตัวแปร มีค่าน้ำหนักตัวแปรในองค์ประกอบ (Factor Loading) อยู่ระหว่าง .531 - .701 มีค่าความแปรปรวนของตัวแปร (eigenvalues) เท่ากับ 8.028 ค่าร้อยละของความแปรปรวน (percent of variance) เท่ากับ 19.114 และค่าร้อยละของความแปรปรวนสะสม (Cumulative %) เท่ากับ 67.918 ซึ่งเมื่อเทียบค่าความแปรปรวนสะสมของตัวแปร (eigenvalues) กับองค์ประกอบย่อยอื่น ๆ แล้วองค์ประกอบนี้มีความสำคัญเป็นอันดับ 3 และเมื่อพิจารณาตัวแปรต่าง ๆ ในองค์ประกอบย่อยที่ 3 แล้ว พบว่าเป็นตัวแปรที่เกี่ยวข้องกับ การถ่ายทอด การใช้ และพัฒนาความรู้ที่ได้จากการเรียนรู้เป็นส่วนใหญ่ ผู้วิจัยจึงกำหนดชื่อตัวแปรแฝง หรือองค์ประกอบย่อยที่ 3 ว่า “การถ่ายทอด การใช้ และพัฒนาความรู้”

ทั้งนี้เมื่อวิเคราะห์เชิงทฤษฎี พบว่า ตัวแปรตัวที่ 122 ไม่สอดคล้องกับตัวแปรตัวอื่น ๆ ในองค์ประกอบย่อยที่ 3 นี้

ตารางที่ 17 องค์ประกอบที่ 2

ตัวแปร	ข้อความ	ค่าน้ำหนัก องค์ประกอบ
ตัวที่ 107	โรงเรียนมีแผนภูมิการปฏิบัติงานที่มีการเชื่อมโยงสายบังคับบัญชา ภายในและความสัมพันธ์กับผู้นำชุมชน และภูมิปัญญาท้องถิ่น	.753
ตัวที่ 106	ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องร่วมกันกำหนดทรัพยากรที่จำเป็นต้องใช้ก่อน จัดกิจกรรมการเรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นตามแผน ที่กำหนดไว้	.722
ตัวที่ 104	โรงเรียนมีคณะกรรมการในการพิจารณาจัดสรรงบประมาณตาม ความสำคัญของกิจกรรม	.716
ตัวที่ 108	การประเมินผลการใช้แหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นมุ่งเน้นการพัฒนา ผู้เรียนและชุมชนเป็นสำคัญ	.694
ตัวที่ 100	โรงเรียนดำเนินการเชิงรุกในการปรับปรุงแบบโครงสร้างองค์กรและ บุคลากรที่ทำหน้าที่ด้านการใช้แหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นโดยตรง	.678
ตัวที่ 64	ผู้สอนให้ความสำคัญกับการออกแบบกิจกรรมด้วยเรื่องใกล้ตัวของ ผู้เรียนที่สอดคล้องกับชีวิตประจำวัน	.633
ตัวที่ 71	โรงเรียนใช้เครื่องมือนิเทศ กำกับติดตามการใช้แหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญา ท้องถิ่นที่มีคุณภาพ	.627
ตัวที่ 69	โรงเรียนมีการจัดทำปฏิทินการนิเทศการใช้แหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญา ท้องถิ่น	.605
ตัวที่ 65	โรงเรียนมีการกำหนดแผนกลยุทธ์ที่สนับสนุนการใช้แหล่งเรียนรู้ ภูมิปัญญาท้องถิ่น	.600
ตัวที่ 83	โรงเรียนกำหนดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้แหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญา ท้องถิ่นที่เป็นต้นแบบ และจัดทำมาตรฐาน ตัวชี้วัด	.595
ตัวที่ 72	โรงเรียนมีการกำหนดแนวทาง และวางแผนการใช้แหล่งเรียนรู้ ภูมิปัญญาท้องถิ่นของบุคลากรร่วมกันในระยะยาว	.592
ตัวที่ 70	โรงเรียนกำหนดผู้รับผิดชอบในการติดตาม ตรวจสอบการใช้แหล่ง เรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นได้อย่างเหมาะสม	.590
ตัวที่ 66	ผู้สอนกำหนดระยะเวลาในการใช้แหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น ไว้อย่างชัดเจน	.588

ตารางที่ 17 องค์ประกอบที่ 2 (ต่อ)

ตัวแปร	ข้อความ	ค่าน้ำหนัก องค์ประกอบ
ตัวที่ 99	โรงเรียนใช้งบประมาณเพื่อการใช้แหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น ตามระเบียบทางราชการ	.568
ค่าความแปรปรวนของตัวแปร (eigenvalues)		13.855
ค่าร้อยละของความแปรปรวน (percent of variance)		10.910
ค่าร้อยละของความแปรปรวนสะสม (Cumulative %)		34.109

จากตารางที่ 17 พบว่า องค์ประกอบที่ 2 ซึ่งบรรยายด้วยตัวแปรสำคัญ จำนวน 14 ตัวแปร มีค่าน้ำหนักตัวแปรในองค์ประกอบ (Factor Loading) อยู่ระหว่าง .568 - .753 มีค่าความแปรปรวนสะสมของตัวแปร (eigenvalues) เท่ากับ 13.855 ค่าร้อยละของความแปรปรวน (percent of variance) เท่ากับ 10.910 และค่าร้อยละของความแปรปรวนสะสม (Cumulative %) เท่ากับ 34.109 ซึ่งเมื่อเทียบค่าความแปรปรวนของตัวแปร (eigenvalues) กับองค์ประกอบอื่น ๆ แล้ว องค์ประกอบนี้มีความสำคัญเป็นอันดับ 2 และเมื่อพิจารณาตัวแปรต่าง ๆ ในองค์ประกอบที่ 2 แล้ว พบว่าเป็นตัวแปรที่เกี่ยวข้องกับการวางแผนกลยุทธ์ เป็นส่วนใหญ่ ผู้วิจัยจึงกำหนดชื่อตัวแปรแฝง หรือองค์ประกอบที่ 2 ว่า “การวางแผนกลยุทธ์”

ตารางที่ 18 องค์ประกอบที่ 3

ตัวแปร	ข้อความ	ค่าน้ำหนัก องค์ประกอบ
ตัวที่ 59	ผู้สอนกำหนดหัวข้อ ประเด็นศึกษาค้นคว้าจากแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญา ท้องถิ่นไว้อย่างชัดเจน	.649
ตัวที่ 57	ผู้สอนวางแผนให้ผู้เรียนได้แสวงหาความรู้จากสื่อเทคโนโลยีหรือแหล่ง เรียนรู้อื่น ๆ เพิ่มเติมหลังจากไปศึกษาแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น	.606
ตัวที่ 60	ผู้สอนกำหนดวิธีการเรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นไว้ อย่างชัดเจน	.597
ตัวที่ 58	ผู้สอนทำหน้าที่สอนวิธีการสืบหาความรู้ กลับกรองข้อมูล และให้ คำแนะนำในการเรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นให้แก่ผู้เรียน	.591

ตารางที่ 18 องค์ประกอบที่ 3 (ต่อ)

ตัวแปร	ข้อความ	ค่าน้ำหนัก องค์ประกอบ
ตัวที่ 61	ผู้สอนกำหนดผลที่ได้จากการเรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น ไว้อย่างชัดเจน	.580
ตัวที่ 56	ผู้สอนเปิดโอกาสให้ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องร่วมวิเคราะห์ และเสนอแนะใน การใช้แหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น ก่อนเริ่มจัดกิจกรรมการเรียนรู้	.557
ค่าความแปรปรวนของตัวแปร (eigenvalues)		9.208
ค่าร้อยละของความแปรปรวน (percent of variance)		7.250
ค่าร้อยละของความแปรปรวนสะสม (Cumulative %)		41.360

จากตารางที่ 18 พบว่า องค์ประกอบที่ 3 ซึ่งบรรยายด้วยตัวแปรสำคัญ จำนวน 6 ตัวแปร มีค่าน้ำหนักตัวแปรในองค์ประกอบ (Factor Loading) อยู่ระหว่าง .557 - .649 มีค่าความแปรปรวนสะสมของตัวแปร (eigenvalues) เท่ากับ 9.208 ค่าร้อยละของความแปรปรวน (percent of variance) เท่ากับ 7.250 และค่าร้อยละของความแปรปรวนสะสม (Cumulative %) เท่ากับ 41.360 ซึ่งเมื่อเทียบค่าความแปรปรวนของตัวแปร (eigenvalues) กับองค์ประกอบอื่น ๆ แล้วองค์ประกอบนี้ มีความสำคัญเป็นอันดับ 3 และเมื่อพิจารณาตัวแปรต่าง ๆ ในองค์ประกอบที่ 3 แล้ว พบว่าเป็นตัวแปรที่เกี่ยวข้องกับการการที่ผู้บริหารส่งเสริมให้ครูจัดการเรียนการสอนโดยใช้แหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น เป็นส่วนใหญ่ ผู้วิจัยจึงกำหนดชื่อตัวแปรแฝง หรือองค์ประกอบที่ 3 ว่า “การส่งเสริมการใช้แหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น”

ทั้งนี้เมื่อวิเคราะห์เชิงทฤษฎี พบว่า ตัวแปรตัวที่ 56 ไม่สอดคล้องกับตัวแปรตัวอื่น ๆ ในองค์ประกอบที่ 3 นี้

ตารางที่ 19 องค์ประกอบที่ 4

ตัวแปร	ข้อความ	ค่าน้ำหนัก องค์ประกอบ
ตัวที่ 23	ผู้บริหารสร้างความตระหนักให้กับบุคลากรและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องให้ เกิดความรู้สึกเป็นเจ้าของของแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นร่วมกัน	.712
ตัวที่ 20	ผู้บริหารสนับสนุน ประสาน กระตุ้นให้ผู้สอนใช้แหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญา ท้องถิ่นเพื่อการจัดการเรียนการสอนอยู่เสมอ	.682
ตัวที่ 21	ผู้บริหารกำหนดให้ผู้สอนจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้ที่บูรณาการ ภูมิปัญญาท้องถิ่นพร้อมตรวจประเมินก่อนนำมาสอนจริง	.635
ตัวที่ 22	ผู้บริหารส่งเสริมให้ครูจัดการศึกษาแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นตาม สภาพความเป็นจริงของสังคมที่มีความสลับซับซ้อน และหลากหลาย	.620
ตัวที่ 24	ผู้บริหาร ปรุมนิเทศให้ความรู้ และชี้แจงความสำคัญในการใช้แหล่ง เรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นให้แก่บุคลากรทราบ	.610
ตัวที่ 19	ผู้บริหารมีความสามารถในการสร้างความสัมพันธ์อันดีกับชุมชนเพื่อ แสวงหาความร่วมมือ	.551
ค่าความแปรปรวนของตัวแปร (eigenvalues)		7.256
ค่าร้อยละของความแปรปรวน (percent of variance)		5.713
ค่าร้อยละของความแปรปรวนสะสม (Cumulative %)		47.073

จากตารางที่ 19 พบว่า องค์ประกอบที่ 4 ซึ่งบรรยายด้วยตัวแปรสำคัญ จำนวน 6 ตัวแปร มีค่าน้ำหนักตัวแปรในองค์ประกอบ (Factor Loading) อยู่ระหว่าง .551 - .712 มีค่าความแปรปรวนสะสมของตัวแปร (eigenvalues) เท่ากับ 7.256 ค่าร้อยละของความแปรปรวน (percent of variance) เท่ากับ 5.713 และค่าร้อยละของความแปรปรวนสะสม (Cumulative %) เท่ากับ 47.073 ซึ่งเมื่อเทียบค่าความแปรปรวนของตัวแปร (eigenvalues) กับองค์ประกอบอื่น ๆ แล้วองค์ประกอบนี้ มีความสำคัญเป็นอันดับ 4 และเมื่อพิจารณาตัวแปรต่าง ๆ ในองค์ประกอบที่ 4 แล้ว พบว่าเป็นตัวแปรที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมกรรมการกำกับติดตามและส่งเสริมในการบริหารของผู้บริหาร เป็นส่วนใหญ่ ผู้วิจัยจึงกำหนดชื่อตัวแปรแฝง หรือองค์ประกอบที่ 4 ว่า “การกำกับติดตามและส่งเสริมการบริหาร”

ตารางที่ 20 องค์ประกอบที่ 5

ตัวแปร	ข้อความ	ค่าน้ำหนัก องค์ประกอบ
ตัวที่ 3	โรงเรียนสนับสนุน ส่งเสริมให้ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องเข้ามามีส่วนร่วม ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นให้แก่ผู้เรียน อย่างเป็นรูปธรรมและต่อเนื่อง	.758
ตัวที่ 2	โรงเรียนกำหนดภารกิจในการร่วมอนุรักษ์ ฟื้นฟู ภูมิปัญญาท้องถิ่น	.757
ตัวที่ 1	โรงเรียนร่วมกับชุมชนในการสร้างความภาคภูมิใจในภูมิปัญญา ท้องถิ่นให้แก่ผู้เรียน	.632
ตัวที่ 4	โรงเรียนจัดให้ผู้เรียนทุกคนได้รับโอกาสในการเรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้ ภูมิปัญญาท้องถิ่นร่วมกับชุมชน	.619
ค่าความแปรปรวนของตัวแปร (eigenvalues)		6.869
ค่าร้อยละของความแปรปรวน (percent of variance)		5.409
ค่าร้อยละของความแปรปรวนสะสม (Cumulative %)		52.481

จากตารางที่ 20 พบว่า องค์ประกอบที่ 5 ซึ่งบรรยายด้วยตัวแปรสำคัญ จำนวน 4 ตัวแปร มีค่าน้ำหนักตัวแปรในองค์ประกอบ (Factor Loading) อยู่ระหว่าง .619 - .758 มีค่าความแปรปรวนสะสมของตัวแปร (eigenvalues) เท่ากับ 6.869 ค่าร้อยละของความแปรปรวน (percent of variance) เท่ากับ 5.409 และค่าร้อยละของความแปรปรวนสะสม (Cumulative %) เท่ากับ 52.481 ซึ่งเมื่อเทียบค่าความแปรปรวนของตัวแปร (eigenvalues) กับองค์ประกอบอื่น ๆ แล้วองค์ประกอบนี้ มีความสำคัญเป็นอันดับ 5 และเมื่อพิจารณาตัวแปรต่าง ๆ ในองค์ประกอบที่ 5 แล้ว พบว่าเป็นตัวแปรที่เกี่ยวข้องกับการเปิดโอกาสให้ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินการ เป็นส่วนใหญ่ ผู้วิจัยจึงกำหนดชื่อตัวแปรแฝง หรือองค์ประกอบที่ 5 ว่า “การเปิดโอกาสให้ผู้เกี่ยวข้องมีส่วนร่วม”

ตารางที่ 21 องค์ประกอบที่ 6

ตัวแปร	ข้อความ	ค่าน้ำหนัก องค์ประกอบ
ตัวที่ 44	ผู้สอนให้ความสำคัญกับการออกแบบกิจกรรมด้วยเรื่องใกล้ตัวของ ผู้เรียนที่สอดคล้องกับชีวิตประจำวัน	.624
ตัวที่ 43	โรงเรียนส่งเสริมกิจกรรมที่ทำให้ผู้เรียนสามารถสร้างองค์ความรู้ใหม่ หลังจากการเรียนรู้แหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นได้ด้วยตนเอง เป็นหลัก	.608
ตัวที่ 42	ผู้สอนกระตุ้นให้ผู้เรียนสามารถคิดสร้างสรรค์ผลงานจากการเรียนรู้ แหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นโดยเชื่อมโยงภูมิปัญญาท้องถิ่นกับ ความเป็นสากลได้	.572
ค่าความแปรปรวนของตัวแปร (eigenvalues)		6.504
ค่าร้อยละของความแปรปรวน (percent of variance)		5.121
ค่าร้อยละของความแปรปรวนสะสม (Cumulative %)		57.602

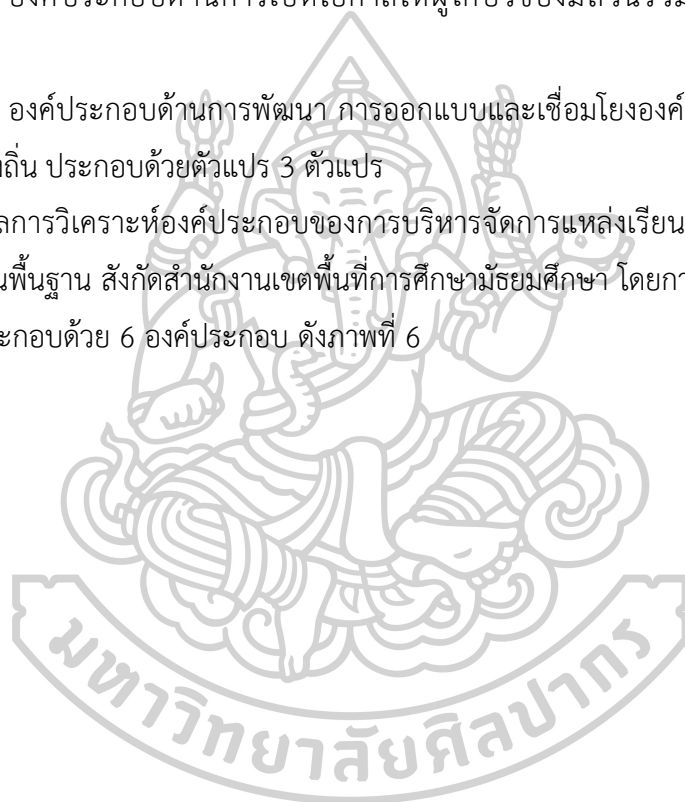
จากตารางที่ 21 พบว่า องค์ประกอบที่ 6 ซึ่งบรรยายด้วยตัวแปรสำคัญ จำนวน 3 ตัวแปร มีค่าน้ำหนักตัวแปรในองค์ประกอบ (Factor Loading) อยู่ระหว่าง .572-0.624 มีค่าความแปรปรวนสะสมของตัวแปร (eigenvalues) เท่ากับ 6.504 ค่าร้อยละของความแปรปรวน (percent of variance) เท่ากับ 5.121 และค่าร้อยละของความแปรปรวนสะสม (Cumulative %) เท่ากับ 57.602 ซึ่งเมื่อเทียบค่าความแปรปรวนของตัวแปร (eigenvalues) กับองค์ประกอบอื่น ๆ แล้วองค์ประกอบนี้ มีความสำคัญเป็นอันดับ 6 และเมื่อพิจารณาตัวแปรต่าง ๆ ในองค์ประกอบที่ 6 แล้ว พบว่าเป็นตัวแปรที่เกี่ยวข้องกับการออกแบบและเชื่อมโยงองค์ความรู้ เป็นส่วนใหญ่ ผู้วิจัยจึงกำหนดชื่อตัวแปรแฝง หรือองค์ประกอบที่ 6 ว่า “การพัฒนา การออกแบบและเชื่อมโยงองค์ความรู้จากแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น”

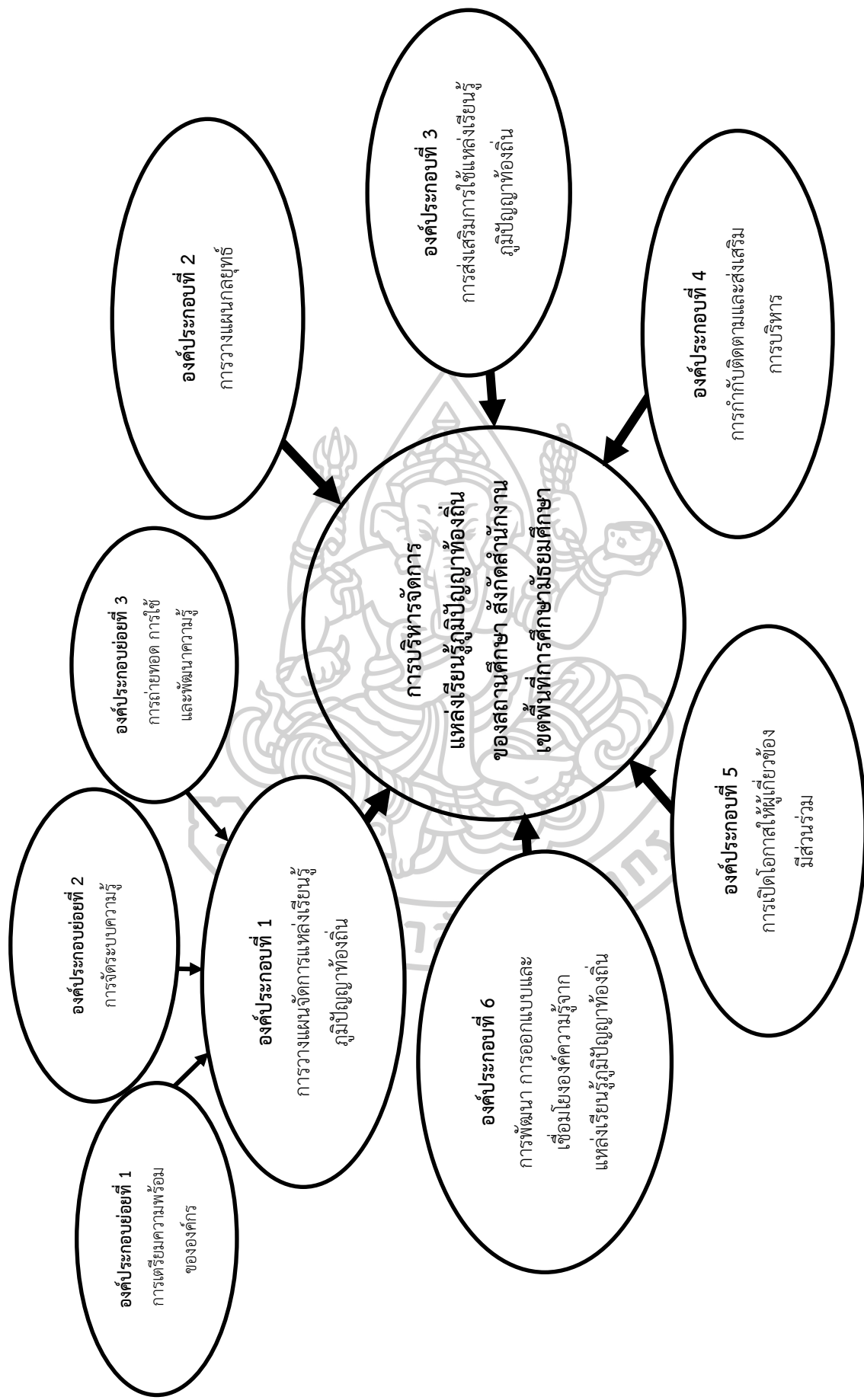
จากผลการศึกษาวิจัยสามารถสรุปได้ว่า องค์ประกอบของการบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา ประกอบไปด้วย 6 องค์ประกอบ คือ

1. องค์ประกอบด้านการวางแผนจัดการแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น ประกอบด้วย 3 องค์ประกอบย่อย รวมทั้งสิ้น 42 ตัวแปร ได้แก่

- 1.1. องค์ประกอบด้านการเตรียมความพร้อมองค์กร ประกอบด้วยตัวแปร 18 ตัวแปร
- 1.2. องค์ประกอบด้านการจัดระบบความรู้ ประกอบด้วยตัวแปร 16 ตัวแปร

- 1.3. องค์ประกอบด้านการถ่ายทอด การใช้ และพัฒนาความรู้ ประกอบด้วยตัวแปร 8 ตัวแปร
 2. องค์ประกอบด้านการวางแผนกลยุทธ์ ประกอบด้วยตัวแปร 14 ตัวแปร
 3. องค์ประกอบด้านการส่งเสริมการใช้แหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น ประกอบด้วยตัวแปร 6 ตัวแปร
 4. องค์ประกอบด้านการกำกับติดตามและส่งเสริมการบริหาร ประกอบด้วยตัวแปร 6 ตัวแปร
 5. องค์ประกอบด้านการเปิดโอกาสให้ผู้เกี่ยวข้องมีส่วนร่วม ประกอบด้วยตัวแปร 4 ตัวแปร
 6. องค์ประกอบด้านการพัฒนา การออกแบบและเชื่อมโยงองค์ความรู้จากแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น ประกอบด้วยตัวแปร 3 ตัวแปร
- ผลการวิเคราะห์องค์ประกอบของการบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา โดยการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจ ประกอบด้วย 6 องค์ประกอบ ดังภาพที่ 6

ภาพที่ 6 องค์ประกอบของการบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นของสถานศึกษาชั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาโดยการวิเคราะห์ องค์ประกอบเชิงสำรวจ (Exploratory Factor Analysis)

**ตอนที่ 2 ยืนยันองค์ประกอบของการบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นของสถานศึกษา
ขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา**

ผู้วิจัยนำองค์ประกอบของการบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นของสถานศึกษา
ขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา จำนวน 6 องค์ประกอบ 75 ตัวแปร ไปให้
ผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 5 คน ยืนยันโดยใช้แบบสอบถามเพื่อยืนยันองค์ประกอบของการบริหารจัดการ
แหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา
มัธยมศึกษา ซึ่งเป็นแบบตรวจสอบรายการงาน (Checklist) พิจารณา 4 ด้าน คือ ถูกต้อง เหมาะสม
เป็นไปได้ เป็นประโยชน์ ผลการยืนยันองค์ประกอบของการบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญา
ท้องถิ่นของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา รายละเอียด
ดังตารางที่ 22

ตารางที่ 22 ผลการยืนยันองค์ประกอบของการบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นของ
สถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา

การบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้ ภูมิปัญญาท้องถิ่นของสถานศึกษา ขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษามัธยมศึกษา	ความคิดเห็นด้าน							
	ถูกต้อง		เหมาะสม		เป็นไปได้		เป็นประโยชน์	
	เห็น ด้วย	ไม่เห็น ด้วย	เห็น ด้วย	ไม่เห็น ด้วย	เห็น ด้วย	ไม่เห็น ด้วย	เห็น ด้วย	ไม่เห็น ด้วย
องค์ประกอบที่ 1 การวางแผนจัดการ แหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น	5	0	3	2	5	0	5	0
	100	0	93.33	6.67	100	0	100	0
องค์ประกอบย่อยที่ 1 การเตรียมความพร้อมขององค์กร	5	0	3	2	5	0	5	0
	100	0	93.33	6.67	100	0	100	0
องค์ประกอบย่อยที่ 2 การจัดระบบความรู้	5	0	4	1	5	0	5	0
	100	0	93.75	6.25	100	0	100	0

ตารางที่ 22 ผลการยืนยันองค์ประกอบของการบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นของ
สถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา (ต่อ)

การบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้ ภูมิปัญญาท้องถิ่นของสถานศึกษา ขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษามัธยมศึกษา	ความคิดเห็นด้าน							
	ถูกต้อง		เหมาะสม		ถูกต้อง		เป็นประโยชน์	
	เห็น ด้วย	ไม่เห็น ด้วย	เห็น ด้วย	ไม่เห็น ด้วย	เห็น ด้วย	ไม่เห็น ด้วย	เห็น ด้วย	ไม่เห็น ด้วย
องค์ประกอบย่อยที่ 3 การถ่ายทอด การใช้ และพัฒนา ความรู้	5	0	3	2	5	0	5	0
	100	0	92.50	7.50	100	0	100	0
องค์ประกอบที่ 2 การวางแผนกลยุทธ์	5	0	5	0	5	0	5	0
	100	0	100	0	100	0	100	0
องค์ประกอบที่ 3 การส่งเสริมการใช้แหล่งเรียนรู้ ภูมิปัญญาท้องถิ่น	5	0	3	2	5	0	5	0
	100	0	93.33	6.67	100	0	100	0
องค์ประกอบที่ 4 การกำกับติดตามและส่งเสริม การบริหาร	5	0	4	1	5	0	5	0
	100	0	80	20	100	0	100	0
องค์ประกอบที่ 5 การเปิดโอกาสให้ผู้เกี่ยวข้อง มีส่วนร่วม	5	0	4	1	5	0	5	0
	100	0	95	5	100	0	100	0
องค์ประกอบที่ 6 การพัฒนา การออกแบบและเชื่อมโยง องค์ความรู้	5	0	5	0	5	0	5	0
	100	0	100	0	100	0	100	0

จากตารางผลยืนยันองค์ประกอบของการบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพบว่า องค์ประกอบที่ผู้เชี่ยวชาญยืนยันเป็นไปในแนวเดียวกันทั้ง 4 ด้าน คือ ถูกต้อง เหมาะสม เป็นไปได้ และเป็นประโยชน์ ได้แก่ องค์ประกอบที่ 2 คิดเป็นร้อยละ 100 และองค์ประกอบที่ 6 คิดเป็นร้อยละ 100 รองลงมาคือ องค์ประกอบที่ 5 ร้อยละ 98.75 องค์ประกอบที่ 1 ร้อยละ 98.33 องค์ประกอบที่ 3 ร้อยละ 98.33 ส่วนองค์ประกอบที่ผู้เชี่ยวชาญมีความเห็นด้วยน้อยที่สุด คือ องค์ประกอบที่ 4 ร้อยละ 95.00 ในส่วนขององค์ประกอบย่อยขององค์ประกอบที่ 1 นั้น ทุกองค์ประกอบย่อย ผู้เชี่ยวชาญยืนยันเป็นไปในแนวเดียวกันทั้ง 4 ด้าน คือ ถูกต้อง เหมาะสม เป็นไปได้ และเป็นประโยชน์ ได้แก่ องค์ประกอบย่อยที่ 2 คิดเป็นร้อยละ 98.44 รองลงมาคือ องค์ประกอบที่ 1 ร้อยละ 98.33 ส่วนองค์ประกอบย่อยที่ผู้เชี่ยวชาญเห็นด้วยน้อยที่สุด คือ องค์ประกอบที่ 3 ร้อยละ 98.13 หากพิจารณาเป็นรายด้านจะพบว่าผลการยืนยันองค์ประกอบของการบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา ทั้ง 4 ด้าน จำนวน 75 ตัวแปร พบว่า ด้านที่ 1 มีความถูกต้อง ผู้เชี่ยวชาญเห็นด้วย จำนวน 5 คน คิดเป็นร้อยละ 100 แสดงว่า ผลการยืนยันองค์ประกอบของการบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา จำนวน 6 องค์ประกอบ 75 ตัวแปร มีความถูกต้อง ด้านที่ 2 เหมาะสม ผู้เชี่ยวชาญเห็นด้วย จำนวน 5 คน คิดเป็นร้อยละ 100 ตัวแปรที่ 4, 11, 17, 18, 20, 21, 30, 33, 34, 42, 63, 65, 67 และ 72 มีผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 1 คนที่ไม่เห็นด้วย คิดเป็นร้อยละ 20 และตัวแปรที่ 15, 39 และ 62 มีผู้เชี่ยวชาญ 2 คน ไม่เห็นด้วย คิดเป็นร้อยละ 40 แสดงว่า ผลการยืนยันองค์ประกอบของการบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัศึกษามีความเหมาะสม ด้านที่ 3 เป็นไปได้ ผู้เชี่ยวชาญเห็นด้วย จำนวน 5 คน คิดเป็นร้อยละ 100 แสดงว่า ผลการยืนยันองค์ประกอบของการบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัศึกษามีความเป็นไปได้ และ ด้านที่ 4 เป็นประโยชน์ ผู้เชี่ยวชาญเห็นด้วย จำนวน 5 คน คิดเป็นร้อยละ 100 แสดงว่า ผลการยืนยันองค์ประกอบของการบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เป็นประโยชน์ โดยมีข้อเสนอแนะและเหตุผลของผู้เชี่ยวชาญ คือ ทุกองค์ประกอบหลัก และองค์ประกอบย่อยนั้น ผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสามารถมอบหมายและปฏิบัติได้จริง ซึ่งถือเป็นการวิจัยที่มีคุณค่าในฐานะช่วยดำรงองค์ความรู้ของท้องถิ่นให้คงอยู่ แต่ทั้งนี้รูปแบบการบริหารจัดการควรขึ้นอยู่กับภารกิจด้านการเรียนการสอน และด้านอื่น ๆ ที่สอดคล้องกันเป็นสำคัญ โดยผู้บริหารสถานศึกษาไม่ควรละเลย เนื่องจากการเรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น สอดคล้องกับการจัดการศึกษาตามมาตรฐานการจัดการเรียนรู้ ที่ทุกสถานศึกษาต้องยึดถือเป็น

แนวทางในปัจจุบัน ซึ่งสิ่งสำคัญนั้นควรเป็นการศึกษาเพื่อต่อยอดองค์ความรู้ของท้องถิ่นจากแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นเหล่านั้นให้สามารถพัฒนาสังคม ชุมชน และประเทศชาติได้อย่างยั่งยืนต่อไป

สำหรับตัวแปรเชิงสำรวจแต่ละตัวแปรนั้น ผู้วิจัยได้สรุปผลการยืนยันตัวแปรการบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา มัธยมศึกษา ในแต่ละตัวด้วยภาคผนวก ท

บทที่ 5

สรุปผลการวิจัย อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ทราบองค์ประกอบของการบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา และ 2) ยืนยันองค์ประกอบของการบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา ผู้วิจัยได้นำข้อมูลมาวิเคราะห์และเสนอผลการวิเคราะห์โดยใช้ตารางประกอบคำบรรยาย จำแนกออกเป็น 2 ตอน คือ ตอนที่ 1 การวิเคราะห์เพื่อทราบองค์ประกอบของการบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา และ ตอนที่ 2 การวิเคราะห์เพื่อยืนยันองค์ประกอบของการบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา

การวิจัยครั้งนี้ประชากร คือ โรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา จำนวน 2,358 โรงเรียน โดย ผู้วิจัยกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้ตารางกำหนดขนาดตัวอย่างของทาโร ยามาเน่ (Taro Yamane) ที่ระดับความเชื่อมั่น ร้อยละ 90 ได้กลุ่มตัวอย่างรวมทั้งสิ้น 96 โรงเรียน โดยใช้เทคนิคการเลือกตัวอย่างแบบใช้วิธีการสุ่มแบบแบ่งประเภท (Stratified Random Sampling) โดยจำแนกตามสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา มีผู้ให้ข้อมูลโรงเรียนละ 3 คน ประกอบด้วย ผู้อำนวยการสถานศึกษา รองผู้อำนวยการสถานศึกษาหรือผู้ปฏิบัติหน้าที่แทนรองผู้อำนวยการสถานศึกษา และข้าราชการครู

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ประกอบด้วย 1) แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง (Semi-structured Interview) 2) แบบสอบถามความคิดเห็น (Opinionnaires) สำหรับการเก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง ซึ่งมีการตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือด้วยการวิเคราะห์หาความเชื่อมั่น (reliability) ของแบบสอบถามด้วยการคำนวณค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (coefficient) ของครอนบาค (Cronbach's alpha coefficient) ได้ค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามความคิดเห็นเท่ากับ .995 และ 3) แบบสอบถามเพื่อยืนยัน

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ประกอบด้วย การวิเคราะห์เนื้อหา (Content analysis) ความถี่ (frequency) ร้อยละ (percentage) ค่ามัชฌิม-เลขคณิต (\bar{X}) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และ การวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจ (exploratory factor analysis)

สรุปผลการวิจัย

จากการวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถามความคิดเห็นแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา สามารถสรุปผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยครั้งนี้ ดังต่อไปนี้

1. องค์ประกอบของการบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา ประกอบด้วย 6 องค์ประกอบ 75 ตัวแปร คือ 1) ด้านการวางแผนจัดการแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น มีตัวแปรอธิบายองค์ประกอบจำนวน 42 ตัวแปร ทั้งนี้เมื่อวิเคราะห์องค์ประกอบย่อย ขององค์ประกอบด้านการวางแผนจัดการแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น นั้น ได้องค์ประกอบย่อย 3 องค์ประกอบ ได้แก่ (1)ด้านการเตรียมความพร้อมขององค์กร มีตัวแปรอธิบายองค์ประกอบย่อย 18 ตัวแปร (2)ด้านการจัดระบบความรู้ มีตัวแปรอธิบายองค์ประกอบย่อย 16 ตัวแปร และ (3)ด้านการถ่ายทอด การใช้ และพัฒนาความรู้ มีตัวแปรอธิบายองค์ประกอบย่อย 8 ตัวแปร 2) ด้านการวางแผนกลยุทธ์ มีตัวแปรอธิบายองค์ประกอบ 14 ตัวแปร 3) ด้านการส่งเสริมการใช้แหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น มีตัวแปรอธิบายองค์ประกอบจำนวน 6 ตัวแปร 4) ด้านการกำกับติดตามและส่งเสริมการบริหาร มีตัวแปรอธิบายองค์ประกอบจำนวน 6 ตัวแปร 5) ด้านการเปิดโอกาสให้ผู้เกี่ยวข้องมีส่วนร่วม มีตัวแปรอธิบายองค์ประกอบจำนวน 4 ตัวแปร และ 6) ด้านการพัฒนา การออกแบบและเชื่อมโยงองค์ความรู้ มีตัวแปรอธิบายจำนวน 3 ตัวแปร ดังนั้น องค์ประกอบของแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เป็นพหุองค์ประกอบที่มีหลายตัวแปร

2. ผลการยืนยันองค์ประกอบของการบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา จากความคิดเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิและผู้เชี่ยวชาญ พบว่ามี 6 องค์ประกอบ คือ 1) ด้านการวางแผนจัดการแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น 2) ด้านการวางแผนกลยุทธ์ 3) ด้านการส่งเสริมการใช้แหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น 4) ด้านการกำกับติดตามและส่งเสริมการบริหาร 5) ด้านการเปิดโอกาสให้ผู้เกี่ยวข้องมีส่วนร่วม และ 6) ด้านการพัฒนา การออกแบบและเชื่อมโยงองค์ความรู้ ซึ่งผู้ทรงคุณวุฒิและผู้เชี่ยวชาญส่วนใหญ่เห็นด้วยว่าองค์ประกอบทั้ง 6 องค์ประกอบมีความถูกต้อง เหมาะสม เป็นไปได้ และเป็นประโยชน์

อภิปรายผล

จากข้อค้นพบจากการวิจัยเรื่องการบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา สามารถนำประเด็นที่น่าสนใจมาอภิปรายผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ 2 ประการ ได้ดังต่อไปนี้

1. องค์ประกอบของแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา ที่ได้จากผลการวิเคราะห์ข้อมูลมี 6 องค์ประกอบ คือ

- 1) ด้านการวางแผนจัดการแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น โดยมีองค์ประกอบย่อย 3 องค์ประกอบ ได้แก่ (1) ด้านการเตรียมความพร้อมขององค์กร (2) ด้านการจัดระบบความรู้ และ (3) ด้านการถ่ายทอดการใช้ และพัฒนาความรู้
- 2) ด้านการวางแผนกลยุทธ์
- 3) ด้านการส่งเสริมการใช้แหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น
- 4) ด้านการกำกับติดตามและส่งเสริมการบริหาร
- 5) ด้านการเปิดโอกาสให้ผู้เกี่ยวข้องมีส่วนร่วม และ
- 6) ด้านการพัฒนา การออกแบบและเชื่อมโยงองค์ความรู้ ซึ่งผลการวิจัยสอดคล้องกับสมมติฐานข้อที่ 1 คือ องค์ประกอบของการบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เป็นพหุองค์ประกอบ ทั้งนี้เป็นการบริหารจัดการเพื่อจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยนำแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นมาบูรณาการกับสาระและมาตรฐานการเรียนรู้ตามหลักสูตร โดยการเชื่อมโยงองค์ความรู้ในระบบโรงเรียนกับการเรียนรู้ที่ดำรงอยู่ในชุมชนนั้นเป็นภารกิจสำคัญของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา ซึ่งเป็นช่วงชั้นที่มุ่งเน้นการพัฒนาผู้เรียนให้มีประสบการณ์การเรียนรู้เพื่อการประกอบอาชีพและการดำรงชีวิตที่สอดคล้องกับวิถีชีวิตของชุมชนเป็นสำคัญ ทั้งนี้สาเหตุที่องค์ประกอบของการบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เป็นพหุองค์ประกอบนั้น อาจเป็นเพราะ แหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นในแต่ละที่ ล้วนมีความแตกต่างหลากหลายและมีลักษณะเฉพาะ การที่จะนำมาใช้ให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อการเรียนรู้ของผู้เรียนนั้น ผู้บริหารจำเป็นต้องอาศัยกระบวนการที่เหมาะสมกับลักษณะเฉพาะเหล่านั้น โดยการทำงานร่วมกันกับกลุ่มบุคคลทั้งภายในและภายนอกที่มีประสิทธิภาพ สอดคล้องกับ มาตรฐานการปฏิบัติงานโรงเรียนมัธยมศึกษา พ.ศ. 2552 (ปรับปรุง พ.ศ. 2560) ที่ได้กำหนดให้โรงเรียนมัธยมศึกษาจะต้องดำเนินกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้แหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นที่หลากหลาย โดยทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้ต้องจัดให้นักเรียนได้รับประสบการณ์ในการเรียนรู้โดยเฉพาะด้านภูมิปัญญาท้องถิ่นจากแหล่งเรียนรู้ในชุมชน ทั้งนี้การดำเนินการนั้นจะต้องใช้วิธีการที่หลากหลาย เพื่อให้ผู้เรียนได้เข้าถึงองค์ความรู้ในท้องถิ่น มีความเข้าใจ รักและภาคภูมิใจในรากฐานชีวิตของตนเอง และสามารถนำรากฐานจากองค์ความรู้ที่ได้รับจากแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นไปต่อยอดพัฒนา เช่นเดียวกับ พลพัทธ์ คนหาญ ที่กล่าวว่า ผู้บริหารจำเป็นต้องแสวงหารูปแบบและวิธีการบริหาร

จัดการแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นที่มีระบบแบบแผนที่ชัดเจน รวมถึงมีประสิทธิภาพ ส่งผลต่อครูผู้สอนในการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมการสอนให้สอดคล้องกับบริบทของท้องถิ่น และส่งผลถึงคุณลักษณะ ทักษะ และ ความรู้เกี่ยวกับท้องถิ่นของผู้เรียนได้ตามกฎหมายและ นโยบายของรัฐ ในที่สุด สำหรับนักการศึกษาในต่างประเทศ ได้ให้แนวคิดใกล้เคียงกัน โดยการจัดการเรียนรู้แบบ Community – Based learning ของมาร์ติน เจ และคณะ (Martin J. et al.) ซึ่งได้กล่าวว่า ผู้บริหารของสถานศึกษาควรที่จะใช้หลักการบริหารและการสร้างปฏิสัมพันธ์อันดีกับประชาชนผู้รู้ในชุมชน เพื่อพัฒนาผู้นำการจัดการเรียนรู้เกี่ยวกับชุมชนให้แก่ครูผู้สอน เพื่อสอนให้นักเรียนได้เรียนรู้ชุมชน ทำให้ลดความเหลื่อมล้ำของสังคม และลดความแตกแยกระหว่างวิทยาการความรู้ภายในสถานศึกษากับองค์ความรู้ที่ใช้เพื่อการดำรงชีวิตของชุมชนนั่นเอง ทั้งนี้ได้มีงานวิจัยจากนักวิจัยบางท่านที่มุ่งพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น ซึ่งเป็นระบบภายในของสถานศึกษา ที่สะท้อนให้เห็นองค์ประกอบที่สำคัญในหลายองค์ประกอบ ดังเช่นงานวิจัยของ พยุง ไบแย้ม และคณะ ที่ได้สรุปองค์ประกอบความเป็นแหล่งการเรียนรู้ในท้องถิ่นที่เหมาะสม เพื่อการจัดการศึกษาในระดับประถมศึกษา ซึ่งมีความเกี่ยวข้องกับประสานสัมพันธ์กันของ องค์ประกอบ 6 ประการในเชิงระบบ ได้แก่ 1) การบริหารการศึกษา (Administration) อย่างมีคุณภาพ เป็นการบริหารการจัดการศึกษาในสถานศึกษาดำเนินตามนโยบาย ระหว่างหลักสูตรกับบริบทของท้องถิ่น 2) การจัดการเรียนการสอน (Instructional) เป็นการจัดการเรียนรู้ตามหลักสูตรสถานศึกษา สร้างหลักสูตรสาระท้องถิ่น อันเกิดจากแหล่งเรียนรู้ในท้องถิ่นที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ 3) ผู้เรียน (Student) มีคุณภาพด้านการศึกษา ค้นคว้า จากการใช้แหล่งเรียนรู้ท้องถิ่น สามารถเชื่อมโยงภูมิปัญญากับความเป็นสากลได้ 4) ผู้ปกครอง (Parental) ให้การสนับสนุนและการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในกาจัดการศึกษา 5) การนิเทศ (Supervision) ส่งเสริมการจัดการศึกษาโดยใช้แหล่งเรียนรู้ในท้องถิ่นของสถานศึกษาให้บรรลุเป้าหมาย 6) การให้บริการ (Service) เป็นการให้บริการในแหล่งเรียนรู้ในท้องถิ่นอย่างหลากหลาย เท่าทันกับการเปลี่ยนแปลงของสังคม และพร้อมรับกับการเข้าสู่ประชาคมอาเซียน ถึงแม้ว่าการศึกษาจากนักการศึกษาที่ผ่านมาจะพบรูปแบบ หรือ ข้อเสนอเกี่ยวกับองค์ประกอบของการบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นของสถานศึกษา จะมีนักการศึกษา และนักวิจัยกล่าวถึงโดยอ้างอิง หรือ เทียบเคียงกับทฤษฎีทางการบริหารในหลายทฤษฎีก็ตาม แต่งานวิจัยนี้ พบว่าองค์ประกอบของบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา มัธยมศึกษา ซึ่งเป็นพหุองค์ประกอบนั้น มีลักษณะสอดคล้องกับทฤษฎีการบริหารด้วยวงจรคุณภาพ กล่าวคือ องค์ประกอบที่ 1 ด้านการวางแผนจัดการแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น และองค์ประกอบที่ 2 ด้านการวางแผนกลยุทธ์นั้น สอดคล้องกับทฤษฎีการบริหารด้วยวงจรคุณภาพด้านการวางแผน สำหรับองค์ประกอบที่ 3 ด้านการส่งเสริมการใช้แหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น สอดคล้องกับทฤษฎีการบริหารด้วยวงจรคุณภาพด้านการดำเนินการตามแผน นอกจากนี้องค์ประกอบที่ 4 ด้านการกำกับ

ติดตามและส่งเสริมการบริหาร สอดคล้องกับทฤษฎีการบริหารด้วยวงจรคุณภาพด้านการประเมินผล การดำเนินการ และองค์ประกอบที่ 5 ด้านการเปิดโอกาสให้ผู้เกี่ยวข้องมีส่วนร่วม และ องค์ประกอบ ที่ 6 ด้านการพัฒนาการออกแบบและเชื่อมโยงองค์ความรู้ สอดคล้องกับทฤษฎีการบริหารด้วยวงจร คุณภาพด้านการปรับปรุงพัฒนา เหล่านี้อาจเป็นเพราะว่า สถานศึกษาสังกัดชั้นพื้นฐาน สังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา ให้ความสำคัญกับการพัฒนาคุณภาพในการทำงานทุกส่วน รวมถึงด้านการบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นของสถานศึกษา ซึ่งผู้บริหารสถานศึกษา ระดับมัธยมศึกษาส่วนมาก จะใช้ หรือประยุกต์วงจรคุณภาพเป็นรูปแบบในการบริหารจัดการ ทุกภารกิจ เช่นเดียวกับการบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น ดังจะเห็นได้จากแนวทาง ระเบียบ ข้อบังคับ และมาตรฐานในระดับกระทรวงศึกษาธิการ หรือหน่วยงานต้นสังกัด ซึ่งทำให้ ผู้บริหารนำมาใช้กำหนดเป็นนโยบายในการผลักดันการดำเนินงานในระดับสถานศึกษาต่อไป โดยเชื่อมั่นว่าจะเป็นกระบวนการบริหารจัดการที่มีคุณภาพ เน้นการทำงานอย่างมีแผนงาน ขั้นตอน มีการดำเนินการ และตรวจสอบติดตาม ตลอดจนมีการพัฒนาองค์ความรู้จากแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญา ท้องถิ่นให้เหมาะสมกับสถานการณ์ในชีวิตจริงของผู้เรียนนั่นเอง ดังจะเห็นได้จากการที่สำนักบริหารงาน การมัธยมศึกษาตอนปลาย สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ได้กำหนดมาตรฐาน การปฏิบัติงานโรงเรียนมัธยมศึกษา เพื่อเป็นแนวทางในการบริหารงานของโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัด สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานทั่วประเทศ โดยแบ่งเป็น 8 งานหลักของสถานศึกษา โดยใน แต่ละมาตรฐานได้กำหนดระดับคุณภาพตั้งแต่ระดับ 1 - 5 โดยมีเป้าหมายให้ทุกสถานศึกษาพัฒนา มาตรฐานให้ได้ในระดับ 5 ทั้งนี้มีมาตรฐานที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญา ท้องถิ่นในแต่ละงานโดยในมาตรฐานระดับ 5 ที่กำหนดทุก ๆ งานที่เกี่ยวข้องนั้นโรงเรียนต้องมีการวางแผน ดำเนินการตามแผน และมีการประเมินผลการดำเนินงาน พร้อมทั้งเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ ตลอดจนพัฒนาการดำเนินงานเหล่านั้นอย่างต่อเนื่อง สอดคล้องกับ พิมลมาศ ยะอนันต์ ได้ศึกษา การบริหารจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการโดยใช้แหล่งเรียนรู้ในชุมชน โรงเรียนศรีถ้อยสุนทรราชวงษ์ วิทยา อำเภอแม่สรวย จังหวัดเชียงราย โดยได้ดำเนินการวิเคราะห์หลักสูตรแกนกลางการศึกษา ชั้นพื้นฐาน การจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 บริบทชุมชน และแหล่งเรียนรู้ของชุมชน โดยมุ่งเน้น การจัดการเรียนรู้ตามวงจรคุณภาพ PDCA มาดำเนินการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการที่สามารถช่วยลดการสอนซ้ำซ้อนเนื้อหาวิชาและลดภาระและระยะเวลาในการเตรียมการสอนของครู เช่นเดียวกับ เบญจรัตน์ เมระปัญญา ได้ศึกษาการบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้ และภูมิปัญญาท้องถิ่นแบบมี ส่วนร่วม ที่ส่งเสริมการศึกษาในศตวรรษที่ 21 ของโรงเรียนเทศบาลวัดเชียงยืน จังหวัดเชียงใหม่ โดยผลการบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้และภูมิปัญญาท้องถิ่นแบบมีส่วนร่วมที่ส่งเสริมการจัดการศึกษา ในศตวรรษที่ 21 พบว่า ผลการดำเนินตามวงจรคุณภาพ PDCA ในขั้นการวางแผน ใช้การประชุม ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทุกฝ่าย และแต่งตั้งกรรมการขึ้นการปฏิบัติ ใช้การประชุมเพื่อมอบหมายหน้าที่

ความรับผิดชอบ และดำเนินการตามโครงการ ชั้นการตรวจสอบ กำกับติดตาม และประเมินผล ใช้การประชุมเชิงปฏิบัติการ เพื่อให้ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องรับทราบการรายงานความก้าวหน้าจำนวน 3 ไตรมาส และชั้นการสะท้อนผลเพื่อปรับปรุงแก้ไขการดำเนินการ ใช้วิธีการจัดประชุมเชิงปฏิบัติการ เพื่อเสนอผลสำเร็จของการปฏิบัติงาน สภาพปัญหา ข้อเสนอแนะในการปรับปรุงแก้ไข

ทั้งนี้ เมื่อพิจารณาที่ละองค์ประกอบนั้น สามารถอภิปรายผล ได้ดังนี้

1.1 องค์ประกอบที่ 1 ด้านการวางแผนจัดการแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น ซึ่งองค์ประกอบนี้มีความสำคัญเป็นอันดับ 1 โดยมีตัวแปรอธิบายองค์ประกอบจำนวน 42 ตัวแปร ซึ่งจะเห็นได้ว่าเป็นองค์ประกอบที่มีตัวแปรอธิบายองค์ประกอบมากที่สุด ทั้งนี้ อาจเป็นเพราะ การวางแผนจัดการแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นนั้น ถือเป็นขั้นตอนแรกของการดำเนินการบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา ที่ผู้บริหารควรให้ความสำคัญ เพราะเป็นส่วนที่จะทำนายความสำเร็จได้หากผู้บริหารพิจารณาดำเนินการวางแผนอย่างรอบคอบ ครอบคลุมทุกส่วนที่เกี่ยวข้องอย่างมีระบบ และมุ่งเน้นการมีส่วนร่วมในการวางแผน โดยเฉพาะอย่างยิ่งการวางแผนในการจัดการทรัพยากรภายใน และวางแผนระบบการจัดการข้อมูลความรู้ที่จะได้จากการใช้แหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น รวมถึงการต่อยอด พัฒนาจากฐานข้อมูลที่มีประสิทธิภาพ ดังเช่นแนวคิดของ ดูบริน และ ไอลีแลน (Dubrin and Ireland) ที่กล่าวว่า ผู้บริหารนั้นจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องมุ่งให้ความสำคัญกับการวางแผน การจัดการองค์กร การขึ้นนำ และการวางระบบควบคุมเป็นอันดับแรก นอกจากนี้ ธรรมนุญ น้อยเวช (Thammanoon Noiwech) ได้ดำเนินการศึกษาถึงการบริหารงานวิชาการเกี่ยวกับการประยุกต์ใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาระดับมัธยมศึกษา สรรพบุรุษ เขต 3 พบว่าการบริหารงานวิชาการโดยใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นอยู่ในระดับมาก โดยด้านการวางแผนและดำเนินการด้านวิชาการด้านการจัดหลักสูตรการนิเทศและการวัดและประเมินผล อยู่ในระดับปานกลาง ทั้งนี้การวางแผนและดำเนินการด้านวิชาการถือว่ามีความสำคัญเป็นอย่างยิ่งต่อความสำเร็จในการบริหารงานวิชาการเกี่ยวกับการประยุกต์ใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นในการจัดการเรียนรู้ให้แก่ผู้เรียน โดยมีข้อเสนอแนะในแง่ของการวางแผนทางวิชาการที่ควรจัดพิมพ์และจัดทำคู่มือ ภาระเบียบต่าง ๆ ให้แก่หน่วยงานที่เกี่ยวข้องอย่างเพียงพอ วิธีการปรับปรุงคือการชี้แจงขั้นตอนของกิจกรรมการเรียนรู้ต่าง ๆ ผ่านแผ่นพับคู่มือกิจกรรมและแผนภูมิการดำเนินการด้านการจัดการ หลักสูตรมีการประชุมเชิงปฏิบัติการเรื่องการจัดทำหลักสูตรระหว่างครูและผู้เชี่ยวชาญด้านภูมิปัญญาท้องถิ่น เช่นเดียวกับงานวิจัยของ พยุง ไบแย้ม และคณะ ที่ได้สรุปองค์ประกอบความเป็นแหล่งการเรียนรู้ในท้องถิ่นที่เหมาะสม เพื่อการจัดการศึกษาในระดับประถมศึกษา ซึ่งผลการวิจัยสามารถสรุปรูปแบบการบริหารการใช้แหล่งเรียนรู้ในท้องถิ่นที่เหมาะสม โดยพบว่า ขั้นตอนที่ผู้บริหารควรพิจารณาให้ครอบคลุม ชัดเจน ก่อนจะดำเนินการใช้แหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในสถานศึกษา

นั่นคือ ขั้นที่ 1 การวางแผน (P=Planning) ซึ่งถือเป็นการออกแบบการและวางแผนการบริหารจัดการศึกษาด้านแหล่งเรียนรู้ในท้องถิ่น และ ขั้นที่2 การวิเคราะห์ (A=Analysis) เป็นการวิเคราะห์แหล่งเรียนรู้ในท้องถิ่นที่เหมาะสม กับวัยของผู้เรียน และสอดคล้องระหว่างหลักสูตรกับแหล่งเรียนรู้ สอดคล้องกับ แนวพันธ์ ฉางข้าวชัย ได้เสนอแนวทางในการบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้ในท้องถิ่นแบบมีส่วนร่วมในส่วนระบบของสถานศึกษา คือ การวางแผนการบริหารจัดการดำเนินงานอย่างจริงจังเป็นระบบและต่อเนื่องส่งเสริมสนับสนุนทั้งด้านบุคลากรงบประมาณทรัพยากรการบริหาร ตลอดจนส่งเสริมให้ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องมีส่วนร่วมตัดสินใจทุกขั้นตอนของการสนับสนุนการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา ทั้งการพัฒนาหลักสูตร และการบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้ในท้องถิ่นอย่างเป็นระบบ สอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียน อีกทั้งยังต้องสร้างความเข้าใจในบทบาทหน้าที่ของผู้เกี่ยวข้องทุกส่วนให้เห็นความสำคัญ รวมทั้งพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการและสร้างความตระหนักแก่ผู้บริหารในการใช้แหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นในการจัดการเรียนรู้ให้แก่ผู้เรียน

เนื่องจากตัวแปรที่สามารถอธิบายองค์ประกอบที่ 1 ด้านการวางแผนจัดการแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น มีมากถึง 42 ตัวแปร เพื่อให้เกิดความชัดเจนทางทฤษฎีมากขึ้น โดยเมื่อนำตัวแปรทั้งหมดมาวิเคราะห์ห่องค์ประกอบย่อยโดยการสกัดองค์ประกอบ กล่าวคือ องค์ประกอบด้านการวางแผนจัดการแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น นั้น สามารถจัดกลุ่มองค์ประกอบย่อยเป็นพหุองค์ประกอบ โดยสามารถจัดกลุ่มองค์ประกอบย่อยได้เป็น 3 องค์ประกอบ ดังนี้

1.1.1 องค์ประกอบย่อยด้านการเตรียมความพร้อมขององค์กร โดยมีตัวแปรอธิบายองค์ประกอบจำนวน 18 ตัวแปร สาเหตุที่การเตรียมความพร้อมขององค์กรนั้น ถือเป็นองค์ประกอบย่อยที่สำคัญที่สุดขององค์ประกอบที่ 1 ด้านการวางแผนจัดการแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น อาจเป็นเพราะการบริหารจัดการของสถานศึกษาโดยเฉพาะอย่างยิ่งในด้านการบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นนั้นมีความแตกต่าง หลากหลายในการบริหารงานตามภารกิจของสถานศึกษาด้านอื่น ๆ ทั้งในด้านองค์ความรู้ที่ฝังอยู่ในชุมชน วิธีการได้มาซึ่งความรู้เหล่านั้น กระบวนการประสานความร่วมมือจากกลุ่มบุคคลทั้งภายในและภายนอก การบูรณาการเข้าสู่หลักสูตร โครงการ หรือกิจกรรมเสริมหลักสูตร ตลอดจนการสร้างสรรค์ต่อยอดพัฒนา การเตรียมความพร้อมขององค์กรถือเป็นสิ่งสำคัญ ที่ผู้บริหารจะต้องดำเนินการเป็นอันดับแรก ด้วยการจัดเตรียมความพร้อมทั้งในด้านโครงสร้าง การกำหนดภารกิจหลัก การวางแผนแต่งตั้งทีมงานในการจัดการความรู้จากแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น ตลอดจนการพัฒนาความรู้ที่จำเป็นในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้แหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นให้แก่บุคลากรภายในสถานศึกษา รวมทั้งการเตรียมความพร้อมในการสร้างเครือข่ายความสัมพันธ์กับภายนอก ทั้งนี้ผู้บริหารจำเป็นต้องใช้ฐานข้อมูลสารสนเทศที่ได้จากการเก็บรวบรวม หรือวิเคราะห์กับติดตามการบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นที่เคยปฏิบัติเป็นสำคัญ สอดคล้องกับ โรเบิร์ต เจ ไทρφ และ เจมส์ เจ ฮอคเตอร์

(Robert J. Thierauf and James J. Hoctor) ที่ได้กล่าวถึงการจัดการภูมิปัญญาท้องถิ่นของสถานศึกษานั้น ผู้บริหารจำเป็นต้องมีการวางแผนองค์กร โครงสร้าง และระบบการมีส่วนร่วมที่ดีกับแหล่งเรียนรู้ต่าง ๆ โดยประสานความรู้ด้านการตลาด การเงิน การผลิต รวมถึงศาสตร์วิชาการสมัยใหม่เพื่อการปรับตัวในท้องถิ่นให้สามารถเข้ากับสิ่งต่าง ๆ ที่เปลี่ยนแปลงไป ทั้งนี้ควรวางระบบการจัดการความรู้ และสารสนเทศที่มีประสิทธิภาพในการใช้เป็นข้อมูลวางแผนพัฒนาการจัดการภูมิปัญญาท้องถิ่น หรือภูมิปัญญาการทำงานในองค์กรต่อไป เช่นเดียวกับ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ระบุถึง แนวทางการบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้ภายในสถานศึกษา และแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น เพื่อให้บังเกิดประสิทธิภาพสูงสุดต่อการใช้ในการจัดการเรียนการสอน ซึ่งต้องคำนึงถึงหลักการบริหารจัดการสำคัญที่เรียกว่าหลักการบริหารแบบ 4 M's ได้แก่ บุคลากร ทั้งภายในและภายนอก (Man) งบประมาณ (Money) ทรัพยากรที่จำเป็น (Materials) และรูปแบบการบริหารจัดการ (Management) โดยการวางระบบ และเตรียมการล่วงหน้าในการตั้งทีมบริหารเพื่ออำนวยความสะดวกและสนับสนุน การจัดตั้งทีมครู ผู้เรียน เพื่อดำเนินการส่งเสริมให้มีการวิจัยและพัฒนาให้เกิดผลคุ้มค่า ยั่งยืนโดยมุ่งผลสัมฤทธิ์ที่เกิดประโยชน์กับผู้เรียนเป็นสำคัญ ส่งเสริมให้มีการประชาสัมพันธ์ให้เป็นที่รู้จัก ใช้แหล่งเรียนรู้อย่างคุ้มค่า และประสานความร่วมมือกับองค์กรตลอดจนชุมชนอย่างต่อเนื่อง

ทั้งนี้ถึงแม้ว่าองค์ประกอบย่อยด้านการเตรียมความพร้อมขององค์กร (Organization Preparation) นั้น จะมีความสอดคล้องตามแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง อย่างไรก็ตาม ยังพบข้อสังเกตว่า ยังมีตัวแปรบางตัวมีเนื้อหาไม่สอดคล้องกับตัวแปรอื่น ๆ ในองค์ประกอบย่อยนี้ ได้แก่ ตัวแปรตัวที่ 67, 116, 102, 84 และ 111 ซึ่งเป็นไปตามทฤษฎีการคำนวณทางสถิติวิเคราะห์พหุตัวแปร (Multivariate Analysis) และการวิเคราะห์องค์ประกอบ (Factor Analysis) ที่อาจมีตัวแปรบางตัวที่ถูกจัดในกลุ่มเดียวกันอาจมีเนื้อหาไม่สอดคล้องกับตัวแปรอื่นในกลุ่ม ด้วยข้อจำกัดวิธีการทางสถิติ สอดคล้องกับ สมบัติ ท้ายเรือคำ ได้กล่าวไว้ว่าการคัดเลือกตัวแปรเข้าสู่องค์ประกอบใดนั้นใช้การพิจารณาค่าน้ำหนักของตัวแปร ทั้งนี้ในบางตัวแปรอาจพบค่าน้ำหนักใกล้เคียงกันมากกว่า 1 องค์ประกอบ โดยต้องพิจารณาองค์ประกอบที่ตัวแปรนั้นมีค่าน้ำหนักสูงสุดหรือ ข้อจำกัดในขั้นตอนการสกัดองค์ประกอบ เป็นต้น ซึ่งล้วนเป็นเงื่อนไขสำคัญที่ทำให้ตัวแปรบางตัวอาจไม่สอดคล้องโดยตรงกับตัวแปรอื่น ๆ ในองค์ประกอบนั้น ๆ ได้นั่นเอง

1.1.2 องค์ประกอบย่อยด้านการจัดระบบความรู้ โดยมีตัวแปรอธิบายองค์ประกอบจำนวน 16 ตัวแปร ทั้งนี้อาจเนื่องจากแนวคิดในการบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นส่วนใหญ่ พิจารณาถึงลักษณะองค์ความรู้ของท้องถิ่นที่มีความหลากหลายและเฉพาะเจาะจง ดังนั้น การดำเนินการรวบรวมองค์ความรู้ซึ่งมีอยู่ทั้งในตัวบุคคล กลุ่มบุคคล สถานที่ หรือเอกสาร วัตถุสิ่งของในท้องถิ่น เพื่อให้สามารถเข้าถึงความรู้เหล่านั้นได้อย่างรวดเร็ว มีระบบ มีประสิทธิภาพ ย่อมจะส่งผล

ให้การดำเนินการบรรลุเป้าหมาย นอกจากนี้ยังสามารถนำความรู้ที่เก็บรวบรวมไว้นั้นมาใช้เพื่อ
 การออกแบบการดำเนินการจัดการเรียนรู้ หรือการต่อยอดพัฒนาองค์ความรู้ได้ในอนาคต ทั้งนี้
 ผู้บริหาร ครู และบุคลากรที่เกี่ยวข้องจะต้องร่วมกันสำรวจและบ่งชี้องค์ความรู้ท้องถิ่นที่มีคุณค่า
 ต่อการจัดการเรียนรู้ให้แก่ผู้เรียน ออกแบบและดำเนินการสร้างและแสวงหาความรู้โดยเน้นผู้เรียน
 เป็นสำคัญ จัดการความรู้ให้เป็นระบบโดยใช้เทคโนโลยีที่ทันสมัยเข้ามาช่วย ประมวลผลและกลั่นกรอง
 ความรู้ท้องถิ่นเหล่านั้น และทำให้เกิดการเข้าถึงองค์ความรู้ท้องถิ่นได้โดยง่ายทุกที่ ทุกเวลา จัดให้มี
 การแบ่งปันและแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องทุกส่วน นำความรู้เหล่านั้นมาใช้
 ประโยชน์ในการดำเนินการให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุดต่อไป ดังแนวคิดของ โรเบิร์ต เจ ไทร์ฟ และ
 เจมส์ เจ ฮอคเตอร์ (Robert J. Thierauf and James J. Hoctor) ที่กล่าวว่าผู้บริหารสถานศึกษาควร
 วางระบบการจัดการความรู้ และสารสนเทศที่มีประสิทธิภาพในการใช้เป็นข้อมูลวางแผนพัฒนา
 การบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น หรือภูมิปัญญาการทำงานในองค์กรต่อไป
 เช่นเดียวกับ แดชดิช (C.L. Dadhich) ได้ทำการวิจัยการบริหารจัดการภูมิปัญญา ได้กล่าวถึง
 การบริหารจัดการภูมิปัญญาที่เกี่ยวข้องกับท้องถิ่นไว้ว่า สิ่งหนึ่งที่มีส่วนเกี่ยวข้องจะต้องให้
 ความสนใจนั้นคือการจัดการความรู้ที่มีอยู่ในแหล่งเรียนรู้ของท้องถิ่น แต่ต้องไม่เป็นไปเพื่อ
 การรวบรวมองค์ความรู้ทั่วไป สิ่งสำคัญจะต้องเป็นการจัดการความรู้เพื่อนำมาใช้ประโยชน์ใน
 การแข่งขันทางธุรกิจในยุคปัจจุบัน สำหรับงานวิจัยเกี่ยวกับการบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญา
 ท้องถิ่นของสถานศึกษานั้น ได้มีผู้วิจัยหลายท่านได้กล่าวถึงความสำคัญในการจัดการความรู้ ดังเช่น
 การวิจัยของ บิลาเนคา มาร์ตินส์ (Blanca Martins) ที่ได้ทำการวิจัยการบริหารจัดการภูมิปัญญา
 ได้กล่าวถึงการบริหารจัดการภูมิปัญญาที่เกี่ยวข้องกับท้องถิ่นไว้ว่า สิ่งหนึ่งที่มีส่วนเกี่ยวข้องจะต้อง
 ให้ความสนใจนั้นคือการจัดการความรู้ที่มีอยู่ในแหล่งเรียนรู้ของท้องถิ่น แต่ต้องไม่เป็นไปเพื่อ
 การรวบรวมองค์ความรู้ทั่วไป สิ่งสำคัญจะต้องเป็นการจัดการความรู้เพื่อนำมาใช้ประโยชน์ใน
 การแข่งขันทางธุรกิจในยุคปัจจุบัน นั่นเอง สอดคล้องกับงานวิจัยของ ฮามิด ดาร์มาตี (Hamid
 Darmadi) ได้ทำการศึกษา การบริหารจัดการศึกษาตามภูมิปัญญาท้องถิ่น (การศึกษาเชิงพรรณนา
 วิเคราะห์เชิงวัฒนธรรมของภูมิปัญญาท้องถิ่นในกาลิมันตันตะวันตก) ซึ่งพบว่าการศึกษาเป็น
 ความตั้งใจและวางแผนอย่างรอบคอบเพื่อส่งเสริมการพัฒนาศักยภาพของผู้เรียนด้วยตัวของผู้เรียน
 เอง เพื่อประโยชน์ต่อชีวิตของพวกเขา โดยพบว่า รูปแบบการจัดการความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นมี
 ความสำคัญในการบริหารจัดการศึกษาตามภูมิปัญญาท้องถิ่นนั้นมี 3 องค์ประกอบคือ องค์ประกอบที่ 1
 ความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น เกี่ยวข้องกับความรู้ความสามารถและประสบการณ์ที่บรรพบุรุษ ได้สร้างสรรค์
 และสืบทอดกัน องค์ประกอบที่ 2 กระบวนการจัดการความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น โดยการกำหนด
 ความรู้ การแสวงหาและยึดกุมความรู้ การแลกเปลี่ยนความรู้ การจัดเก็บความรู้ในตัวบุคคล และ
 การถ่ายทอดความรู้ ทั้งแบบทางการและไม่เป็นทางการ และองค์ประกอบที่ 3 เงื่อนไขที่ทำให้การจัดการ

ความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นประสบความสำเร็จ ได้แก่ ความรู้ด้านการจัดการ ความรู้วัฒนธรรมองค์การ ที่ยึดหลักความสามัคคี ภาวะผู้นำที่เข้มแข็งและโครงสร้างพื้นฐานซึ่งจะทำให้กลุ่มวิสาหกิจชุมชน มีความเข้มแข็งและสามารถพึ่งพาตนเองได้ นอกจากนี้ยังพบว่ามีงานวิจัยที่ได้เสนอประเด็นปัญหา ในการบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้สถานศึกษา ที่หลายแห่งไม่ให้ความสำคัญ จนทำให้การบริหาร จัดการไม่บรรลุตามวัตถุประสงค์ ดังเช่น เบญจรัตน์ เมธะปัญญา ที่พบจุดอ่อนที่สำคัญของการบริหาร จัดการแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นของสถานศึกษา นั่นคือ การขาดการจัดการความรู้จาก แหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นที่มีประสิทธิภาพ ส่งผลทำให้ครูขาดข้อมูลเกี่ยวกับประโยชน์ของ แหล่งเรียนรู้ ไม่มีตารางการใช้แหล่งเรียนรู้อย่างชัดเจน และขาดคู่มือรวบรวมข้อมูลสารสนเทศ แหล่งเรียนรู้และภูมิปัญญาท้องถิ่นสำหรับครู สะท้อนความต้องการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ และภูมิปัญญา ท้องถิ่น พบว่า แหล่งเรียนรู้และภูมิปัญญาท้องถิ่นในภาพรวม มีความต้องการในการพัฒนาด้ว การจัดการข้อมูลสารสนเทศเพื่อให้ครูสามารถนำมาใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ได้ และแหล่ง เรียนรู้ภายในโรงเรียนที่ต้องการพัฒนา เหล่านี้สะท้อนให้เห็นว่าองค์ประกอบย่อยด้านการจัดการ ความรู้จากแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น มีความสำคัญที่ผู้บริหารไม่ควรมองข้ามนั่นเอง

ทั้งนี้ถึงแม้ว่าองค์ประกอบย่อยด้านการจัดระบบความรู้ นั้น จะมี ความสอดคล้องตามแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง อย่างไรก็ตาม ยังพบข้อสังเกตว่า ยังมี ตัวแปรบางตัวมีเนื้อหาไม่สอดคล้องกับตัวแปรอื่น ๆ ในองค์ประกอบย่อยนี้ ได้แก่ ตัวแปรตัวที่ 109 และ 119 ซึ่งเป็นไปตามทฤษฎีการคำนวณทางสถิติวิเคราะห์พหุตัวแปร (Multivariate Analysis) และการวิเคราะห์องค์ประกอบ (Factor Analysis) ที่อาจมีตัวแปรบางตัวที่ถูกจัดในกลุ่มเดียวกัน อาจมีเนื้อหาไม่สอดคล้องกับตัวแปรอื่นในกลุ่ม ด้วยข้อจำกัดวิธีการทางสถิติ สอดคล้องกับ สมบัติ ท้ายเรือคำ ได้กล่าวไว้ว่าการคัดเลือกตัวแปรเข้าสู่องค์ประกอบใดนั้นใช้การพิจารณาค่าน้ำหนักของ ตัวแปร ทั้งนี้ในบางตัวแปรอาจพบค่าน้ำหนักใกล้เคียงกันมากกว่า 1 องค์ประกอบ โดยต้องพิจารณา องค์ประกอบที่ตัวแปรนั้นมีค่าน้ำหนักสูงที่สุด หรือ ข้อจำกัดในขั้นตอนการสกัดองค์ประกอบ เป็นต้น ซึ่งล้วนเป็นเงื่อนไขสำคัญที่ทำให้ตัวแปรบางตัวอาจไม่สอดคล้องโดยตรงกับตัวแปรอื่น ๆ ในองค์ประกอบนั้น ๆ ได้นั่นเอง

1.1.3 องค์ประกอบย่อยด้านการถ่ายทอด การใช้ และพัฒนาความรู้ โดยมีตัวแปร อธิบายองค์ประกอบจำนวน 8 ตัวแปร องค์ประกอบนี้เป็นการที่ผู้บริหาร ครู และผู้เรียนนำความรู้ที่ ได้รับในการเรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการถ่ายทอดองค์ความรู้ท้องถิ่นเหล่านั้น ตลอดจนดำเนินการขยายคุณค่าหรือพัฒนาความรู้ใหม่ ทั้งนี้ทั้งผลงานการพัฒนาองค์ความรู้ท้องถิ่น และรวมถึงความรู้ในการบริหาร ตลอดจนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญา ท้องถิ่น พร้อมทั้งเผยแพร่ความรู้ในวงกว้าง เนื่องด้วยโลกในยุคปัจจุบันนั้น ความรู้กว้างขวาง และ เข้าถึงได้ง่าย ด้วยช่องทางการเข้าถึงความรู้ที่หลากหลาย โดยอาศัยสื่อเทคโนโลยีที่ทันสมัย

การถ่ายทอดความรู้จากการเรียนรู้ของผู้เรียนกลุ่มหนึ่ง ย่อมสามารถขยายออกไปสู่ผู้เรียนกลุ่มอื่น ๆ ได้ เหล่านี้ย่อมทำให้การใช้ความรู้ ในการต่อยอดพัฒนาความรู้จากแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นให้สามารถสร้างสรรค์ประโยชน์สู่ผู้เรียน สถานศึกษา และชุมชนได้ สอดคล้องกับ นางเยาว์ อุทุมพร ที่ได้วิจัยเรื่องการพัฒนาการบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นตามหลักเศรษฐกิจพอเพียงในชุมชนเขตนบุรี โดยได้เสนอแนวทางการพัฒนาการบริหารจัดการคือ ควรมีหน่วยงานหลักรับผิดชอบในการจัดรวบรวมภูมิปัญญาท้องถิ่นโดยเชิญผู้เกี่ยวข้องมาทำงานร่วมกันโดยทำเป็นทำเนียบภูมิปัญญาท้องถิ่นเขตนบุรี มีการจัดการความรู้และจัดทำเป็นหนังสือหรือเอกสาร หรือ ซีดีเผยแพร่ การเผยแพร่ข้อมูลในรูปของเว็บไซต์โดยมีหน่วยงานรับผิดชอบ พร้อมทั้งมีการฝึกอบรมนักเรียนและนักศึกษาเป็นภาคีคู่เทศก์แนะนำ การจัดงานนิทรรศการภูมิปัญญาท้องถิ่นทุกปี อย่างมีประสิทธิภาพส่งผลต่อการพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษาของเด็กและเยาวชนของชาติให้สามารถเรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น ที่เป็นแหล่งข้อมูลที่สำคัญของคนในชาติได้อย่างมีคุณภาพและยั่งยืนต่อไป เช่นเดียวกับทัศนีย์ ทองไชย ที่ได้ทำการวิจัยเพื่อพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนตามแนวคิดการจัดการความรู้กับภูมิปัญญาท้องถิ่น สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษา ในการดำเนินการตาม รูปแบบการเรียนการสอนต้องปฏิบัติทั้งระดับบุคคลและระดับกลุ่ม ต้องมีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน จากความรู้ฝังลึก (Tacit knowledge) กลายเป็น ความรู้ชัดแจ้ง (Explicit knowledge) โดยได้นำเสนอกระบวนการที่สำคัญซึ่งจะต้องดำเนินการหลังจากผู้บริหารได้มีการเตรียมการจัดการความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น การออกแบบการเรียนรู้แล้ว จะต้องพัฒนาให้เกิดการสร้างความรู้ การแลกเปลี่ยนความรู้ การจัดเก็บความรู้ และการประยุกต์ใช้ความรู้มาสร้างผลงานที่เป็นประโยชน์ต่อตนเอง และชุมชน ทั้งนี้แนวคิดของ โรเบิร์ต เจ ไทร์ฟ และ เจมส์ เจ ฮอคเตอร์ (Robert J. Thierauf and James J. Hoctor) ได้แสดงทัศนะไว้ใกล้เคียงกัน กล่าวถึงระบบการจัดการความรู้ที่ดีที่สุด และการจัดการภูมิปัญญา ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการจัดการภูมิปัญญาท้องถิ่นซึ่งเป็นเอกลักษณ์เฉพาะของท้องถิ่นไว้ว่า ผู้นำองค์กรต้องวางระบบการจัดการความรู้ภูมิปัญญาให้มีประสิทธิภาพ และต้องปรับปรุงระบบการจัดการความรู้เหล่านี้เมื่อเวลาผ่านไปสำหรับความรู้ที่ได้รับจากภูมิปัญญาท้องถิ่นจากแหล่งภูมิปัญญา หรือแหล่งเรียนรู้ต่าง ๆ นั้น ควรมีการบูรณาการของความคิดสร้างสรรค์และการค้นพบปัญหาใหม่ ๆ เพื่อนำไปสู่การค้นพบการพัฒนาของรูปแบบธุรกิจ หรืออาชีพใหม่ ๆ ของท้องถิ่น ควรนำเทคนิคใหม่ ๆ มาใช้ในการบริหารจัดการองค์ความรู้จากภูมิปัญญาใหม่มากขึ้น เช่น แพคเกจซอฟต์แวร์ ที่เน้นเรื่องการเพิ่มประสิทธิภาพ การเขียนโปรแกรมเป้าหมาย การจัดการวงจรผลิตภัณฑ์ การวิเคราะห์เชิงทำนายการค้นพบความรู้ (การแสวงหาข้อมูล) การทำให้มองเห็นภาพข้อมูลนั้น และการทำสิ่งที่เห็นนั้นให้กลายเป็นจริง จากแนวคิดของนักวิชาการและนักวิจัยข้างต้น พบว่าการถ่ายทอด ใช้ และพัฒนาความรู้ของท้องถิ่นนั้น ได้รับความสำคัญ ทั้งในบทบาทของผู้บริหาร ครู และนักเรียน โดยเฉพาะในช่วงการศึกษาในศตวรรษที่ 21 ที่มุ่งผลิตและพัฒนากำลังคนที่มีทักษะคุณลักษณะ และสมรรถนะที่พร้อมต่อการพัฒนาชุมชน และประเทศชาติต่อไป

ทั้งนี้ถึงแม้ว่าองค์ประกอบย่อยด้านการถ่ายทอด การใช้ และพัฒนาความรู้ นั้น จะมีความสอดคล้องตามแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง อย่างไรก็ตามก็ยังมีข้อสังเกตว่า ยังมีตัวแปรบางตัวมีเนื้อหาไม่สอดคล้องกับตัวแปรอื่น ๆ ในองค์ประกอบย่อยนี้ ได้แก่ ตัวแปรตัวที่ 122 ซึ่งเป็นไปตามทฤษฎีการคำนวณทางสถิติวิเคราะห์พหุตัวแปร (Multivariate Analysis) และการวิเคราะห์องค์ประกอบ (Factor Analysis) ที่อาจมีตัวแปรบางตัวที่ถูกจัดในกลุ่มเดียวกันอาจมีเนื้อหาไม่สอดคล้องกับตัวแปรอื่นในกลุ่ม ด้วยข้อจำกัดวิธีการทางสถิติ สอดคล้องกับ สมบัติ ท้ายเรือคำ ได้กล่าวไว้ว่าการคัดเลือกตัวแปรเข้าสู่องค์ประกอบใดนั้นใช้การพิจารณาค่าน้ำหนักของตัวแปร ทั้งนี้ในบางตัวแปรอาจพบค่าน้ำหนักใกล้เคียงกันมากกว่า 1 องค์ประกอบ โดยต้องพิจารณา องค์ประกอบที่ตัวแปรนั้นมีค่าน้ำหนักสูงที่สุด หรือ ข้อจำกัดในขั้นตอนการสกัดองค์ประกอบ เป็นต้น ซึ่งล้วนเป็นเงื่อนไขสำคัญที่ทำให้ตัวแปรบางตัวอาจไม่สอดคล้องโดยตรงกับตัวแปรอื่น ๆ ในองค์ประกอบนั้น ๆ ได้นั่นเอง

1.2 องค์ประกอบที่ 2 ด้านการวางแผนกลยุทธ์ ซึ่งองค์ประกอบนี้มีความสำคัญเป็น อันดับ 2 มีตัวแปรอธิบายองค์ประกอบ 14 ตัวแปร ทั้งนี้ กระบวนทัศน์ในการบริหารจัดการยุคใหม่นั้น ล้วนให้ความสำคัญกับการบริหารเชิงกลยุทธ์ โดยเฉพาะการวางแผนกลยุทธ์ถือว่าเป็นสิ่งสำคัญในการนำนโยบายด้านการบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นสู่การปฏิบัติอย่างมีประสิทธิภาพ และยั่งยืน ซึ่งมีนักการศึกษาและนักวิจัยหลายท่านได้กำหนดไว้เป็นแนวทางในการดำเนินการของระบบบริหารจัดการภายในสถานศึกษาที่เอื้อต่อการใช้แหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ให้แก่ผู้เรียน โดยมุ่งใช้ข้อมูลจริง วิเคราะห์องค์กร วางเป้าหมาย นโยบาย กำหนด กลยุทธ์การดำเนินการ โครงการ กิจกรรม ตลอดจนการจัดการทรัพยากรที่จำเป็น และงบประมาณ สนับสนุน ซึ่งเป็นบทบาทโดยตรงของผู้บริหารสถานศึกษา ดังเช่น สำนักงานคณะกรรมการการศึกษา ขั้นพื้นฐาน ได้ระบุถึง แนวทางการบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้ภายในโรงเรียน และแหล่งเรียนรู้ ภายนอกโรงเรียน เพื่อให้บังเกิดประสิทธิภาพสูงสุดต่อการใช้ในการจัดการเรียนการสอน โดยกล่าวถึง บทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในด้านการบริหารจัดการ (Management) โดยการจัดทำแผน กลยุทธ์ แผนพัฒนา แผนปฏิบัติการ/โครงการของสถานศึกษา ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้ แหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นที่มุ่งผลสัมฤทธิ์ที่เกิดประโยชน์กับผู้เรียนเป็นสำคัญนอกจากนี้ นงลักษณ์ ใจฉลาด ได้วิเคราะห์หลักการบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น โดยยึดหลักการบริหารงาน ด้วยวงจร (PDCA) ตามแนวคิดของเดมมิ่ง (W. Edwards Deming) ซึ่งสามารถนำไปบูรณาการเพื่อ เชื่อมโยงกันในการจัดกระบวนการทัศนศึกษาแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นอย่างเป็นระบบ โดยได้ เสนอไว้ว่าด้านการวางแผน (Planning) เป็นขั้นตอนแรกของการดำเนินการของผู้บริหาร ซึ่งประกอบด้วย การเตรียมการ การวิเคราะห์ การกำหนดแผนงานของโครงการ ตลอดจนการปฏิบัติตามแผนงาน โครงการ และ การประเมินผลแผนงานโครงการ สอดคล้องกับ ปฐวี มณีวงศ์ ที่ได้สรุปขั้นตอน

ในการบริหารแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นของโรงเรียนมัธยมศึกษาโดยใช้แนวทางการบริหารแหล่งเรียนรู้ โดยได้ระบุขั้นที่ 1 นั้นคือการวางแผนการบริหารแหล่งเรียนรู้ ซึ่งการวางแผน เป็นขั้นตอนแรกที่สำคัญของการบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น เพราะทุกขั้นตอนล้วนเป็นผลที่สืบเนื่องมาจากการวางแผน ถ้ามีการวางแผนที่ดี การบริหารแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นก็สามารถดำเนินการไปได้อย่างมีประสิทธิภาพและเกิดประโยชน์สูงสุด ทั้งนี้การวางแผนการบริหารแหล่งเรียนรู้ ควรได้รับความร่วมมือจากทุกฝ่าย โดยเฉพาะครูผู้สอนและผู้บริหารควรร่วมกันวางแผนการบริหารแหล่งเรียนรู้ โดยผู้บริหารร่วมกับผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกำหนดนโยบาย กำหนดโครงการ กิจกรรม ในการสำรวจ การจัดทำสารสนเทศ และการนำไปใช้ให้คุ้มค่า เนื่องจากแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น เป็นสื่อการเรียนการสอนที่สำคัญในการจะส่งเสริมให้ผู้เรียนเป็นศูนย์กลางในการเรียน เน้นให้ผู้เรียน ได้ลงมือปฏิบัติจริงและเห็นของจริงจากแหล่งเรียนรู้โดยมีแนวทางดำเนินการวางแผนการบริหารแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น ได้แก่ 1) กำหนดนโยบายการพัฒนาแหล่งการเรียนรู้ 2) จัดตั้งคณะกรรมการสำรวจแหล่งการเรียนรู้ เพื่อวิเคราะห์สภาพความพร้อมในการพัฒนาแหล่งการเรียนรู้ ในโรงเรียนและชุมชน สำรวจและจัดทำทะเบียนและผังหรือแผนที่ของแหล่งเรียนรู้ทั้งที่เป็นสถานที่ บุคลากร และสื่อต่าง ๆ 3) จัดทำแผนงานพัฒนาแหล่งการเรียนรู้ 4) สร้างความเข้าใจแก่บุคลากรของโรงเรียนและชุมชน และ 5) ประชาสัมพันธ์แผนงานโครงการหรือกิจกรรม สอดคล้องกับ ยิน ชาง เชน (Yin Cheong Cheng) ได้กล่าวถึงบทบาทในการแสดงออกของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อการส่งเสริมแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นในการจัดการศึกษา โดยผู้บริหารนั้นจะต้องให้ความสำคัญ ในการตั้งวิสัยทัศน์ที่ชัดเจน กำหนดนโยบายในเชิงบริหาร ตลอดจนกำหนดทางเลือกในการบริหารจัดการ และการจัดการเรียนการสอนที่หลากหลาย เพื่อสร้างแนวคิดและกำหนดกลยุทธ์และแนวทางการปฏิบัติในการส่งเสริมแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการจัดการเรียนการสอนเพื่อการพัฒนาชุมชน โดยให้ความสำคัญกับความสัมพันธ์ระหว่างท้องถิ่นกับโลกาภิวัตน์ในด้านการศึกษาว่า เป็นไปอย่างเป็นพลวัตและมีปฏิสัมพันธ์ ทำให้เกิดความหมายระหว่างมนุษย์และสิ่งแวดล้อมเครือข่ายสารสนเทศ เพื่อสนับสนุนการสร้างชุมชนแห่งการเรียนรู้และแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น ดังนั้นการวางแผนกลยุทธ์ที่ดียิ่งย่อนำมาซึ่งความสำเร็จในการบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นของสถานศึกษาที่ผู้บริหารจะต้องอาศัยความรู้ ความสามารถ ข้อมูลสารสนเทศ ตลอดจนความร่วมมือ ในการพัฒนาแผนกลยุทธ์การใช้แหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นที่เหมาะสมกับสถานศึกษาในแต่ละแห่ง เป็นสำคัญ

1.3 องค์ประกอบที่ 3 ด้านการส่งเสริมการใช้แหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น ซึ่งองค์ประกอบนี้มีความสำคัญเป็นอันดับ 3 มีตัวแปรอธิบายองค์ประกอบจำนวน 6 ตัวแปร ทั้งนี้เนื่องด้วยครูคือทรัพยากรที่สำคัญยิ่งที่จะเป็นผู้วางแผน ออกแบบ ส่งเสริม สนับสนุนให้การจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้แหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นเกิดขึ้นได้จริง เป็นไปตามเป้าหมายที่กำหนดไว้

หากแต่ภารกิจหลักในการจัดการศึกษาให้สอดคล้องกับหลักสูตรแกนกลาง การศึกษาขั้นพื้นฐาน ตลอดจนการดำเนินงานตามมาตรฐานประจำสายงานการสอน ค่อนข้างมาก จึงทำให้ครูส่วนมากอาจ ละเลยหรือขาดแรงจูงใจในการใช้แหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นในการจัดการเรียนการสอนให้แก่ ผู้เรียน เหล่านี้เป็นบทบาทหน้าที่สำคัญที่ผู้บริหารสถานศึกษาจะต้องคอยกระตุ้น และส่งเสริมให้ครูใช้ แหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นมาพัฒนาการจัดการเรียนการสอนอย่างต่อเนื่อง เช่นเดียวกับข้อเสนอ ของ มาเจอร์ลี มาโย (Marjorie Mayo) ได้พบว่าประการสำคัญของความสำเร็จนั้นคือการใช้ผู้บริหาร สถานศึกษา และนักวิจัย ต้องร่วมมือศึกษาแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นโดยปราศจากอคติ หรือ ความเชื่อส่วนบุคคล เพื่อนำความรู้ที่แท้จริงเหล่านั้นเข้าสู่ห้องเรียน โดยให้ความช่วยเหลือ ให้ความรู้ที่ ถูกต้องแก่ครู รวมถึงการเลือกแหล่งเรียนรู้ที่ใช้อ้างอิงความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นที่เชื่อถือได้ เพื่อสามารถ จัดการด้านหลักสูตร การจัดการเรียนการสอน และการบริหารจัดการชั้นเรียนเกี่ยวกับภูมิปัญญาท้องถิ่น ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ทั้งนี้ เอกวิทย์ ณ ถลาง (Ekkawit Nathalang) ที่ได้กล่าวถึงการบริหารจัดการ ภูมิปัญญาท้องถิ่นผ่านกระบวนการจัดการศึกษาโดยผู้บริหารสถานศึกษาต้องเริ่มจากความจริงที่ว่า บุคคลหรือโรงเรียนได้สะสมประสบการณ์หรือความรู้เดิมจากแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น และ ทักษะการเรียนรู้ใหม่หรือองค์ความรู้ใหม่จากวิทยาการสมัยใหม่ เพียงพอแล้วหรือยัง ซึ่งเป็นสิ่งที่ ผู้บริหารจะต้องเพิ่มเติมความรู้และประสบการณ์เหล่านี้ เพื่อให้ครูผู้สอนมีความรู้ ทักษะ และเจตคติ ที่ดีต่อการใช้แหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นในการจัดการศึกษาให้แก่ผู้เรียน สอดคล้องกับงานวิจัย ของ คาเดค แองคกี พรามายานา (Kadek Hengki Primayana) ได้ทำการศึกษา การบริหารจัดการ สถานศึกษาโดยใช้หลักภูมิปัญญาท้องถิ่นของ Tri Hita Karana โดยใช้ความฉลาดและจิตวิญญาณ ความเป็นครู ได้กล่าวถึง ประเพณีของ Tri Hita Karana เน้นถึงความจำเป็นในการสร้างสมดุลระหว่าง การแสดงออกทางวัฒนธรรมและการแสดงออกในทุกกิจกรรมทางการศึกษา การอนุรักษ์ภูมิปัญญา ท้องถิ่น จึงต้องมาพร้อมกับการรักษาความมุ่งมั่นขององค์กรของครู การจัดการสถานศึกษาซึ่งตั้งอยู่ บนคุณค่าของภูมิปัญญาจึงมีผลอย่างมากต่อความพึงพอใจในงานของครูและความมุ่งมั่นขององค์กร คุณค่าของแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นจึงมีความสำคัญอย่างยิ่งที่จะนำไปใช้ในการบริหาร สถานศึกษาเพื่อเพิ่มความฉลาดทางจิตวิญญาณของครู โดยผู้บริหารมีความสำคัญในการกระตุ้น และ ส่งเสริมให้เกิดการใช้แหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นในการจัดการเรียนการสอนให้แก่ผู้เรียนต่อไป

ทั้งนี้ถึงแม้ว่าองค์ประกอบด้านการส่งเสริมการใช้แหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น นั้น จะมีความสอดคล้องตามแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง อย่างไรก็ตาม ยังพบข้อสังเกตว่า ยังมีตัวแปรบางตัวมีเนื้อหาไม่สอดคล้องกับตัวแปรอื่น ๆ ในองค์ประกอบย่อยนี้ ได้แก่ ตัวแปรตัวที่ 56 ซึ่งเป็นไปตามทฤษฎีการคำนวณทางสถิติวิเคราะห์พหุตัวแปร (Multivariate Analysis) และการวิเคราะห์องค์ประกอบ (Factor Analysis) ที่อาจมีตัวแปรบางตัวที่ถูกจัดในกลุ่มเดียวกันอาจมี เนื้อหาไม่สอดคล้องกับตัวแปรอื่นในกลุ่ม ด้วยข้อจำกัดวิธีการทางสถิติ สอดคล้องกับ สมบัติ ท้ายเรือ

คำ ได้กล่าวไว้ว่าการคัดเลือกตัวแปรเข้าสู่องค์ประกอบใดนั้นใช้การพิจารณาค่าน้ำหนักของตัวแปร ทั้งนี้ในบางตัวแปรอาจพบค่าน้ำหนักใกล้เคียงกันมากกว่า 1 องค์ประกอบ โดยต้องพิจารณาองค์ประกอบที่ตัวแปรนั้นมีค่าน้ำหนักสูงที่สุด หรือ ข้อจำกัดในขั้นตอนการสกัดองค์ประกอบ เป็นต้น ซึ่งล้วนเป็นเงื่อนไขสำคัญที่ทำให้ตัวแปรบางตัวอาจไม่สอดคล้องโดยตรงกับตัวแปรอื่น ๆ ในองค์ประกอบนั้น ๆ ได้นั่นเอง

1.4 องค์ประกอบที่ 4 ด้านการกำกับติดตามและส่งเสริมการบริหาร ซึ่งองค์ประกอบนี้มีความสำคัญเป็นอันดับ 4 มีตัวแปรอธิบายองค์ประกอบจำนวน 6 ตัวแปร เนื่องด้วยการกำกับติดตามหรือการนิเทศการนำแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนของสถานศึกษานั้น ย่อมทำให้ผู้บริหารได้รับข้อมูลจริงจากผลการดำเนินการที่ได้วางแผน และกำหนดแนวทางไว้ให้บุคลากร โดยการนิเทศกำกับติดตามนั้น ผู้บริหารสามารถดำเนินการร่วมกับบุคลากรทั้งภายในและภายนอกสถานศึกษา เหล่านี้ย่อมจะสามารถนำข้อมูลที่มีประโยชน์จากการกำกับติดตามมาใช้ในการส่งเสริมการบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นของสถานศึกษาได้ต่อไป สอดคล้องกับ วัลยา ทองงาม ได้เสนอกระบวนการบริหารแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นแบบ PDCA มาใช้กับการบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นนั้น โดยผู้บริหารจะต้องดำเนินการนิเทศติดตาม ตรวจสอบ และประเมินผลการใช้แหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น (Check) ควรเป็นการตรวจสอบผลการดำเนินงานในแต่ละขั้นตอนของแผนงานว่า มีปัญหาอะไรเกิดขึ้น จำเป็นต้องเปลี่ยนแปลงแก้ไขแผนงานในขั้นตอนใดบ้าง โดยใช้วิธีการวัดและประเมินผลด้านความสามารถ (Performance Assessment) และการประเมินผลการเรียนรู้ โดยใช้แฟ้มผลงาน (Portfolio Assessment) นอกจากนี้ ปฐวี มณีวงศ์ ได้สรุปขั้นตอนในการบริหารแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นของโรงเรียนมัธยมศึกษา โดยขั้นตอนหนึ่งที่ผู้บริหารจะละเลยไม่ได้คือการตรวจสอบ ติดตามการใช้แหล่งเรียนรู้ สถานศึกษาควรมีการตรวจสอบ ติดตามการใช้แหล่งเรียนรู้ เพื่อเป็นการตรวจสอบติดตามว่าสถานศึกษาได้มีการดำเนินงานครบตาม แผนงาน โครงการ หรือกิจกรรมการใช้แหล่งเรียนรู้ตามที่ได้วางแผนไว้หรือไม่ โดยกำหนดวัตถุประสงค์ของการตรวจสอบ รวบรวมข้อมูล พิจารณากระบวนการทำงานเป็นขั้นตอน เพื่อรายงานและเสนอผลการประเมินในภาพรวม ซึ่งมีแนวทางดำเนินการ 3 ขั้นตอน คือ 1) กำหนดผู้รับผิดชอบการตรวจสอบ ติดตามใช้แหล่งเรียนรู้ 2) กำหนดวัตถุประสงค์ วิธีการและเครื่องมือในการตรวจสอบ ติดตามการใช้แหล่งเรียนรู้ และ 3) วิเคราะห์ข้อมูลการตรวจสอบติดตามการใช้แหล่งเรียนรู้ เช่นเดียวกับพุง ไบแย้ม และคณะ ที่ได้สรุปองค์ประกอบความเป็นแหล่งการเรียนรู้ในท้องถิ่นที่เหมาะสม เพื่อการจัดการศึกษาในระดับประถมศึกษา ไว้ว่า องค์ประกอบหนึ่งนั้นคือการนิเทศ (Supervision) ส่งเสริมการจัดการศึกษาโดยใช้แหล่งเรียนรู้ในท้องถิ่นของสถานศึกษาให้บรรลุเป้าหมายนั่นเอง

นอกจากการพฤติกรรมการกำกับติดตามของผู้บริหารแล้ว ยังมีพฤติกรรมการบริหารอื่น ๆ ที่ผู้บริหารจำเป็นต้องแสดงออก เพื่อช่วยส่งเสริมการบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้ ภูมิปัญญาท้องถิ่นให้ประสบความสำเร็จ ซึ่งการส่งเสริมการบริหารนั้น มีนักการศึกษาและนักวิจัยหลายท่านได้ให้ความสำคัญ เนื่องจากผู้บริหารถือเป็นบุคคลที่สำคัญยิ่งต่อความสำเร็จในการบริหาร สอดคล้องกับดาร์ววรรณ ถวิลการ (Dawruwan Thawinkarn) ได้ศึกษาวิจัยรูปแบบของภูมิปัญญาท้องถิ่นในการบริหารจัดการสถานศึกษา ซึ่งข้อค้นพบในการวิจัยนั้น สะท้อนให้เห็นกระบวนการจัดการเรียนการสอนในสถาบันการศึกษาเป็นกลไกสำคัญในการขับเคลื่อนความรู้และภูมิปัญญาท้องถิ่นไปสู่การเรียนการสอน ตลอดจนการบริหารจัดการในสถานศึกษา จากการวิจัยพบว่า รูปแบบภูมิปัญญาท้องถิ่นในสถานศึกษาสามารถปฏิบัติได้โดยการสร้างจิตสำนึกในการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่นของชุมชน ควรมีกิจกรรมหรือโครงการที่เกี่ยวข้องกับภูมิปัญญาท้องถิ่น หรือการนำผู้เรียนไปศึกษาจากแหล่งเรียนรู้ในท้องถิ่น และควรวางระบบการจัดการความรู้ที่มุ่งเน้นการมีส่วนร่วมทั้งในสถานศึกษา หรือระดับชุมชน สถานศึกษาควรเชิญผู้เชี่ยวชาญด้านภูมิปัญญาท้องถิ่นมาให้ความรู้แก่ผู้บริหาร ครู ผู้เรียน หรือคนในชุมชนเกี่ยวกับภูมิปัญญาท้องถิ่น เหล่านี้เป็นบทบาทสำคัญของผู้บริหารสถานศึกษา โดยผู้บริหารจะต้องให้ความสำคัญ และส่งเสริมให้เกิดการพัฒนาหลักสูตรภูมิปัญญาท้องถิ่น โดยออกแบบหลักสูตรร่วมกับปราชญ์ชาวบ้านเพื่อการสร้างความสัมพันธ์อันดีระหว่างสถานศึกษาและแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น ผู้บริหารสถานศึกษาจะต้องสามารถประสานงานกับปราชญ์ชาวบ้าน หรือผู้นำภูมิปัญญาท้องถิ่นในด้านต่าง ๆ บุคคลเหล่านี้ควรได้รับเชิญเพื่อให้ความรู้แก่ผู้เรียนอย่างสม่ำเสมอ ควรมีการติดตามและประเมินผลการเรียนรู้ตามหลักสูตรภูมิปัญญาท้องถิ่นและสะท้อนให้เห็นอย่างชัดเจนถึงคนในชุมชน เช่นเดียวกับ พรพิมล ชูสอน (Pornpimon Chusorn) ที่ได้เสนอความท้าทายทางด้านกลยุทธ์ในการใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นอย่างยั่งยืนในสถานศึกษาของผู้บริหารสถานศึกษา คือ แนวทางการเป็นผู้นำภูมิปัญญา และการผสมผสานระหว่างความอบอุ่นและความเป็นมืออาชีพในการศึกษาแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น

1.5 องค์ประกอบที่ 5 ด้านการเปิดโอกาสให้ผู้เกี่ยวข้องมีส่วนร่วม ซึ่งองค์ประกอบนี้มีความสำคัญเป็นอันดับ 5 มีตัวแปรอธิบายองค์ประกอบจำนวน 4 ตัวแปร ด้วยการใช้โรงเรียนเปิดโอกาสให้บุคลากรภายใน และภายนอก เข้ามาร่วมในการบริหารจัดการและดำเนินการใช้แหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นของสถานศึกษา ไม่ว่าจะเป็น ครู นักเรียน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ปราชญ์ชาวบ้าน ผู้นำชุมชน หน่วยงานในท้องถิ่น คนในชุมชน ตลอดจนผู้ปกครอง ย่อมสร้างโอกาสสู่ความสำเร็จได้เพิ่มมากขึ้น ดังผลการวิจัยของโรแลนด์ บาร์ดี และ อาร์เธอ รูเบนส์ (Roland Bardy and Arthur Rubens) ที่พบว่าโรงเรียนจะต้องมีการสร้างความสัมพันธ์ในวงนอก ผ่านทางการเข้าถึงของผู้บริหารและบุคลากรภายในโรงเรียน ต่อหน่วยธุรกิจท้องถิ่น สภาชุมชน หน่วยสาธารณสุข ผู้นำชุมชน หรือแม้แต่ผู้นำทางจิตวิญญาณ และหัวหน้าองค์กรพัฒนาเอกชนต่าง ๆ ในเรื่องที่เกี่ยวข้อง

การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ และการจัดการองค์ความรู้จากแหล่งการเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นภายในชุมชนอย่างยั่งยืน เช่นเดียวกับรีลิก (Relic) ที่กล่าวถึงแนวทางการเชิญผู้ปกครองเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น ซึ่งเป็นรูปแบบที่ได้รับความนิยมในประเทศสหรัฐอเมริกา สอดคล้องกับ พรภิมล ชูสอน (Pompimon Chusorn) ที่ได้พบว่า รูปแบบที่เหมาะสมในการใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นในการพัฒนาการเรียนการสอนในสถานศึกษานั้นจำเป็นต้องอาศัยการมีส่วนร่วมในทุกภาคส่วน ได้แก่ 1) ภาครัฐและภาคเอกชนต้องร่วมมือกันส่งเสริมการเรียนการสอนจากแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น 2) สถาบันการศึกษาและองค์กรในชุมชนต้องร่วมมือและสนับสนุนความคิดสร้างสรรค์ โดยผู้นำ ชุมชน และปราชญ์ท้องถิ่นต้องเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการเรียนการสอน 3) วัดหรือโบสถ์ต้องเป็นศูนย์กลางการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น ตลอดจนกระบวนการการเรียนรู้ 4) ผู้บริหารสถานศึกษาต้องนำการศึกษาในท้องถิ่น ผลักดัน และให้การสนับสนุนผู้ปกครอง และคนในชุมชนเพื่อให้ได้รับทราบและร่วมมือในกระบวนการการเรียนรู้ และ 5) บทบาทของครู ครูจะต้องเรียนรู้ชุมชนของตน นอกจากนี้ พลพักษ์ คนหาญ ได้นำเสนอการสร้างรูปแบบการมีส่วนร่วมระหว่างโรงเรียนกับชุมชน ในการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาจัดการเรียนรู้ ในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยพบว่ามียุทธศาสตร์ประกอบหลัก 5 องค์ประกอบ ได้แก่ การมีส่วนร่วมในการวิเคราะห์สถานการณ์และความต้องการในการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาจัดการเรียนรู้ ในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน การมีส่วนร่วมในการกำหนดเป้าหมาย จุดเน้นในการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาจัดการเรียนรู้ ในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน การมีส่วนร่วมในการระดมทรัพยากรเพื่อนำภูมิปัญญาท้องถิ่น มาจัดการเรียนรู้ในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน การมีส่วนร่วมปฏิบัติในการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาจัดการเรียนรู้ ในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน และการมีส่วนร่วมในการติดตามและประเมินผลการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาจัดการเรียนรู้ ในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สอดคล้องกับแวพพันธ์ ฉางข้าวชัย ได้เสนอแนวทางในการบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้ในท้องถิ่นแบบมีส่วนร่วมในส่วนระบบของสถานศึกษาคือ การวางแผนการบริหารจัดการดำเนินงานอย่างจริงจังเป็นระบบและต่อเนื่องส่งเสริมสนับสนุนทั้งด้านบุคลากรงบประมาณ ทรัพยากรการบริหาร ตลอดจนส่งเสริมให้มีผู้มีส่วนเกี่ยวข้องมีส่วนร่วมตัดสินใจทุกขั้นตอนของการสนับสนุนการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา ทั้งการพัฒนาหลักสูตร และการบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้ในท้องถิ่นอย่างเป็นระบบสอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียน อีกทั้งยังต้องสร้างความเข้าใจในบทบาทหน้าที่ของผู้เกี่ยวข้องทุกส่วนให้เห็นความสำคัญ พัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการและสร้างความตระหนักแก่ผู้บริหาร มีการรายงานผล การวัดประเมินผล การนิเทศติดตามที่มีมาตรฐานและประสิทธิภาพ จัดให้มีการศึกษาดูงานส่วนแนวทางการบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น สำหรับการดำเนินการในส่วนของแหล่งเรียนรู้ในท้องถิ่นคือ ควรให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์วัฒนธรรมของตน สร้างความสามัคคี สอดแทรกเนื้อหาด้านคุณค่าทางภูมิปัญญา ประวัติศาสตร์ และการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ

1.6 องค์ประกอบที่ 6 ด้านการพัฒนา การออกแบบและเชื่อมโยงองค์ความรู้ ซึ่งองค์ประกอบนี้มีความสำคัญเป็นอันดับ 6 มีตัวแปรอธิบายจำนวน 3 ตัวแปร ด้วยแนวทางการพัฒนา การออกแบบและเชื่อมโยงองค์ความรู้จากแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นนั้น มุ่งเน้นความคิดสร้างสรรค์ เพื่อพัฒนาต่อยอดคุณค่าของความรู้ท้องถิ่นที่ได้เรียนรู้มา กล่าวคือการสร้างผลงาน โดยเฉพาะในช่วง การศึกษาในศตวรรษที่ 21 ที่มุ่งผลิตและพัฒนากำลังคนที่มีทักษะ คุณลักษณะ และสมรรถนะที่พร้อม ต่อการพัฒนาชุมชน และประเทศชาติ ซึ่งเป็นสิ่งสำคัญในการเรียนรู้ในปัจจุบัน โดยเฉพาะการเรียนรู้ จากแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น ที่ผู้เรียนจะสามารถมีส่วนร่วมในการพัฒนา ออกแบบและเชื่อมโยง ความรู้ใหม่ เกิดเป็นผลิตภัณฑ์ หรือวิถีชีวิตรูปแบบใหม่ที่สามารถสร้างเศรษฐกิจสร้างสรรค์ หรือสังคม แห่งปัญญาได้ในชุมชน ดังเช่นแนวคิดของ โรเบิร์ต เจ ไทร์ฟ และ เจมส์ เจ ฮอคเตอร์ (Robert J. Thierauf and James J. Hoctor) ที่ได้กล่าวถึงระบบการจัดการความรู้ที่ดีที่สุด และการจัดการ ภูมิปัญญา ซึ่งผู้นำองค์กรต้องวางระบบการจัดการความรู้ภูมิปัญญาให้มีประสิทธิภาพ และควรมี การบูรณาการของความคิดสร้างสรรค์และการค้นพบปัญหาใหม่ ๆ เพื่อนำไปสู่การค้นพบการพัฒนา ของรูปแบบธุรกิจ หรืออาชีพใหม่ ๆ ของท้องถิ่น ควรนำเทคนิคใหม่ ๆ มาใช้ในการบริหารจัดการ องค์ความรู้จากภูมิปัญญาใหม่มากขึ้น เช่น แพลตฟอร์มโซเชียลมีเดีย ที่เน้นเรื่อง การเพิ่มประสิทธิภาพ การเขียนโปรแกรมเป้าหมาย การจัดการวงจรผลิตภัณฑ์ การวิเคราะห์เชิงทำนาย การค้นพบความรู้ (การแสวงหาข้อมูล) การทำให้มองเห็นภาพข้อมูลนั้น และการทำสิ่งที่เห็นนั้นให้กลายเป็นจริง รวมไปถึง เอ เอ เกตา กิง และคณะ (A. A. Gede Agung et al.) ที่ได้ให้ข้อเสนอแก่สถานศึกษาต้องหา แนวทางถ่ายทอดการเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นจากแหล่งเรียนรู้โดยตรงในเชิงปฏิบัติกับผู้เรียนโดยต้อง ให้เห็นถึงความสามารถของภูมิปัญญาท้องถิ่นในการเข้ามาเติมเต็ม โดยหาแนวทางในการบริหารจัดการ เพื่อเชื่อมโยงองค์ความรู้ทั้ง 2 ส่วนนี้ก่อให้เกิดนวัตกรรมที่สะท้อนเอกลักษณ์และเพิ่มคุณค่าใน ภูมิปัญญาท้องถิ่นเหล่านั้น รวมถึงสามารถแก้ไขปัญหาด้านความขัดแย้งที่มีได้ต่อไปสอดคล้องกับ งานวิจัยของ โอลแลนด์ บาร์ดี และ อาร์เธอ รูเบนส์ (Roland Bardy and Arthur Rubens) ที่ได้เสนอ ผลการวิจัยว่าสถานศึกษาคือตัวเร่งที่สำคัญในการพัฒนาชุมชนอย่างยั่งยืน โดยได้เสนอให้สถานศึกษา พัฒนาหลักสูตร ตลอดจนสร้างโปรแกรมการเรียนรู้ที่สามารถช่วยเหลือชุมชนโดยออกแบบให้มีการเพิ่มโอกาสในการปรับปรุงสภาพเศรษฐกิจและสังคม ความเป็นอยู่โดยรวม จากฐานของ องค์ความรู้แหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นที่มี เช่นเดียวกับการศึกษาของดาร์วรรณ ถวิลการ (Dawruwan Thawinkarn) ได้ศึกษาวิจัยรูปแบบของภูมิปัญญาท้องถิ่นในการบริหารจัดการสถานศึกษา โดยผู้บริหาร จะต้องให้ความสำคัญกับการพัฒนาหลักสูตรภูมิปัญญาท้องถิ่น โดยออกแบบหลักสูตรร่วมกับปราชญ์ ชาวบ้านเพื่อการสร้างความสัมพันธ์อันดีระหว่างสถานศึกษาและแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น จากนั้นภูมิปัญญาท้องถิ่นสามารถพัฒนาและขยายออกไปในรูปแบบของผลิตภัณฑ์ การต่อยอดอาชีพ หรือกิจกรรมเพื่อสังคมที่ชัดเจนเป็นรูปธรรม สิ่งหนึ่งที่ผู้บริหารควรดำเนินการนั้นคือเชื่อมโยงในการใช้

จัดการเรียนการสอนในเชิงปฏิบัติ ไม่ใช่มุ่งเพียงทฤษฎีทั่วไป เหล่านี้ถือเป็นความท้าทายในการจัดการศึกษาของสถานศึกษา เพื่อสืบสาน รักษา และต่อยอดเพิ่มคุณค่าของความรู้จากแหล่งเรียนรู้ ภูมิปัญญาท้องถิ่นให้คงอยู่ภายใต้กระแสการเปลี่ยนแปลงของโลกในปัจจุบัน โดยใช้ผู้เรียน ซึ่งเป็นเยาวชนของชุมชน เป็นผู้เรียนรู้ เชื่อมโยงองค์ความรู้ที่เป็นสากลบนพื้นฐานองค์ความรู้ของชุมชน เกิดนวัตกรรมใหม่อันเป็นประโยชน์ต่อตนเอง สถานศึกษา ชุมชน และประเทศชาติได้อย่างยั่งยืน แนวคิด และผลการวิจัยเหล่านี้ล้วนสะท้อนให้เห็นถึงบทบาทของสถานศึกษาที่จะต้องเข้ามาเป็นส่วนหนึ่งในการพัฒนาชุมชน โดยเป็นแหล่งวิทยาการสมัยใหม่ให้คำปรึกษา และพัฒนาแหล่งเรียนรู้ ภูมิปัญญาท้องถิ่นร่วมกับคนในชุมชน

2. ผลการยืนยันองค์ประกอบของการบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา ผู้ทรงคุณวุฒิ/ผู้เชี่ยวชาญส่วนใหญ่เห็นว่ามีความถูกต้อง เหมาะสม เป็นไปได้และเป็นประโยชน์ โดยผลการวิจัยสอดคล้องกับสมมติฐานข้อที่ 2 คือ องค์ประกอบของการบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา ด้านความถูกต้อง ด้านความเหมาะสม ด้านความเป็นไปได้ และด้านเป็นประโยชน์ ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากองค์ประกอบของการบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาจากการค้นพบของผู้วิจัยในการทำวิจัยเล่มนี้ ได้ทำตามแนวคิดทฤษฎีต่าง ๆ โดยมีขั้นตอนในการวิจัย 3 ขั้นตอน คือ ขั้นตอนที่ 1 การจัดเตรียมโครงการวิจัย เป็นการศึกษารวบรวมแนวคิด ทฤษฎี และวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา ตลอดจน ระเบียบ ข้อบังคับ และมาตรฐานการบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยทำการวิเคราะห์ทั้งเอกสารภายในประเทศ และต่างประเทศ จากนั้นนำผลที่ได้จากการศึกษามาจัดทำโครงร่างการวิจัย เสนอโครงร่างการวิจัยนี้แก่อาจารย์ที่ปรึกษา กรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์ ผู้ทรงคุณวุฒิ และนำข้อเสนอแนะมาปรับปรุงแก้ไข ขั้นตอนที่ 2 การดำเนินการวิจัย โดยนำข้อสรุปที่ศึกษามาสังเคราะห์ตัวแปรการบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น ของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เพื่อเป็นข้อมูลพื้นฐานให้แก่ผู้ทรงคุณวุฒิและผู้เชี่ยวชาญเกี่ยวกับองค์ประกอบของการบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น โดยผู้วิจัยสร้างแบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง (Semi-structured Interview) จากนั้นนำแบบสัมภาษณ์ที่ได้รับคำแนะนำจากอาจารย์ที่ปรึกษา ไปสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ ซึ่งประกอบไปด้วยผู้บริหารสถานศึกษา นักวิชาการของสถาบันอุดมศึกษา และผู้ทรงคุณวุฒิด้านการศึกษาของสำนักบริหารงานการมัธยมศึกษาตอนปลาย ที่ได้รับการยอมรับในความรู้ความสามารถ และประสบการณ์ด้านแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงาน

เขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา จำนวน 9 คน ซึ่งผู้วิจัยใช้วิธีการคัดเลือกผู้เชี่ยวชาญแบบเจาะจง (purposive method) ได้ข้อมูลเกี่ยวกับองค์ประกอบการบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา นำมาสร้างเครื่องมือคือแบบสอบถามความคิดเห็น (opinionnaires) สร้างเครื่องมือการวิจัย นำไปตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือการวิจัยโดยหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) จากผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 คน นำเครื่องมือการวิจัยไปทดลองใช้เก็บรวบรวมข้อมูลกับกลุ่มตัวอย่าง (sample) จากประชากร คือ โรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา จำนวน 2,358 โรงเรียน โดย ผู้วิจัยกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้ตารางกำหนดขนาดตัวอย่างของ ทาโร ยามาเน่ (Taro Yamane) ได้กลุ่มตัวอย่างรวมทั้งสิ้น 96 โรงเรียน มีผู้ให้ข้อมูลโรงเรียนละ 3 คน ประกอบด้วย ผู้อำนวยการสถานศึกษา รองผู้อำนวยการสถานศึกษา หรือผู้ปฏิบัติหน้าที่แทนรองผู้อำนวยการสถานศึกษา และข้าราชการครู ทั้งนี้ได้ข้อมูลกลับคืนมาจำนวน 94 โรงเรียน จำนวนแบบสอบถาม 282 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 97.92 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ การวิเคราะห์เนื้อหา (Content analysis) ความถี่ (frequency) ร้อยละ (percentage) ค่ามัชฌิม-เลขคณิต (\bar{X}) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจ (Exploratory Factor Analysis) โดยผลการวิเคราะห์พบองค์ประกอบ 6 องค์ประกอบ คือ 1) ด้านการวางแผนจัดการแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น โดยมีองค์ประกอบย่อย 3 องค์ประกอบ ได้แก่ (1) ด้านการเตรียมความพร้อมขององค์กร (2) ด้านการจัดระบบความรู้ และ (3) ด้านการถ่ายทอดการใช้ และพัฒนาความรู้ 2) ด้านการวางแผนกลยุทธ์ 3) ด้านการส่งเสริมการใช้แหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น 4) ด้านการกำกับติดตามและส่งเสริมการบริหาร 5) ด้านการเปิดโอกาสให้ผู้เกี่ยวข้องมีส่วนร่วม และ 6) ด้านการพัฒนา การออกแบบและเชื่อมโยงองค์ความรู้ ทั้งนี้ผู้วิจัยดำเนินการยืนยันองค์ประกอบของการบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา โดยให้ผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 5 คน ยืนยัน ได้แก่ ศึกษานิเทศก์ จำนวน 1 คน นักวิชาการด้านการใช้แหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นของมหาวิทยาลัย จำนวน 1 คน ผู้อำนวยการโรงเรียนมัธยมศึกษา จำนวน 3 คน โดยใช้แบบสอบถามเพื่อยืนยันองค์ประกอบของการบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา พิจารณา 4 ด้าน คือ ด้านความถูกต้อง ด้านความเหมาะสม ด้านความเป็นไปได้ และด้านความเป็นประโยชน์ จากกระบวนการที่กล่าวมาทั้งหมด จะเป็นได้ว่า องค์ประกอบของการบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัศึกษามีกระบวนการและจัดทำเป็นขั้นตอนอย่างมีระบบ จึงทำให้มีความถูกต้อง มีความเหมาะสม เป็นไปได้และมีประโยชน์ ทั้งนี้องค์ประกอบการบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นนั้นสอดคล้องกับพลพัทธ์ คนหาญ ซึ่งได้กล่าวว่า ผู้บริหารจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องแสวงหารูปแบบและวิธีการบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นที่มีระบบแบบแผน

ที่ชัดเจน รวมถึงมีประสิทธิภาพ ส่งผลต่อครูผู้สอนในการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมการสอนให้สอดคล้องกับบริบทของท้องถิ่น และส่งผลถึงคุณลักษณะ ทักษะ และความรู้เกี่ยวกับท้องถิ่นของผู้เรียนได้ตามกฎหมายและ นโยบายของรัฐรัฐในที่สุด โดยที่งานวิจัยของพลพัทธ์ คนหาญนั้น ได้ศึกษารูปแบบการมีส่วนร่วมของโรงเรียนกับชุมชนในการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาจัดการเรียนรู้ในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ซึ่งผลการวิจัยนั้นพบว่า องค์ประกอบของการมีส่วนร่วมของโรงเรียนกับชุมชนในการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาจัดการเรียนรู้ในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานนั้นเป็นพหุองค์ประกอบเช่นเดียวกัน นอกจากนี้ สำนักบริหารงานการมัธยมศึกษาตอนปลาย สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ได้กำหนดมาตรฐานการปฏิบัติงานโรงเรียนมัธยมศึกษา พุทธศักราช 2552 (ปรับปรุง พุทธศักราช 2560) เพื่อเป็นแนวทางในการบริหารงานของโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานทั่วประเทศ โดยแบ่งเป็น 8 งานหลักของสถานศึกษา ซึ่งได้กำหนดมาตรฐานที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นไว้ ได้แก่ ด้านการส่งเสริมให้ครูจัดกิจกรรมการเรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น การจัดแหล่งเรียนรู้ และการจัดการองค์ความรู้ การสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนและภาคีเครือข่าย การมีส่วนร่วมในการต่อยอดองค์ความรู้เพื่อพัฒนาชุมชน และชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการเรียนรู้ของโรงเรียน เช่นเดียวกับการวิจัยของปฐวี วัฒนวงศ์ ที่ได้ศึกษาการบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นของโรงเรียนมัธยมศึกษาในจังหวัดแพร่ ซึ่งพบว่าการบริหารจัดการของผู้บริหารโรงเรียนมัศึกษานั้น จะต้องให้ความสำคัญกับพฤติกรรมการบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นเชิงคุณภาพตามวงจรเดมมิ่ง มีการวางแผนเชิงกลยุทธ์ วางระบบการจัดการความรู้ ระบบการกำกับติดตามการดำเนินการ ส่งเสริมสนับสนุนให้ครูใช้แหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นเพื่อจัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้แก่ผู้เรียนในรูปแบบการสอนโดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ มุ่งให้ผู้เรียนฝึกปฏิบัติจริงในสถานที่จริง เกิดการพัฒนาองค์ความรู้ โดยเปิดโอกาสให้ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการเรียนการสอนโดยใช้แหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นในทุกขั้นตอน เมื่อพิจารณาระเบียบวิธีการวิจัย ตลอดจนผลการวิจัยที่ได้ องค์ประกอบของการบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาทั้ง 6 องค์ประกอบ ย่อมสามารถยืนยันได้ว่า องค์ประกอบทุกองค์ประกอบนั้นสามารถนำมาใช้เพื่อประโยชน์ในการบริหารจัดการที่สถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาจะสามารถยกระดับคุณภาพในการจัดการเรียนการสอนโดยใช้แหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นเพื่อการพัฒนาผู้เรียน สถานศึกษา และชุมชนให้มีคุณภาพตามเป้าหมายของชาติเกิดการเรียนรู้และต่อยอดองค์ความรู้ท้องถิ่นให้พัฒนาอย่างยั่งยืนต่อไป

ถึงแม้ว่าผลการยืนยันองค์ประกอบของการบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา ผู้เชี่ยวชาญส่วนใหญ่เห็นว่าทั้งองค์ประกอบหลักจำนวน 6 องค์ประกอบ และองค์ประกอบย่อยขององค์ประกอบด้านการวางแผน

การจัดการแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น จำนวน 3 องค์ประกอบย่อยนั้นจะมีความถูกต้อง เหมาะสม เป็นไปได้และเป็นประโยชน์ ในทุกองค์ประกอบ หากแต่ ในด้านที่ 2 เหมาะสม มีบางตัวแปรที่ ผู้เชี่ยวชาญเห็นว่า ไม่เหมาะสม ได้แก่ตัวแปรที่ 4, 11, 17, 18, 20, 21, 30, 33, 34, 42, 63, 65, 67 และ 72 มีผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 1 คนที่ไม่เห็นด้วย และตัวแปรที่ 15 , 39 และ 62 มีผู้เชี่ยวชาญ 2 คน ไม่เห็นด้วย ซึ่งเหล่านี้เป็นไปตามทฤษฎีการคำนวณทางสถิติวิเคราะห์พหุตัวแปร (Multivariate Analysis) และการวิเคราะห์องค์ประกอบ (Factor Analysis) ที่อาจมีตัวแปรบางตัวที่ถูกจัดในกลุ่ม เดียวกันอาจมีเนื้อหาไม่สอดคล้องกับตัวแปรอื่นในกลุ่ม ด้วยข้อจำกัดวิธีการทางสถิติ สอดคล้องกับ สมบัติ ท้ายเรือคำ ได้กล่าวไว้ว่าการคัดเลือกตัวแปรเข้าสู่องค์ประกอบใดนั้นใช้การพิจารณาค่าน้ำหนัก ของตัวแปร ทั้งนี้ในบางตัวแปรอาจพบค่าน้ำหนักใกล้เคียงกันมากกว่า 1 องค์ประกอบ โดยต้อง พิจารณาองค์ประกอบที่ตัวแปรนั้นมีค่าน้ำหนักสูงที่สุด หรือ ข้อจำกัดในขั้นตอนการสกัดองค์ประกอบ เป็นต้น ซึ่งล้วนเป็นเงื่อนไขสำคัญที่ทำให้ตัวแปรบางตัวอาจไม่สอดคล้องโดยตรงกับตัวแปรอื่น ๆ ในองค์ประกอบนั้น ๆ ได้นั่นเอง

ข้อเสนอแนะการวิจัย

ข้อเสนอแนะทั่วไป

1. ข้อเสนอแนะต่อสถานศึกษา

1.1 สถานศึกษาชั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษามัธยมศึกษา ควรกำหนดแผนพัฒนาสถานศึกษาทั้งระยะสั้น ระยะกลาง และระยะยาว ในการวางแผนทางการใช้ แหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นเพื่อจัดการเรียนการสอนอย่างชัดเจน

1.2 สถานศึกษาชั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษามัธยมศึกษา ควรให้ความสำคัญกับการพัฒนาระบบการดำเนินงานภายในสถานศึกษาให้มีคุณภาพ โดยผู้บริหาร สถานศึกษาจะต้องให้ความสำคัญกับการวิเคราะห์ พร้อมจัดระบบการดำเนินการที่เอื้อต่อการบริหารจัดการ แหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น โดยครอบคลุมองค์ประกอบของการบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้ ภูมิปัญญาท้องถิ่นของสถานศึกษาชั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษามัธยมศึกษาทั้ง 6 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) ด้านการวางแผนจัดการแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น 2) ด้านการวางแผน กลยุทธ์ 3) ด้านการส่งเสริมการใช้แหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น 4) ด้านการกำกับติดตามและส่งเสริม การบริหาร 5) ด้านการเปิดโอกาสให้ผู้เกี่ยวข้องมีส่วนร่วม และ 6) ด้านการพัฒนา การออกแบบและ เชื่อมโยงองค์ความรู้ โดยควรให้ความสำคัญกับการทำความเข้าใจพร้อมทั้งพัฒนาครูและบุคลากรที่ เกี่ยวข้องทั้งภายในและภายนอก การจัดการด้านงบประมาณอย่างคุ้มค่า เหมาะสม การจัดเตรียมวัสดุ อุปกรณ์ สถานที่ ตลอดจนรูปแบบการบริหารจัดการโดยใช้วงจรคุณภาพ หรือ แนวทางอื่น ๆ ที่เหมาะสม กับบริบทของสถานศึกษา

1.3 สถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา ควรจัดระบบการจัดการความรู้จากแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นที่มีประสิทธิภาพ โดยใช้เทคโนโลยีที่ทันสมัย ทั้งการสร้างโปรแกรม แอปพลิเคชัน ระบบฐานข้อมูล สื่อภาพเคลื่อนไหวและภาพนิ่ง เป็นต้น เพื่อเก็บข้อมูลสารสนเทศที่ได้จากการเรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น พร้อมทั้งสร้างช่องทางการเข้าถึงข้อมูลความรู้เหล่านั้น เพื่อเผยแพร่ ประชาสัมพันธ์ และเป็นการถ่ายทอด การใช้ และพัฒนาองค์ความรู้ที่มีคุณค่าสืบไป

1.4 ผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา ควรให้ความสำคัญกับการพัฒนาตนเอง ครูและบุคลากรของสถานศึกษาอยู่เสมอ โดยเริ่มจากการสร้างความตระหนักในความสำคัญของการใช้แหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นของสถานศึกษาที่มีต่อผู้เรียน โรงเรียน ชุมชน และ ความก้าวหน้าในวิชาชีพของครู ตลอดจนความรู้ด้านการพัฒนาหลักสูตร การจัดการเรียนการสอนโดยใช้แหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น ในรายวิชาที่สามารถบูรณาการ หรือเปิดรายวิชาเพิ่มเติม กิจกรรมพัฒนาผู้เรียน รวมถึงการจัดหลักสูตรระยะสั้น โครงการหรือกิจกรรม ตามความเหมาะสม และการพัฒนา การออกแบบ และเชื่อมโยงความรู้จากแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น

1.5 ผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา ควรมุ่งเน้นการสร้างความสัมพันธ์ที่ดีต่อชุมชน มุ่งเน้นการทำงานแบบรวมพลังร่วมกันทุกชั้นตอน และสะท้อนผลสำเร็จจากความร่วมมือเหล่านั้นอย่างเป็นรูปธรรม โดยอาจใช้สถานศึกษาเป็นฐานในการพัฒนาองค์ความรู้จากแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นต่อยอดให้เกิดเศรษฐกิจสร้างสรรค์ในชุมชน

1.6 ครูควรเปิดรับข้อมูล ความรู้ ทั้งวิทยาการสมัยใหม่ และความรู้จากแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น โดยอาศัยการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ตลอดจนการร่วมมือของครู บุคลากร ราษฎ์ชาวบ้าน ผู้รู้ของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในด้านต่าง เพื่อระดมความคิดสร้างสรรค์ในการออกแบบ การจัดการเรียนรู้โดยใช้แหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น ที่สามารถคุณค่าของแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น ด้วยการพัฒนาผู้เรียนให้มีทักษะการคิดขั้นสูง สามารถสร้างสรรค์ต่อยอดภูมิปัญญาของท้องถิ่นให้ก้าวหน้า เกิดนวัตกรรม สร้างงานสร้างอาชีพ หรือการแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นในท้องถิ่นได้ พร้อมพัฒนา สร้างสรรค์ ต่อยอดเกิดเป็นนวัตกรรมทางการศึกษาที่มีคุณค่าต่อไป

2. ข้อเสนอแนะต่อสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา

2.1 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา ควรให้ความสำคัญโดยกำหนดเป็นวิสัยทัศน์ ภารกิจหลัก และเป้าหมายของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ในการส่งเสริมการใช้แหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นของสถานศึกษา โดยมุ่งเน้นให้เกิดการพัฒนา ออกแบบ และเชื่อมโยงองค์ความรู้จากแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น มากกว่าการเรียนรู้รูปแบบเดิม

2.2 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา ควรกำหนดกรอบทิศทางการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นของสำนักงานเขตพื้นที่ให้ชัดเจน เหมาะสมกับบริบทของแต่ละเขตพื้นที่การศึกษา และเป้าหมายเฉพาะของสถานศึกษาทุกขนาด โดยกลุ่มงานส่งเสริมการศึกษา และกลุ่มงานนิเทศการศึกษา เข้ามามีบทบาทในการนิเทศ ให้ความรู้ ทำความเข้าใจกรอบทิศทางการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น รวมถึงการติดตามการดำเนินงานอย่างใกล้ชิด เพื่อประโยชน์ในการวางแผนพัฒนาการใช้แหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นของสถานศึกษา ในระดับเขตพื้นที่การศึกษาต่อไป

2.3 ผู้บริหารการศึกษาของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา ควรพัฒนาความรู้ ทักษะ และสมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษา ครูและบุคลากร ในการดำเนินการทั้ง 6 องค์ประกอบ ตลอดจนเป็นผู้ดำเนินการพัฒนาระบบเทคโนโลยีสารสนเทศที่เอื้อต่อการจัดการความรู้ของแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นของสถานศึกษาในสังกัด รวมทั้งวางแผนการสนับสนุนปัจจัยที่เอื้อต่อการดำเนินการตามองค์ประกอบทั้ง 6 องค์ประกอบให้แก่สถานศึกษาต่อไป

3. ข้อเสนอแนะต่อชุมชนและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

3.1 ชุมชนควรมีการจัดเสวนาร่วมกัน ระหว่างชุมชน หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และสถานศึกษา เกี่ยวกับการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นของชุมชน ตลอดจนการทบทวนองค์ความรู้ของชุมชน ให้พร้อมต่อการจัดการเรียนรู้ของสถานศึกษาให้แก่ผู้เรียนซึ่งเป็นเยาวชนของชุมชน และผู้ที่สนใจองค์ความรู้เหล่านั้น เพื่อแสวงหาทิศทางการพัฒนาและสร้างความร่วมมือร่วมกัน

3.2 ชุมชนและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง สนับสนุนทรัพยากรที่จำเป็น และงบประมาณในการจัดการเรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นของสถานศึกษา ให้แก่ผู้เรียน ซึ่งเป็นบุคคลสำคัญในการสืบสาน รักษา และต่อยอดพัฒนาองค์ความรู้ที่มีอยู่ของชุมชนต่อไปได้ในอนาคต

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา

2. ควรศึกษาแนวปฏิบัติที่ดี หรือปัจจัยแห่งความสำเร็จของการบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา

3. ควรศึกษารูปแบบการจัดการความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา

4. ควรศึกษารูปแบบการบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นเพื่อการสร้างนวัตกรรมในการพัฒนาสู่ความยั่งยืนของชุมชน

รายการอ้างอิง

ภาษาไทย

กมล รอดคล้าย. **สมรรถนะไทยในเวทีสากล ปี2559 (IMD 2016)**. นนทบุรี: บริษัท 21 เซนจูรี จำกัด, 2560.

กรมทรัพย์สินทางปัญญา, กระทรวงพาณิชย์. **ระบบฐานข้อมูลภูมิปัญญาท้องถิ่นไทย**. เข้าถึง กระทรวงพาณิชย์.

กรมส่งเสริมวัฒนธรรม, กระทรวงวัฒนธรรม. **คู่มือแนวทางการบริหารจัดการและการดำเนินงาน ส่งเสริมเครือข่ายแหล่งเรียนรู้ทางวัฒนธรรม**. กรุงเทพฯ: สำนักงานกิจการโรงพิมพ์ องค์การสงเคราะห์ทหารผ่านศึก ในพระบรมราชูปถัมภ์, 2558.

คมกริช ชาญณรงค์. “การใช้สาระด้านภูมิปัญญาท้องถิ่นในสถานศึกษา สภาพปัญหา และการพัฒนาเชิงสร้างสรรค์.” **วารสารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม** 11, 3 (กรกฎาคม – กันยายน 2560): 64-65.

ชลธิชา ประทุม. “การใช้แหล่งเรียนรู้และภูมิปัญญาท้องถิ่นในการจัดการเรียนรู้ของสถานศึกษา ขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 27.” สารนิพนธ์ศาสนศาสตร์ มหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา ภาควิชาการบริหารการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตอีสาน, 2556.

ธัญญารัตน์ แสงสว่าง. **ทฤษฎีการบริหารการศึกษา**, (ออนไลน์). เข้าถึงเมื่อ 21 พฤษภาคม 2560. เข้าถึงได้จาก <http://www.l3nr.org/posts/356649>

ธีระเกียรติ เจริญเศรษฐศิลป์. **ประกาศกระทรวงศึกษาธิการ เรื่อง การแบ่งส่วนราชการภายใน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2561**. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์คณะรัฐมนตรี และราชกิจจานุเบกษา, 2561.

นงเยาว์ อุทุมพร. “การบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้ของชุมชนตามหลักเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อนำไปใช้ บูรณาการในการจัดการเรียนรู้ในสถานศึกษาอย่างยั่งยืน อำเภอบางพลี จังหวัดสมุทรปราการ.” วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี, 2561.

นพพงษ์ บุญจิตราดุล. **หลักการและทฤษฎีการบริหารการศึกษา**. กรุงเทพฯ: เทียมฟ้าการพิมพ์, 2551.

เบญจรัตน์ เมธะปัญญา. **การบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้ และภูมิปัญญาท้องถิ่นแบบมีส่วนร่วม ที่ส่งเสริมการศึกษาในศตวรรษที่ 21 ของโรงเรียนเทศบาลวัดเชียงยืน จังหวัดเชียงใหม่**. (เชียงใหม่, โรงเรียนเทศบาลวัดเชียงยืน, 2561), บทสรุปสำหรับผู้บริหาร.

ปฐวี มณีวงศ์. “การบริหารแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นของสถานศึกษามัธยมศึกษาในจังหวัดแพร่.”

วิทยานิพนธ์ครุศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา ภาควิชาการบริหารการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง, 2558.

ประดิษฐ์ อุ๋นหนองกุง. “สภาพและปัญหาการบริหารแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาขอนแก่น เขต 4.” วิทยานิพนธ์ครุศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย, 2553.

ประยุทธ์ จันทร์โอชา. **คำแถลงนโยบายของคณะรัฐมนตรี พลเอกประยุทธ์ จันทร์โอชาแถลงต่อ สภานิติบัญญัติ.** กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์คณะรัฐมนตรีและราชกิจจานุเบกษา, 2562.

ประยุทธ์ จันทร์โอชา. **คำสั่งหัวหน้าคณะรักษาความสงบแห่งชาติที่ 10/2559 เรื่อง การขับเคลื่อน การปฏิรูปการศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการในภูมิภาค.** กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์ คณะรัฐมนตรีและราชกิจจานุเบกษา, 2559.

ประเวศ วะสี. “จุดเปลี่ยนมหาวิทยาลัยไทย-จุดเปลี่ยนประเทศไทย.” **โพสต์ทูเดย์** 10, 3463 (31 กรกฎาคม 2555): 2.

ประสิทธิ์ พิทักษ์ชวงศ์. “การจัดการแหล่งเรียนรู้ชุมชนของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ในจังหวัดปทุมธานี.” วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์, 2554.

ปรัชญา กาดीलอน. “บทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในการส่งเสริมการใช้แหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นในการจัดการเรียนรู้ตามการรับรู้ของครูในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชุมพร เขต 1.” วิทยานิพนธ์ครุศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี, 2560.

เปรมฤดี บุโรทกานนท์. “การศึกษาการนำแหล่งเรียนรู้ และภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนของสถานศึกษาในจังหวัด สมุทรสงคราม.” วิทยานิพนธ์ครุศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ในพระบรมราชูปถัมภ์ จังหวัดปทุมธานี, 2556.

พยุง ใบแย้ม และคณะ. “การพัฒนารูปแบบการใช้แหล่งเรียนรู้ในท้องถิ่นที่เหมาะสมเพื่อการจัดการศึกษาในระดับประถมศึกษา.” **วารสารสารสนเทศ** 14, 1 (มกราคม - มิถุนายน 2558): 23-29.

พฤษมงคล จุลพูล. “การพัฒนาฐานข้อมูลแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นเพื่อการบริหารจัดการเรียนรู้ของนักเรียนโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดน สังกัดกองกำกับการตำรวจตระเวนชายแดนที่ 24 จังหวัดอุดรธานี.” **วารสาร ว.วิจัยสมาคมห้องสมุด** 9, 2 (กรกฎาคม - ธันวาคม 2559): 70.

- พลพัทธ์ คนหาญ. “รูปแบบการมีส่วนร่วมของโรงเรียนกับชุมชนในการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาจัดการเรียนรู้ในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน.” **วารสารบัณฑิตศึกษา** 12, 56 (มกราคม - มีนาคม 2558): 152.
- พิมลมาศ ยะอนันต์. “การบริหารจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการโดยใช้แหล่งเรียนรู้ในชุมชนโรงเรียนศรีถ้อยสุนทรราชภัฏวิทยา อำเภอแม่สรวย จังหวัดเชียงราย.” การประชุมสัมมนาวิชาการนำเสนองานวิจัยระดับชาติและนานาชาติ เครือข่ายบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏภาคเหนือ ครั้งที่ 15 (2557), 927-936.
- พุทธทาสภิกขุ. อ้างถึงใน **แหล่งเรียนรู้ยุคปฏิรูปการศึกษา (ตอน 2)**. เข้าถึงเมื่อ 7 พฤษภาคม 2560. เข้าถึงได้จาก http://www.thaiwisdom.org/p_learn/article_/article_In.htm
- ไพฑูริย์ มีกุล. “แนวคิดและแนวทางในการศึกษาภูมิปัญญาท้องถิ่น.” **วารสารสุโขทัยธรรมมาธิราช** 2, 20 (กรกฎาคม - ธันวาคม 2550): 22.
- ภัทรานิษฐ์ บุญส่ง. “รูปแบบการใช้แหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ของสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประจวบคีรีขันธ์ เขต 1.” วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา ภาควิชาการบริหารการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี, 2552.
- มีชัย ฤชุพันธุ์. “รัฐธรรมนูญกับทิศทางการปฏิรูปการศึกษา.” เอกสารในการเสวนาสรุปผลสภากาการศึกษาเสวนา (OEC Forum) ครั้งที่ 15 วันที่ 30 มกราคม 2560 ณ ห้องประชุมกำแหง พลางกูร อาคาร 56 ปี สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา.
- ระเบียบ ข้อบังคับ และมาตรฐานการใช้แหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ, “ประกาศกระทรวงศึกษาธิการ เรื่อง การกำหนดเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา”, 18 สิงหาคม 2553.
- วัชรินทร์ จิตอดิตย. “การจัดการเรียนการสอนศิลปะโดยใช้แหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น.” **วารสารศึกษาศาสตร์ฉบับวิจัยบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยขอนแก่น** 7, 1 (มกราคม - มีนาคม 2556): 5.
- วัลยา ทองงาม. “การใช้และบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นเพื่อส่งเสริมพัฒนาการนักเรียนของสถานศึกษาอนุบาลวิเวกา อำเภอสันทราย จังหวัดเชียงใหม่.” วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา ภาควิชาการบริหารการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, 2555.
- วิลาวัลย์ พรพัชรพงศ์. “การวิเคราะห์เนื้อหาวิทยานิพนธ์ของมหาวิทยาลัยมหาสารคามที่เกี่ยวข้องกับการประยุกต์ใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นในการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น.” **วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม** 32, 1 (มกราคม - กุมภาพันธ์ 2556).

- แนวพันธ์ ฉางข้าวชัย. “แนวทางการบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้ในท้องถิ่นแบบมีส่วนร่วมของสถานศึกษาบ้านนาป่าแปก อำเภอเมืองแม่ฮ่องสอน.” วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, 2558.
- สมเกียรติ สุวรรณประสิทธิ์. **รูปแบบการบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาไทย สถานศึกษาบ้านนาดันจัน**, (ออนไลน์). เข้าถึงเมื่อ 20 ธันวาคม 2562. เข้าถึงได้จาก <http://kroobannok.com/blog/4134>
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. อ้างถึงใน ปฐวี มณีวงศ์. “การบริหารแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นของสถานศึกษามัธยมศึกษาในจังหวัดแพร่.” วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง, 2558.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, สำนักนายกรัฐมนตรี. **การวิจัยและพัฒนาแหล่งเรียนรู้สำหรับการศึกษาตลอดชีวิต กรณีศึกษานครประวัติศาสตร์พระนครศรีอยุธยาและพื้นที่ใกล้เคียง**, (ออนไลน์). เข้าถึงเมื่อ 20 พฤษภาคม 2560. เข้าถึงได้จาก http://www.thaiwisdom.org/p_lear/pon_12.pdf.
- สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา, กระทรวงศึกษาธิการ. **คู่มือการบริหารงานบุคคลสำหรับข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา กศจ.** กรุงเทพฯ: ถ่ายสำเนา, 2559.
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, สำนักนายกรัฐมนตรี. **แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 (พ.ศ.2560-2564)**. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2559.
- สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ, กระทรวงศึกษาธิการ. **แผนพัฒนาการศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการ ฉบับที่ 12 (พ.ศ.2560-2564)**. กรุงเทพฯ: บริษัทพริกหวานกราฟฟิค จำกัด, 2559.
- สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (องค์การมหาชน). **รายงานการสังเคราะห์ผลการประเมินคุณภาพภายนอกกรอบสาม (พ.ศ.2554-2558) ของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน**. เข้าถึงเมื่อ 15 พฤษภาคม 2560. เข้าถึงได้จาก <http://www.onesqa.or.th/upload/>
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, กระทรวงศึกษาธิการ. “ประกาศสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน เรื่อง ทิศทางการพัฒนาคุณภาพการมัธยมศึกษายุคใหม่ (พ.ศ.2553-2561),” 29 เมษายน 2554.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, กระทรวงศึกษาธิการ. **แนวทางการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ การจัดการเรียนรู้แบบใช้ปัญญาเป็นฐาน**. กรุงเทพฯ: ชุมชนุสสทกรณการเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด, 2551.

- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, กระทรวงศึกษาธิการ. **ปฏิรูปการศึกษาเพื่ออนาคตประเทศไทย มั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน นโยบายด้านการศึกษาของ นายกรัฐมนตรี (พลเอกประยุทธ์ จันทร์โอชา).** กรุงเทพฯ: 21 เซ็นจูรี่จำกัด, 2558.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, กระทรวงศึกษาธิการ. **แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560-2579.** กรุงเทพฯ: บริษัทพริกหวานกราฟฟิค จำกัด, 2560.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, กระทรวงศึกษาธิการ. **มาตรฐานการศึกษาชาติ.** กรุงเทพฯ: สหยาบสื่อและการพิมพ์, 2548.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, กระทรวงศึกษาธิการ. **รายงานโครงการวิจัยประเมินผลการดำเนินงานตามบทบาทหน้าที่ของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา.** กรุงเทพฯ: ถ่ายสำเนา, 2555.
- สำนักทดสอบการศึกษา, สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. **คู่มือการประเมินคุณภาพตามมาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐานเพื่อการประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษา.** กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ, 2559.
- สำนักบริหารงานการมัธยมศึกษาตอนปลาย, สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. **มาตรฐานการปฏิบัติงานโรงเรียนมัธยมศึกษา พุทธศักราช 2552 (ปรับปรุง พุทธศักราช 2560).** กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย, 2560.
- สุดา ทองเซ่ง. “ผลการเรียนรู้โดยใช้แหล่งเรียนรู้ในชุมชนบ้านร่มโพธิ์ทอง เรื่องภูมิปัญญาท้องถิ่นที่มีต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และทักษะการคิดของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 สถานศึกษาบ้านร่มโพธิ์ทอง จังหวัดฉะเชิงเทรา.” วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตร์มหาบัณฑิต แขนงวิชาหลักสูตรและการสอน สาขาวิชาศึกษาศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, 2556.
- สุนีย์ ภัทรเจียรพันธ์. “การจัดการแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาการทำบาตร กรณีศึกษาร้านหัตถกรรมไทยโบราณ.” การค้นคว้าอิสระศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการทรัพยากรวัฒนธรรม บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร, 2556.
- สุภาคย์ อินทองคง. **การศึกษา คือ การพัฒนาชีวิต: กรณีการออม เศรษฐกิจพอเพียงและการทำบัญชีครัวเรือน.** เข้าถึงเมื่อ 8 พฤษภาคม 2560. เข้าถึงได้จาก <http://www.thaingo.org/writer/view.php?id=376>.
- แหล่งเรียนรู้ยุคปฏิรูปการศึกษา (ตอนที่ 9),** (ออนไลน์). เข้าถึงเมื่อ 18 พฤษภาคม 2560. เข้าถึงได้จาก http://www.thaiwisdom.org/p_learn/article_lv.htm.
- อมรวิรัช นาครทรพร. **ความจริงของแผ่นดิน.** กรุงเทพฯ: บริษัทเจฟิล์ม วิปุระเซสจำกัด, ม.ป.ป.

อุรารัตน์ วงศ์ศิลป์. การใช้แหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้รายวิชาการศึกษาทั่วไป กลุ่มวิชามนุษยศาสตร์ ของมหาวิทยาลัยราชภัฏในภูมิภาคตะวันตก. ราชบุรี: บัณฑิตวิทยาลัยมหาวิทยาลัยราชภัฏจอมบึง, 2558.

ภาษาอังกฤษ

Agatha, Alidri. "Traditional Wisdom in Land Use and Resource Management among the Lugbara of Uganda: A Historical Perspective." **SAGE Open** 2, 3 (July-September 2016): 1-13.

Bahri, S., Kusumawati, L. and Nuraini, L. "STEAM Education Based on Local Wisdom of Coffee Plantation In Jember To Improve The Competitiveness at 21st Century." **Pancaran Pendidikan FKIP Universitas Jember** 6, 3 (August 2017): 126-135.

Bardy, R. and Rubens, A. "Building Intellectual Capital for Sustainable Development: Combining Local Wisdom and Advanced Knowledge." In 9th European Conference on Intellectual Capital, April, 6-7, 2017, (Lisbon, Portugal), 19.

Berkes, F. "Indigenous Knowledge and Resource Management Systems: A Native Canadian Case Study from James Bay." In Speech delivered at the Canadian Anthropology Annual Conference, May, 1994 (Vancouver), 23-25.

Best, J. W. **Research in education**. 4th ed. New Jersey: Prentice Hall, 1981.

Cheng, Y. C. "Fostering Local Knowledge and Wisdom in Globalized Education: Multiple Theories." In The 8th International Conference on "Globalization and Localization Enmeshed: Searching for a Balance in Education," November, 18-21, (Bangkok, 2002), 1-2.

Chusorn, P. "Strategy challenges the local wisdom applications sustainability in schools." In International Conference on Education & Educational Psychology 2013, 112, (2014), 626-634.

Cronbach, L. J. **Essentials of Psychological Test**. 4th ed. New York: Harper & Row, 1984.

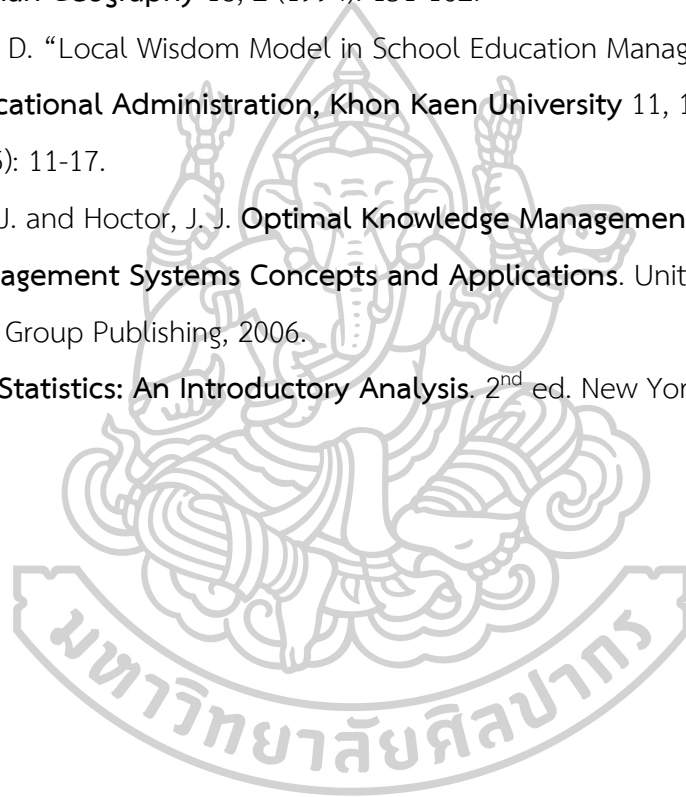
Dadhich, C. L. **Management Through Folk Wisdom**. New Delhi: Diamond Pocket Books, 2012.

Darmadi, H. "Educational Management Based on Local Wisdom (Descriptive Analytical Studies of Culture of Local Wisdom in West Kalimantan)." **Journal of Education, Teaching and Learning** 3, 1 (March 2018): 135-145.

- Djibat, B. "The Development of Quality Schools Based on Local Wisdom in Ternate North Maluku." **International Journal of Scientific & Technology Research** 6, 5 (May 2017): 82-86.
- Dubrin, A. J. and Ireland, R. D. **Management Organization**. 2nd ed. Ohio: South-Western Publishing Co., 1993.
- Fairfax, S. K. et al. **The School Trust Lands: A Fresh Look at Conventional Wisdom**. Berkeley, University of California, 1990.
- Gede Agung, A. A. et al, "Developing School Management Model Based on Balinese Local Wisdom." **Advances in Social Science, Education and Humanities Research** 134 (2017): 159-164.
- Harsoyo, Y. et al. "Description of Competency and Values of Local Wisdom in the High School Principals." **Advances in Social Science, Education and Humanities Research** 285 (2018): 146-151.
- Herrmann, D. L. "Understanding the Formation of Community in a New School: A Case study of River Building Hight School." **Dissertation Abstract & International** 63, 6: 2111-A.
- Ismail, R. et al. "The Effective Leadership Model with Local Wisdom for Principal's State Technology High Schools in Sulawesi Indonesia." **International Journal of Academic Research** 7, 1 (January 2015): 69-75.
- Kaiser, cited in Barbara G. Tabachnik, and Linda S. Fidell, **Using Multivariate Statistics**. New York: Harper & Row Publishers, 2001.
- Kenworthy, L. S. **Guide to Social Studies Teaching in Secondary School**. Belmont, California: woodwarth, 1992.
- Kupers, W. **Olen Gunnlaugson, Wisdom Learning: Perspectives on Wising-Up Business and Management Education**. New York: Gower, 2016.
- Likert, R. อ้างถึงใน พวงรัตน์ ทวีรัตน์. **วิธีวิจัยทางพฤติกรรมศาสตร์**. กรุงเทพฯ: เจริญผล, 2531.
- Martin J. et al. **Community-Based Learning**. Washington, DC: NW, Suite 310, 2006.
- Martins, B. "Wisdom Management: The Last Frontier." In 8th European Conference on Knowledge Management 2007, 6-7, September, 2007, (Barcelona: Spain), 11-13.

- Masub, B. A. "Curriculum Development of Environmental Education Based on Local Wisdom at Elementary School." **International Journal of Learning, Teaching and Educational Research** 15, 3 (March 2016).
- Mayo, M. **Community-based Learning and Social Movements: Popular Education in a Populist Age**. Chicago, Policy Press, 2020.
- Mekhum, W. "Direction to Manage OTOP Entrepreneurship Based on Local Wisdom." **International Journal of Social, Behavioral, Educational, Economic, Business and Industrial Engineering** 6, 8 (2012): 2261-2263.
- Milton, M. R. F. and Carbyn, L. N. **Traditional Knowledge and Renewable Resource Management in Northern Regions**. Alberta: The University of Alberta Press, 1986.
- Muklason, A. "Virtualnusantara: A Knowledge Management System Framework for Cultural Heritage and Local Wisdom Conservation in Indonesia." In Conference: International Conference on Sustainable Development (ICSD), March, 2012, (Bali: Indonesia), 1-8.
- Nathalang, E. **Local Wisdom and Knowledge Management**. Bangkok: Amarin Book Center, 2003.
- Ni Nengah Selasih and I Ketut Sudarsana. "Education Based on Ethnopedagogy in Maintaining and Conserving the Local Wisdom: A Literature Study." **Journal Ilmiah Peuradeun** 6, 2 (May 2018): 293-294.
- Ningrum, E. "Learning Model Based on Local Wisdom to Embed the Ethics Land for Students." Department of Geography Education Universitas Pendidikan Indonesia, 2015.
- Noiwech, T. **Academic Administration on Local Wisdom Application of Basic Education Schools under the Supervision of the Office of Suphanburi Educational Service Area 3**, (ออนไลน์). เข้าถึงเมื่อ 1 มิถุนายน 2563. เข้าถึงได้จาก <http://58.181.147.25/download/ea/48.pdf>
- Primayana, K. H. "The Implementation of School Management Based on The Values of Local Wisdom Tri Hita Karana and Spiritual Intelligence on Teacher Organizational Commitments." **STAHN Mpu Kuturan Singaraja** (20-21 October 2018), 154-158.

- Purkayastha and Pushpita. **Tribal India's Traditional Wisdom and Indigenous Resource Management.** The Oriental Anthropologist, New Delhi, 2015.
- Senanayake, S. G. J. N. "Indigenous Knowledge as a Key to Sustainable Development." **The Journal of Agricultural Sciences** 2, 1 (January 2006): 87.
- Tabachnik, B. G. and Fidell, L. S. **Using Multivariate Statistics.** New York: harper & Row, 1983.
- Taylor, P. J. "State as container; territoriality in the modern word-system." **Progress in Human Geography** 18, 2 (1994): 151-162.
- Thawinkarn, D. "Local Wisdom Model in School Education Management." **Journal of Educational Administration, Khon Kaen University** 11, 1 (January – June 2015): 11-17.
- Thierauf, R. J. and Hoctor, J. J. **Optimal Knowledge Management: Wisdom Management Systems Concepts and Applications.** United States of America: Idea Group Publishing, 2006.
- Yamane, T. **Statistics: An Introductory Analysis.** 2nd ed. New York: Harper & Row, 1970.

ภาคผนวก

ที่ ศธ 6812.2/๕๒๘

ภาควิชาการบริหารการศึกษา
คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร
พระราชวังสนามจันทร์ นครปฐม 73000

4 เมษายน 2561

เรื่อง ขอสัมภาษณ์งานวิจัย

เรียน

ด้วย นางสาวกษมาพร ทองเอื้อ รหัสนักศึกษา 58252917 นักศึกษาระดับปริญญาเอก สาขาวิชา
การบริหารการศึกษา ภาควิชาการบริหารการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร ได้รับอนุมัติให้ทำ
วิทยานิพนธ์เรื่อง “การบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขต
พื้นที่การศึกษามัชฌิมศึกษา” ในกรณีนี้ ภาควิชาการบริหารการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ ใคร่ขอความอนุเคราะห์
ท่านในฐานะผู้ทรงคุณวุฒิให้นักศึกษาสัมภาษณ์เกี่ยวกับงานวิจัยดังกล่าว เพื่อนำไปประกอบการพัฒนางานวิจัย
ต่อไป

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์ จักเป็นพระคุณยิ่ง

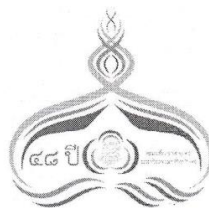
ขอแสดงความนับถือ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ประเสริฐ อินทร์รักษ์)

หัวหน้าภาควิชาการบริหารการศึกษา

ภาควิชาการบริหารการศึกษา

โทร. 09 6992 1414

“องค์กรแห่งการสร้างสรรค์”
“Creative Organization”

ภาคผนวก ข

รายชื่อผู้เชี่ยวชาญที่ให้สัมภาษณ์งานวิจัย

รายชื่อผู้เชี่ยวชาญ ที่ให้สัมภาษณ์งานวิจัย

1. นายนคร ตังคะพิภพ
ตำแหน่ง ที่ปรึกษาสำนักบริหารงานการมัธยมศึกษาตอนปลาย กระทรวงศึกษาธิการ
อดีต ผู้อำนวยการเชี่ยวชาญพิเศษ โรงเรียนเบญจมเทพอุทิศ จังหวัดเพชรบุรี
2. นายภัทรศาสตร์ มาสกุล
ตำแหน่ง ผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 29
วิทยฐานะ เชี่ยวชาญ
3. ดร. วรากร รื่นกมล
ตำแหน่ง อดีตผู้อำนวยการชำนาญการพิเศษ โรงเรียนอยุธยาวิทยาลัย
สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 3
4. นายสมศักดิ์ เลิศรัตนพันธุ์
ตำแหน่ง อดีตผู้อำนวยการเชี่ยวชาญ โรงเรียนสรรพวิทยาคม
สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 38
5. ดร. นิตินันท์ ฉันทวงศ์ชนะ
ตำแหน่ง ผู้อำนวยการชำนาญการพิเศษ โรงเรียนสงวนหญิง
สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 9
6. ว่าที่ร้อยตรี ดร.ทรงเกียรติ พิฆังคค
ตำแหน่ง อดีตผู้อำนวยการชำนาญการพิเศษ โรงเรียนหาดใหญ่วิทยาลัย
สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 16
7. นายวิษณุ ผสมทรัพย์
ตำแหน่ง อดีตผู้อำนวยการเชี่ยวชาญ โรงเรียนบางละมุง
สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 18
8. ดร. อัมพัลย์ วิศวธีรานนท์
ตำแหน่ง รองคณบดีฝ่ายแผน และวิชาการ ศูนย์ศึกษาพัฒนาจิตอาสาและกิจกรรมเพื่อสังคม
วิทยาลัยโพธิวิชชาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
9. ดร. สุรินทร์ เนียมสุวรรณ
ตำแหน่ง อดีตผู้อำนวยการชำนาญการ โรงเรียนศรีयाภัย
สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 11

ภาคผนวก ค
แบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง

แบบสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ

เรื่อง

การบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน
สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา

เรียน

แบบสัมภาษณ์นี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อใช้เป็นเครื่องมือในการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญในการรวบรวมข้อมูลหรือตัวแปรต่าง ๆ สำหรับ ดุษฎีนิพนธ์เรื่อง “การบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา” ข้อมูลหรือตัวแปรที่ได้จากการสัมภาษณ์ท่านนั้นมีความสำคัญต่อการดำเนินการวิจัยในครั้งนี้ และต่อการพัฒนาองค์ความรู้ในการบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา ซึ่งผู้วิจัยจะได้นำไปสังเคราะห์และกำหนดเป็นกรอบในการวิจัยต่อไป

แบบสัมภาษณ์ ประกอบด้วย 2 ตอน คือ

ตอนที่ 1 ข้อมูลผู้ให้สัมภาษณ์

ตอนที่ 2 แนวทางการสัมภาษณ์เพื่อพิจารณากำหนดตัวแปรแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา

ผู้วิจัยหวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความอนุเคราะห์ในการสัมภาษณ์เป็นอย่างดี และขอขอบพระคุณเป็นอย่างสูงมา ณ โอกาสนี้

(นางสาวกษมาพร ทองเอื้อ)

นักศึกษาปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา

ภาควิชาการบริหารการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร

1) ท่านคิดว่าความพร้อมและความร่วมมือของบุคลากรทั้งภายในและภายนอกมีผลต่อความสำเร็จในการใช้แหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นในการจัดการเรียนรู้แก่ผู้เรียนหรือไม่อย่างไร

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

2) งบประมาณในการดำเนินการใช้แหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นของสถานศึกษา มีผลต่อความสำเร็จในการพัฒนาผู้เรียนตามเป้าหมายของชาติหรือไม่ หากมีผลท่านมีข้อเสนอแนะอย่างไรในการจัดการงบประมาณเหล่านั้น

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

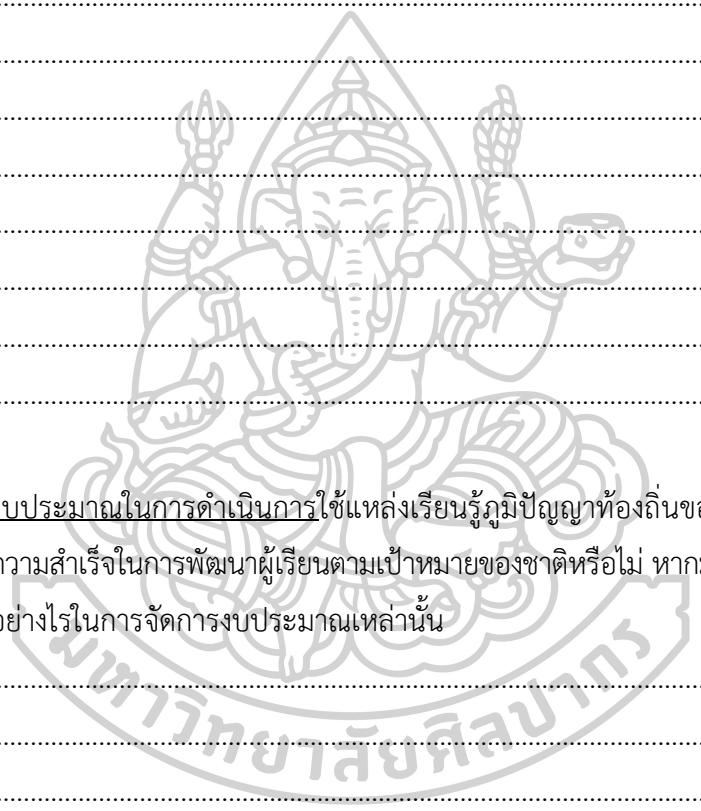
.....

.....

.....

.....

.....

2. ท่านคิดว่าโรงเรียนมัธยมศึกษาที่มีขนาดแตกต่างกัน จะมีองค์ประกอบของแหล่งเรียนรู้ ภูมิปัญญาท้องถิ่นที่นำมาใช้ในการจัดการเรียนรู้ให้แก่ผู้เรียน เหมือน หรือ แตกต่างกัน หรือไม่ อย่างไร

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

3. ท่านคิดว่า ผู้บริหารควรมีคุณลักษณะอย่างไร จึงสามารถใช้แหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น ในการจัดการเรียนรู้ให้แก่ผู้เรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพที่สุด

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

ขอขอบพระคุณท่านเป็นอย่างสูงค่ะ

ภาคผนวก ง

ขอความอนุเคราะห์ตรวจสอบเครื่องมือวิจัย

มหาวิทยาลัยศิลปากร

ที่ ศธ 6812.2/394

ภาควิชาการบริหารการศึกษา
คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร
พระราชวังสนามจันทร์ นครปฐม 73000

29 เมษายน 2562

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์ตรวจเครื่องมือวิจัย

เรียน ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.จรรุวรรณ พลอยดวงรัตน์

สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบตรวจสอบความตรงของแบบสอบถาม จำนวน 1 ฉบับ

ด้วย นางสาวกษมาพร ทองเอื้อ รหัสนักศึกษา 58252917 นักศึกษาระดับปริญญาเอก สาขาวิชา
การบริหารการศึกษา ภาควิชาการบริหารการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร ได้รับอนุมัติให้ทำ
วิทยานิพนธ์เรื่อง “การบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขต
พื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา” ในกรณีนี้ ภาควิชาการบริหารการศึกษา ใคร่ขอความอนุเคราะห์จากท่านในการ
ตรวจสอบความตรงของเครื่องมือเพื่อการวิจัยที่แนบมาพร้อมหนังสือฉบับนี้

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณา ภาควิชาการบริหารการศึกษาขอขอบคุณในการอนุเคราะห์ของ
ท่านมา ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ประเสริฐ อินทร์รักษ์)

หัวหน้าภาควิชาการบริหารการศึกษา

ภาควิชาการบริหารการศึกษา

โทร. 09 3979 3455

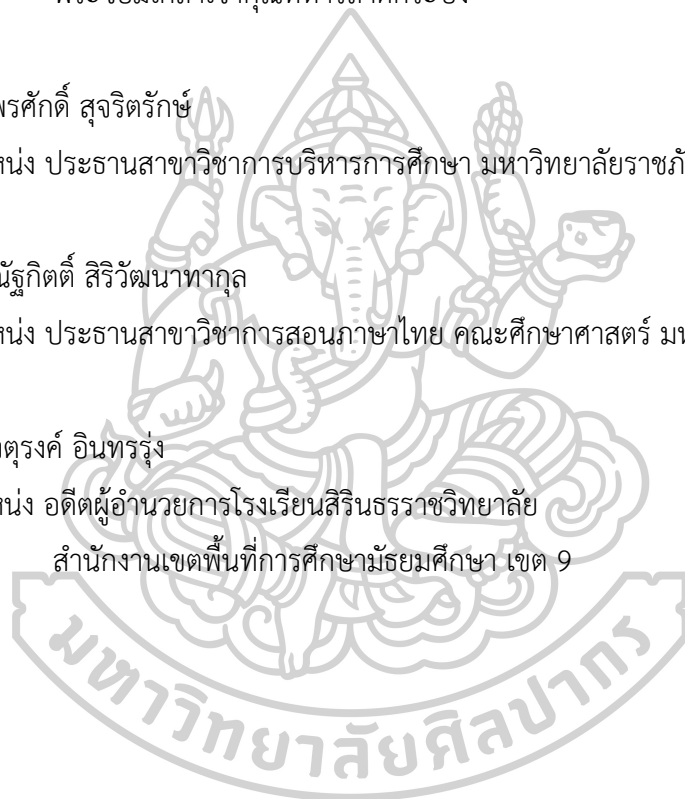
นักศึกษา โทร. 09 6992 1414

ภาคผนวก จ
รายชื่อผู้เชี่ยวชาญตรวจเครื่องมือวิจัย

รายชื่อผู้ทรงคุณวุฒิตรวจเครื่องมือวิจัย

1. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ปราณี นิลกรณ์
ตำแหน่ง อาจารย์ภาควิชาสถิติ คณะวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร
2. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. จารุวรรณ พลอยดวงรัตน์
ตำแหน่ง รักษาการคณบดีวิทยาลัยวิจัยนวัตกรรมทางการศึกษา สถาบันเทคโนโลยี
พระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง
3. ดร. พรศักดิ์ สุจริตรักษ์
ตำแหน่ง ประธานสาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏหมู่บ้านจอมบึง
4. ดร. ณัฐกิตติ์ สิริวัฒนาทากุล
ตำแหน่ง ประธานสาขาวิชาการสอนภาษาไทย คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร
5. ดร. จตุรงค์ อินทรรุ่ง
ตำแหน่ง อดีตผู้อำนวยการโรงเรียนสิรินธรราชวิทยาลัย
สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 9

ภาคผนวก จ
ตารางสรุปค่าดัชนีความสอดคล้อง

ตารางที่ 23 ตารางสรุปค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC)

ข้อที่	ผู้ทรงคุณวุฒิ					ผลรวม ของ คะแนน	IOC	แปลผล	
	คนที่ 1	คนที่ 2	คนที่ 3	คนที่ 4	คนที่ 5			เหมาะสม	ไม่ เหมาะสม
1	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	√	
2	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	√	
3	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	√	
4	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	√	
5	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	√	
6	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	√	
7	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	√	
8	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	√	
9	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	√	
10	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	√	
11	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	√	
12	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	√	
13	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	√	
14	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	√	
15	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	√	
16	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	√	
17	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	√	
18	+1	+1	+1	0	+1	4	0.80	√	
19	+1	+1	+1	0	+1	4	0.80	√	
20	+1	+1	+1	0	+1	4	0.80	√	
21	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	√	
22	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	√	
23	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	√	
24	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	√	
25	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	√	
26	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	√	

ข้อที่	ผู้ทรงคุณวุฒิ					ผลรวม ของ คะแนน	IOC	แปลผล	
	คนที่ 1	คนที่ 2	คนที่ 3	คนที่ 4	คนที่ 5			เหมาะสม	ไม่ เหมาะสม
27	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	√	
28	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	√	
29	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	√	
30	+1	+1	+1	-1	+1	3	0.60	√	
31	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	√	
32	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	√	
33	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	√	
34	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	√	
35	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	√	
36	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	√	
37	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	√	
38	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	√	
39	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	√	
40	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	√	
41	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	√	
42	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	√	
43	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	√	
44	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	√	
45	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	√	
46	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	√	
47	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	√	
48	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	√	
49	+1	+1	+1	0	+1	4	0.80	√	
50	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	√	
51	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	√	
52	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	√	
53	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	√	

ข้อที่	ผู้ทรงคุณวุฒิ					ผลรวม ของ คะแนน	IOC	แปลผล	
	คนที่ 1	คนที่ 2	คนที่ 3	คนที่ 4	คนที่ 5			เหมาะสม	ไม่ เหมาะสม
54	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	√	
55	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	√	
56	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	√	
57	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	√	
58	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	√	
59	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	√	
60	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	√	
61	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	√	
62	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	√	
63	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	√	
64	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	√	
65	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	√	
66	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	√	
67	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	√	
68	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	√	
69	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	√	
70	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	√	
71	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	√	
72	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	√	
73	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	√	
74	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	√	
75	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	√	
76	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	√	
77	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	√	
78	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	√	
79	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	√	
80	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	√	

ข้อที่	ผู้ทรงคุณวุฒิ					ผลรวม ของ คะแนน	IOC	แปลผล	
	คนที่ 1	คนที่ 2	คนที่ 3	คนที่ 4	คนที่ 5			เหมาะสม	ไม่ เหมาะสม
81	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	√	
82	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	√	
83	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	√	
84	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	√	
85	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	√	
86	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	√	
87	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	√	
88	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	√	
89	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	√	
90	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	√	
91	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	√	
92	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	√	
93	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	√	
94	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	√	
95	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	√	
96	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	√	
97	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	√	
98	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	√	
99	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	√	
100	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	√	
101	+1	+1	+1	-1	+1	3	0.60	√	
102	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	√	
103	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	√	
104	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	√	
105	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	√	
106	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	√	
107	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	√	

ข้อที่	ผู้ทรงคุณวุฒิ					ผลรวม ของ คะแนน	IOC	แปลผล	
	คนที่ 1	คนที่ 2	คนที่ 3	คนที่ 4	คนที่ 5			เหมาะสม	ไม่ เหมาะสม
108	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	√	
109	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	√	
110	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	√	
111	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	√	
112	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	√	
113	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	√	
114	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	√	
115	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	√	
116	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	√	
117	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	√	
118	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	√	
119	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	√	
120	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	√	
121	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	√	
122	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	√	
123	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	√	
124	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	√	
125	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	√	
126	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	√	
127	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	√	
128	+1	-1	0	+1	+1	2	0.40		√
129	+1	-1	0	+1	+1	2	0.40		√

ที่ ศธ 6812.2/๕๐๕

ภาควิชาการบริหารการศึกษา
คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร
พระราชวังสนามจันทร์ นครปฐม 73000

๗ พฤษภาคม 2562

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์ให้นักศึกษาทดลองเครื่องมือวิจัย

เรียน ผู้อำนวยการโรงเรียนนนทบุรีวิทยาคม

สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสอบถาม จำนวน 3 ฉบับ

ด้วย นางสาวกษมาพร ทองเอื้อ รหัสนักศึกษา 58252917 นักศึกษาระดับปริญญาเอก สาขาวิชาการบริหารการศึกษา ภาควิชาการบริหารการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร ได้รับอนุมัติให้ทำวิทยานิพนธ์เรื่อง “การบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา” ในกรณีนี้ ภาควิชาการบริหารการศึกษา ใคร่ขอความอนุเคราะห์ให้นักศึกษาทำการทดสอบความเชื่อมั่นของเครื่องมือกับท่าน เพื่อนำไปปรับปรุงแก้ไขก่อนนำไปใช้ในการวิจัยกลุ่มตัวอย่าง

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณา ภาควิชาการบริหารการศึกษาขอขอบคุณในการอนุเคราะห์ของท่านมา ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ประเสริฐ อินทร์รักษ์)

หัวหน้าภาควิชาการบริหารการศึกษา

ภาควิชาการบริหารการศึกษา

โทร. 09 3979 3455

รายชื่อโรงเรียนที่ทดลองเครื่องมือ

1. โรงเรียนอุทกวิทยาคม จังหวัดชลบุรี
สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 18
2. โรงเรียนศรีสวัสดิ์วิทยาคาร จังหวัดน่าน
สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 37
3. โรงเรียนสุราษฎร์ธานี2 จังหวัดสุราษฎร์ธานี
สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 11
4. โรงเรียนสิรินธรราชวิทยาลัย จังหวัดนครปฐม
สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 9
5. โรงเรียนบ้านลาดวิทยา จังหวัดเพชรบุรี
สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 10
6. โรงเรียนพิมายวิทยา จังหวัดนครราชสีมา
สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 31
7. โรงเรียนปราสาทคู่ จังหวัดศรีสะเกษ
สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 28
8. โรงเรียนเขาทะลุพิทยาคม จังหวัดชุมพร
สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 11
9. โรงเรียนนันทบุรีวิทยาคม จังหวัดน่าน
สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 37
10. โรงเรียนสตรีวัดระฆัง จังหวัดกรุงเทพมหานคร
สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 1

Scale: ALL VARIABLES

Case Processing Summary

		N	%
Cases	Valid	30	100.0
	Excluded ^a	0	.0
	Total	30	100.0

a. Listwise deletion based on all variables in the procedure.

Reliability Statistics

Cronbach's Alpha	Cronbach's Alpha Based on Standardized Items	N of Items
.995	.995	127

Item Statistics

	Mean	Std. Deviation	N
L001	4.333	.7112	30
L002	4.267	.6397	30
L003	4.367	.6687	30
L004	4.400	.7240	30
L005	4.033	.7649	30
L006	4.067	.8683	30
L007	3.733	.8683	30
L008	4.067	.6397	30
L009	4.133	.8193	30

Item Statistics

	Mean	Std. Deviation	N
L010	4.100	.8030	30
L011	3.867	.8996	30
L012	4.133	.7761	30
L013	3.933	.7397	30
L014	4.100	.8449	30
L015	4.167	.9855	30
L016	4.100	.9229	30
L017	4.100	.8847	30
L018	4.400	.7701	30
L019	4.467	.6814	30
L020	4.633	.5561	30
L021	4.267	.5833	30
L022	4.267	.6915	30
L023	4.267	.6397	30
L024	4.133	.8996	30
L025	4.267	.6915	30
L026	4.100	.7589	30
L027	4.033	.8503	30
L028	3.933	.7397	30
L029	4.067	.9072	30
L030	4.100	.9595	30
L031	4.167	.6989	30
L032	4.533	.6814	30
L033	4.000	.7878	30
L034	4.233	.7739	30
L035	4.133	.6814	30
L036	4.600	.5632	30
L037	3.900	.7589	30

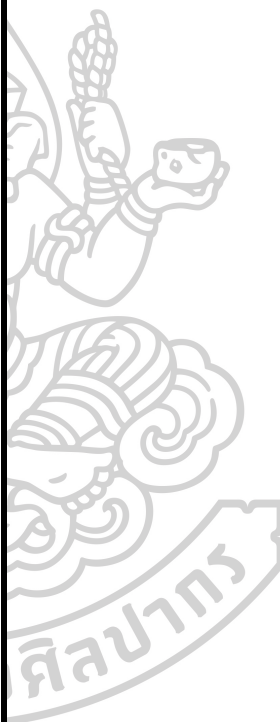
Item Statistics

	Mean	Std. Deviation	N
L038	4.033	.7649	30
L039	4.033	.8503	30
L040	4.100	.8449	30
L041	4.133	.7761	30
L042	4.267	.6915	30
L043	4.200	.6644	30
L044	4.067	.7397	30
L045	4.000	.7878	30
L046	4.133	.8193	30
L047	4.100	.7589	30
L048	3.833	.9855	30
L049	3.867	1.0743	30
L050	3.967	.9279	30
L051	3.867	.8996	30
L052	3.933	.8683	30
L053	4.000	.9097	30
L054	4.200	.9965	30
L055	3.867	.7761	30
L056	3.967	.9279	30
L057	4.000	.8305	30
L058	3.967	.9994	30
L059	4.067	.9803	30
L060	4.000	.7428	30
L061	4.100	.8030	30
L062	4.167	.7466	30
L063	3.967	.8899	30
L064	4.267	.6915	30
L065	4.067	.8683	30

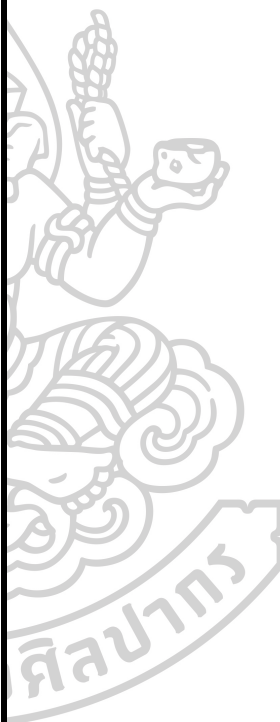
Item Statistics

	Mean	Std. Deviation	N
L066	4.033	.7184	30
L067	4.000	.9097	30
L068	4.133	.8996	30
L069	3.933	.9072	30
L070	3.833	.8743	30
L071	3.933	.9444	30
L072	3.900	.8449	30
L073	3.867	.8996	30
L074	3.967	.8087	30
L075	4.100	.8847	30
L076	4.200	.8052	30
L077	4.133	.8996	30
L078	4.100	.8449	30
L079	4.200	.9248	30
L080	4.367	.9279	30
L081	4.167	.8743	30
L082	4.133	.8604	30
L083	4.133	.8604	30
L084	4.033	.8087	30
L085	3.967	.9279	30
L086	3.867	.8604	30
L087	3.933	.9444	30
L088	4.000	.9097	30
L089	4.200	.9248	30
L090	4.233	.8172	30
L091	4.033	.7184	30
L092	4.100	.7589	30
L093	4.000	.6948	30

Item Statistics

	Mean	Std. Deviation	N
L094	4.067	.7397	30
L095	4.000	.7428	30
L096	4.033	.7649	30
L097	4.133	.7303	30
L098	3.967	.7649	30
L099	4.300	.7944	30
L100	4.167	.9129	30
L101	4.167	.9129	30
L102	4.000	1.0505	30
L103	3.933	1.0148	30
L104	4.333	.8442	30
L105	4.067	.8277	30
L106	4.033	.8503	30
L107	3.967	.9643	30
L108	4.000	.7878	30
L109	4.067	.9803	30
L110	3.867	.8996	30
L111	4.033	.9279	30
L112	4.033	.8503	30
L113	3.933	.9803	30
L114	4.000	.8710	30
L115	3.900	.8847	30
L116	4.067	.9444	30
L117	4.000	1.0505	30
L118	4.167	.8339	30
L119	4.167	.9499	30
L120	4.000	.9469	30
L121	4.200	.8867	30

Item Statistics

	Mean	Std. Deviation	N
L122	3.900	.6618	30
L123	4.167	.8743	30
L124	4.100	.9229	30
L125	3.933	.9803	30
L126	4.033	.9279	30
L127	3.800	1.0306	30

Summary Item Statistics

	Mean	Minimum	Maximum	Range	Maximum / Minimum	Variance
Item Means	4.083	3.733	4.633	.900	1.241	.025
Inter-Item Correlations	.589	-.146	.923	1.070	-6.301	.023

Summary Item Statistics

	N of Items
Item Means	127
Inter-Item Correlations	127

Item-Total Statistics

	Scale Mean if Item Deleted	Scale Variance if Item Deleted	Corrected Item-Total Correlation	Squared Multiple Correlation	Cronbach's Alpha if Item Deleted
L001	514.267	6763.099	.445	.	.995
L002	514.333	6757.954	.545	.	.995
L003	514.233	6772.668	.387	.	.995
L004	514.200	6751.752	.533	.	.995
L005	514.567	6742.185	.581	.	.995

Item-Total Statistics

	Scale Mean if Item Deleted	Scale Variance if Item Deleted	Corrected Item-Total Correlation	Squared Multiple Correlation	Cronbach's Alpha if Item Deleted
L006	514.533	6707.568	.755	.	.995
L007	514.867	6729.292	.601	.	.995
L008	514.533	6770.947	.421	.	.995
L009	514.467	6708.120	.797	.	.995
L010	514.500	6709.155	.805	.	.995
L011	514.733	6716.823	.665	.	.995
L012	514.467	6729.154	.675	.	.995
L013	514.667	6735.816	.653	.	.995
L014	514.500	6736.328	.567	.	.995
L015	514.433	6675.771	.863	.	.995
L016	514.500	6699.500	.763	.	.995
L017	514.500	6702.190	.778	.	.995
L018	514.200	6728.924	.682	.	.995
L019	514.133	6751.982	.565	.	.995
L020	513.967	6750.447	.711	.	.995
L021	514.333	6765.954	.515	.	.995
L022	514.333	6732.644	.728	.	.995
L023	514.333	6758.230	.543	.	.995
L024	514.467	6693.706	.823	.	.995
L025	514.333	6722.092	.821	.	.995
L026	514.500	6727.224	.706	.	.995
L027	514.567	6712.185	.738	.	.995
L028	514.667	6718.161	.800	.	.995
L029	514.533	6692.326	.826	.	.995
L030	514.500	6678.948	.866	.	.995
L031	514.433	6731.151	.733	.	.995

Item-Total Statistics

	Scale Mean if Item Deleted	Scale Variance if Item Deleted	Corrected Item-Total Correlation	Squared Multiple Correlation	Cronbach's Alpha if Item Deleted
L032	514.067	6751.651	.568	.	.995
L033	514.600	6723.214	.711	.	.995
L034	514.367	6712.654	.808	.	.995
L035	514.467	6745.706	.621	.	.995
L036	514.000	6793.517	.235	.	.995
L037	514.700	6715.252	.803	.	.995
L038	514.567	6709.495	.843	.	.995
L039	514.567	6703.633	.800	.	.995
L040	514.500	6712.810	.738	.	.995
L041	514.467	6731.775	.654	.	.995
L042	514.333	6735.885	.699	.	.995
L043	514.400	6727.490	.805	.	.995
L044	514.533	6719.913	.785	.	.995
L045	514.600	6709.145	.821	.	.995
L046	514.467	6707.016	.805	.	.995
L047	514.500	6710.879	.838	.	.995
L048	514.767	6681.702	.826	.	.995
L049	514.733	6672.064	.812	.	.995
L050	514.633	6691.895	.810	.	.995
L051	514.733	6689.237	.854	.	.995
L052	514.667	6698.644	.818	.	.995
L053	514.600	6679.076	.913	.	.995
L054	514.400	6683.007	.808	.	.995
L055	514.733	6714.409	.792	.	.995
L056	514.633	6677.275	.907	.	.995
L057	514.600	6710.593	.767	.	.995

Item-Total Statistics

	Scale Mean if Item Deleted	Scale Variance if Item Deleted	Corrected Item-Total Correlation	Squared Multiple Correlation	Cronbach's Alpha if Item Deleted
L058	514.633	6666.378	.909	.	.995
L059	514.533	6670.189	.903	.	.995
L060	514.600	6716.455	.811	.	.995
L061	514.500	6705.362	.834	.	.995
L062	514.433	6718.668	.788	.	.995
L063	514.633	6699.826	.790	.	.995
L064	514.333	6725.885	.788	.	.995
L065	514.533	6699.154	.815	.	.995
L066	514.567	6721.289	.797	.	.995
L067	514.600	6689.972	.839	.	.995
L068	514.467	6701.016	.773	.	.995
L069	514.667	6685.747	.870	.	.995
L070	514.767	6692.047	.859	.	.995
L071	514.667	6676.644	.895	.	.995
L072	514.700	6694.010	.875	.	.995
L073	514.733	6689.168	.854	.	.995
L074	514.633	6706.516	.819	.	.995
L075	514.500	6696.328	.819	.	.995
L076	514.400	6719.834	.721	.	.995
L077	514.467	6697.016	.801	.	.995
L078	514.500	6714.259	.727	.	.995
L079	514.400	6701.972	.745	.	.995
L080	514.233	6689.151	.828	.	.995
L081	514.433	6700.323	.801	.	.995
L082	514.467	6712.120	.729	.	.995
L083	514.467	6694.464	.856	.	.995

Item-Total Statistics

	Scale Mean if Item Deleted	Scale Variance if Item Deleted	Corrected Item-Total Correlation	Squared Multiple Correlation	Cronbach's Alpha if Item Deleted
L084	514.567	6712.530	.774	.	.995
L085	514.633	6676.516	.912	.	.995
L086	514.733	6694.409	.856	.	.995
L087	514.667	6682.920	.854	.	.995
L088	514.600	6688.455	.850	.	.995
L089	514.400	6701.972	.745	.	.995
L090	514.367	6731.137	.626	.	.995
L091	514.567	6721.151	.798	.	.995
L092	514.500	6736.810	.629	.	.995
L093	514.600	6735.145	.702	.	.995
L094	514.533	6713.982	.835	.	.995
L095	514.600	6725.352	.737	.	.995
L096	514.567	6710.185	.837	.	.995
L097	514.467	6725.154	.751	.	.995
L098	514.633	6712.792	.816	.	.995
L099	514.300	6715.941	.761	.	.995
L100	514.433	6686.047	.863	.	.995
L101	514.433	6687.426	.854	.	.995
L102	514.600	6662.248	.888	.	.995
L103	514.667	6675.126	.841	.	.995
L104	514.267	6731.926	.600	.	.995
L105	514.533	6702.533	.830	.	.995
L106	514.567	6703.840	.798	.	.995
L107	514.633	6680.171	.854	.	.995
L108	514.600	6710.386	.811	.	.995
L109	514.533	6670.257	.902	.	.995

Item-Total Statistics

	Scale Mean if Item Deleted	Scale Variance if Item Deleted	Corrected Item-Total Correlation	Squared Multiple Correlation	Cronbach's Alpha if Item Deleted
L110	514.733	6698.892	.788	.	.995
L111	514.567	6697.289	.774	.	.995
L112	514.567	6710.806	.748	.	.995
L113	514.667	6686.920	.797	.	.995
L114	514.600	6699.903	.807	.	.995
L115	514.700	6694.079	.835	.	.995
L116	514.533	6677.775	.888	.	.995
L117	514.600	6680.317	.782	.	.995
L118	514.433	6713.289	.744	.	.995
L119	514.433	6681.978	.855	.	.995
L120	514.600	6680.179	.870	.	.995
L121	514.400	6715.145	.687	.	.995
L122	514.700	6730.493	.781	.	.995
L123	514.433	6692.944	.853	.	.995
L124	514.500	6691.914	.814	.	.995
L125	514.667	6683.678	.818	.	.995
L126	514.567	6684.461	.859	.	.995
L127	514.800	6673.545	.838	.	.995

ANOVA with Friedman's Test and Tukey's Test for Nonadditivity

	Sum of Squares	df	Mean Square
Between People	1556.340	29	53.667
Between Items	94.192	126	.748
Nonadditivity	26.655 ^a	1	26.655
Within People Residual			
y			
Balance	1026.272	3653	.281
Total	1052.927	3654	.288
Total	1147.118	3780	.303
Total	2703.458	3809	.710

ANOVA with Friedman's Test and Tukey's Test for Nonadditivity

	Friedman's Chi-Square	Sig
Between People		
Between Items	2.594	.000
Nonadditivity	94.877 ^a	.000
Within People		
Residual		
Balance		
Total		
Total		
Total		

Grand Mean = 4.083

a. Tukey's estimate of power to which observations must be raised to achieve additivity = 4.399.

ภาคผนวก ญ

ขอความอนุเคราะห์ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

ที่ ศธ 6812.2/412

ภาควิชาการบริหารการศึกษา
คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร
พระราชวังสนามจันทร์ นครปฐม 73000

14 พฤษภาคม 2562

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

เรียน

สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสอบถาม จำนวน 3 ฉบับ

ด้วย นางสาวกษมาพร ทองเอื้อ รหัสนักศึกษา 58252917 นักศึกษาระดับปริญญาเอก สาขาวิชาการบริหารการศึกษา ภาควิชาการบริหารการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร ได้รับอนุมัติให้ทำวิทยานิพนธ์เรื่อง “การบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา” มีความประสงค์จะขอเก็บรวบรวมข้อมูลจากผู้อำนวยการสถานศึกษา รองผู้อำนวยการสถานศึกษา และข้าราชการครูในหน่วยงานของท่าน โดยการใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลดังกล่าว เพื่อประกอบการทำวิทยานิพนธ์ ในการนี้ ภาควิชาการบริหารการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร จึงขอความอนุเคราะห์เพื่อขอความร่วมมือในการตอบแบบสอบถามให้แก่ นักศึกษาดังกล่าวด้วย

จึงเรียนมาเพื่อโปรดให้ความอนุเคราะห์ จักขอบพระคุณยิ่ง

ขอแสดงความนับถือ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ประเสริฐ อินทร์รักษ์)

หัวหน้าภาควิชาการบริหารการศึกษา

ภาควิชาการบริหารการศึกษา

โทร. 093-979 3455

นักศึกษา. 096-992 1414

แบบสอบถามเพื่อการวิจัย

การบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น ของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา

คำชี้แจงในการตอบแบบสอบถาม

1. แบบสอบถามฉบับนี้จัดทำขึ้นเพื่อใช้เก็บข้อมูลสำหรับการวิจัยเรื่อง “การบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา” โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อทราบองค์ประกอบของแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา

2. ผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ ผู้อำนวยการสถานศึกษา รองผู้อำนวยการสถานศึกษาหรือผู้ปฏิบัติหน้าที่แทนรองผู้อำนวยการ และข้าราชการครู โดยข้อมูลที่ได้จากความคิดเห็นของท่านมีค่าอย่างยิ่งต่อการวิจัยนี้ ผู้วิจัยขอรับรองว่าข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถามฉบับนี้จะเป็นความลับ และการนำเสนอข้อมูลจะเป็นข้อมูลในภาพรวมเท่านั้น ผู้วิจัยขอความอนุเคราะห์จากท่านในการตอบแบบสอบถามให้ครบทุกข้อและทุกตอน

3. แบบสอบถามฉบับนี้มี 2 ตอน คือ

ตอนที่ 1 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับสถานภาพทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

ตอนที่ 2 เป็นคำถามเกี่ยวกับองค์ประกอบของแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา

4. ขอความกรุณาใส่แบบสอบถามที่ท่านได้ให้ข้อมูลเรียบร้อยแล้วลงในซองเอกสารที่ทางผู้วิจัยได้แนบมาด้วย และส่งกลับคืนผู้วิจัยตามที่อยู่ที่ให้มาพร้อมนี้โดยไม่เสียค่าใช้จ่ายใด ๆ ทั้งสิ้น หรือหากต้องการรายละเอียดเพิ่มเติม สามารถติดต่อที่เบอร์โทรศัพท์ของผู้วิจัย

ผู้วิจัยขอขอบพระคุณผู้ตอบแบบสอบถามทุกท่านเป็นอย่างสูง ที่กรุณาให้ความร่วมมือในการตอบแบบสอบถามมา ณ โอกาสนี้

นางสาวกษมาพร ทองเอื้อ

นักศึกษาปริญญาเอก สาขาวิชาการบริหารการศึกษา

ภาควิชาการบริหารการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร

โทรศัพท์ 096-9921414

แบบสอบถามงานวิจัย

เรื่อง การบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน
สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา

.....

ตอนที่ 1 ข้อมูลเกี่ยวกับสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม

โปรดทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่อง หน้าข้อที่ตรงกับสถานภาพของท่าน

สถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม	สำหรับผู้วิจัย
1. เพศ ☐ ชาย ☐ หญิง	
2. อายุ ☐ ไม่เกิน 30 ปี ☐ 31 - 40 ปี ☐ 41 - 50 ปี ☐ 51 ปีขึ้นไป	
3. ตำแหน่งหน้าที่ปัจจุบัน ☐ ผู้อำนวยการสถานศึกษา ☐ รองผู้อำนวยการสถานศึกษา หรือ ผู้ปฏิบัติหน้าที่แทนรองผู้อำนวยการ ☐ ข้าราชการครู	
4. อายุราชการ ☐ ต่ำกว่า 1 ปี ☐ 1-5 ปี ☐ 6-10 ปี ☐ 11-15 ปี ☐ 16-20 ปี ☐ 21-25 ปี ☐ 26 ปีขึ้นไป	

สถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม	สำหรับผู้วิจัย
5. ประสบการณ์การทำงานในโรงเรียนปัจจุบัน ☐ ต่ำกว่า1 ปี ☐ 1-5 ปี ☐ 6-10 ปี ☐ 11-15 ปี ☐ 16-20 ปี ☐ 21-25 ปี ☐ 26 ปีขึ้นไป	
6. วุฒิการศึกษา ☐ ปริญญาตรี ☐ ปริญญาโท ☐ ปริญญาเอก	

นิยามศัพท์เฉพาะ

แหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น หมายถึง สถานที่ บุคคล หรือกลุ่มบุคคลซึ่งเก็บรวบรวม ข้อมูลความรู้ และประสบการณ์ อันเกิดจากการสั่งสม พัฒนา ถ่ายทอดสืบต่อกันมาของคนในชุมชน ที่สะท้อนให้เห็นถึงเอกลักษณ์เฉพาะเกี่ยวกับวิถีชีวิตของคนในชุมชนนั้น ๆ เป็นองค์ความรู้ที่มีคุณค่าต่อการพัฒนาชุมชนและปัจเจกบุคคล โดยสถานที่ บุคคล หรือกลุ่มบุคคลเหล่านั้นมีแหล่งที่อยู่บริเวณ เขตพื้นที่ให้บริการของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา ตามที่ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเหล่านั้นกำหนด ซึ่งผู้บริหารสถานศึกษา สามารถวางแผน ร่วมกับผู้มีส่วนเกี่ยวข้องเพื่อนำองค์ความรู้เหล่านั้นมาใช้ให้เกิดประโยชน์สูงสุดในการจัดการเรียนรู้ ให้แก่ผู้เรียน ตามเป้าหมายการศึกษาของชาติในด้านการพัฒนาผู้เรียนให้มีทักษะการแสวงหาความรู้ ตลอดชีวิต ทักษะการทำงาน มีทางเลือกในการประกอบอาชีพตามความถนัดและความสามารถ เกิดความเท่าเทียมกัน มีองค์ความรู้ที่เกี่ยวกับวิถีชีวิตในท้องถิ่นของตน นำความรู้มาใช้ได้จริง ในชีวิตประจำวัน มีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ ชำรง รักษาภูมิปัญญาท้องถิ่นให้คงอยู่ และสร้างสรรค์ แห่งภูมิปัญญาสืบต่อไป

ผู้บริหาร หมายถึง ผู้อำนวยการสถานศึกษา รองผู้อำนวยการสถานศึกษา หรือผู้ปฏิบัติหน้าที่แทนรองผู้อำนวยการสถานศึกษา

ผู้สอน หมายถึง ผู้มีหน้าที่รับผิดชอบตามคำสั่งในการจัดการเรียนการสอนให้แก่ผู้เรียนในทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้ ทุกรายวิชา และทุกระดับชั้น

บุคลากร หมายถึง ผู้ปฏิบัติหน้าที่สายงานการสอน และสายงานสนับสนุนการสอนของโรงเรียนทุกคน

ผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง หมายถึง บุคคล หรือ กลุ่มบุคคล ภายนอกโรงเรียนที่มีส่วนสำคัญในการส่งเสริมการจัดกิจกรรมการเรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นของโรงเรียนให้ประสบความสำเร็จ

ตอนที่ 2 ข้อมูลเกี่ยวกับแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา

คำชี้แจง โปรดพิจารณาข้อความที่เกี่ยวกับแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา โดยใส่เครื่องหมาย ✓ ลงในช่องที่ตรงกับความคิดเห็นของท่านเพียงช่องเดียว ซึ่งกำหนดระดับความคิดเห็น ดังนี้

ระดับ 1 หมายถึง เห็นด้วยว่าเป็นตัวแปรการบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในระดับน้อยที่สุด

ระดับ 2 หมายถึง เห็นด้วยว่าเป็นตัวแปรการบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในระดับน้อย

ระดับ 3 หมายถึง เห็นด้วยว่าเป็นตัวแปรการบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในระดับปานกลาง

ระดับ 4 หมายถึง เห็นด้วยว่าเป็นตัวแปรการบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในระดับมาก

ระดับ 5 หมายถึง เห็นด้วยว่าเป็นตัวแปรการบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในระดับมากที่สุด

ข้อ ที่	รายการ	ระดับความคิดเห็น					สำหรับ ผู้วิจัย
		5	4	3	2	1	
1	โรงเรียนร่วมกับชุมชนในการสร้างความภาคภูมิใจ ในภูมิปัญญาท้องถิ่นให้แก่ผู้เรียน						
2	โรงเรียนกำหนดภารกิจในการร่วมอนุรักษ์ ฟื้นฟู ภูมิปัญญา ท้องถิ่น						
3	โรงเรียนสนับสนุน ส่งเสริมให้ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องเข้ามามี ส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น ให้แก่ผู้เรียนอย่างเป็นรูปธรรมและต่อเนื่อง						
4	โรงเรียนจัดให้ผู้เรียนทุกคนได้รับโอกาสในการเรียนรู้จาก แหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นร่วมกับชุมชน						
5	โรงเรียนใช้แหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นในการสร้าง ความพร้อมสำหรับการประกอบอาชีพตามความต้องการ ของตลาดแรงงานและชุมชน						
6	ผู้สอนออกแบบการเรียนการสอนที่บูรณาการความรู้ของ ชุมชนโดยใช้แหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น						
7	โรงเรียนจัดทำทะเบียนแยกประเภทแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญา ท้องถิ่นอย่างเป็นระบบและเป็นปัจจุบัน						
8	โรงเรียนมีการรายงานโครงการการใช้แหล่งเรียนรู้ ภูมิปัญญาท้องถิ่นเพื่อนำมาปรับปรุงพัฒนา						
9	โรงเรียนใช้แหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น จัดกิจกรรมที่เน้น ให้ผู้เรียนปฏิบัติจริง เพื่อพัฒนาทักษะ และสมรรถนะสำคัญ						
10	โรงเรียนมีทีมแกนนำในการบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้ ภูมิปัญญาท้องถิ่นเป็นลายลักษณ์อักษร พร้อมกำหนด บทบาทหน้าที่อย่างชัดเจน						
11	โรงเรียนรวบรวมข้อมูลแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น โดยจัดเป็นระบบสารสนเทศที่มีประสิทธิภาพ						
12	โรงเรียนเผยแพร่ ประชาสัมพันธ์ การใช้แหล่งเรียนรู้ ภูมิปัญญาท้องถิ่นอย่างต่อเนื่อง						

ข้อ ที่	รายการ	ระดับความคิดเห็น					สำหรับ ผู้วิจัย
		5	4	3	2	1	
13	โรงเรียนมีการประเมินผลการใช้แหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นร่วมกันกับผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง						
14	ชุมชนให้การสนับสนุนโรงเรียนในด้านวิชาการ โดยการเป็นวิทยากร ประชาชนชาวบ้าน ศิลปินพื้นบ้าน						
15	ชุมชนให้การสนับสนุนโรงเรียนด้านทรัพยากรได้แก่ สถานที่งบประมาณ และแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น						
16	ชุมชนสนับสนุนให้ใช้แหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นเพื่อการฝึกอาชีพ หรือจัดอบรมอาชีพแก่ผู้เรียน						
17	โรงเรียนและชุมชนร่วมกันปรับปรุงแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นให้เป็นแหล่งเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์ และแหล่งเรียนรู้มีชีวิต						
18	ผู้บริหารกระจายอำนาจให้แก่บุคลากรในการดำเนินการใช้แหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น						
19	ผู้บริหารมีความสามารถในการสร้างความสัมพันธ์อันดีกับชุมชนเพื่อแสวงหาความร่วมมือ						
20	ผู้บริหารสนับสนุน ประสาน กระตุ้นให้ผู้สอนใช้แหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นเพื่อการจัดการเรียนการสอนอยู่เสมอ						
21	ผู้บริหารกำหนดให้ผู้สอนจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้ที่บูรณาการภูมิปัญญาท้องถิ่นพร้อมตรวจประเมินก่อนนำมาสอนจริง						
22	ผู้บริหารส่งเสริมให้ครูจัดการศึกษาแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นตามสภาพความเป็นจริงของสังคมที่มีความสลับซับซ้อน และหลากหลาย						
23	ผู้บริหารสร้างความตระหนักให้กับบุคลากรและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องให้เกิดความรู้สึกเป็นเจ้าของแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นร่วมกัน						
24	ผู้บริหาร ปฐมนิเทศให้ความรู้ และชี้แจงความสำคัญในการใช้แหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นให้แก่บุคลากรทราบ						

ข้อ ที่	รายการ	ระดับความคิดเห็น					สำหรับ ผู้วิจัย
		5	4	3	2	1	
25	โรงเรียนดูแล บำรุง รักษาทรัพยากรพื้นฐานที่เกี่ยวข้อง จำเป็นสำหรับการใช้แหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น						
26	โรงเรียนกำหนดหลักสูตรการจัดการเรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้ ภูมิปัญญาท้องถิ่นโดยคำนึงถึงความคุ้มค่าและความยั่งยืน						
27	ผู้สอนจัดกิจกรรมการเรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญา ท้องถิ่นที่แตกต่างจากการเรียนรู้ในห้องเรียนปกติ						
28	ผู้สอนวัดและประเมินผลการเรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้ ภูมิปัญญาท้องถิ่นด้วยวิธีการที่หลากหลาย เหมาะสมกับ ธรรมชาติของภูมิปัญญาท้องถิ่นนั้น ๆ						
29	โรงเรียนกำหนดเป้าหมายหลักของกิจกรรมการเรียนรู้จาก แหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น โดยมุ่งให้ผู้เรียนสามารถ นำมาปรับใช้ในชีวิตประจำวัน และแก้ปัญหาต่าง ๆ ได้						
30	โรงเรียนกำหนดให้ครูออกแบบการจัดการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ จากแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นมีความหลากหลาย ในแต่ละชั้นปี						
31	โรงเรียนจัดสรรงบประมาณเพื่อใช้ในการจัดการเรียนรู้โดย ใช้แหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นอย่างคุ้มค่า และเพียงพอ						
32	โรงเรียนนำผู้เรียนไปเรียนรู้นอกสถานที่ยังแหล่งเรียนรู้ ภูมิปัญญาท้องถิ่น						
33	โรงเรียนมีการกำหนดแนวทางการเชิญปราชญ์ชาวบ้านเพื่อ มาให้องค์ความรู้ท้องถิ่นแก่ผู้เรียนในโรงเรียนอย่างชัดเจน						
34	ผู้บริหารเปิดโอกาสให้บุคลากรเสนอขอรับการสนับสนุนจาก โรงเรียนในการใช้แหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น						
35	โรงเรียนเปิดโอกาสให้ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องร่วมกันวิเคราะห์ ปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะหลังจากใช้แหล่งเรียนรู้ ภูมิปัญญาท้องถิ่นในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้						
36	โรงเรียนเข้าร่วมกิจกรรมเกี่ยวกับประเพณี วัฒนธรรม และ กิจกรรมสำคัญต่าง ๆ ของชุมชน						

ข้อ ที่	รายการ	ระดับความคิดเห็น					สำหรับ ผู้วิจัย
		5	4	3	2	1	
37	โรงเรียนและปราชญ์ชาวบ้านร่วมกันจัดทำหลักสูตร ออกแบบการจัดการเรียนรู้โดยใช้แหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญา ท้องถิ่น						
38	โรงเรียนประเมินความคุ้มค่าในการใช้แหล่งเรียนรู้ ภูมิปัญญาท้องถิ่น เพื่อใช้วางแผนงาน โครงการ และบริหาร งบประมาณได้อย่างมีประสิทธิภาพ						
39	โรงเรียนจัดกลุ่มผู้เรียนตามความถนัดและสนใจเพื่อเรียนรู้ ในแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นที่เหมาะสม						
40	ผู้บริหารสนับสนุนให้ผู้สอนศึกษา อบรม พัฒนาองค์ความรู้ ในภูมิปัญญาสาขาที่ขาดแคลนจากปราชญ์ชาวบ้าน						
41	ผู้สอนเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ด้วยตนเองจากแหล่ง เรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นที่ผู้เรียนสนใจ						
42	ผู้สอนกระตุ้นให้ผู้เรียนสามารถคิดสร้างสรรค์ผลงานจาก การเรียนรู้แหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นโดยเชื่อมโยง ภูมิปัญญาท้องถิ่นกับความเป็นสากลได้						
43	โรงเรียนส่งเสริมกิจกรรมที่ทำให้ผู้เรียนสามารถสร้าง องค์ความรู้ใหม่หลังจากการเรียนรู้แหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญา ท้องถิ่นได้ด้วยตนเองเป็นหลัก						
44	ผู้สอนให้ความสำคัญกับการออกแบบกิจกรรมด้วยเรื่อง ใกล้ตัวของผู้เรียนที่สอดคล้องกับชีวิตประจำวัน						
45	ผู้สอนระบุเป้าหมาย และวัตถุประสงค์ของการใช้แหล่ง เรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นไว้ในรายละเอียดของรายวิชา						
46	ผู้สอนผลิตสื่อการเรียนรู้ที่เชื่อมโยงและให้ความรู้เกี่ยวกับ แหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น						
47	ผู้สอนอธิบายให้ผู้เรียนเข้าใจ ตระหนัก และเตรียม ความพร้อมที่จะเรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น						
48	โรงเรียนเชิญปราชญ์ชาวบ้านในท้องถิ่นเข้ามาเป็นวิทยากร พิเศษสอนคู่กับผู้สอนประจำวิชา						

ข้อ ที่	รายการ	ระดับความคิดเห็น					สำหรับ ผู้วิจัย
		5	4	3	2	1	
49	โรงเรียนเชิญปราชญ์ชาวบ้านในท้องถิ่นเข้ามาเป็นอาจารย์พิเศษรับผิดชอบในรายวิชา						
50	โรงเรียนเชิญปราชญ์ชาวบ้านในท้องถิ่นเข้ามาเป็นวิทยากรให้ความรู้แก่ผู้เรียนในบางเนื้อหาหรือโอกาสสำคัญ						
51	โรงเรียนเชิญปราชญ์ชาวบ้านมาเป็นที่ปรึกษาในการจัดทำโครงการให้แก่ผู้เรียน						
52	ผู้สอนมีหน้าที่หลักในการรับผิดชอบประเมินผลการเรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น						
53	ผู้สอนนำการประเมินที่ไม่บรรลุเป้าหมายมาปรับปรุงแก้ไขวิธีการจัดการเรียนรู้ให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น						
54	โรงเรียนมุ่งเน้นให้มีการประเมินผลผู้เรียนเชิงประจักษ์						
55	ผู้สอนเก็บข้อมูลของแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นโดยใช้ระบบเทคโนโลยีสารสนเทศที่ทันสมัย						
56	ผู้สอนนำแผนการจัดการเรียนรู้มาใช้ในการปฏิบัติงานจริงอย่างเป็นขั้นตอน มีระบบ และมีความต่อเนื่อง						
57	ผู้สอนให้ผู้เรียนได้แสวงหาความรู้จากสื่อเทคโนโลยีหรือแหล่งเรียนรู้อื่น ๆ เพิ่มเติมหลังจากไปศึกษาแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น						
58	ผู้สอนทำหน้าที่สอนวิธีการสืบหาความรู้ กลับกรองข้อมูลและให้คำแนะนำในการเรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นให้แก่ผู้เรียน						
59	ผู้สอนกำหนดหัวข้อ ประเด็นศึกษาค้นคว้าจากแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นไว้อย่างชัดเจน						
60	ผู้สอนกำหนดวิธีการเรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นไว้อย่างชัดเจน						
61	ผู้สอนกำหนดผลที่ได้จากการเรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นไว้อย่างชัดเจน						

ข้อ ที่	รายการ	ระดับความคิดเห็น					สำหรับ ผู้วิจัย
		5	4	3	2	1	
62	ผู้สอนกำหนดรูปแบบการนำเสนอการเรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นของผู้เรียนไว้อย่างชัดเจน						
63	โรงเรียนร่วมประชุมกับเครือข่ายชุมชน ประชาชนชาวบ้าน ก่อนเปิดภาคการศึกษาใหม่ เพื่อเตรียมความพร้อมก่อนดำเนินกิจกรรมการเรียนรู้แหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น						
64	ผู้บริหารกำหนดนโยบาย จุดเน้น การใช้แหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับบริบทของโรงเรียน						
65	โรงเรียนมีการกำหนดแผนงาน โครงการ สนับสนุนการใช้แหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น						
66	ผู้สอนกำหนดระยะเวลาในการใช้แหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นไว้อย่างชัดเจน						
67	ผู้บริหารนิเทศติดตามการใช้แหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นอย่างต่อเนื่อง เพื่อส่งเสริมการใช้แหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นตามวัตถุประสงค์						
68	ผู้บริหารให้คำแนะนำแก่บุคลากรในการใช้แหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นได้อย่างเหมาะสม						
69	โรงเรียนมีการจัดทำปฏิทินการนิเทศการใช้แหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น						
70	โรงเรียนกำหนดผู้รับผิดชอบในการติดตาม ตรวจสอบการใช้แหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นได้อย่างเหมาะสม						
71	โรงเรียนใช้เครื่องมือนิเทศ กำกับติดตามการใช้แหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นที่มีคุณภาพ						
72	โรงเรียนมีการกำหนดแนวทาง และวางแผนการใช้แหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นของบุคลากรร่วมกันในระยะยาว						
73	ผู้สอนในหลายกลุ่มสาระการเรียนรู้มีการบูรณาการการเรียนการสอนโดยใช้แหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นร่วมกัน						

ข้อ ที่	รายการ	ระดับความคิดเห็น					สำหรับ ผู้วิจัย
		5	4	3	2	1	
74	โรงเรียนมีการจัดการความรู้จากแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นโดยกลุ่มผู้ที่มีความเข้าใจอย่างแท้จริง						
75	ผู้สอนศึกษาธรรมชาติของเนื้อหาองค์ความรู้แหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น และสาระที่ต้องการให้ผู้เรียนได้รับ						
76	ผู้สอนศึกษาผู้เรียนก่อนออกแบบการเรียนรู้โดยคำนึงถึงวัยและระดับชั้น						
77	การจัดการเรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นต้องมีเนื้อหาเท่าทันการเปลี่ยนแปลงของชุมชน						
78	การจัดการเรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นเป็นไปตามแนวทางการปฏิรูปการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21						
79	โรงเรียนกับผู้นำชุมชน ประชาชนชาวบ้านมีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้กันอยู่เสมอทั้งรูปแบบเป็นทางการและไม่เป็นทางการ						
80	โรงเรียนส่งเสริมให้ผู้เรียนเป็นผู้เผยแพร่ความรู้ที่ผู้เรียนสร้างขึ้นมาเพื่อแก้ปัญหาหรือพัฒนาชุมชน						
81	โรงเรียนจัดสถานการณ์ให้ผู้เรียนศึกษา ค้นคว้า วิเคราะห์ ศิลปวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่น						
82	โรงเรียนกำหนดให้บุคลากรเข้าศึกษาแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นภายในชุมชนเป็นประจำทุกปี						
83	โรงเรียนกำหนดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้แหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นที่เป็นต้นแบบ และจัดทำมาตรฐานตัวชี้วัด						
84	ผู้สอนเปิดโอกาสและให้แนวทางแก่ผู้เรียนในการสัมภาษณ์ ผู้รู้ หรือประชาชนชาวบ้านในท้องถิ่น						
85	โรงเรียนนำรายงานการใช้แหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นเสนอแก่หน่วยงานต้นสังกัด						
86	โรงเรียนนำรายงานการใช้แหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นเสนอแก่ผู้ปกครองและชุมชน						

ข้อ ที่	รายการ	ระดับความคิดเห็น					สำหรับ ผู้วิจัย
		5	4	3	2	1	
87	แผนการจัดการเรียนรู้มีการระบุวัตถุประสงค์ในการใช้แหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นที่ชัดเจน						
88	ผู้สอนให้ความสำคัญในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่สามารถสะท้อนประวัติศาสตร์ ที่มา และการอ้างความเป็นชุมชน						
89	การใช้แหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นเป็นภารกิจหลักอย่างหนึ่งของโรงเรียน						
90	ผู้สอนคัดเลือกแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นที่จะสามารถนำมาใช้ประโยชน์ในการจัดการเรียนรู้						
91	ผู้สอนนำองค์ความรู้ที่ได้รับจากการศึกษาแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นมาแบ่งปันแก่บุคลากรภายในโรงเรียนในโอกาสต่าง ๆ เช่นการประชุม การจัดนิทรรศการ เป็นต้น						
92	โรงเรียนจัดทำแผนที่แหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นโดยมีการทบทวน ปรับปรุง เพิ่มเติมให้เป็นปัจจุบัน						
93	ผู้สอนมีการเชื่อมโยงแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นกับมาตรฐานการเรียนรู้ และเป้าหมายของโรงเรียน						
94	ผู้สอนจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่ใช้แหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น เพื่อช่วยพัฒนาให้ผู้เรียนเป็นพลเมืองดี						
95	ผู้สอนตรวจสอบเนื้อหาสาระในการจัดการเรียนรู้ว่าถูกต้องทันสมัย และเป็นปัจจุบัน						
96	ผู้สอนนำวัสดุอุปกรณ์ที่แสดงถึงภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้เป็นสื่อในการจัดการเรียนการสอนในชั้นเรียน						
97	โรงเรียนมีผู้นำในการจัดการเรียนรู้โดยใช้แหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน						
98	การจัดกิจกรรมการเรียนรู้แหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นต้องเป็นไปเพื่อลดความแตกต่างระหว่างวิทยาการความรู้ภายในโรงเรียน และองค์ความรู้ที่ใช้ในการดำรงชีวิต						
99	โรงเรียนใช้งบประมาณเพื่อการใช้แหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นตามระเบียบทางราชการ						

ข้อ ที่	รายการ	ระดับความคิดเห็น					สำหรับ ผู้วิจัย
		5	4	3	2	1	
100	โรงเรียนดำเนินการเชิงรุกในการปรับปรุงแบบโครงสร้างองค์กรและบุคลากรที่ทำหน้าที่ด้านการใช้แหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นโดยตรง						
101	โรงเรียนต่าง ๆ ในชุมชนมีส่วนร่วมในการระดมทรัพยากรเพื่อนำภูมิปัญญาที่มีมาแลกเปลี่ยนและใช้ให้เกิดประโยชน์ในการจัดการเรียนรู้						
102	ผู้สอนบันทึกภาพ และจัดบันทึกพฤติกรรมการเรียนรู้แหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นของผู้เรียนทุกครั้งเพื่อใช้ในการปรับปรุง พัฒนา						
103	ผู้สอนเปิดโอกาสให้ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องร่วมวิเคราะห์ และเสนอแนะในการใช้แหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นก่อนเริ่มจัดกิจกรรมการเรียนรู้						
104	โรงเรียนมีคณะกรรมการในการพิจารณาจัดสรรงบประมาณตามความสำคัญของกิจกรรม						
105	ผู้สอนเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้สะท้อนผลการเรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นในเชิงคุณภาพ						
106	ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องร่วมกันกำหนดทรัพยากรที่จำเป็นต้องใช้ก่อนจัดกิจกรรมการเรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นตามแผนที่กำหนดไว้						
107	โรงเรียนมีแผนภูมิการปฏิบัติงานที่มีการเชื่อมโยงสายบังคับบัญชาภายในและความสัมพันธ์กับผู้นำชุมชน และภูมิปัญญาท้องถิ่น						
108	การประเมินผลการใช้แหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นมุ่งเน้นการพัฒนาผู้เรียนและชุมชนเป็นสำคัญ						
109	โรงเรียนมีการบริหารจัดการระหว่างหลักสูตรและบริบทของชุมชนที่มีความยืดหยุ่น						
110	ผู้สอนมุ่งเน้นการสร้างทักษะการค้นคว้าข้อมูลโดยใช้แหล่งเรียนรู้ในท้องถิ่นให้แก่ผู้เรียน						

ข้อ ที่	รายการ	ระดับความคิดเห็น					สำหรับ ผู้วิจัย
		5	4	3	2	1	
111	ผู้สอนมีการส่งเสริมให้ผู้เรียนที่สนใจจัดเป็นกลุ่มหารายได้จากผลิตภัณฑ์ที่ได้จากการเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นในระหว่างเรียน						
112	โรงเรียนเปิดสร้างช่องทางให้ปราชญ์ชาวบ้านและผู้รู้วิพากษ์การใช้แหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นได้ตลอดเวลา						
113	โรงเรียนมีการจัดกิจกรรมการประกวดแข่งขัน หรือ สนับสนุนให้ผู้เรียนเข้าร่วมการแข่งขันที่นำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาประยุกต์ใช้						
114	ผู้บริหารสร้างแรงจูงใจ และ ความเชื่อมั่นแก่ผู้สอนว่าการจัดการเรียนรู้โดยใช้แหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นจะมีผลกระทบเชิงบวกต่อผู้เรียน						
115	โรงเรียนมีรูปแบบการประชาสัมพันธ์ผลงานของผู้เรียนและผู้สอนที่หลากหลาย						
116	โรงเรียนเผยแพร่องค์ความรู้จากแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นให้แก่โรงเรียนในชุมชน และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง						
117	โรงเรียนมีการอบรม พัฒนา ผู้เรียนให้สามารถเป็นมัคคุเทศก์แนะนำแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นในชุมชนได้						
118	การดำเนินการใช้แหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นคำนึงถึงเป้าหมายที่ตั้งไว้เป็นสำคัญ						
119	ผู้บริหารมีความรอบรู้ในแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นของชุมชน และการเปลี่ยนแปลงของชุมชนในปัจจุบัน						
120	ผู้สอนมีความรู้ที่ลุ่มลึกเกี่ยวกับสาระวิชาและแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น						
121	ผู้บริหารสนับสนุนให้ผู้สอนและภาคีเครือข่าย ใช้ชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (PLC) เพื่อการพัฒนาการใช้แหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น						
122	ผู้สอนใช้การตั้งคำถาม และการจัดทำ Project Based Learning เพื่อขยายองค์ความรู้						

ข้อ ที่	รายการ	ระดับความคิดเห็น					สำหรับ ผู้วิจัย
		5	4	3	2	1	
123	ผู้สอนจัดการเรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น โดยสอดแทรกหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงตาม ความเหมาะสม						
124	โรงเรียนมีวิธีการถ่ายทอดกระบวนการจัดการเรียนรู้โดยใช้ แหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นให้แก่บุคลากรใหม่ เช่น ครูพี่เลี้ยง ศึกษาดูงานแหล่งเรียนรู้ เป็นต้น						
125	โรงเรียนจัดกิจกรรมเพื่อชื่นชม แสดงความยกย่อง ให้เกียรติ แก่ปราชญ์ชาวบ้าน ผู้นำชุมชน และแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญา ท้องถิ่น						
126	โรงเรียนพัฒนาการใช้แหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นร่วมกับ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา						
127	โรงเรียนมีผลงานวิจัย พัฒนานวัตกรรม หรือ Best Practice ในการใช้แหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น						

ภาคผนวก ฎ
ขอความอนุเคราะห์เป็นผู้เชี่ยวชาญยื่นยันองค์ประกอบ

ที่ อว 8612.2/3๕๖

ภาควิชาการบริหารการศึกษา
คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร
พระราชวังสนามจันทร์ นครปฐม 73000

13 พฤษภาคม 2563

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์เป็นผู้เชี่ยวชาญยื่นยันองค์ประกอบ

เรียน ดร.อมรทิพย์ เจริญผล

สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสอบถาม จำนวน 1 ฉบับ

ด้วย นางสาวกษมาพร ทองเอื้อ รหัสนักศึกษา 58252917 นักศึกษาระดับปริญญาเอก สาขาวิชา
การบริหารการศึกษา ภาควิชาการบริหารการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร ได้รับอนุมัติให้
ทำวิทยานิพนธ์เรื่อง “การบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงาน
เขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา” ในกรณีนี้ ภาควิชาการบริหารการศึกษา ใคร่ขอความอนุเคราะห์จากท่านเป็น
ผู้เชี่ยวชาญยื่นยันองค์ประกอบงานวิจัยดังกล่าว เพื่อประโยชน์ในการวิจัยต่อไป

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณา ภาควิชาการบริหารการศึกษาขอขอบคุณในการอนุเคราะห์ของท่าน
มา ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(รองศาสตราจารย์ ดร.มัทนา วังนอมศักดิ์)

หัวหน้าภาควิชาการบริหารการศึกษา

ภาควิชาการบริหารการศึกษา

โทร. 09 3979 3455

ภาคผนวก รฐ
รายชื่อผู้เชี่ยวชาญยื่นย่นองค์ประกอบ

รายชื่อผู้เชี่ยวชาญที่ยังองค์ประกอบ

1. ผศ. ดร. ชวน ภารังกุล
ตำแหน่ง อาจารย์สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏหมู่บ้านจอมบึง
2. ดร. อมรทิพย์ เจริญผล
ตำแหน่ง อดีตศึกษานิเทศก์ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน
3. ดร. อรรณพ ชุ่มเพ็งพันธ์
ตำแหน่ง ผู้อำนวยการโรงเรียนเฉลิมพระเกียรติสมเด็จพระศรีนครินทร์ สมุทรสาคร
ในพระราชูปถัมภ์สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี
สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 10
4. ดร. อรชพร มีพัฒน์
ตำแหน่ง ผู้อำนวยการโรงเรียนบ้านเสด็จพิทยาคม สุราษฎร์ธานี
สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 11
5. ดร. อนุพงษ์ ชุ่มแวงวาปี
ตำแหน่ง ผู้อำนวยการโรงเรียนยิ่งยวดพิทยานุกุล อุตรธานี
สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 20

ภาคผนวก ข

ผลการยืนยันองค์ประกอบของการบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นของสถานศึกษา
ขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา ด้านมีความถูกต้อง เหมาะสม
เป็นไปได้ และเป็นประโยชน์

ตารางที่ 24 ผลการยืนยันองค์ประกอบของการบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้ที่มีปัญหาต้องถึงของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา
ด้านมีความถูกต้อง เหมาะสม เป็นไปได้และเป็นประโยชน์

ชื่อ	หลักการมอบหมายงาน ตามทัศนะของผู้บริหาร โรงเรียนมัธยมศึกษา	ความคิดเห็นด้าน														
		ถูกต้อง			เหมาะสม			เป็นไปได้			เป็นประโยชน์					
		เห็นด้วย จำนวน	ไม่เห็นด้วย จำนวน	ร้อยละ	เห็นด้วย จำนวน	ไม่เห็นด้วย จำนวน	ร้อยละ	เห็นด้วย จำนวน	ไม่เห็นด้วย จำนวน	ร้อยละ	เห็นด้วย จำนวน	ไม่เห็นด้วย จำนวน	ร้อยละ			
1. การวางแผนจัดการแหล่งเรียนรู้ที่มีปัญหาต้องถึง																
1.1 การเตรียมความพร้อมองค์กร																
1	โรงเรียนร่วมประชุมกับเครือข่ายชุมชน ปราชญ์ ชาวบ้านก่อนเปิดภาคการศึกษาใหม่ เพื่อเตรียม ความพร้อมก่อนดำเนินกิจกรรมการเรียนรู้แหล่ง เรียนรู้ที่มีปัญหาต้องถึง	5	100	-	5	100	-	5	100	-	5	100	-	5	100	-
2	โรงเรียนนำรายงานการใช้แหล่งเรียนรู้ที่มีปัญหา ท้องถิ่นเสนอแก่ผู้ปกครองและชุมชน	5	100	-	5	100	-	5	100	-	5	100	-	5	100	-
3	โรงเรียนนำรายงานการใช้แหล่งเรียนรู้ที่มีปัญหา ท้องถิ่นเสนอแก่หน่วยงานต้นสังกัด	5	100	-	5	100	-	5	100	-	5	100	-	5	100	-
4	ผู้บริหารนิเทศติดตามการใช้แหล่งเรียนรู้ที่มีปัญหา ท้องถิ่นอย่างต่อเนื่อง เพื่อส่งเสริมการใช้แหล่ง เรียนรู้ที่มีปัญหาต้องถึงตามวัตถุประสงค์	5	100	-	4	80	1	20	100	5	100	-	5	100	-	
5	การใช้แหล่งเรียนรู้ที่มีปัญหาต้องถึงเป็นภารกิจ หลักอย่างหนึ่งของโรงเรียน	5	100	-	5	100	-	5	100	-	5	100	-	5	100	-

ข้อ	หลักการมอบหมายงาน ตามขั้นตอนของผู้บริหาร โรงเรียนมัธยมศึกษา	ความคิดเห็นด้าน															
		ถูกต้อง				เหมาะสม				เป็นไปได้				เป็นประโยชน์			
		เห็นด้วย		ไม่เห็นด้วย		เห็นด้วย		ไม่เห็นด้วย		เห็นด้วย		ไม่เห็นด้วย		เห็นด้วย		ไม่เห็นด้วย	
		จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
6	โรงเรียนจัดสถานการณ์ให้ผู้เรียนศึกษา ค้นคว้า วิเคราะห์ศิลปะวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่น	5	100	-	-	5	100	-	-	5	100	-	-	5	100	-	-
7	โรงเรียนมีการจัดการความรู้จากแหล่งเรียนรู้ ภูมิปัญญาท้องถิ่นโดยกลุ่มผู้ที่มีความเข้าใจ อย่างแท้จริง	5	100	-	-	5	100	-	-	5	100	-	-	5	100	-	-
8	ผู้สอนศึกษาธรรมชาติของเนื้อหาองค์ความรู้ แหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น และสาระที่ต้องการ ให้ผู้เรียนได้รับ	5	100	-	-	5	100	-	-	5	100	-	-	5	100	-	-
9	โรงเรียนต่าง ๆ ในชุมชนมีส่วนร่วมในการระดม ทรัพยากรเพื่อนำภูมิปัญญาที่มีมาแลกเปลี่ยนและ ใช้ให้เกิดประโยชน์ในการจัดการเรียนรู้	5	100	-	-	5	100	-	-	5	100	-	-	5	100	-	-
10	โรงเรียนกำหนดให้บุคลากรเข้าศึกษาแหล่งเรียนรู้ ภูมิปัญญาท้องถิ่นภายในชุมชนเป็นประจำทุกปี	5	100	-	-	5	100	-	-	5	100	-	-	5	100	-	-
11	โรงเรียนเผยแพร่องค์ความรู้จากแหล่งเรียนรู้ ภูมิปัญญาท้องถิ่นให้แก่โรงเรียนในชุมชน และ หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง	5	100	-	-	4	80	1	20	5	100	-	-	5	100	-	-

ข้อ	หลักการมอบหมายงาน ตามขั้นตอนของผู้บริหาร โรงเรียนมัธยมศึกษา	ความคิดเห็นด้าน															
		ถูกต้อง				เหมาะสม				เป็นไปได้				เป็นประโยชน์			
		เห็นด้วย		ไม่เห็นด้วย		เห็นด้วย		ไม่เห็นด้วย		เห็นด้วย		ไม่เห็นด้วย		เห็นด้วย		ไม่เห็นด้วย	
		จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
12	ผู้สอนให้ความสำคัญในจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่สามารถสะท้อนประวัติศาสตร์ ทั้มา และการอ้างความเป็นอย่างมน	5	100	-	-	5	100	-	-	5	100	-	-	5	100	-	-
13	ผู้สอนนำองค์ความรู้ที่ได้รับจากการศึกษาแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นมาแบ่งปันแก่บุคลากรภายในโรงเรียนในโอกาสต่าง ๆ เช่นการประชุมการจัดนิทรรศการ เป็นต้น	5	100	-	-	5	100	-	-	5	100	-	-	5	100	-	-
14	ผู้สอนคัดเลือกแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นที่จะสามารถนำมาใช้ประโยชน์ในการจัดการเรียนรู้	5	100	-	-	5	100	-	-	5	100	-	-	5	100	-	-
15	ผู้สอนบันทึกภาพ และจดบันทึกพฤติกรรมมารการเรียนรู้แหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นของผู้เรียนทุกครั้งเพื่อใช้ในการปรับปรุง พัฒนา	5	100	-	-	3	60	2	40	5	100	-	-	5	100	-	-
16	โรงเรียนกับผู้นำชุมชน ประชาชนชาบ้านมี การแลกเปลี่ยนเรียนรู้กันอยู่เสมอทั้งรูปแบบเป็นทางการและไม่เป็นทางการ	5	100	-	-	5	100	-	-	5	100	-	-	5	100	-	-
17	ผู้สอนเปิดโอกาสและให้แนวทางแก่ผู้เรียน ในการสัมภาษณ์ผู้รู้ หรือปราชญ์ชาวบ้านในท้องถิ่น	5	100	-	-	4	80	1	20	5	100	-	-	5	100	-	-

ข้อ	หลักการมอบหมายงาน ตามขั้นตอนของผู้บริหาร โรงเรียนมัธยมศึกษา	ความคิดเห็นด้าน															
		ถูกต้อง			เหมาะสม			เป็นไปได้			เป็นประโยชน์						
		เห็นด้วย		ไม่เห็นด้วย		เห็นด้วย		ไม่เห็นด้วย		เห็นด้วย		ไม่เห็นด้วย		เห็นด้วย		ไม่เห็นด้วย	
		จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
18	ผู้สอนมีการส่งเสริมให้ผู้เรียนที่สนใจจัดเป็นกลุ่มหา รายได้จากผลิตภัณฑ์ที่ได้จากการเรียนรู้ภูมิปัญญา ท้องถิ่นในระหว่างเรียน	5	100	-	-	4	80	1	20	5	100	-	-	5	100	-	-
1.2 การจัดระบบความรู้																	
19	ผู้สอนจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่ใช้แหล่งเรียนรู้ ภูมิปัญญาท้องถิ่นเพื่อช่วยพัฒนาให้ผู้เรียนเป็น พลเมืองดี	5	100	-	-	5	100	-	-	5	100	-	-	5	100	-	-
20	โรงเรียนจัดทำแผนที่แหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น โดยมีการทบทวน ปรับปรุง เพิ่มเติมให้เป็นปัจจุบัน	5	100	-	-	4	80	1	20	5	100	-	-	5	100	-	-
21	ผู้สอนตรวจสอบเนื้อหาสาระในการจัดการเรียนรู้ว่า ถูกต้อง ทันสมัย และเป็นปัจจุบัน	5	100	-	-	4	80	1	20	5	100	-	-	5	100	-	-
22	ผู้สอนมีการเชื่อมโยงแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น กับมาตรฐานการเรียนรู้ และเป้าหมายของโรงเรียน	5	100	-	-	5	100	-	-	5	100	-	-	5	100	-	-
23	การจัดการเรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น เป็นไปตามแนวทางการปฏิรูปการเรียนรู้ในศตวรรษ ที่ 21	5	100	-	-	5	100	-	-	5	100	-	-	5	100	-	-

ข้อ	หลักการมอบหมายงาน ตามทัศนะของผู้บริหาร โรงเรียนมัธยมศึกษา	ความคิดเห็นด้าน															
		ถูกต้อง			เหมาะสม			เป็นไปได้			เป็นประโยชน์						
		เห็นด้วย		ไม่เห็นด้วย		เห็นด้วย		ไม่เห็นด้วย		เห็นด้วย		ไม่เห็นด้วย		เห็นด้วย		ไม่เห็นด้วย	
		จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
24	การจัดการเรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น ต้องมีเนื้อหาที่ทันการเปลี่ยนแปลงของชุมชน	5	100	-	-	5	100	-	-	5	100	-	-	5	100	-	-
25	ผู้สอนนำวัสดุอุปกรณ์ที่แสดงถึงภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้เป็นสื่อในการจัดการเรียนการสอนในชั้นเรียน	5	100	-	-	5	100	-	-	5	100	-	-	5	100	-	-
26	ผู้สอนจัดการเรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นโดยสอดแทรกหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงตามความเหมาะสม	5	100	-	-	5	100	-	-	5	100	-	-	5	100	-	-
27	ผู้สอนเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้สะท้อนผลการเรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นในเชิงคุณภาพ	5	100	-	-	5	100	-	-	5	100	-	-	5	100	-	-
28	ผู้สอนนำแผนการจัดการเรียนรู้มาใช้ในการปฏิบัติงานจริงอย่างเป็นขั้นตอน มีระบบ และมีความต่อเนื่อง	5	100	-	-	5	100	-	-	5	100	-	-	5	100	-	-
29	ผู้สอนมีความรู้ที่สัมพันธ์เกี่ยวกับสารวิชาและแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น	5	100	-	-	5	100	-	-	5	100	-	-	5	100	-	-
30	โรงเรียนมีผู้นำในการจัดการเรียนรู้โดยใช้แหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน	5	100	-	-	4	80	1	20	5	100	-	-	5	100	-	-

ข้อ	หลักการมอบหมายงานตามลักษณะของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา	ความคิดเห็นด้าน															
		ถูกต้อง				เหมาะสม				เป็นไปได้				เป็นประโยชน์			
		เห็นด้วย		ไม่เห็นด้วย		เห็นด้วย		ไม่เห็นด้วย		เห็นด้วย		ไม่เห็นด้วย		เห็นด้วย		ไม่เห็นด้วย	
		จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
31	การจัดกิจกรรมการเรียนรู้แหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นต้องเป็นไปเพื่อลดความแตกต่างระหว่างวิทยาการความรู้ภายในโรงเรียน และองค์ความรู้ที่ใช้ในการดำรงชีวิต	5	100	-	-	5	100	-	-	5	100	-	-	5	100	-	-
32	การดำเนินการใช้แหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นคำนึงถึงเป้าหมายที่ตั้งไว้เป็นสำคัญ	5	100	-	-	5	100	-	-	5	100	-	-	5	100	-	-
33	โรงเรียนมีการบริหารจัดการระหว่างหลักสูตรและบริบทของชุมชนที่มีความยืดหยุ่น	5	100	-	-	5	100	-	-	5	100	-	-	5	100	-	-
34	ผู้บริหารมีความรอบรู้ในแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นของชุมชน และการเปลี่ยนแปลงของชุมชนในปัจจุบัน	5	100	-	-	4	80	1	20	5	100	-	-	5	100	-	-
1.3 การถ่ายทอด การใช้ และพัฒนาความรู้																	
35	โรงเรียนมีวิธีการถ่ายทอดกระบวนการจัดการเรียนรู้โดยใช้แหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นให้แก่บุคลากรใหม่ เช่น ครูพี่เลี้ยง ศึกษาดูงาน แหล่งเรียนรู้ เป็นต้น	5	100	-	-	5	100	-	-	5	100	-	-	5	100	-	-

ข้อ	หลักการมอบหมายงาน ตามทัศนะของผู้บริหาร โรงเรียนมัธยมศึกษา	ความคิดเห็นด้าน															
		ถูกต้อง			เหมาะสม			เป็นไปได้			เป็นประโยชน์						
		เห็นด้วย		ไม่เห็นด้วย		เห็นด้วย		ไม่เห็นด้วย		เห็นด้วย		ไม่เห็นด้วย		เห็นด้วย		ไม่เห็นด้วย	
		จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
36	โรงเรียนมีการวิจัย พัฒนานวัตกรรม หรือ Best Practice ในการใช้แหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น	5	100	-	-	5	100	-	-	5	100	-	-	5	100	-	-
37	โรงเรียนพัฒนาการใช้แหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น ร่วมกับสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา	5	100	-	-	5	100	-	-	5	100	-	-	5	100	-	-
38	โรงเรียนจัดกิจกรรมเพื่อชื่นชม แสดงความยกย่อง ให้เกียรติแก่ปราชญ์ชาวบ้าน ผู้นำชุมชน และแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น	5	100	-	-	5	100	-	-	5	100	-	-	5	100	-	-
39	ผู้สอนใช้การจัดคำถาม และการจัดทำ Project Based Learning เพื่อขยายองค์ความรู้	5	100	-	-	3	60	2	40	5	100	-	-	5	100	-	-
40	โรงเรียนเปิดสร้างช่องทางให้ปราชญ์ชาวบ้านและผู้รู้พาณิชการใช้แหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นได้ตลอดเวลา	5	100	-	-	5	100	-	-	5	100	-	-	5	100	-	-
41	ผู้สอนและภาคีเครือข่าย ใช้ชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (PLC) เพื่อการพัฒนาการใช้แหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น	5	100	-	-	5	100	-	-	5	100	-	-	5	100	-	-
42	โรงเรียนมีรูปแบบการประชาสัมพันธ์ผลงานของผู้เรียนและผู้สอนที่หลากหลาย	5	100	-	-	4	80	1	20	5	100	-	-	5	100	-	-

ข้อ	หลักการมอบหมายงาน ตามขั้นตอนของผู้บริหาร โรงเรียนมัธยมศึกษา	ความคิดเห็นด้าน														
		ถูกต้อง			เหมาะสม			เป็นไปได้			เป็นประโยชน์					
		เห็นด้วย	ไม่เห็นด้วย	จำนวน	เห็นด้วย	ไม่เห็นด้วย	จำนวน	เห็นด้วย	ไม่เห็นด้วย	จำนวน	เห็นด้วย	ไม่เห็นด้วย	จำนวน			
		ร้อยละ	ร้อยละ		ร้อยละ	ร้อยละ		ร้อยละ	ร้อยละ		ร้อยละ	ร้อยละ				
2. การวางแผนกลยุทธ์																
43	โรงเรียนมีแผนภูมิการปฏิบัติงานที่มีการเชื่อมโยง สายบังคับบัญชาภายในและความสัมพันธ์กับผู้นำ ชุมชน และภูมิปัญญาท้องถิ่น	5	100	-	5	100	-	5	100	-	5	100	-	5	100	-
44	ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องร่วมกันกำหนดทรัพยากรที่ จำเป็นต่อใช้ก่อนจัดกิจกรรมการเรียนรู้จากแหล่ง เรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นตามแผนที่กำหนดไว้	5	100	-	5	100	-	5	100	-	5	100	-	5	100	-
45	โรงเรียนมีคณะกรรมการในการพิจารณาจัดสรร งบประมาณตามความสำคัญองกิจกรรม	5	100	-	5	100	-	5	100	-	5	100	-	5	100	-
46	การประเมินผลการใช้แหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น มุ่งเน้นการพัฒนาผู้เรียนและชุมชนเป็นสำคัญ	5	100	-	5	100	-	5	100	-	5	100	-	5	100	-
47	โรงเรียนดำเนินการเชิงรุกในการปรับปรุงแบบ โครงสร้างองค์กรและบุคลากรที่ทำหน้าที่ด้าน การใช้แหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นโดยตรง	5	100	-	5	100	-	5	100	-	5	100	-	5	100	-
48	ผู้สอนให้ความสำคัญกับการออกแบบกิจกรรมด้วย เรื่องใกล้ตัวของผู้เรียนที่สอดคล้องกับชีวิตประจำวัน	5	100	-	5	100	-	5	100	-	5	100	-	5	100	-

ข้อ	หลักการมอบหมายงาน ตามขั้นตอนของผู้บริหาร โรงเรียนมัธยมศึกษา	ความคิดเห็นด้าน															
		ถูกต้อง				เหมาะสม				เป็นไปได้				เป็นประโยชน์			
		เห็นด้วย		ไม่เห็นด้วย		เห็นด้วย		ไม่เห็นด้วย		เห็นด้วย		ไม่เห็นด้วย		เห็นด้วย		ไม่เห็นด้วย	
		จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
49	โรงเรียนใช้เครื่องมืออิเล็กทรอนิกส์กำกับติดตามการใช้ แหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นที่มีคุณภาพ	5	100	-	-	5	100	-	-	5	100	-	-	5	100	-	-
50	โรงเรียนมีการจัดทำปฏิทินการนิเทศการใช้ แหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น	5	100	-	-	5	100	-	-	5	100	-	-	5	100	-	-
51	โรงเรียนมีการกำหนดแผนกลยุทธ์ที่สนับสนุน การใช้แหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น	5	100	-	-	5	100	-	-	5	100	-	-	5	100	-	-
52	โรงเรียนกำหนดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้แหล่ง เรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นที่เป็นต้นแบบ และจัดทำ มาตรฐาน ตัวชี้วัด	5	100	-	-	5	100	-	-	5	100	-	-	5	100	-	-
53	โรงเรียนมีการกำหนดแนวทาง และวางแผนการใช้ แหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นของบุคลากรร่วมกัน ในระยะยาว	5	100	-	-	5	100	-	-	5	100	-	-	5	100	-	-
54	โรงเรียนกำหนดผู้รับผิดชอบในการติดตาม ตรวจสอบการใช้แหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น ได้อย่างเหมาะสม	5	100	-	-	5	100	-	-	5	100	-	-	5	100	-	-
55	ผู้สอนกำหนดระยะเวลาในการใช้แหล่งเรียนรู้ ภูมิปัญญาท้องถิ่นไว้อย่างชัดเจน	5	100	-	-	5	100	-	-	5	100	-	-	5	100	-	-

ข้อ	หลักการมอบหมายงานตามขั้นตอนของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา	ความคิดเห็นด้าน											
		ถูกต้อง			เหมาะสม			เป็นไปได้			เป็นประโยชน์		
		ไม่เห็นด้วย		ไม่เห็นด้วย		ไม่เห็นด้วย		ไม่เห็นด้วย		ไม่เห็นด้วย		ไม่เห็นด้วย	
		จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
56	โรงเรียนใช้งบประมาณเพื่อการใช้แหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นตามระเบียบทางราชการ	5	100	-	-	5	100	-	-	5	100	-	-
3. การส่งเสริมการใช้แหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น													
57	ผู้สอนกำหนดหัวข้อ ประเด็นศึกษาค้นคว้าจากแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นได้อย่างชัดเจน	5	100	-	-	5	100	-	-	5	100	-	-
58	ผู้สอนวางแผนให้ผู้เรียนได้แสวงหาความรู้จากสื่อเทคโนโลยีหรือแหล่งเรียนรู้อื่น ๆ เพิ่มเติมหลังจากไปศึกษาแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น	5	100	-	-	5	100	-	-	5	100	-	-
59	ผู้สอนกำหนดวิธีการเรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นไว้อย่างชัดเจน	5	100	-	-	5	100	-	-	5	100	-	-
60	ผู้สอนทำหน้าที่สอนวิธีการสืบหาความรู้ ค้นกรองข้อมูล และให้นำมาในการเรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นให้แก่ผู้เรียน	5	100	-	-	5	100	-	-	5	100	-	-
61	ผู้สอนกำหนดผลที่ได้จากการเรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นไว้อย่างชัดเจน	5	100	-	-	5	100	-	-	5	100	-	-

ข้อ	หลักการมอบหมายงานตามขั้นตอนของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา	ความคิดเห็นด้าน															
		ถูกต้อง			เหมาะสม			เป็นไปได้			เป็นประโยชน์						
		ไม่เห็นด้วย		เห็นด้วย		ไม่เห็นด้วย		เห็นด้วย		ไม่เห็นด้วย		เห็นด้วย		ไม่เห็นด้วย			
		จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ		
62	ผู้สอนเปิดโอกาสให้ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องร่วมวิเคราะห์และเสนอแนะในการใช้แหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น ก่อนเริ่มจัดกิจกรรมการเรียนรู้	5	100	-	-	3	60	2	40	5	100	-	-	5	100	-	-
4. การกำกับติดตามและส่งเสริมการบริหาร																	
63	ผู้บริหารสร้างความตระหนักให้กับบุคลากรและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องให้เกิดความรู้สึกร่วมกัน	5	100	-	-	4	80	1	20	5	100	-	-	5	100	-	-
64	ผู้บริหารสนับสนุน ประธาน กระตุ้นให้ผู้สอนใช้แหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นเพื่อการจัดการเรียนการสอนอยู่เสมอ	5	100	-	-	5	100	-	-	5	100	-	-	5	100	-	-
65	ผู้บริหารกำหนดให้ผู้สอนจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้ที่บูรณาการภูมิปัญญาท้องถิ่นพร้อมตรวจประเมินก่อนนำมาสอนจริง	5	100	-	-	4	80	1	20	5	100	-	-	5	100	-	-
66	ผู้บริหารส่งเสริมให้ครูจัดการศึกษาแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นตามสภาพความเป็นจริงของสังคมที่มีความสลับซับซ้อน และหลากหลาย	5	100	-	-	5	100	-	-	5	100	-	-	5	100	-	-

ข้อ	หลักการมอบหมายงาน ตามทัศนะของผู้บริหาร โรงเรียนมัธยมศึกษา	ความคิดเห็นด้าน															
		ถูกต้อง			เหมาะสม			เป็นไปได้			เป็นประโยชน์						
		ไม่เห็นด้วย		ไม่เห็นด้วย		เห็นด้วย		เห็นด้วย		ไม่เห็นด้วย		เห็นด้วย		ไม่เห็นด้วย			
		จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ		
67	ผู้บริหาร ปฐมวัยให้ความรู้ และชี้แจงความสำคัญ ในการใช้แหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นให้แก่ บุคลากรทราบ	5	100	-	-	4	80	1	20	5	100	-	-	5	100	-	-
68	ผู้บริหารมีความสามารถในการสร้างความสัมพันธ์ อันดีกับชุมชนเพื่อแสวงหาความร่วมมือ	5	100	-	-	5	100	-	-	5	100	-	-	5	100	-	-
5. การเปิดโอกาสให้ผู้เกี่ยวข้องมีส่วนร่วม																	
69	โรงเรียนสนับสนุน ส่งเสริมให้ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องเข้า มามีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ภูมิปัญญา ท้องถิ่นให้แก่ผู้เรียนอย่างเป็นรูปธรรมและต่อเนื่อง	5	100	-	-	5	100	-	-	5	100	-	-	5	100	-	-
70	โรงเรียนกำหนดภารกิจในการร่วมอนุรักษ์ ฟื้นฟู ภูมิปัญญาท้องถิ่น	5	100	-	-	5	100	-	-	5	100	-	-	5	100	-	-
71	โรงเรียนร่วมกับชุมชนในการสร้างความภาคภูมิใจ ในภูมิปัญญาท้องถิ่นแก่ผู้เรียน	5	100	-	-	5	100	-	-	5	100	-	-	5	100	-	-
72	โรงเรียนจัดให้ผู้เรียนทุกคนได้รับโอกาส ในการเรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น ร่วมกับชุมชน	5	100	-	-	4	80	1	20	5	100	-	-	5	100	-	-

ข้อ	หลักการมอบหมายงาน ตามทัศนะของผู้บริหาร โรงเรียนมัธยมศึกษา	ความคิดเห็นด้าน													
		ถูกต้อง			เหมาะสม			เป็นไปได้			เป็นประโยชน์				
		ไม่เห็นด้วย		เห็นด้วย		ไม่เห็นด้วย		เห็นด้วย		ไม่เห็นด้วย		เห็นด้วย		ไม่เห็นด้วย	
		จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
6. การพัฒนา การออกแบบและเชื่อมโยงองค์ความรู้															
73	ผู้สอนให้ความสำคัญกับการออกแบบกิจกรรม ด้วยเรื่องใกล้ตัวของผู้เรียน ที่สอดคล้องกับชีวิตประจำวัน	5	100	-	5	100	-	5	100	-	5	100	-	5	100
74	โรงเรียนส่งเสริมกิจกรรมที่ทำให้ผู้เรียนสามารถ สร้างองค์ความรู้ใหม่หลังจากการเรียนรู้แหล่งเรียนรู้ ภูมิปัญญาท้องถิ่นได้ด้วยตนเองเป็นหลัก	5	100	-	5	100	-	5	100	-	5	100	-	5	100
75	ผู้สอนกระตุ้นให้ผู้เรียนสามารถคิดสร้างสรรค์ผลงาน จากการเรียนรู้แหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นโดย เชื่อมโยงภูมิปัญญาท้องถิ่นกับความเป็นสากลได้	5	100	-	5	100	-	5	100	-	5	100	-	5	100

ประวัติผู้เขียน

ชื่อ-สกุล	นางสาวกษมาพร ทองเอื้อ
วัน เดือน ปี เกิด	22 มกราคม 2529
วุฒิการศึกษา	พ.ศ. 2542 ระดับประถมศึกษา โรงเรียนอรุณประดิษฐ์ จังหวัดเพชรบุรี
	พ.ศ. 2544 ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น โรงเรียนเบญจมเทพอุทิศ จังหวัดเพชรบุรี
	พ.ศ. 2546 ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย โรงเรียนพรหมานุสรณ์ จังหวัดเพชรบุรี
	พ.ศ. 2552 การศึกษาระดับบัณฑิต (กศ.บ.) สาขาการสอนภาษาไทย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
	พ.ศ. 2555 การศึกษามหาบัณฑิต (กศ.ม.) สาขาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
	พ.ศ. 2563 ปริญญาเอก ปริญญาปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยศิลปากร วิทยาเขตพระราชวังสนามจันทร์ จังหวัดนครปฐม
ประวัติการทำงาน	
	พ.ศ. 2552 – 2558 ครู กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย โรงเรียนท่ายางวิทยา จังหวัดเพชรบุรี
	พ.ศ. 2558 – 2560 รองผู้อำนวยการโรงเรียนบ้านลาดวิทยา จังหวัดเพชรบุรี
	พ.ศ. 2561 – 2563 รองผู้อำนวยการโรงเรียนสวนศรีวิทยา จังหวัดชุมพร
	พ.ศ. 2563 – ปัจจุบัน ผู้อำนวยการโรงเรียนปะทิววิทยา จังหวัดชุมพร
ที่อยู่ปัจจุบัน	บ้านเลขที่ 9 ตำบลตะโก อำเภอทุ่งตะโก จังหวัดชุมพร 86220